№ 47

პრიტიკა და
ბიბლიოგრაფია

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ანბომში მოთავსებული სტატიების საძიებელი

აღბომში მოთავსებული სტატიების სარჩევი.

ავტორი	სათაური	გვერდი
Гольдберг, М.	Вдохновенная повесть	1
ჯანიშვილი, ვ.	ეხოვული მეგობები	"
—	Прочитайте эти книжки	"
ულიანოვ, ალ.	ქართული საბავშვო უყურადღები	2
—	Библиографическая находка	"
Чабров, И.	Географические импровизации	"
სიდამონიძე, ვ.	ულვაშები—„სიდუმლო კუნძული"	3
Подгуг, Л.	Ден за днем	"
კვიშვილი, ს. ოქვაძე		
ალ. სავაძე, ი.	ალ. მიქაბერიძის „ოდისეას" შესახებ	"
Марьямов, А.	„Артиллерия"	"
ჯანიშვილი, ვ.	„ბუნება და ბავშვები"	4
ასფაფატოვი, ეს.	ოვანეს თუმანიანი	"
Маршак, С.	Памяти Горького	5
Бажанов, Сер.	Вечно живой Горький	6
Арамилев, В.	Друг и соратник Ленина и Сталина	7
Яффе, Г.	Народ и писатель	8
Беккер, Мих.	Великий гуманист	"
მკითხველი.	ალ. ბაბიბეიას — „ბუთელა"	9
წულუკიძე, ვ.	ვალიმეს მაიაკოვსკი	"
ბუნაშვილი, ბ.	სეხვო ალდიანშვილის მხატვრული ენობა	10
მკითხველი.	ნ. ა. ნეკრასოვი ქართულად	11
ლეონიძე, გ.	ილია ჭავჭავაძის ვიდვილი ნოდეური ნაწარმოების ალმოჩენა	"
მკითხველი.	აკ. წერეთელი „ჩემი თავგადასავალი"	"
Л.К.	„Детям"	12
Гриднев, С.	Интересная книга	"
Макаренко, А.	Воспитательное значение детской литературы	"
Андриенко, Ив.	Карл Маркс в студенческие годы	13

ავტორი	სათაური	გვერდი
Хейфец, Ф.	Основоположник научного коммунизма	13
—	Даты жизни	14
Роскин, А.	Несколько резких слов	"
Рахтанов, И.	Детская повесть Льва Кассиля	"
Зобнин, А.	Нужен хороший учебник русской литературы	15
Серебрянский, М.	Повесть о детстве	"
Евгеньева, Е.	Еще о журнале „Детская литература"	"
Малинко, В.	Занимательная минералогия	"
—	Великий садовод и учений И.В. Мичурин	16
იახალოვი, ვ.	დიდი ხალხი ჩიტიეოსი ბ.ვ. ბელინსკი	"
Исаев, А.	Великий русский критик	17
—	საბავშვო ზეციდული გამოცემები	"
—	საბავშვო უყურადღები ბახულ წელს	18
გოგიაშვ, ალ.	გიდე მოპასანი	19
ხიდიანი, შ.	ივანე მაჩაბელი	"
Цетлин, М.	Жан-Поль Марат	20
მეფხეშვილი, თ.	„ჟიბლიბოსა და სხვათა შესახებ"	21
მკითხველი.	ვ. გაფრინდაშვილი—„ლექსები"	"
ს. ც.	ბზიანი ლის „ყვავილები"	"
იახალოვი, ვ.	ჭაბუკობის სიმღერა	21/ა
—	ახალგაზრდა ალმაზები „საბავშვოს ალწერა"	"
Букмэн, И.	„Азбука" гр. Л.Н. Толстого	"
გ. ი.	ვინ ახის „ოდისეას ავტორი?!	"
ასათიანი, ამბრა	ია ვიკითხოთ	"
ასფაფატოვი, ეს.	ლენინ მენგელაიას შემოკვლევითი ენა	22
ე. ს.	ოვ. თუმანიანის „ზღაპრები" ქართულად	23
Шкловский, В.	Поспорим об этой книге	"
ასფაფატოვი, ეს.	„საყმაწვილო მოთხრობები	"
ე. წ.	ალბერტ ალდანი	"

ალბომში მოთავსებული სტატიების საძიებელი.

ავტორი	სათაური	გვერდი
ლეონიძე, გიორგი	სულხან-საბა ორბელიანი	24
—	მოხსენება ბესიკზე	"
ხადიანი, მაღვა	ხალიან ეროსთავი	25
ხელოუნელი, ვ.	ნიკოლოზ მახათაძეს ლიოგრაფიისათვის	"
Смирнова, Вера	„Черемаш брат героя"	"
Ходорковский, Л.	Родоначальник новой украинской литературы	26
Гуревич, С.	И.С. Тургенев	"
—	ი.ს. ტურგენევი	27
ზაალიშვილი, ვანო	ხალიან ერისთავის საფლავი და ალი წერილი	"
Гойм.	„Черемаш, брат героя"	"
ს — ლი	ბესიკი	28
Жгенти, Бесо	Певец дружбы народов	"
ხარაძე, ე	ალიან ჭერშელი	29
შ. კ.	ალს. „ჩვენი თაობა" № 9	"
ა. ლ.	ივანე სერგეის-ძე ტურგენევი	"
კობალიშვილი ნინა	ხალმა ახ სწერენ საბავშვო ნიესებს	"
ხადიანი, ზ.	გენიოსი მეცნიერებ	30
ვარდოშვილი, ლ.	ხა ვიკითხოთ	"
ამზიანიძე, გ.	ანტონ ფუჩეცაძე	31
სულავა, ა.	" "	32
Инаев, Т.	Великий сын великого народа	"
Иванников, Г.	Подвиг Андрея Коробицина	"
Беккер, Мих.	Юбилей Т.Г. Шевченко и советская школа	33
გვინჩიძე, ოთარ	ხოლო ვკითხულობ წიგნს	"
ნათელაძე, ს.	სულიერად ზალსი	34
ასფალაგუროვი, ეს.	ბრ ბრკოლი — „სიმღერები"	"
Акифьев, С.	Плохая услуга	"
ბანდოშვილი, ვ.	ხა ვიკითხოთ	35
ალ-ძე, ი.	დენი დიდრო	"
სვანიძე, ხ.	ნ.ა. ნეკრასოვის ბავშვობა	36

ავტორი	სათაური	გვერდი
Копелев, Л.	И.П. Огарев	36
Ярославский, Ем.	Опыт старшего поколения большевиков	"
Соболев, Леонид	Джамбул Джабаев	37
ბახტაძე, ალ.	სულხან-საბა ორბელიანი	38
ასფალაგუროვი, ეს.	ვალერი ბრიუსოვი	39
Андриянов, С.	Моя любимая книга	"
Лоскутов, Мих.	Два писателя	"
Ермилов, В.	Верно ли, что у нас, иллюстративная литература?	40
აბულაძე, სავლე	ილია ჭავჭავაძე — „ეროვნული თხზულებანი"	"
ყაიმოვი, სოლ.	ბახანა	"
ბერეკაშვილი, ალ.	გალაქტიონ ტაბიძის ლირიკა	41
—	მიხეილ ფალავანდიშვილი	"
Литвинов, В.	Хорошую книгу советской школе	42
—	100 წელი ალი წერილის დაბადებიდან	"
Барамидзе, А. проф	Давид Гурамишвили	43
აბულაძე, ბ.	ნიკოლოზ ოსტროვსკი	44
ამზიანიძე, ვ.	Александр Казбеки	"
ჯუჯუნიძე, ლ.	ივანე კერესელიძე	"
ნადირაშვილი, ვ.	გალაქტიონ ტაბიძე	45
ჯანიშვილი, ა.	ჯესიკური ქვეყნების მითოლოგია	46
ბალახაშვილი, ი.	ბაზეთი „ივერია — ახალწლის ნომერი	47
ბაბულაშვილი, ბ.	„იდიოტის დაღი".	"
—	ზალდება ნიზამი განჯელის 800 წლის იუბილესათვის	"
Гаглоев, С.	Основоположник осетинской литературы	48
თამაზოვი, ალ.	საინტერესო წიგნი	"
Машашвили, Алио Чиковани	Перед великим юбилеем	"

აკრძალული სტატიების სიძიებელი.

ავტორი	სათაური	გვერდი
ფეიერშვილი, ოთ.	ბაგახა ყახი	49
—	შიო მღვიმელი	50
—	ჯ. ერბენუხდი დის. ლუსუმბუხეი	"
Хелемский, Я.	О маленькой исторической библиотеке	"
Виноградова, С.	Словарь занятий	51
—	ოვანეს თუმანიანის დაბადების 70 წლისთავისათვის	"
ცაიშვილი, ს.	ალექსი ტიტინაძე	"
Беркин, С.	Лена из журавлиной рощи	"
ხოხლოვკინა, ა.	ალექსანდრე სერგეის-ძე დოსტოიევსკი	52
—	ჯოვანი ბოკაჩიო	"
ცაიშვილი, ს.	„გვადი ბიგვა"	"
—	დიდი ხუსი საბერძნეთისა	53
ხამიშვილი, ვალ.	სასახლეებლ წიგნი	"
აფხაიძე, შალვა.	შალვა დადიანის დიპლომატია	"
ხადიანი, შალვა.	ხეალიზმი შალვა დადიანის მემოქმედებაში	54
Беляев, Вл.	Больше внимания детской литературе	55
მამულაშვილი, მ.	ბიბლიოგრაფია	56
—	დიმიტრი მენდელეევი	"
ფიცხელაური, ხომლა	ა.ს. გრიბოედოვი	57
ქინაია, ს.	გოჩი ლეონიძე	"
ი-ა	ბალალაი ბალალაი	58
ბეგლაროვი, ივ.	ხალხთა ჭეშმარიტების მქადაგებელი მწერალი	"
—	აკადემიკოს ი. ჯავახიშვილის ახალი შრომა	59
ბერეკაია, გრ.	წიგნი შესანიშნავ ბოლშევიკზე	"
Майоров, Ф.	И. П. Павлов и религия	"
Лункевич, В. проф	Мигуэль Сервет	60
სიხარულიძე, გ.	ქართული ლიტერატურის უძველესი ძეგლი.	60
სულავა, ალ.	ფარეს შევჩენკო და აკაკი წერეთელი	61
წულუკიძე, ვ.	„ლენინ"	62
თუთბერიძე, შერი.	რა ვიკითხოთ „ხალხური ზღაპრები"	63
ფეიერშვილი, ოთ.	ჭრიფ. ლ. მელიქსეთ-ბეგი: „მეგალითური კულტურა საქართველოში", „ფედერაცია", 1938 წ.	63
ნაგერეშვილი, გ.	დიდი მოუსავი	"
ფ. ჯ.	„გვადი ბიგვა"	64
Беккер, М.	Шевченко и революционно-демократическая критика	"
Лейтес, А.	Николай Васильевич Гоголь	65
А. Э.	„Советские гранатометчики"	"
ხუნდაძე, ალ.	მარიჯანი—„ბარამუტი" ლექსები	66

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

პოეზია და ბიბლიოგრაფია.

К. П. 6/I-38 №5

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

ВДОХНОВЕННАЯ ПОВЕСТЬ

Эпиграфом к своей повести «Я, сын трудового народа» Валентин Катаев взял ярчайший исторический документ эпохи, которую он изображает, — выдержку из статьи товарища Сталина «Украинский узел», опубликованной в «Известиях ВЦИК» 14 марта 1918 года: «Против иноземного ига, идущего с Запада, Советская Украина поднимает освободительную **отечественную** войну, — таков смысл событий, разыгрывающихся на Украине».

Непримиримость народа к врагам его счастья, любовь к родине, защита социалистического отечества, — таков смысл новой повести Валентина Катаева, быстро растущего, талантливого советского художника.

* * *

Широкая украинская степь... Лунный зимний вечер. Хлопец провожает дивчину. Он — Семен Котко, демобилизованный солдат, только-что вернувшийся с фронта. Она — Софья Ткаченко, дочь фельдфебеля. Давно уже соединяет Семена и Софью горячее чувство, давно уже дали они друг другу «нерушимое слово» верности и любви. Но отец Софьи — панский холуй, службист, «самая настоящая шкура» — против брака. Фельдфебель Никанор Ткаченко презирает Семена Котко. Он презирает его потому, что Котко — бедняк и свой земельный надел получил после революции из помещичьей земли, а свою лошадь—из помещичьей конюшни. Сам Ткаченко всю жизнь мечтал стать маленьким помещиком. Революция помешала ему. Он затаил против нее злобу. У себя в доме он прячет под видом батрака владельца поместья штаб-ротмистра Клембовского. И когда на Украину начинают наступать германские полки, радость охватывает помещика и его холуя. Клембовский готовится к расправе с крестьянами. Ткаченко же, решивший выдать дочь за помещика, предвкушает гордость от того, что ему предстоит породниться с «высшим обществом».

Простая, заурядная история любви Семена и Софьи с каждой главой повести становится все значительнее и значительнее. Фельдфебель вынужден был согласиться на «заручение» своей дочери с Семеном. Но свадьбу он всячески оттягивает. Мы видим, что личное счастье двух молодых людей зависит от обстоятельств незауряшных, обстоятельств исторического масштаба. Чем кончится борьба украинских селян против немецких интервентов и гайдамаков? Кто победит — лучшители народа или народ?..

И вот в ткань поэтической повести, рядом с красочными описаниями «заручеиья» и «зможин», естественно и просто вплетается статья из большевистской газеты, воззвание к рабоче-крестьянской Украине о борьбе против австро-германских хищников. И один из героев книги — председатель сельсовета Семенюк, усердно исполнявший роль «свадебного старосты» Семена Котко, вдруг произносит речь, которая сразу раздвигает рамки повести:

«Товарищи селяне! Слухайте все и понимайте. Сюда до нас идет немец, а вин шуткувать не любит. Он хотит взять в кабалу рабочих, забрать землю у крестьян, отнять волю у народа. Он хотит выкачать хлеба тридцать миллионов пузов и всевозможное продовольствие в Германию, хотит залучить Украину и Россию. Таковые цели германских и австрийских помещиков и капиталистов. Теперь не время разговаривать много. Надо робить. Товарищи селяне, мы должны теперь показать из деле, что мы — не продажные шкуры, а будем до конца бороться с нашествием иноплеменников — как и наши предки боролись, например сказать, со шведами, которые тоже один раз, слава богу, заскочили до нас на Украину и не знали, как потом оттуда вытягнуть ноги; то же самое французский контрреволюционер Наполеон Бонапарт, нарвавшийся мордой об стол. Что это значит? Это значит — не давать им прозовольствия, заморить их к чорту голодом, жечь скирды хлеба, но не давать его германцам! Все, как один человек, встаньте на защиту революции и свободы!»

Судьбы героев книги сливаются с судьбой страны.

Семен Котко становится партизаном. Он — один из тех, кто «нашивал поперек шапок червонные ленты» и шли под боевые знамена партии Ленина—Сталина. В огне революционной борьбы вырастает и закаляется крестьянский парень, для которого личное благополучие и личное счастье были раньше выше всего. Когда после целого ряда драматических событий, после гибели своих друзей-сватов, после ожесточенной схватки с германским отрядом, едва не стоившей ему жизни, Семен, наконец, встречается с Софьей, — личный момент не заслоняет для него всего остального. Он говорит Софье, бросившейся к нему в ту минуту, когда партизанский отряд вытесняя немцев из села:

«Та позовки ты, рали бога. Соня. Вихишь — я как раз с командиром разговариваю. Стань пока рядом с мамою. Эти баблы! Через них только одна паника и ничего больше».

Семен Котко сам требует от начальника партизанского отряда расстрела отца своей будущей жены как изменника и предателя родины. После этого он уходит из позиции. Борьба еще не кончена: Украина еще не очищена от врагов. «Шел солдат с фронта, тай пришел обратно на фронт».

Повесть о любви превращается в повесть о родине, лирическая тема начинает звучать эпически. И дойдя до последних страниц книги, переносящих читателя из восемнадцатого года в наши дни, большая идея художника целиком захватывает его. Вместе с сыном Семена и Софьи он дает на Красной площади клятву Сталину, партии, народу: «...По первому зову рабоче-крестьянского правительства выступить на защиту Союза Советских Социалистических Республик от всяких опасностей и покушений со стороны всех его врагов и в борьбе за Союз Советских Социалистических Республик, за дело социализма и братства народов не щадить ни своих сил, ни самой жизни».

* * *

Повесть Валентина Катаева вышла в Детиздате ЦК ВЛКСМ и в Государственном издательстве «Художественная литература». Можно не сомневаться, что эту книгу жадно прочтут миллионы молодых людей нашей страны и что ей обеспечена такая же широкая популярность, как и книге «Белеет парус одинокий».

Читатель благодарен писателю за значительность и высоту темы. Он признателен ему за острые, выпуклые, запоминающиеся характеристики типичных людей украинского села эпохи 1918 года. Читателя не могут не пленить лирическая теплота, уважение и любовь, с которыми русский писатель изображает старинные поэтические обряды украинского крестьянства. Его пленит и образный, меткий язык книги.

Но больше всего благодарен читатель писателю за то ощущение пох'ема, оптимизма, уверенности в победе, которое пронизывает всю книгу от первой строки до последней. Катаев написал свою книгу как патриот социалистической родины, горячо любящий ее сынов и ненавидящий ее врагов. Он написал свою книгу искренно, горячо, вдохновенно. Именно поэтому его книга дойдет до широчайших слоев читателей нашей страны.

М. ГОЛЬДБЕРГ.

Комсомольская правда 6/I-38 №5

ბ. ბ. 9/I-38 №3

ბიბლიოგრაფია

ეროვნული მეგობრები

(ხალხური ზღაპარი).

ხაბაგშვო ლიტერატურა უმცროსი ასაკისათვის. წიგნი № 1. ბათუმი, აჭარის სახელმწიფო გამომცემლობა. 1937 წ. 18 ბ. 5 ფერადი სურათი. 4000ც. ფასი 1 ს. 70 კაპ.

გაქირვებული დედაბერი ძაფს დაართავს და შვილს გაატანს ქალაქში, გაყიდე და ეპერი მიყიდეო. გზაში ბავშვი ნახავს, რომ კატას ახარხარებენ. შეიცოდება, ძაფს მისცემს და კატას სახლში წამოიყვანს. მეორე დღეს ამავე წესით ძაღლს მოიყვანს სახლში. მესამე დღეს — თაგვს და მეოთხე დღეს ვეფხვს გადაარჩენს. ეს უკანასკნელად გადარჩენილი თურმე მზეთუნახავი იყო. წაიყვანს ბიჭს მამასთან და თანაც დაარიგებს: „როცა მამაჩემმა გკითხოს, რა გაბუქო? თითის ბეჭედი სთხოვეთ". ბიჭი ასეც მოიქცა და ბეჭედი მიიღო. ამ ბეჭედს ფაულობით დედა და შვილი ჩინებულად ცხოვრობენენ: რასაც ინატრებდნენ, ბეჭედი აუსრულებდა. შეშურდათ მდიდრებს მათი ასეთი ცხოვრება და მიხეირებით ბეჭედი გამოაცალეს ბიჭს. შეშუბუტბენი ბიჭი ტირილს დაიწყებს. შეიცოდებთ მათი კეთილმყოფელი თაგვს, კატას და ძაღლს და წავლენ ბეჭდის საძებრად. თეგზის, კიბის, ირმის, ფრინველებისა და მელის დახმარებით ბეჭედ გაქირვებულა და თაგვ გადასავლის შემდეგ ალიენინ ბეჭედს და ბიჭს წამოიღებენ. მაგრამ ბეუფრთხილებლობისა და ერთმანეთთან უთანხმოების გამო გზაში მას დაკარგავენ. ისევ იწყება ბეჭდის ძებნა — ახლა უკვე ბიჭის მოწაფლეობით. ერთმანეთის დახმარებით ისევ იპოვიან ბეჭედს და სახლში ბრუნდებიან. იწყება ისევ კარგი ცხოვრება.

ზღაპარი მდიდარი თავვდებსაკენ ლით და ბავშვებს აჩვენებს, რომ მდიდრებს შური ფარიბანის ბედნიერება, რომ კარგი საქმისათვის კარგი მოგელის, რომ მეგობრობა, ამხანაგობა, თანხმობა და ერთიმეორის გატანა, მეგობრის შველა გაჭირვების დროს აუცილებელია გამარჯვებისათვის.

წიგნს დართული აქვს 5 ფერადი და 14 შავი სურათი, ცუდად შესრულებული და ცუდად დაბეჭდილია. წიგნი დანიშნული უმცროსი ასაკისათვის, თუმცა შრიფტი შეუფერებელი.

ჯ. ჭანიშვილი

კომუნისტური გაზ. 9/I-38 №3.

К. пр. 30/I-38 №5

Прочитайте эти книжки

Мы получаем очень много писем, в которых ребята просят рассказать им о героизме бойцов нашей любимой Красной Армии.

Советуем каждому пионеру и школьнику прочитать книжки: «На страже советских границ», «Советские пограничники» и «О своей молодости».

В этих книжках собраны небольшие рассказы о бойцах наших пограничных войск Красной Армии. Многие ребята слышали о храбром и мужественном пограничнике-орденоносце Карацупе. С помощью своей умной собаки «Индуса» Карацупа задержал свыше 100 нарушителей границы. В книжке «На страже советских границ» приводятся несколько этих случаев.

В очерке Слонимского «Подвиг Андрея Коробицына» описывается, как пограничник Коробицын, выполняя задание начальника заставы, столкнулся с четырьмя нарушителями границы, которые напали на него. Раненый, истекая кровью, он мужественно отражал

Комсомольская пр. 30/I 1938 №5

ქართული საბავშვო ჟურნალები

(ჟურნალ „პიონერისა" და „ოქტომბრელის" 1937 წლის ნოემბრების მიმოხილვა)

ათი წელიწადია, რაც ქართულ ენაზე გამოდის ორი ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი „პიონერი" და „ოქტომბრელი", რომლებიც ეწესხურებიან ჩვენს ბავშვიერ ბავშვებს, აუწყებიან მათ სულიერ სიხარულს, ეაზრდიან ეკონომისტურ ნებისყოფას და თვალდადებას საბჭოთა სოციალისტური სამშობლოს დასაცავად. ჟურნალების 1937 წლის ნომერებიდან პროდუქციის ხარისხი შეესაბამებოდა ეიაფოდროებულს ბასლეტ წლებთან შედარებით.

„ოქტომბრელი" ერთი საყვარელი ჟურნალთაგანია ჩვენი ბავშვებისთვის. ულამაზესი ხანებში ჟურნალის რედაქციამ თავის გარშემო შემოიკრიბა მოწინავე საბჭოთა მწერლები: ბ. ჭეიშვილი, ი. გრიშაშვილი, ალ. ფეიგინი, ალ. ბაბაშიე, ჩ. ჭარეია, ნ. ნაკაშიძე, ლ. ზეტლეველი, ბარიდაკ, ს. ქვარიანი და სხვები.

ბ. ჭეიშვილმა ბასლეტ წელს „ოქტომბრელში" მრავალი საყურადღებო ლექსი დაბეჭდა, რომელთა შორის აღსანიშნავი „ლენინი ბერლინს", „ბელოვნის დღე", „ალიკა ბოგეიანელი", და „ბავშვობა". ბ. ეეიშვილი საკმაოდ დიდი ფიგურაა ქართული საბავშვო ლიტერატურაში.

ძველი თაობის მწერლებიდან ნაყოფიერად მუშაობს საბავშვო თემაზე ნ. ნაკაშიძე, რომელმაც ჟურნალ „ოქტომბრელის" პარეფელ და მეორე ნომერში დაბეჭდა სანატერესოდ დაწერილი მოთხრობა „ჩვენ დადეკაფენ".

ი. გრიშაშვილს არა ერთი და ორი ხანმეტერული ლექსი დაუწერია ჩვენი ბავშვებისათვის. ჟურნალ „ოქტომბრელს" მეორე ნომერში მან დაბეჭდა ტუმანისადმი მიძღვნილი ლექსი სათაურით „დაფფლული ცეცხლა". გრიშაშვილმა ულამაზეს ფერებში აღწერა ბაკალი სოციალისტი ლომოსალლური ზღვარის „ალი-ბაბას" თარეშობა.

ჟურნალებში ჩამოყალიბებულ საბავშვო მწერლებად გვევლინებიან თავიანთი ლექსებით ბ. კაკაბაძე და ირ. ბაბაშიე. ბ. კაკაბაძეს შრომელი ლექსი და წიგნი უძღვნია თავის „ბნიარეულ მეგობრებს". ბისი დაფეფთა ბზარე, როგორც სამაგალითო ნაწარმოები, ის ირია, რომ ბავშვების „ბრონეულისა და ბანალობის" ბრალეულ და გინაცვალ ბავშვების საყვარელ თემებს. ის ბავშვებსა-თვის ბასაგებად ამუშავებს ლექსების ყოველ სურეიერსა. ასევე დაწერილი ჟურნალი „ოქტომბრელის" №3-ში და №2-5 ნომერებში მოთავსებული ლექსები: „ბაკალე ეთხოვნიდ ცალკა რაბე" და „ბაკალოსან მიდიან".

ირ. ბაბაშიას სამაგალო ლექსები სასურველია ეტყობოდნიან და პოლიტიკური სამაგალითო. მისი ლექსები ფიფეთ ჩამეტრიბნანი სიტყვების ჩაბარებით ეი ან ბეფიდაკ ბავშვების გინეკას, არაფერ ეიმის დაკარეეეეეთ დამეეეაფეეეეი სტრიქონებით მოეეეფდებს მათ ეეინრეობასა, სწავლის ფრიადოსნობისა და სამშობლოს ერთგულებისაკენ. ამ მხრივ აღსანიშნავია ჟურნალ „პიონერის" №2-3 ნომერშა მოთავსებული ლექსი „პიონერების ერთი სიმღერა სამშობლოზე".

„ეიოთბილ, ეიიოთბილ
მთიბის მზრეეეეფლო�sა,
რა კარეეეა, რა ეიოფილ,
ჩვენი ქვეეენის შეეეინა".

ბავშვები ეერძნობენ, თუ რა კარეეეა „ჩვენი ქვეეენის შეეეინა" და ნატრობენ, „ეეეტეფ მალე მოვაბამოთ ჩვენი დიდეკაფეეეეა".

[illegible] ეეეეე

5.7. 1338. 1/11

ბიბლიოგრაფია

ჟულ ვერნი—„საიდუმლო კუნძული"

(ნ. კუჩდელეანოვის თარგმან ი. ან. ლენინიანცის წინასიტყვაობით, 1937 წ.)

გამოჩენილი ფრანგი რომანისტის, მეცნიერული ფანტაზიის ვირტუოზის, ჟულ ვერნის წიგნი „საიდუმლო კუნძული", რომელიც მისი ადრინდელი წიგნის „80 ათასი კილომეტრი წყალქვეშ"-ის ორგანული გაგრძელებაა წარმოადგენს, ამდიდრებს ქართულ სახვითა მხატვრულ ლიტერატურას.

„საიდუმლო კუნძული", ისე როგორც „80.000 კილომეტრი წყალქვეშ" — მკითხველს აძლევს,—განსაკუთრებით ბავშვებს, — უაღრესად მდიდარ ცოდნას მეცნიერების, თითქმის ყოველი დარგიდან: გეოგრაფიიდან, გეოლოგიიდან და საერთოდ ბუნებისმეტყველების მეცნიერებათა სხვა დარგებიდან.

ჟ. ვერნის ამ შრომების კითხვის დროს მკითხველს წინაშე გაიფლის მრავალი სასწაულებრივი სცენები, რომლის ახსნა და გადმოცემა მარილა რომ ადამიანის ინტელექტუალურ უნარს აღემატება.

ვერნის გმირები არ არიან სოციალური უკუდამართობის წინააღმდეგ მებრძოლნი, მაგრამ ბუნების დამპყრობისათვის ბრძოლაში ისინი განსაკეთილებელი გმირები არიან და კოლექტივიზმის სრულ უნარსა და ერთიანობას აჩვენებენენ.

ვერნის ნაწერებში გიიელვებს ნაციონალურ - განმათავისუფლებელი მოძრაობის ტენდენცია, მაგალითად, კაპიტანი ნემო — ინდოელი პრინცი დაკარგარი, რომელიც ბანძარტოვდა ბურჟუაზიული ცივილიზაციიდან და ტექნიკის გაუკონარი სიტკვის მიხედვით ააგო ჟულქვეშა ნავი „ნაუტილუსი", მთელს თავის სიცოცხლეში ებრძოდა ბრიტანეთის იმპერიის ვეშეს ეკრანპასა და ანდის ზღვებში. მაგრამ მისი ბრძოლა თავიდან ბოლომდე მაინც იხილვიდა ლერი, შეუფარებელი ბრძოლა იყო ანსებული ეროვნული წინააღმდეგ.

ჟ. ვერნის გმირების შეფასებაში აშკარად ცდება ალნიშნული წიგნის გამოცემის რედაქტორი ამბ. ლენინაშვილი, როცა წერს „ჟულ ვერნის ფანტასტიკური რომანების ცენტრის სიმძიმეს სრულიად არ შეადგენს მისი გმირების ფსიქოლოგიური განვითარება, რადგან მას ადამიანთა გრძნობები ბევრი ადგილიდან ... (ტ. 3, ფ. 17). ასეთი შეფასება სრულიად ეცდება ვერნის რომანების სულისთვის, პირველი, ვერნმა თავის გმირები დაადგინდოდა გეოტეხნელ ნეიბასოფოთ. ვანა კაპიტან ნემოს ბიერ გაგვლილი სასწაულებრივი სცენები—არ ამტკიცებენ მისი გრძნობების სიცხადეს და გეოტეხნელ ნეიბასოფოვას? ვანა ინეიფერ სმიტის დახასიათების დროს თვით ავტორი ვერნი არ ამბობს, რომ მას ჩენიდან უდრეკი ხასიათი და ბრძოლადი ნებისყოფა, რომ მის სინეიბაში შეერეოდნელი იყო ადამიანის ყველა დადებითი თვისება და ამავე დროს გასაოცარი გამბედაობა და გულდიდობა?

ალსანშმბავია, რომ „საიდუმლო კუნძული" ძალიან ცოდი ხარისხის ქალაქდაზე დაბეჭდილი, წიგნში მოცემული სურათები, რომლებსაც დიდი მნიშვნელობა აქვთ რომანის შინაარსის შეთვისების საქმეში, ძალიან მკრთალად არის მოცემული. მიუხედავად ამისა, „საიდუმლო კუნძული"-ს გამოცემა ქართულ ენაზე ამდიდრებს ქართულ სახვითა სასაგნო ლიტერატურას.

ვ. სიდამონიძე.

ალ. მიქაბერიძის „ოდისეას" შესახებ

ჩვენს მიზანს არ შეადგენს ალ. მიქაბერიძის „ოდისეაზე" ბიბლიოგრაფია დაეწერინოთ.

ამ შემთხვევაში ჩვენ ერთ კუნიროზთან გვაქვს საქმე. სახზოგადოების ფართო ნაწილმა კარგად იცის, რომ „ილია და ოდისეა" მე-19 საუკუნის (ჩვენს ერამდე) გამოჩენილ ბერძენ პოეტს პომეროსს ეკუთვნის.

პატივცემულ ალ. მიქაბერიძეს კი „ოდისეა" მიუსაკუთრებია.

თუ ალ. მიქაბერიძე ფიქრობს იმის, რომ პომეროსის „ოდისეა" ლექსად არის დაწერილი და მე კი პროზად დავწერეო, კარგი და პატიოსანი. მაგრამ რა დაშავდებოდა რამდენიმე სტრიქონით მაინც ეუწყებია მკითხველთათვის რომ „ოდისეა" დაწერილი ლექსად მე-19 საუკუნეში პოეტ პომეროსის მიერ.

ეს პროზად მე გადავაკეთე?

ეს აუცილებლად ასეც უნდა ყოფილიყო.

და რადგანაც ეს ასე არ არის, ასეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს „ოდისეა" ალ. მიქაბერიძის დაწერილი იყოს.

საყვედურად გამომცემლობასაც ეკუთვნის, რადგან ვერ შენიშნა ეს და არ დაურთო თუნდაც მცირე წინასიტყვაობა.

ალ. კაბოზანიძე.
ალ. ოგბაიძე.
ი. სავაძე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კომუნისტური განათლება 21/III-38

П. П. 26/II-38 №28

ДЕНЬ ЗА ДНЕМ

Каждый день богат какими-нибудь событиями. Вот, например, сегодня, 26 февраля. В этот день 69 лет назад родилась Надежда Константиновна Крупская. Тяжелое детство маленькой Нади, ее работа в селе учительницей, участие в революционном движении, неустанная работа для блага народа — вот жизнь верной помощницы и преданного друга Владимира Ильича.

Об этом нам рассказал календарь. День за днем календарь напоминает нам, какое сегодня число, когда всходит и заходит солнце, отмечает даты исторических событий.

Листки календаря сообщают нам полезные сведения по истории, по географии или рассказывают о жизни и борьбе замечательных людей.

Все это написано в детском календаре, изданном впервые в этом году. Кроме простых, понятных статей о событиях в нашей стране, кроме рассказов о событиях прошлого, ребята найдут в календаре много сказок, стихов, загадок и описаний самоделок.

Юные натуралисты прочитают о животных и растениях, юные техники сохранят листки с чертежами моделей, юные художники посмотрят репродукции картин знаменитых мастеров.

ДЕТСКИЙ КАЛЕНДАРЬ
Издание Соцэкгиза

Это не просто календарь, а яркая, увлекательная книга. Там есть и прекрасные стихи Чуковского, Маршака, Михалкова, и замечательные сказки и песни народов нашей страны, и интересные рассказы об изобретателях...

Но в календаре есть и много недостатков. Например, там очень мало помещено статей по астрономии и физической географии. Казалось бы, где, как не в календаре, ребятам прочесть, отчего бывают солнечные и лунные затмения, как их наблюдать, когда самый короткий и самый длинный день в году и прочее. В календаре же обо всем этом рассказано очень кратко, без раз'яснений. Такие великие ученые, как Галилей, Ньютон, Фарадей, Гершель, не удостоились попасть на листки календаря.

Не повезло и путешественникам. В этом году исполняется 50-летие со дня смерти великого русского путешественника Миклухи-Маклая, 125-летие со дня рождения исследователя Африки Ливингстона, 75-летие со дня рождения путешественника Козлова и 50-летие со дня смерти Пржевальского. Все это известно нам не из детского календаря. Эти юбилеи календарь не отмечает.

В обиде на календарь останутся шахматисты. Во всем календаре не помещено ни одной шахматной задачи.

Подбор отрывков из художественных произведений в календаре не всегда удачен.

Все эти недостатки редакция должна исправить в следующем издании.

Л. ПОДГУГ.

Пионерская пр. 26/III-38 №28

ახალგაზრდა კომუნისტი 1/III-38 №49

П. П. 2/III-38 №30

«АРТИЛЛЕРИЯ»

НОВАЯ КНИГА ДЛЯ МОЛОДЕЖИ

Крепость Верден во время империалистической войны преграждала немцам путь во Францию. Полгода тянулась борьба за эту крепость. К осени 1916 года немцам удалось захватить два из фортов Вердена.

Французам нужно было во что бы то ни стало вернуть эти два форта, чтобы спасти положение на фронте.

Форт Дуомон, в котором засели немцы, был взят под артиллерийский обстрел. Пять суток рвались у бетонных сводов форта снаряды. В полдень шестого дня с французских позиций раздался громовый выстрел, заглушивший все звуки боя. Такой же громовый разрыв потряс через секунду форт Дуомон. Через десять минут снова прогремел выстрел такой же силы.

Снова и снова рвались снаряды над фортом. Шестой выстрел довершил дело: форт Дуомон был уничтожен.

Шесть выстрелов одной французской гаубицы решили исход полугодовых сражений! Эта гаубица, построенная в 1916 году французами, весила 137 тонн, и перевозить ее можно было только на специальной огромной платформе по железной дороге. Снаряд гаубицы весил 647 килограммов и нес в себе 180 килограммов сильного взрывчатого вещества.

Такой стала тяжелая артиллерия уже к концу мировой войны. В наше время существуют орудия, выбрасывающие снаряды весом до полутора тонн. Нет такого препятствия, которое устояло бы под ударом этого снаряда.

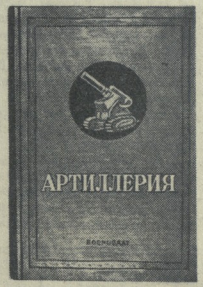

Однако не одни лишь тяжелые орудия составляют силу современной артиллерии.

Артиллерия—один из важнейших и сильнейших родов войск.

Скорострельное орудие может сделать 15—16 выстрелов в минуту. Это значит, что за одну минуту оно выбросит на поле боя 100 килограммов снарядов, которые, разорвавшись, разбросают вокруг до 30 тысяч смертоносных осколков.

Дальнобойное орудие может поразить врага на расстоянии в 15 и больше километров. Конница преодолеет такое расстояние лишь в 1½—2 часа, танки—в полчаса и даже самолету понадобится на это 3—4 минуты. Снаряд же пролетит 15 километров в 30—40 секунд и поразит врага совершенно внезапно.

Современная артиллерия использовала все новейшие достижения техники. Чтобы быть артиллеристом, нужно иметь много знаний, обладать большим умением, быть смелым и мужественным.

Обо всем этом — о том, как устроена современная артиллерия, как действуют орудия, какую роль сыграют пушки в будущей войне,— очень просто, наглядно и интересно рассказывает книга «Артиллерия», составленная под редакцией майора В. П. Внукова. Эту книгу недавно выпустило в очень хорошем издании Государственное военное издательство.

В книге коротко рассказана история артиллерии — от катапульт древних греков до тяжелых гаубиц нашего времени. Очень просто и ясно об'яснено, как и почему стреляет орудие, как летит и разрывается снаряд, как артиллерист находит точку прицела, как действуют сложные артиллерийские приборы, как зенитная пушка «находит» летящий аэроплан...

Множество прекрасных рисунков помогает легко понять и усвоить самые сложные вещи, о которых доступным и образным языком рассказывает книга. «Артиллерия» — замечательная книга.

Ее с интересом будет читать всякий, кто любит и хочет изучать военное дело.

С интересом и с пользой, без сомнения, прочитаете эту книгу и вы, ребята. А. МАРЬЯМОВ.

Пионерская пр. 2/III-38 №30

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Ъ.821/III-38 №25
ბიბლიოგრაფია

„ბუნება და ბავშვები“

ჯ. რუნუა

ეს წიგნაკი წარმოადგენს სამავშვო ლექციათა კრებულს. სულ შეიცავს 21 ლექციას, რომელთა თემატიკა აღებულია ჭკვრის ბუნებიდან და ბავშვთა ცხოვრებიდან, რასაც ასახავს. ლექციათა სათაურებიც: „ჟამრის ბაღებში“, „შემოდგომა“, „ზამთარი“, „გაზაფხული“, „გეგეჭილი“, „ტრეხის დარიგება“, „გოგმეზში“, „ღობაში“, „ხუროკოდალი“ და სხვ.

როგორც ვხედავთ, თემატიკა შესაფერია ბავშვებისათვის, მაგრამ ზოგი ლექციის მდგარი და უხალისო. მაგალითისათვის ფეიერთი „გეგინი შემოდგომა“ (6 გვ.):

„ეზოს დაკოდა სითბო, (.)
ცას ლურჯესთა ბრეთი
ი ზეციათად ტოგეს, (.)
ჩანს ზამთარი მოვა.

ბრიგეულსს ჭარა
ავდარიან ხმაზე;
ალბად (ო.) ბალ თოვლი
ჩამოცვივი მთაზე“...

ამ ქედან რომ რიმე გაგიგოს კაცმა, სანეგნა ნიმნები ისე უნდა დასესას; როგორაც ეს ფრაზებიანში ნაჩვენები. გარდა ამისა, ლექსში არ იგრძნობა ბოეტობა. ბოეტური გამოთქმის პრეტენზია აქვთ მეორე სტროფს დასაწყისს—„ბრიგეულსს ჭარი ავდარიან ხმაზე“, მაგრამ არ გამოდის, რადგარ გიგიოს ბავშვმა „ავდრინი (და არა „ავდარიანი“) ხმა“. „ბალ თოვლი ჭარიანი (და ოფოოფის“ შესახებ (7 და 25 გვ.) გამეორებულია თითო 12 სტრიქონად. ასეთი გრძელი გამოცანებს არა აქვთ ლაზი და მიმზიდველობა.

კარგია ლექსი „გაზაფხული“ (10 გვ.). თემატა ეს ლექსიც არაა უხალო, შეიძლებოდა ბოლო, უფრო დახვეწა, მაგრამ ის იძლევა გაზაფხლის ცოცხალ სურათს და ხალისიანია.

ნიგნი დამუშავებულია მკვრივ ცისფერ ქაღალდზე, რაც არ ყოფილა ბეთელსწინანდელი მხატვრის მიერ (ი. გრიმუეკი), რის გამოც ფერად სურათები დამაბინძეს ტალიდან ბალის ბალიდან.

ბიბლიოს მხრივაც სურათები არ ჩანიოფლება დამაკმაყოფილებლად: მე-3 გვერდზე ვხედავთ ბარეგნიე რაღაც ხეხილს (ეგზეთ ეეგალსმნთ, რომ ლიმონია ან ბანანარინი), მარჯვენე—ვაზსა და ზეიზე „ტეტრაზ“. რომელშიც კამეჩნი გამბეზეს „ტეტრაზე“ მეუმეგ ზან და გამადიდებელი ზეშით კამეჩეს. დაყურეს. ვიხილ ბიეო ბზ“ნიდინი ხის ბეთბეგნილეზას ინდეეეა. ზეოს ბეკისპეკტიგიაში ბეეეეა. ყველფერი ეს ზარმოდგენს „ბეარის ბაღებს“.

მე-5 გვერდზე ოქტომბრის დემონსტრაციია ისეი დაბატეალი: წინ დროშებთან ბიდის სამი კაცი, მათ მიაყვიბიან ქალები ფიდი სურათითო, რომელიც სტალინის სურათი უნდა იყოს. შემდეგ მიდიან წითელარმიელები და მათ მიაყვიბიან ოქტომბრელები.... ყველფერი ეს ერთ ალბომშია მოთავსებული. ალ ნახა მხატვარმა ასეთი დემონსტრაციაზ?!..

მე-8 გვერდზე ზამთრის სურათი, არა ცუდია. მე-13 გვერდზე გუდუთის მაგიერ რაღაც ბალეკვიანი ფრინველია დახატული.

ასეთია ეს წიგნი გიფორმების მხრივ. წიგნი გასაგებია უმცროსი ასაკისათვის.

ჯ. ჯანიშვილი

კომუნისტი 23/III-1938 №25

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ერ. ასტვაცატუროვი 23/III-38 ъ.

ოვანეს თუმანიანი

თხუთმეტი წლის წინათ გარდაიცვალა გამოჩენილი სომეხი მწერალი, პოეტი და საზოგადო მოღვაწე ოვ. თუმანიანი. ოვ. თუმანიანი იყო ალალი სომხური ლიტერატურის ერთი უდიდესი წარმომადგენელი, რომლის ლიტერატურული მემკვიდრეობა გამოუყენებლივ შევიდა უკანასკნელი ნახევარი საუკუნის ინტელიგენტური კულტურის საუნჯეში.

ოვ. თუმანიანი არის სომხეთის ბაკაკი წერეთელი, იშვიათია მეორე მწერალი, რომელიც ისეთი პოპულარობითა და სიყვარულით სარგებლობდეს სომეხ ხალხში, როგორითაც სარგებლობს ოვ. თუმანიანი. ეს იმით უნდა აიხსნას, რომ პოეტი შემოქმედებითის ასპარეზზე გამოსვლის პირველი დღეებიდანვე ახლოს მიეფარა ხალხთან და თავისი პოეტური ბრგები მეიდროდ დაუკავშირა ამ ხალხის სულიერ გაჩეცდებს; მეცხრამეტე საუკუნის უკანასკნელი ათეული წლებიდან 1923 წლის დასაწყისამდე დაუფალავად და უმეტკლო სიყვარულით ეგსახურებოდა იგი თავისი ხალხის პოლიტიკური და ეკონომიური კეთილდღეობის საქმეს.

მე-19 საუკუნის პირველი ნახევრიდან დასაკეკთან ეერთანად და რუსეთის მოწინავე მწერლობის გავლენით სომხური მწერლობაში იწყება ბრძოლა ახალი ლიტერატურისათვის. ლიტერატურაში ხალხისათვის გასაგები ენის გამეტკიცებისათვის. ამ ბრძოლამ თან მოიტანა ახალი ლიტერატურული მოტივები. ამ პერიოდიდან სომხურ მწერლობაში ვხვდებით განსაკუთრებულ ინტერესს ხალხის მასის ყოფისა და სომხეთის ეროვნული ბედნიერების ნაკლოსანი ნაწარმოებებისაკენ. თვით რომანტიკული სკოლის საუკეთესო წარმომადგენლები თავიანთ. მხატვრულ ლიტერატურულ ხელოვნებაში აიყენეს ხალხური ენა. ამ ბრძოლაში ეროვნული ენა ბრძოლა ეროვნული ენა ბრძოლა ეროვნული ენა ბრძოლა

С. МАРШАК

Л. Г. 26/III-38 №17

Памяти Горького

1

Герой одного из горьковских рассказов замечательно говорит о том, как надо поминать людей, которые недаром прожили свой век.

«...Он протянул руки к могилам:

«Я должен знать, за что положили свою жизнь эти люди, я живу их трудом и умом, на их костях, — вы согласны?..»

И дальше:

«Мне не нужно имен, — мне нужны дела! Я хочу, должен знать жизнь и работу людей. Когда отошел человек... напишите для меня, для жизни подробно и ясно все его дела! Зачем он жил? Крупно напишите, понятно, — так?»

Одна из ответственных задач нашей литературы — написать «крупно и понятно» о Горьком — писателе и человеке.

2

Горький был настоящим профессиональным литератором в лучшем смысле этого слова. Но он никогда не был в плену у своей профессии. Этот человек, имя которого для миллионов людей означало почти то же, что и самое слово «писатель», был меньше похож своим обликом и повадками на присяжного литератора, чем очень многие юноши, недавно переступившие порог редакции. Он был страстным читателем. Каждую новую книгу он открывал с тем горячим любопытством, с каким извлекал когда-то книги из черного сундука в каюте пароходного повара Смуроту, — удивительные книги с удивительными названиями, вроде «Мемуарй артиллерийских» или «Омировых наставлений».

Когда шестидесятилетний Горький выходил к нам из своего кабинета в Москве или в Крыму, выходил всего на несколько минут для того, чтобы прочитать вслух глуховатым голосом, сильно ударяя на «о», какое-нибудь, особенно замечательное место в рукописи или в книжке, он был тем же юношей, который полвека тому назад в казанской пекарне жадно переворачивал страницы белыми от муки пальцами.

Он читал, и голос у него дрожал от классового волнения.

— Способный литератор, серьезный писатель, — говорил он, и было ясно, что эти слова звучат для него попрежнему, как в годы его юности, веско и свежо.

И это после сорока лет литературной деятельности!

Вот он сидит у себя за высоким и просторным письменным столом. На этом столе в боевом порядке разложены книги и рукописи, приготовлены отточенные карандаши и стопы бумаги.

Это — настоящее «рабочее место» писателя.

Но вот Горький встает из-за стола. Как он мало похож на кабинетного человека! Он открывает окно, и тут оказывается, что он может определить по голосу любую птицу и знает, какую погоду предвещают облака на горизонте. Он берет в руки какую-нибудь вещь, — и она будто чувствует, что лежит на ладони у мастера, понятеля, знающего толк в вещах. До последних лет руки этого человека сохранили память о простом физическом труде.

Горький и в пожилые свои годы не терял подвижности, гибкости. У него была та свобода движений, которая приобретается людьми, много на своем веку поработавшими и много побродившими по свету.

Помню, в Неаполитанском музее коренастые, с красными затылками туристы-американцы — должно быть, «бизнесмены» средней руки — с любопытством оглядывались на высокого, неторопливого человека, который ходил по залам уверенно, как у себя дома, не нуждаясь в указаниях услужливых гидов.

Он был очень заметен.

— Кто это — с усами? — спрашивали туристы вполголоса.

— О, это Массимо Горки, — отвечали музейные гиды не без гордости, как будто говорили об одном из лучших своих экспонатов. — Он у нас часто бывает!

— Горки? О!..

И все глаза с невольным уважением провожали этого «нижегородского пехового», который ходил по музею от фрески к фреске, сохраняя спокойное достоинство, мало думая о себе и о тех, кто жадно следил за каждым его движением.

3

В Крыму, в Москве, в Горках — везде Алексей Максимович оставался одним и тем же. Где был он — там говорили о политике, о литературе, о науке, как о самых близких и насущных предметах; туда стекались литераторы с рукописями, толстыми и тонкими. И так на протяжении десятков лет.

Однако я никогда не знал человека, который менялся бы с годами — и внутренне и внешне — больше, чем Горький.

Почти каждый, кто знакомился с ним, удивленно спрашивал себя: «Да он ли это?» Так подумал и я, впервые увидев его тридцать четыре года тому назад.

Память еще рисовала его молодым, хмурым, задумчивым, в черной или белой косоворотке, опоясанной узеньким ремешком. Крыло длинных, прямых волос наискосок пересекает молодой лоб. Глаза смотрят пытливо и дерзко. Таким был он на тогдашних снимках.

Да он и не может быть иным — автор «Макара Чудры» и «Челкаша», «Старухи Изергиль» и «Мальвы» — этих полурассказов, полустихов, торжественных и грубоватых, в которых привычная для литературы комнатная обстановка заменена огромными просторами степей и моря, а в качестве действующих лиц изображены не чиновники казенной палаты и не соборные протоиереи, а грузчики, воры или какие-то фантастические герои, вроде Данко, — неизвестного рода, неизвестного племени, неизвестно, каких времен.

В нашем сознании не было еще в ту пору другого Горького, кроме того, чье имя было связано с «Песней о буревестнике»,— первой сигнальной ракетой приближавшихся революционных битв.

Я ожидал увидеть Горького-поэта, Горького-романтика.

Это было летом 1904 года в Парголове, у В. В. Стасова. В коридоре подкатила финская тарантайка. В комнату вошел рослый и бодрый человек, лет тридцати пяти, похожий на железнодорожного мастера или на десятника с постройки. Вылающиеся скулы, впалые щеки. Волосы остриженны деловито коротко, и только на лоб падает широкая, густая прядь. Это Горький. На нем наглухо застегнутая суконная куртка, сапоги с высокими голенищами.

В этот день он был не слишком разговорчив, но внимательно слушал, что говорили другие, наклонив свою небольшую, упрямую голову и пристально устремив на собеседника глаза.

Со мной, тогда еще гимназистом 5-го класса, у него был задушевный и продолжительный разговор в углу комнаты.

— Вам нужен юг, — деловито сказал мне Горький. — Хотите жить в Ялте?

Так же деловито-ласково беседовал он тридцать лет спустя с иркутскими пионерами, с «базой куриосных» на всесоюзном с'езде писателей.

Горький того периода, когда я встретил его впервые, был очень сдержан, но полон неисчерпаемой энергии. У него было множество планов: издание сборников, переводов, научных книг. Это был уже не только прославленный писатель, но и деятель, организатор и собиратель литературных сил.

Он застенчиво и даже угрюмо выслушивал восторженные похвалы своих собеседников и оживлялся только тогда, когда переставал служить темой для разговора.

А через полтора-два месяца после нашей встречи тот же Горький, в той же самой куртке и сапогах, стоял на сцене театра Комиссаржевской и спокойно, заложив руки за спину, слушал свистки и шиканье публики, обиженной его пьесой «Дачники». Одна из газет писала тогда:

«Он вышел на шипение хулителей... как отважный боец, решившийся на борьбу до конца и готовый отпарировать каждый удар».

Горького в это время трудно было смутить. Он уже не искал себя и своего места в жизни. Он знал, на каком месте стоит и что ему делать. Тот вопрос, с которым он впоследствии, в зрелые свои годы, обратился к писателям и ученым всего мира — «С кем вы, мастера культуры?», — он прежде всего задал самому себе и отвечал на него решительно и бесповоротно.

4

Горький не дорожил завоеванным успехом. Он умел отказываться от литературной манеры и жанра, которые принесли ему славу, если они не соответствовали больше его задачам. Десятки литераторов старались быть похожими на него — причесой, костюмом, псевдонимом, слогом, а сам он легко уходил от вчерашнего дня. Он отбросил первоначальный стиль своего письма — чуть приподнятый, романтический — и вдруг сделался необыкновенно простым и строгим. Для такой повести, как «Мать», ему не нужна была уже юношеская пышность.

Каждый раз его задача диктовала ему литературную форму, и он со всей смелостью брался то за публицистическую статью или памфлет, то за роман, драматические сцены, сказки, очерки, воспоминания, литературные портреты.

И во всем этом бесконечном многообразии жанров, начиная с фельетонов Иегудила Хламиды и кончая четырехтомной эпопеей «Клим Самгин», он был в сущности один и тот же. Все, что он писал, говорил и делал, было проникнуто требовательностью к людям и к жизни, уверенностью, что жизнь должна и может стать справедливой, чистой и умной. В этом оптимистическом отношении Горького к жизни не было никакой идиллии. Его оптимизм куплен очень дорогой ценой и потому дорого стоит. Сам Горький говорит, что в юности ему было «трудно и опасно жить» («Мои университеты»). На каждом шагу подстерегали его опасности: он мог помереть с голоду, спиться с круга, а то и стать вором. («В часы голода, злости и тоски я чувствовал себя вполне способным на преступление не только против «священного института собственности». «Мои университеты»).

А когда он выпутался, наконец, из сетей всех этих простых опасностей, его поджидали другие, более сложные: интеллигентская среда, с которой он встретился, грозила ему путаницей человеческих отношений и философской мешаниной, в которой так легко было заблудиться.

Но Горький не погиб и не заблудился.

Чуть ли не с отроческих лет он чувствовал и понимал, что жизнь надо переделать, и сумел выбрать тот единственный путь, который ведет к перестройке мира.

Он стал величайшим среди всех писателей борцом за новую культуру, за коммунизм.

5

О том, чего требовал Горький от жизни, за что в ней он боролся, что любил и что ненавидел, — он говорил много и прямо.

Но, быть может, нигде не удалось ему передать так глубоко и нежно самую сущность своего отношения к жизни, как это сделано им в небольшом рассказе «Рождение человека». За эту тему в литературе не раз брались большие и сильные мастера.

Вот и у Мопассана есть рассказ о рождении человека. Называется он «В вагоне». Я напомню его вкратце.

Три дамы-аристократки поручили молодому, скромному аббату привезти к ним из Парижа на летние каникулы их сыновей-школьников. Больше всего матери боялись возможных в дороге соблазнительных встреч, которые могли бы грубо повлиять на нравственность мальчиков. Но, чтобы избежать рискованных впечатлений, путешественникам не удалось. Их сосед по купе начала громко стонать, и вдруг почти сползла с дивана и, упираясь в него руками, с остановившимся взглядом, с перекошенным лицом, повторяла:

— О, боже мой, боже мой!

Аббат бросился к ней.

— Сударыня... Сударыня, что с вами?

Она с трудом проговорила:

— Кажется... Кажется... Я рожаю...»

Смущенный аббат приказал своим воспитанникам смотреть в окно, а сам, засучив рукава рясы, принялся исполнять обязанности акушера...

В рассказе Горького ребенок тоже рождается в пути.

В кустах, у моря, молодая баба-орловка «повивалась, как береста на огне, шлепала руками по земле вокруг себя и, вырывая клеклую траву, все хотела запихать ее в рот себе, осыпала землею страшное нечеловеческое лицо, с одичалыми, налитыми кровью глазами...»

Не случайный спутник (автор рассказа) был единственным человеком, который мог оказать ей помощь. Он «сбегал к морю, засучил рукава, вымыл руки, вернулся и — стал акушером».

Рассказ Гюи де Мопассана — это превосходный анекдот, не только веселый, но и социально-острый.

Рассказ Горького — целая поэма о рождении человека. Этот рассказ до того реалистичен, что читать его трудно и даже мучительно. Но, пожалуй, во всей мировой литературе — в стихах и в прозе — вы не найдете такой торжественной и умиленной радости, какая пронизывает эти восемь страничек.

«...Новый житель земли русской, человек неизвестной судьбы, лежа на руках у меня, солидно сопел...» — пишет Горький.

Быть может, никогда нового человека на земле не встречали более нежно, приветливо и гордо, чем встретил маленького орловца случайный прохожий — парень с котомкой за плечами, будущий Максим Горький.

*

Алексей Максимович прожил большую жизнь и много сделал на своем веку. Но все дни его жизни и все его труды — нечто единое. Основа этого единства — мужественная и деятельная любовь к человеку.

Литературная газ. 26/III-38 №17

Сергей БАЖАНОВ

1 Г. 26/III-38 №43

Вечно живой Горький

На жатве, у большой дороги, сидит молодой парень. Он в высоких, подбитых гвоздями, дорожных сапогах, за плечами мешок, рядом — раскрытая книга и суковатая палка. Молодой человек охватил длинными руками колено и, высоко подняв голову, смотрит вдаль. Большая дорога лежит перед ним, — дорога в жизнь. Что ждет его? Какие испытания, беды, мытарства? Но смотрит он вдаль спокойно и дерзко. Он ко всему готов. Он встанет сейчас и пойдет по большой дороге, сквозь жизнь, сквозь Русь, опираясь на суковатую, походную палку и глядя в раскрытую книгу. Вся жизнь для него — раскрытая книга. И глаза его, жадные, любопытные, внимательные к человеку, пытливые и камню на дороге, уже горят большим нетерпением.

Молодого, безвестного человека зовут: Алексей Пешков, нижегородский цеховой...

...Великий человек лежит в гробу. Его имя знает весь мир. Его пламенно любили человечество и зло ненавидели враги человечества. Он умер на посту, убит врагами. Навеки закрылись глаза, такие жадные к жизни. Сложены на груди руки, чудесные руки мастера... Его зовут — Максим Горький.

Алексей Пешков на большой дороге показан в первом зале музея, Максим Горький в гробу — в последнем. Между этим — большая жизнь. Ее не вместить в тесных залах музея. Они разворачиваются перед нами лишь как детали величественного памятника тому, кто был — Максим Горький...

⁂

В музее выставлены книги Алеши Пешкова. Псалтырь и Часослов — по которым он учился грамоте. Книга Ефрема Сирина. Затем «беллетристика» — «Гуак или непреоборимая верность», «История о храбром рыцаре Франциле Венциане и о прекрасной королеве Рениньене», «Тайны Современного Петербурга», «В царстве Венеры», «Предание о том, как солдат спас Петра Великого от смерти». Но эти книги горько разочаровывали жадного к чтению парня. В них не было правды жизни, той жизни, которая окружала его. Но вот в «библиотеке» Алексея Пешкова появились иные книги — Пушкин, Гоголь, Гете. Они озарили его своим сиянием. Захотелось учиться.

«Итак я еду учиться в Казанский университет, не менее этого». Он мечтал о белых колоннах университетского здания, о блистательных аудиториях, а попал... на Марусовку, в эту странную и веселую трущобу, где обитают голодные студенты, грузчики и проститутки. «Университетом» Горького стала трущоба. Он изведал десятки профессий: был «кухонным мужиком» на пароходе, булочником, пильщиком, пицеловом, грузчиком, сторожем, ходил на устье грузить, пилить дрова, был статистом в театре на ярмарке (и долго потом носил добытую там фетровую шляпу). И в то же время читал Маркса, Милля, Дарвина, жадно учился у классиков художественной литературы.

Горькая нужда цехового подмастерья и жажда больше узнать и увидеть поставили его на большую дорогу, всучили палку в руки и толкнули: иди. Смотри. Он пошел пешком по Руси и прошел ее всю от Волги до Дуная, от Нижнего до Тифлиса.

⁂

Свой первый рассказ Горький напечатал в тифлисской газете. Экземпляр ее заботливо выставлен в музее. Следующие рассказы Горького тоже появляются в газетах. Он становится фельетонистом. Походную палку, неразлучного спутника странствований, он меняет на дубинку Нечудила Хамиды: она тоже суковатая, украшенная змеей. Ему приходится теперь отбиваться от собак, более злых, чем собаки кубанских станиц. Он идет войной на «мир хозяев».

К Горькому приходит мировая слава. Его книги — на всех языках мира. Друзья поздравляют его. Толстой и Чехов ласкают его, «хозяева» начинают опасаться беспокойного цехового.

И по мере того, как растут новые книги Максима Горького, растет и пухнет полицейская «литература» о нем: дела, донесения, переписка. Ялтинские, таврические, нижегородские жандармы усиленно интересуются Горьким.

Он сидел уже в одной из четырех башен Нижегородской тюрьмы, сидел в Метехском замке в Тифлисе. Находился под надзором полиции в Арзамасе. И в дни славы своей он не отворачивается от народного дела. Не закрывает глаз, не затыкает ушей. Напротив: верный сын народа, теперь-то он и начинает греметь.

1901-й год. «Пролетариат выносит на улицы свой клич — долой самодержавие!» (Ленин).

Горький — вместе с пролетариатом. По всей стране распространяется отпечатанная на гектографах, мимеографах, или просто в рукописных списках революционная «Песня о буревестнике». Горький пишет листовки, подымает голос протеста против избиения студентов на Казанской площади в Петербурге, попадает в тюрьму (читает там «Иммануила Канта», «Историю римского народа» Тита Ливия), едет на с'езд РСДРП в Лондон, знакомится с Лениным и Сталиным, блнако участвует в большевистской печати...

Ленин пишет в редеклом «Искры» от 20 декабря 1901 года: «В Нижнем небольшая, но удачно сошедшая демонстрация 7 ноября была вызвана проводами Максима Горького».

Царское правительство ненавидит и боится Горького. Оно чует в нем опаснейшего борца.

Вот шифровка генерал-майора Трепова симферопольскому губернатору:

«8 ноября почтовым из Москвы в Крым проезжает писатель Максим Горький. По пути возможна демонстрация».

И полиция принимает «меры».

В 1905 году Горький пишет гневное, пламенное воззвание по поводу «Кровавого воскресенья». Жандармы арестовывают его в Риге и заточают в Петропавловскую крепость (он написал здесь «Песни Солнца»), готовится суд над Горьким. Весь мир возмущенно протестует. В сатирическом журнале «Вымпел» появляется пародия на картину Ярошенко «Всюду жизнь». «Всюду свобода» — называется пародия. За решеткой арестантского вагона — Максим Горький. На него направлены штыки.

И только протест всего цивилизованного мира вызвобождает Горького из лап самодержавия.

Горький снова на свободе. Попрежнему могуче гремит голос буревестника русской революции.

Его нельзя ни купить, ни запугать. Не удалось это в свое время Трепову, не удалось после Бухарину и Ягоде. Горький до конца честно служил народу.

⁂

В музее очень подробно освещен «академический инцидент».

Вот письмо Николая II. Коронованный холоп «удручен» и «глубоко возмущен» избранием Горького в почетные академики.

Изгнать Горького из академиков! И вот уже приведена в движение скрипучая бюрократическая машина. Трепов конфиденциально доносит царю, что «мною отдано распоряжение об отобрании у А. М. Пешкова извещения об избрании его в почетные академики». И подпись — «всеподданнейший Владимир Трепов».

Горький? Он относится к этому фарсу с разводушным презрением. С убийственной вежливой иронией пишет он письмо . . . . начальству и демонстративно подписывает его: «цеховой малярного цеха А. Пешков». На своем портрете того периода он делает подпись: «Нос большого аканфа».

Что ему в признании или непризнании таланта полицейскими России! Их ненависть к революционному писателю — лучшее признание.

⁂

Владимир Ильич высоко оценил заслуги Горького перед пролетариатом. Горький «крепко связал себя своими великими художественными произведениями с рабочим движением России и всего мира». «...Нет сомнения, что Горький — громадный художественный талант, который принес и принесет много пользы всемирному пролетарскому движению».

В музее выставлены письма Ленина к Горькому. Они ярко показывают отношение вождя пролетариата к великому писателю. Это, по словам самого Горького, «отношение строгого учителя и доброго заботливого друга». Ленин очень бережно и терпеливо указывает Горькому на отдельные ошибки, с радостью подхватывает и поддерживает благородные замыслы писателя, дружески-заботливо справляется о его здоровье и наказывает беречь себя, всемерно привлекает к работе в большевистской печати.

«Не запишете ли майский листок? Или лирочку в таком же майском духе? Коротенькую, «духом'емую», а? Трихинте старинной — помните 1905-й год».

В 1920 году Ленин дарит Горькому свою книгу «Детская болезнь «левизны» в коммунизме» и надписывает: «Дорогому Алексею Максимовичу Горькому от автора».

⁂

В музее выставлена книга Горького. На полях стихотворения «Девушка и смерть» две надписи. Одна, карандашом, принадлежит т. Сталину, другая — т. Ворошилову.

Тов. Сталин пишет по поводу стихотворения: «Эта штука сильнее чем «Фауст» Гете (**любовь побеждает смерть**)».

«...Я люблю М. Горького, — пишет товарищ Ворошилов, — как моего и моего класса писателя, который духовно определял наше поступательное движение».

«После Ленина, — сказал т. В. М. Молотов у могилы Горького, — смерть Горького — самая тяжелая утрата для нашей страны и человечества».

Народ нашей страны пламенно любил и любит Горького. Он любил его как верного борца за дело Ленина—Сталина, как неспибаемого друга Сталина, как великого писателя — борца против фашизма, строителя социалистической культуры.

Залы музея отражают лишь в небольшой степени эту горячую любовь народа к своему великому писателю. Какие трогательные письма и подарки здесь! Дети, колхозники, красноармейцы, моряки, стахановцы, жители самых окраинных селений необ'ятной нашей родины изливали в них свою любовь в признательность великому Горькому, современникам которого мы имели счастье быть.

⁂

Да, его пламенно любил народ. И тем более ненавидели враги. Они ненавидели его за то, за что любила Горького народ: за честность, за революционное мужество, за преданность народному делу.

Еще в 1903 году предшественник Ягоды — неизвестный черносотенец пытался убить Горького. 18 декабря Алексей Максимович вечером гуляя по берегу Волги. Из темноты вылетела фигура.

— Ты Горький?

— Да, Горький.

Фигура бросилась на него и нанесла удар ножом. Нож прорезал пальто, тужурку пробил каповый портсигар. Покушение не удалось — огромный Горький отшвырнул убийцу.

Портсигар со следами ножа хранится в музее.

Бухарин и Ягода, презренные убийцы и шпионы, учли опыт своего мрачного предшественника и собрата: они побоялись нанести удар в открытую. О, они были изощреннее и ловчее. Они действовали иначе. Это — их, с троцкистско-бухаринскими мерзавцах, с страстной ненавистью писал Горький в 1935 году: «Человек — «венец природы» и «звучит гордо», это неосноримо, но также неосноримо, что он бывает мерзавцем, убийцей вождей пролетариата, предателем родины, изумительным лицемером, врагом рабочего класса, шпионом капиталистов, — в таковых его качествах он подлежит беспощадному уничтожению».

За шесть дней до смерти, он, прослушав проект Сталинской Конституции, прошептал: — В нашей стране теперь... даже камни поют.

Вот за это-то и ненавидели фашистские псы Горького: за его непоколебимую верность родине и Сталину. За его безграничную ненависть к врагам народа и человечества. За это враги и убили нашего Горького.

Пройдут годы. Могилы прохвостов убийц зарастут бурьяном и чертополохом. Презренные их имена будут с проклятием вспоминаться нашими потомками.

А благородный, чистый, трогательно-родной и бессмертный образ Максима Горького будет нетленно сиять в веках. И поколения будут толпиться в залах музея, как толпимся мы. И с благоговением будут смотреть на драгоценные реликвии, как смотрим на них мы. И Горький будет вечно живым для нас, как жив он и для нас.

У огромных книжных шкафов, вобравших в себя богатую сокровищницу произведений Горького — писателя, Горького — редактора, Горького — революционера-борца, будут стоять в благодарном молчании наши потомки и читать проникновенные слова Горького:

«Большая это радость знать, что жил не зря, людям был полезным. Желаю и Вам испытать эту радость».

Литературная газ. 26/III-38 №43

Уч. г. 27/III-38 №43

Друг и соратник Ленина и Сталина

Первые выступления М. Горького произвели впечатление свежего ветра, ворвавшегося в русскую литературу. Горьковские рассказы и поэмы, пронизанные жгучей ненавистью к мещанству, пошлости, буржуазной алчности, зажигали сердца читателей жаждой битвы и подвига. Его произведения были глубоко партийны. Особая сила их была еще в том, что свои яркие мысли, чувства, идеи Горький умел облекать в великолепные художественные формы, пленяющие своей остротой, свежестью и красочностью.

В период подготовки революции 1905 года Горький сближается с рабочим классом, с партией большевиков, возглавляющей освободительное пролетарское движение, и гениальным вождем партии Владимиром Ильичем Лениным. Это сближение, перешедшее в тесную, замечательную дружбу, затем вступление в РСДРП(б) дали Горькому очень много. Писатель обрел новые темы, новых героев, поднял свое художественное творчество на более высокий идейный уровень.

Дружба Горького с Лениным—прекрасный образец отношений двух великих людей, спаянных единством мыслей, идей. Владимир Ильич горячо любил Максима Горького, высоко ценил его, как художника. Он подчеркивал, что Горький—бесспорный «авторитет в деле пролетарского искусства», постоянно защищал его от нападок буржуазной печати и ударов царизма. В 1909 г., когда буржуазная пресса усиленно смаковала сплетню о якобы выхоле Горького из РСДРП(б), Ленин писал:

«Цель сплетнической кампании не менее ясна. Буржуазным партиям хочется, чтобы Горький вышел из социал-демократической партии. Буржуазные газеты из кожи лезут, чтобы разжечь разногласия внутри социал-демократической партии и представить их в уродливом виде.

Напрасно стараются буржуазные газеты. Товарищ Горький слишком крепко связал себя своими великими художественными произведениями с рабочим движением России и всего мира, чтобы ответить им иначе, как презрением» *).

Ленин проявлял исключительную заботливость о Горьком, постоянно интересуясь его здоровьем, бытом, условиями для творческой работы. Если Горькому случалось ошибаться, Владимир Ильич дружески, но прямолинейно и беспощадно критиковал его (полемика по поводу Достоевского, вопрос о богоискательстве и др.). Вряд ли кто-либо из великих писателей мировой литературы имел такого мудрого и преданного друга, советчика и наставника, каким был В. И. Ленин для Горького.

В 1905 г. Горький почувствовал, что боевые мотивы уже исчерпаны. От показа капиталистического «дна» и ночлежки надо переходить к показу завода, где созревают настоящие люди, революционеры, могильщики капитализма. Декоративно-пышные и романтические герои первых рассказов уступают место реалистически обрисованным типам и характерам. Роман «Мать», написанный в итоге изучения революции 1905 года, представляет собою непревзойденный образец партийности в искусстве. Г. В. Плеханов, ставший к тому времени большевиком, отнесся к роману с высокомерным пренебрежением, находя его неудачным, «тенденциозным».

Ленин, наоборот, с позиции большевизма, чрезвычайно высоко оценил «Мать», указав, что это «очень нужная и своевременная книга», которую рабочие прочтут с огромной пользой для себя.

Реакционная печать, систематически травившая Максима Горького, встречает «Мать» бешеной атакой. На сборники «Знание», где была помещена первая часть романа, Петербургский комитет по делам печати накладывает арест и 3 августа 1907 года обращается к прокурору с просьбой возбудить против писателя судебное преследование по обвинению «в распространении сочинений, возбуждающего к совершению тяжких преступлений, деяний, вражды со стороны рабочих к имущим классам населения, подстрекающего к бунту и совершению бунтовщических деяний, а также в кощунстве». Вскоре после этого в «Ведомостях Санкт-Петербургского градоначальства» было напечатано: «По об'явлению С. П. Б. Окружного суда отыскивается нижегородской цеховой малярного цеха мастер Алексей Максимович Пешков (М. Горький), обвиняемый по 1 и 4 пп. 129, 73 и 132 ст. ст. Уголов. Уложения». Но великий народный писатель был в это время в Италии, вне досягаемости царских ищеек.

Горький беззаветно любил великий русский народ. В «Заметках из дневника» он писал: «Совершенно чуждый национализма, патриотизма и прочих болезней духовного зрения, все-таки я вижу русский народ исключительно, фантастически талантливым, своеобразным... я думаю, что когда этот удивительный народ отмучается от всего, что изнутри тяготит и путает его, когда он начнет работать с полным сознанием культурного и, так сказать, религиозного значения труда—он будет жить сказочно героической жизнью и многому научит этот уставший и обезумевший от преступлений мир».

Это—не декларация. Эти мысли о гениальности русского народа пронизывают все творчество Горького. В самые глухие годы царизма, годы реакции, Алексей Максимович не теряя веры в народ, в победу народа над эксплоататорами и паразитами. Горький был не только русским писателем. Он—художник всех народов СССР. Будучи по форме глубоко национальным, Горький по всему духу своего творчества интернационален. Он был непримиримым врагом шовинизма, национальной ограниченности и расизма. В этом смысле Горький занимает совершенно особое и исключительное место в истории русской и мировой литературы.

После Великой Октябрьской Социалистической революции Максим Горький непосредственно включается в гигантскую работу по построению бесклассового социалистического общества. Единство мыслей, чувств и идей связывает Горького крепчайшими, нерасрываемыми узами дружбы с великими вождями революции—Лениным и Сталиным.

Роль Ленина и Сталина, как гениальных учителей и руководителей советского народа и пролетариев всего мира, М. Горький настойчиво подчеркивал в десятках публицистических статей, писем, выступлений. В 1934 г. Горький писал: «Из всех «великих» всемирной истории, Ленин—первый, чье революционное значение непрерывно растет. Так же непрерывно и все быстрее растет в мире значение Иосифа Сталина, человека, который, наиболее глубоко освоив энергию и смелость учителя и товарища своего, вот уже десять лет достойно заменяет его на труднейшем посту вождя партии. Он глубже всех других понял: полнимо и непоколебимо революционно-творческой может быть только истинно и чисто пролетарская прямолинейная энергия, обнаруженная и воспламененная Лениным».

Товарищ Сталин в восприятии Горького—«отлично организованная воля, пронизательный ум великого теоретика, смелость талантливого хозяина, интуиция подлинного революционера, который умеет тонко разбираться в сложности качеств людей и, воспитывая лучшие из этих качеств, беспощадно борется против тех, которые мешают первым развиваться до предельной высоты». «Именно эти качества великого вождя,—заключает М. Горький,—поставили его на место В. И. Ленина».

Любовь к Ленину и Сталину, как вождям великой социалистической революции, вытекает из всей биографии Горького. То, о чем Горький мечтал всю свою жизнь, осуществлено под их гениальным руководством в стране Советов. И после Ленина в важнейших директивах и лозунгах товарища Сталина Горький видел, как его поэтические мотивы, его заветные чаяния и надежды становятся законом нашей родины.

Горький, поднявшийся на высоты человеческой культуры из самых низов трудового народа, воспевал труд, как основу жизни, как источник неиссякаемой радости для человека. Сталин провозгласил труд делом чести, делом доблести, славы и геройства. Горький, великий гуманист, писал: «Человек—это звучит гордо». Товарищ Сталин говорит: «Из всех ценных капиталов, имеющихся в мире, самым ценным и самым решающим капиталом являются люди».

Горький, провозглашая принципы социалистического гуманизма—гуманизма мужества и борьбы,—говорил: «Если враг не сдается—его уничтожают». Сталин всю жизнь учит партию, рабочий класс, советский народ быть бдительным и беспощадным к врагу.

В одной из дореволюционных статей Владимир Ильич Ленин дал гениальное определение пролетарской литературы: «Это будет свободная литература, потому что не корысть и не карьера, а идея социализма и сочувствие трудящимся будут вербовать новые и новые силы в ее ряды. Это будет свободная литература, потому что она будет служить не пресыщенной героине, не скучающим и страдающим от ожирения «верхним десяти тысячам», а миллионам и десяткам миллионов трудящихся, которые составляют цвет страны, ее силу, ее будущность. Это будет свободная литература, оплодотворяющая последнее слово революционной мысли человечества опытом и жизнь работой социалистического пролетариата» *).

Книги М. Горького представляют собою именно ту самую свободную, открыто поставленную на службу партии и революции, литературу, о которой говорил вождь партии более 30 лет назад. Для Горького, начавшего свою активную политическую жизнь под ленинским руководством, литература всегда была частью общепролетарского и партийного дела. Этим об'ясняются и исключительные заботы Горького о молодых писателях из народа. Он понимал, что враг достаточно силен, организован, хорошо вооружен, и что свалить его могут не гениальные одиночки, а массы преданных революции людей, об'единившихся вокруг партии, под ее руководством.

Кабардинский народный певец говорит о себе: «Я одним словом делаю из труса храбреца, защитника своего народа, вора превращаю в честного человека, на мои глаза не смеет показаться мошенник, я противник всего бесчестного и некоробего». Алексей Максимович неоднократно цитировал эти замечательные строчки, и он сам был таким народным певцом и обличителем всего бесчестного с той лишь разницей, что выступал в своих произведениях во всеоружии мировой культуры, как боевой-большевик, как гениальный друг Ленина и Сталина.

*) Ленин, XIV т., 211 стр.

*) Ленин, VIII т., 390 стр.

Мысли Горького о талантливости русского народа перепелтаются с мыслями Владимира Ильича о национальной гордости великоруссов, с мыслями Сталина о бессмертном народе, о силе народных рождей, и резко контрастируют с [illegible] домыслами бандита Н. Бухарина, [illegible] о свое время русский народ «нацией Обломовых».

В своих произведениях Горький с гневом и болью писал о тяжком рабстве женщины, требовал чуткого внимания к женщине, к матери, требовал полного освобождения и равноправия женщин. В Советском Союзе сбылись мечты Горького—освобожденная женщина стала великой силой социализма. Сталинская Конституция навсегда закрепила неот'емлемое право женщины на труд, обеспечила ей полное равенство с мужчиной, создала все условия для радостного, счастливого материнства.

Эти и многие другие параллели раскрывают многое в отношениях М. Горького к вождям революции. Величайший народный писатель горячо любил Ленина и Сталина за то, что они смело и уверенно ведут народ к свободе, счастью, о которых он сам мечтал всю жизнь.

М. Горький страстно ненавидел гнусных авантюристов, предателей и изменников родины, агентов фашизма—Троцкого и его компанию. Чувствуя в Горьком своего непримиримого противника и зная о его колоссальном влиянии на массы, о его преданности большевистской партии и восторженной любви к Сталину, как гениальному вождю угнетенных всего мира, коварные псы фашизма решили убить великого писателя. Их злодейский замысел, к несчастью, осуществился. Но подлые убийцы просчитались. Жизнь и будут жить веками бессмертные творения М. Горького, его огненные слова ненависти к миру насилия и подлости. Его творения вдохновляют на борьбу за свободу и независимость героических республиканцев Испании, великий китайский народ, об'явивший священную войну наглым японским грабителям и интервентам. И еще не раз произведения Горького послужат нам в грядущих битвах с фашизмом, с мировой реакцией, как грозное, непобедимое оружие.

Имя Горького, память о нем бессмертны!

В. АРАМИЛЕВ.

Учительская газ. 27/III-38 №43.

Уч. Г. 27/III-38 №43

НАРОД И ПИСАТЕЛЬ

Ромэн Роллан писал о Горьком: «Это был человек, который с самого детства изведал нужду и унижение порабощенного пролетариата, человек, который, подобно Данте, вышел из преисподней, но вышел не один, а увлек за собой своих товарищей по страданию и спас их».

В этой замечательной фразе глубоко раскрыта личность Горького как писателя, общественного деятеля и человека. Поднявшись из народных низов, он до самой своей смерти не потерял связи с народом.

Наиболее тесно связывало его с народными массами художественное творчество. Вспомните, какой огромный общественный резонанс вызвали знаменитые горьковские «Песня о Соколе», «Песня о Буревестнике». Роман «Мать» был книгой, воспитавшей целое поколение революционных рабочих. Значение Горького, как великого художника пролетариата, ярко определил тов. Ворошилов, «Я люблю М. Горького, — написал он 11 октября 1931 г. на одной из книг Алексея Максимовича, хранящейся в музее Горького, — как моего и моего класса писателя, который духовно определил наше поступательное движение».

Октябрьская социалистическая революция сделала художественное творчество Горького достоянием широчайших слоев населения нашей многонациональной страны. Если до Октября его произведения были переведены только на 8 языков, то за годы революции — по 1937 год — они были изданы на 58 языках, в том числе на дунганском, абхазском, коми-пермяцком, коми-зырянском, китайском, калмыцком и др. Если до революции общий тираж произведений Горького достигал лишь 1.072.000 экземпляров, то за советское время общий тираж горьковских произведений на русском языке вырос до гигантской цифры в 33.089.000 экземпляров и на языках других народов СССР — 3.834.000 экземпляров.

Великий писатель оказывал огромное революционное влияние на массы не только художественным, но и публицистическим словом и самыми разнообразными формами связи с трудящимися. С юных лет, скитаясь по России, Горький впитал в себя страдания, чаяния и надежды рабочих, батраков, крестьянской бедноты, угнетенных национальностей.

Великий писатель совершил большие путешествия по обновленной революцией стране. Он выступал перед пролетариями Ленинграда, перед рабочими зерносовхоза «Гигант», перед трудящимися нового Баку. Он знакомился с Днепрогэсом, с социалистической стройкой Тифлиса и Кольского полуострова.

Но и тогда, когда Алексей Максимович работал в своей комнате в Москве или на даче в Горках, в Крыму или даже в далеком Сорренто, связи его с народом не ослабевали. У него постоянно гости: его можно *было видеть в обществе Никиты Изотова* и других знатных людей страны, он принимал армянских пионеров, беседовал с юными авторами «Базы курносых», его посещали рабочие, колхозники, академики, советские и иностранные писатели.

Но наиболее прочно связывал его с народными массами поток корреспонденций, поступавших к нему из самых разнообразных уголков Союза и от него — в эти уголки. Мы с интересом рассматривали книжку корреспонденций 69-го почтового отделения, через которое в последние годы шли письма к Алексею Максимовичу. Ежедневно он получал 6—7 заказных писем, около 10 писем простых и примерно столько же бандеролей.

Писали ему люди всех возрастов, от детского до преклонного. О чем писали? О своих интересах и мыслях, о «вечных вопросах» жизни, о своем труде и учебе, о своих произведениях, сочинениях, изобретениях, о своих радостях, горе. Огромный, безбрежный мир человеческих чувств и мыслей проходил в этих письмах.

В дни горьковских юбилеев количество писем, телеграмм, приветствий вырастало в десятки и сотни раз. Каждый советский человек желал, стремился от всего сердца выразить свои чувства любимейшему писателю. Наряду с письмами поступали и подарки. В музее Горького, например, висит на стене спортивная винтовка. Это — подарок Московской Пролетарской дивизии «меткому стрелку», сражающемуся за «нового социалистического человека». Здесь же шпоры, скребница и щетка — подарок кавалеристов с надписью:

«Кавалеристы-военкоры
Подарок прислали такой:
Щетка, скребница и шпоры —
Пусть чистит мир от барской своры
Железом и щетиной слов».

Впрочем, Горький получал и другие послания, особенно в старое время. К. Чуковский вспоминает: «В 1916 г., когда Горький издавал журнал «Летопись», единственный «легальный» журнал, пытавшийся протестовать против войны, у тыловых патриотов установилась достохвальная мода посылать ему по почте веревку для петли, чтобы он скорее повесился. Несколько таких веревок я видел своими глазами. Вместе с богатой коллекцией ругательных писем они хранились в особом конверте, на котором рукой Горького было написано: «Читатель отвечает». Одна петля была жирно намылена. В 1920 и в 1921 гг. Горький продолжал получать такие же сувениры от благородных окуровцев. Без удивления, без злобы он разглядывал их сквозь серебряные стариковские очки».

Немало выражений враждебности, ненависти и злобы получал Алексей Максимович от недобитых революцией «окуровцев» и в последние годы своей жизни. В своих статьях он дал уничтожающий ответ этим своим «корреспондентам».

Еще до революции у Горького установилась тесная связь с детворой. Желая обогатить географическую осведомленность сельских школьников, он тогда еще затеял создание иллюстрированных альбомов: вместе со своими друзьями вырезывал из журналов и книг разные картинки, подписывал и рассылал по сельским школам. Неизмеримо расширилась и укрепилась его связь с детворой после революции. Как любовно и заботливо относился великий писатель к нуждам своих маленьких корреспондентов, видно из их трогательных писем Алексею Максимовичу: «Дорогой мой дедушка! Спасибо тебе за книги, за тетради, за карандаши, ручки и перья, и за чернила, и за интересные книги...». «Из вашего подарка я имею 4 книги — первой ступени географию, «Игра и труд», «Час Ленина в школе», арифметический задачник первой ступени, 6 штук тетрадей, ручку, карандаш...»

Детские письма помогают Горькому глубоко изучить нужды и запросы подрастающего *поколения*. В письме его к пионерам читаем: «На мой вопрос, какие книги вы читаете и какие хотели бы читать, я получил от вас больше 2 тысяч единоличных и коллективных писем. Теперь Детиздат знает, что нужно ему издавать, и, наверное, вы скоро получите интересные книжки».

Эта маленькая справка о двух тысячах единоличных и коллективных писем, полученных только от детей, только по одному вопросу, — а подобных справок можно было бы привести много, — ярко озаряет глубину той дружбы и любви, какие соединяли Горького со всей страной.

Величие художника, ученого, философа познается диапазоном его влияния во времени и в пространстве. Горький — писатель и публицист — веками будет жить в сознании народов, населяющих необозримые пространства нашего Союза и всего мира.

Г. ЯФФЕ.

Уч. Г. 27/III-38 №43

ВЕЛИКИЙ ГУМАНИСТ

Белинский видел пафос творчества Пушкина в глубокой, доходящей «до внутреннего просветления», человечности. Духом гуманизма проникнуты творения лучших русских писателей прошлого века. Но наиболее глубокое и совершенное воплощение гуманизм получил лишь в творчестве Горького.

Когда Горький «начинал», в литературе шел пересмотр ценностей классического наследства. Пересмотр совершался под знаком Достоевского и Ницше. Лозунги гуманизма и демократии начисто отвергались. Андреев, Арцыбашев и, в особенности, их многочисленные эпигоны цинично развенчивали «земное божество»—человека, оплевывали его достоинство, утверждали зоологический индивидуализм.

Горький со всей страстью повел решительную борьбу с этими упадочными тенденциями. Он возродил великие гуманистические принципы классической литературы, высоко поднял знамя человечности и демократии. «Человек — это звучит гордо», — сказал он во весь голос. Ларре — гордому одиночке, индивидуалисту, он противопоставил благородного Данко, чье сердце, подобно факелу, освещает дорогу людям, заблудившимся в лесу.

По самому своему содержанию горьковский гуманизм неизмеримо сложнее, богаче и острее того гуманизма, который, например, представляет в своем творчестве Короленко. Гуманизм последнего абстрактен, расплывчат, неполноценен при всей его суб'ективно-положительной направленности. «Великому праведнику», как назвал его Луначарский, была чужда идея пролетарской революции. Она была чужда и непонятна Л. Н. Толстому, чей гуманизм вырос на христианской почве.

Гуманизм Горького представляет собой принципиально иное явление. Любовь к человеку оплодотворена у него глубокой ненавистью к тем силам, которые унижают человека и его достоинство.

Один из героев повести «Мать» взволнованным голосом восклицает:

«Что вы сделаете? Приходится ненавидеть человека, чтобы скорее наступало время, когда можно будет только любоваться людьми. Нужно уничтожать того, кто мешает ходу жизни, кто продает людей за деньги, чтобы купить на них покой или почет себе. Если на пути честных стоит Иуда, ждет их предать — я буду сам Иуда, когда не уничтожу его».

В этих строках — программа социалистического гуманизма, совмещающего любовь и ненависть: горячую, действенную любовь к трудящимся и священную ненависть к тем, «кто мешает ходу жизни». Эта ненависть активна, ибо она предполагает непримиримую, беспощадную борьбу с эксплоатацией и угнетением человека.

Страстный горьковский гуманизм звучит торжественно и многоголосо в его рассказах, повестях, пьесах и поэмах. Принципы нового, социалистического гуманизма Горький отстаивает и в своих многочисленных статьях, являющихся замечательными по искренности и силе откликами на злобу дня.

тывает священную, неугасимую ненависть к поджигателям войны, фашистам, палачам и предателям рабочего класса, «ненависть ко всему, что заставляет страдать, ко всем, кто живет на страданиях сотен миллионов людей». С беспощадной силой Горький разоблачает в своих статьях мещанство, индивидуализм и тому подобные пережитки, мешающие строительству новой жизни, разоблачает змеиное шипение «механических граждан», раскрывает политически вредный смысл таких явлений, как равнодушие, зазнайство и обывательская самоуспокоенность.

Нет такой статьи, в которой Горький не писал бы с чувством гордости о завоеваниях и достижениях Советского Союза. Он любовно отмечал факты повседневного, массового героизма, овладения грамотой, техникой и культурой, социалистического отношения к труду и роста человеческого достоинства.

Во имя любви к новому человеку, строящему социализм, Горький призывал страстно ненавидеть все, что мешает росту и развитию человека. Он призывал держать порох сухим, призывал быть «застегнутыми на все пуговицы», памятуя об угрозе войны и наличии врагов внутри Советского Союза.

И троцкистско-бухаринские убийцы умертвили Горького именно потому, что его слово звучало революционным набатом на весь мир. Каждая новая статья Горького была для них ударом ножа в сердце. Они ненавидели его страстный, правдивый голос, вобравший всю силу народного гнева.

Горький не ограничивался словом публициста. Он создал уже после Октября свою четырехтомную эпопею «Клим Самгин», в которой с новой силой проявились тенденции социалистического гуманизма.

Горький рисует человеконенавистничество Самгина, его холодный эгоизм, его равнодушие к чужим страданиям. Страшная катастрофа, происшедшая на Ходынке и стоившая тысячи жизней, оставляет Самгина почти безразличным.

Холодное резонерство («аппарат на столько мыслящий, сколько рассуждающий»), гипертрофированный индивидуализм и презрение к народу, пошлый карьеризм, двурушничество, как система жизненного поведения, и нечистоплотность в быту — вот те элементы, из которых слагается дегенеративная психика Самгина. В его образе Горький разгадал те черты, которые получили законченное развитие в подлой и омерзительной практике Иуды-Троцкого, Зиновьева, Каменева, Бухарина и иже с ними.

Роман «Клим Самгин» остался незаконченным. Но Горький успел подписать уничтожающий приговор провокаторам и предателям самгиным, о чем свидетельствует концовка романа.

— «Уйди, уйди с дороги, таракан. И-эх, тар-ракан». Он отставил ногу назад, размахнулся ею и ударил Самгина в живот.

Ревел густым басом.

— Делай свое дело, делай!

— Порядок, товарищи. Пор-рядок. По-

Учительская газ. 27/III-38
№43

5 · ბიბლიოგრაფია №82

10/IV-38

„არ. ჩარბანია — „ბუთელა"

სახელმძღვანელო, 1937 წ.

„გმირების" შემდეგ, რომელიც ამ ციკლსნის წინათ გამოვიდა („ფედერაციის" გამოც.), ა. ჩარბანიამ გამოაქვეყნა ახალი მოთხრობა „ბუთელა". „გმირებთან" შედარებით ეს მოთხრობა საინტერესოა იმით, რომ მასში სრანს ავტორის წინსვლა.

მოთხრობა „ბუთელა" ეხება წითელ არმიაში ახალგაზრდობის აღზრდის საკითხს. „ბუთელა" უბრალო მთელი ახალგაზრდის წითელ არმიაში გარდაქმნის ამბავია. ამბავი ვითარდება ფრაგმენტებად, ეპიზოდ დიალოგით, ლაკონიკური ენით აკეთებ ზოგიერთი ამბავი მოთხრობილია რომანტიკული შეფერადებით.

პირველ ხანში მთიელმა ბუთელამ ვერ დაიცვა წითელ არმიაში დისციპლინა. მეთაურმა რომ ამის გამო საკადრო მისცა შენიშვნა, მან ეს შეურაცხყოფად მიიღო. — მე ვაქეაცი ვარ, ასე ყველგან ნუ დამიძახებთ, ნუ შემარცხვენთ, — მიმართა მან მეთაურს. ბუთელას მოსწონდა წითელარმიელის ტანსაცმელი, ტილოს თეთრ კარვებში ცხოვრება; ახლა მას არც ბოწონებიანი ქუდი ეხერა, არც შაეტარიანი ხახელი ეკიდა.

მაგრამ ხანდახან მოეწატებოდა სამშობლო სოფლის ჩაჩუქთილი მთები და თავისი სატრფო მზეკალა. მზეკალაზე ოცნებით გატაცებულმა ერთხელ სასროლეთზე ნიშნაში აცდინა. მეორედ ნიშნის მაგიერ ცაში მონაკვიდე ძერის ყსროლა და ჩამოაგდო. კომისრის შეკითხვაზე მან უპასუხა, თავი მთებში ვგონიაო. კომისარმა უარყოფითად შეაფასა ბუთელას საქციელი. მაგრამ წითელ არმიაში ადამიანისადმი ინდივიდუალური მიდგომის იშვიათი შეთოდი არსებობს. იდეურ-მორალურად ზემოქმედება წითელი არმიის აღძზრდელობითი მეთოდია. კომისარი ბონდო ბენდელიანი სწორედ ასეთ მეთოდს მიმართავს მთიელ ბუთელას. ბუთელა სანიშნეში წითელარმიელი ზღვა, იგი დივიზიის ნაკრები ათასეულის მიერ ყაზბეგის მწვერვალის დაპყრობის ღროს ნამდვილ გმირობას იჩენს. ბუთელამ ლაშქრობაში გამოიჩინა ეამბედაობა, სიმამაცე, სიფხიზლეების ყადალახეის უნარი და ბედნიერი დაბრუნდა თავის სამშობლო სოფელში. მზეკალამაც გიგო მისი ბერობის ამბავი. წითელი არმიაში აღზრდილ ბუთელას არ შეეძლო სოფელშიც არ გამოჩენა ინიციატივა, მან ეკმაც ისაზეკა თავი, რითაც სავსებით მოიგო მზეკალის გული.

„ბუთელა" ციკლადი კოლორიტანი მოთხრობაა, იგი საკმაო მხატვრულობით აჩვენებს და აცნობს მკითხველს წითელი არმიის ყოფაცხოვრებას და ადვილებს საყვარულს მასში.

წითელი არმიის, სოციალისტური სამშობლოს თავდაცვის თემაზე ჩვენი ქართველი საბჭოთა მწერლები ცოტას ეუბნობენ. დროა თქვა ჯერ-ოვანი ყურადღება მიექცეს.

წმენი უგემურადაა გამოცემული.

მ. ა ი ი ო ხ ვ ე ლ ი.

ვლადიმერ მაიაკოვსკი

с. 204. 19/II-38 г.

8 წლის წინათ, უაზრო და შემთხვევითმა სიკვდილმა, რომელიც ასე არ ეგუებოდა მაიაკოვსკის ბუნებასა და მისი შემოქმედების ხასიათს, შეაწყვეტა ამ შესანიშნავი პოეტისა და ადამიანის სიცოცხლე.

გავიდა 8 წელიწადი, სოციალისტური სუფლიდების დიადი წლები, ჩვენი დიადი სამშობლოს უდიდესი კულტურული აღმავლობის, საბჭოთა მწერლობის ზრდის წლები და ჩვენთვის სავსებით მკაფიოდ გამოიკვეთა ჩვენი ეპოქის ხელოვნების, გამარჯვებული სოციალიზმის ეპოქის ხელოვნების ამ დიდი ფაგურის მონუმენტალური სახე.

მაიაკოვსკის შემოქმედებითი გზის სიდიადე მდგომარეობს იმაში, რომ იგი, ებრძოდა რა თავის თავში წარსულ-ბურჟუაზიულ ინდივიდუალიზმის ნაშთებს, მთელი თავისი შეგნებით ცდილობდა თავისი ხელოვნება, თავისი შესანიშნავი ოსტატობა მთლიანად მოეხმარება პროლეტარული რევოლუციისათვის. და მან მიაღწია კიდეც იმას, რომ მისი შემოქმედება მის სიცოცხლეშივე გადაიქცა სოციალიზმისათვის ბრძოლის ბასრ იარაღად.

მაიაკოვსკის პოეზია არის სოციალისტური აზრის, რევოლუციური გზნების, რევოლუციური გრძნობის პოეზია. მაიაკოვსკი იყო მწერლობის განმაახლებელი. მისი შემოქმედება გაყეფნთილია ახალი, რევოლუციურ - სოციალისტური შინაარსით, ისეთი ახალი ფორმების ძიებით, რომლებიც ყველაზე უფრო უკეთ და ზუსტად გამოხატავენ სოციალისტურ აზრსა და მისწრაფებას. იგი ეძებდა პოეტური მეტყველების ახალ ფორმებს იმისათვის, რომ მისი პოეზიის შინაარს დაერაზმა, სოციალისტური იდეალების განხორციელებისათვის იემოქმედებია მეოთხეული მილიონების გრძნობა და ვონება.

თავის უკანასკნელ შესანიშნავ ნაწარმოებში „სრული ხმით" მაიაკოვსკი სწერდა:

ჩარაგ არ მიღირს
თუ ჯერ ძეგლად დაყუდებული,
ჩარაგ არ მიღირს
მარმარილო, ციალი მისი.
ღიდება ყველას —
ჩვენ ვართ ძმობით შეერთებული,
დღე. საერთო ძეგლად ვგდგავს
გაფფრთხებული
ჩვენი ბრძოლებით
აგებული სოციალიზმი!.
(თარგ. დ. გაჩეჩილაძის).

მაიაკოვსკის ჭკნნდა სრული უფლება ეთქვა, რომ ვარ კაცობრიობის საუკეთესო მომავლისათვის მებრძოლი, რომ როგორც სხვა, მებრძოლების, ჩემი ძეგლიც იქმნება ბრძოლებში აგებული სოციალიზმიო. ამის უფლება ჭკნნდა მაიაკოვსკის, რადგან მისი კალამი იბრძოდა სოციალიზმისათვის, რადგან მთელ მის შემოქმედებაში სოციალიზმის თემა იყო ღრმად ორგანიზული თემა.

ჯერ კიდევ რევოლუციის წინადროინდელ წლებში, როცა მწერლების დიდი ნაწილი სრულიად მოსწყვდა საზოგადოებრივ ცხოვრებას, მაიაკოვსკის იერიშში მიჰქონდა ბურჟუაზიულ სამყაროზე, და იწვოდა მეზნებარა სიძულვილით მზიგარეულებისადმი, „ყოველივესა და ყველაფრის ბრძანებელ ბანკირისადმი", რომელთა ძალაუფლებაც „ფიტავდა ადამიანის სულს, სახელმწიფოებსა და მატერიკებს". კაპიტალისტურ სამყაროში არ არის ადგილი ადამიანისათვის, რადგან ბანკირებსა და კაპიტალისტებმა, მთავრობებმა და მთმა სამსაჯავრობმა ადამიანის ტვინს დაადურეს შავი კანონი, გული ბორკილებით და ხუნდებით შებოჭეს, შრომმსა და შემოქმედებას მოწყურებული ადამიანის ხელები გაგზავნეს იმპერიალისტური ომის სასაკლაოზე ერთმანეთის ამოსაკლეტად.

მაიაკოვსკი მაშინ ჯერ კიდევ ვერ ხედავდა კაპიტალიზმის წინააღმდეგ მებრძოლ ძალას და ბრძოლის საშუალებებს.

მაიაკოვსკიმ მაშინ ჯერ კიდევ არ იცოდა, რომ კაპიტალისტურ საზოგადოებაში არსებობს ძალა, რომელიც შესძლებდა კაპიტალიზმის დამხობას, რომ ეს ძალა მუშათა კლასია. მან არ იცოდა, რომ ეს კლასი გახდებოდა ბურჟუაზიის მესაფლავე.

კაპიტალის წინააღმდეგ ბრძოლაში ამ უძლურობის შეგრძნება ფიქრდა მაიაკოვსკის შეგნებაში პესიმისტურ სულისკვეთებას. მისი პოეტური შემოქმედების ძლიერი სტიმულები გამსჭვალული იყო ტრაგიკული ხმებით.

გამიშვეთ,
ვეღარ დამაკვეიმო.
სწორი ვარ
თუ ტყეიოლად ვხმაურობ,—
ეს სულ ერთია,
ვერ ვიქნები მე დაწყნარებით!
(თარგმ. დ. გაჩეჩილაძის).

ადამიანის ტანჯვისა და წამების მიმართ ამ ვულგრილ, ყრუ სამყაროში იქმნებოდნენ მაიაკოვსკის ჰიპერბოლური სახეები, იბადებოდა მისი ოცნება „ოლიმპულ მიწაზე"— უტოპიურ სოციალისტურ ქვეყანაზე, სადაც ადამიანები იქნებიან „ლმერთზე უფრო ლმობიერნი და უკეთესნი", სადაც არავინ იქნება ადამიანის მტანჯველი.

სასოწარკვეთის ზვავი,
მეკრდო, მოიგერე.
ხელის ფათურით მომავალში
მოსძებნე ბედი.
აი თუ გინდათ, ამოვიღებ მარჯვენა თვალში,
ბაღს, აყვავებულს ათასფრად
წალკოტს.
მრავალმა აზრმა სოიერნმ დე
ინზიანოს!

თავო, ამაყი ალტაციებით ამოვლილი ცამდი.
გონებავ ჩემო,
მშეხებელო ხალისიანო,
ქალაქნი დადგი!
(თარგმნ. მიქ. პატარიძის)

მაიაკოვსკის ღრმად სწამდა, რომ დადგება ისეთი დღე, როცა მოვა თავისუფალი ადამიანი სოციალისტურ სამყაროში.

და კაცი იგი, თავისუფალი,
ვისაც მოუხმობ, ვიზეადაც ვყვირი,
ის მოვა, მოვა,
ო, მერწმუნეთ და დამიჯერეთ!
იქ შორს,
სკვდების მთათა გადაღმა
ჭაბნის ქვეყანაა, სიკეთით სავსე,
შიშშილის,
ჭირის ზღვათა გადაღმა
მილიონების ნაბიჯო გასწო!
(თარგმნ. მიქ. პატარიძის)

რევოლუციამ მაიაკოვსკის წინაშე გადაშალა უფართოესი პერსპექტივები. მის წინაშე არ დასმულა საკითხი მიეღო თუ არ მიეღო რევოლუცია, როგორც ეს დიამოთა ინტელიგენტ მწერლების დიდ უმრავლესობას. დიდ პროლეტარულ რევოლუციაში, ბოლშევიკების ხელით წარმართულ დიდ სოციალისტურ მოძრაობაში მაიაკოვსკიმ იგრძნო თავისი შშობლიური და მახლობელი მოვლენა.

სწორედ ამიტომ დაიწყო მან მუშათა რუსეთის დუმეშათა საკავენტიონში — „როსტა"-ში. მის მიერ დახატულ პლაკატების ფერადებში და მათზე წარწერილ ფრთიან სტრიქონ ლექსებში გამოიხატა მსოფლიო-ისტორიული ბრძოლის პირველი სუნთქვა. მაიაკოვსკი ეძებდა პოეტური მოლაწეობის ისეთ სფეროს, რომელიც მას უშუალო მონაწილეობას მიიღებინებდა სოციალისტური წყობილების დამყარებისათვის ბრძოლაში.

სამოქალაქო ომის წლებში სოციალიზმის თემა ამოძრავებდა მაიაკოვსკის მეზნებარე შემოქმედებას. როსტას ლექსები, პოემები „მისტერია ბუფ", „150.000.000,"— ყველაფერი განთიბული იყო ამ ერთადერთი თემის შუქით. სოციალიზმი შეადგენდა მის ერთადერთ პოეტურ პათოსს.

მაიაკოვსკის შემოქმედებითი ზრდისა და მომწიფების მთელს მანძილზე სოციალიზმის პოეტური შეგრძნობა თანდათან ირკვეოდა და ყალიბდებოდა. იგი თანდათან მიეიდა მარქს-ენგელს - ლენინ - სტალინის მიცნობილ სოციალიზმამდე.

მსოფლიო პროლეტარიატის, ბოლშევიკური პარტიის დიდი ბელადის სახე, ვლადიმერ ილიჩის სახე დიდიხანია იზიოავდა მაიაკოვსკის ყურადღებას. ვ. ი. ლენინისადმი მიძღვნილ ლექსებში, რომლებაც წინ უსწრებდნენ პოემას „ლენინს", მაიაკოვსკი დიდი სიფრთხილით მიუდგა ამ თემას, სცადა რა დახატვა იმ ადამიანის სახისა, ვინც შექმნა ბოლშევიკების პარტია, ვინც წინ გაუძღვა აჯანყებულ მასებს, ვინც ალმაფრთხა გამარჯვებული „ყველაფრისა და ყოველის მპრძანებელზე".

ლენინის სიკვდილმა გულის სიღრმემდე აალეწა მაიაკოვსკი. თავისი ულრმესი მწუხარება, იმ გიგანტის დაკარგვის გამო, რომელმაც განახორციელა პოეტის მხეოვალე ოცნება სოციალიზმზე, მთელი თავისი პოეტური გზნებით მაიაკოვსკიმ გამოხატა პოემაში „ვლადიმერ ილიას-ძე ლენინი". ამ პოემით მაიაკოვსკი ჭკნნს დიდი ბელადის ამაღლებულეს სახეს, უბადლო სახეს მთელ საბჭოთა პოეზიაში. იჭიკნ ნათქვამი დაუეიწყარი უკედავი სიტყვები პარტიაზე.

ამ პოემის შექმნის დღიდან მაიაკოვსკი არა მარტო აცხადებდა, რომ:

და ვით გაზაფხულს
საკაკობრიოს,
ზრომით და ბრძოლით
დაბადებულსა,
ისე ვუმღერი
მე ჩემ სამშობლოს,
ჩემს რესპუბლიკას აყვავებულსა.
(თარგმ. მ. პატარიძის)

არამედ მთელი თავისი პოეტური განვითარების ლოგიკით ამტკიცებდა, რომ იგი სოციალიზმის ნამდვილი პოეტია. სწორედ ამიტომ თავისი ლექსებს ყოველ სტრიქონს იგი უყურებდა, როგორც ძველი ქვეყნის მთელი ძალების წინააღმდეგ მიმართულ მომაკვდინებელ იარაღს.

მაიაკოვსკი მუდამ და ყოველთვის ჩრეზოდა სოციალიზმის დიდ ტრიბუნ პოეტად, მაშინაც, როცა „კომსომოლსკაია პრავდა"-ში მუშაობდა, როცა ეხმარებოდა მას ლექსებითა და სიმღერებით სხვადასხვა პოლიტიკური კამპანიის ჩატარებაში. მაშინაც, როცა იგი ასარულებდა „ეოსელპრომის" შეკვეთებს სარეკლამო ლექსებზე და მაშინაც, როცა იგი ჰქმნდა თავის შესანიშნავ პოემას „კარგია", რომლის ყოველი სტრიქონი უმღერის გამარჯვებულ სოციალიზმს.

მაიაკოვსკი გახდა ჭეშმარეტ მასების ნამდვილი [illegible] პოეტი. მაიაკოვსკის გაუგია, [illegible] ბალეურობა არ იფარგლება მხოლოდ იმით, რომ პოეტმა სწეროს უბრალო, მილიონებისათვის გასაგები და მისაწვდომი ლექსები. თუ მწერალს ბოლომდეგი ორგანიულად ნაგრძნობი და განცდილი არა აქვს კომუნისტური ფიმენიკოდებულება სამყაროსადმი, მის მოვლენებისადმი, მაიაკოვსკის აზრით, იგი ვერ იქნება ჩვენი დროის სახალხო პოეტი. მაიაკოვსკი არ სწერდა მარტივად და უბრალოდ. მაგრამ იგი მოლიანად ხალხურია იმიტომ, რომ მისი შემოქმედება არა მარტო ალბეჭდადა სოციალიზმისთვის მებრძოლი მილიონი ადამიანების ახალ აზრებს, გრძნობებსა და გაგნყობილებებს, არამედ იგი წინასწარ სპეკტაკლი, აყალიბებდა და რაზმავდა ამ გრძნობებსა და გაგნყობილებას.

სწორედ ამიტომ გახდა მაიაკოვსკი სახალხო პოეტი. მიდიოდა რა ხალხთან, იგი არ ამდაბლებდა თავის შემოქმედებას. რეეოლუციური ხალხის სალაპარაკო ენა მან გარდაქმნა, გადაადნო და გადააქცია უბადლო მხატვრულ სიტყვად. ამიტომ არის იგი პოეზიის განმაახლებელი. მაგრამ მისი სიახლე არ განისაზღვრება ლექსის ფორმალური მხარეებით. რუსულ პოეზიაში მან შეიტანა აზრის სიახლე, ახალი სოციალისტური შინაარსი. ეი რატომ დაიბასიათა ხალხთა ფიდმა ბელადმა ამხანაგმა **სტალინმა** მაიაკოვსკი საყოველთაოდ ცნობილი სიტყვებით: „მაიაკოვსკი იყო და რჩება ჩვენი საბჭოთა ეპოქის საუკეთესო, უნიჭიერეს პოეტად".

მაიაკოვსკი მუდამდეე მონაწილეობას იღებდა სოციალიზმისათვის ბრძოლებულ ბრძოლაში. იგი ღრმად იჭრებოდა ცხოვრების შეაგულში, ხარბად სწავლობდა რევოლუციურ სინამდვილეს, ეძებდა და ჰპოებდა მასში თავისი პოეტური შთაგონების წყაროს, ჭკრებდა ჩვენი დიადი სინამდვილიდან ოდეეებსა და ფაჯტებს. ამ გზით მიიდწია პოეტმა ორგანიულ შედეეებს ეპოქასთან, რომლის სუნთქვითა და პათოსით არის გამსჭვალული მისი ლექსები. იგი იყო და რჩება დიდ სახალხო პოეტად, რადგან იგი სიტყვით და საქმით, აზრით და მოქმედებით განუყოფელი იყო სახალხო მასებისაგან, სწერდა ამ მასებისათვის, მათი საქმის გაბრაღვებისათვის. მაიაკოვსკის შემოქმედებით გამოცდილების და დიადი მოქალაქეობრივი ცხოვრების ეზიზენელობა მთელი საბჭოთა ლიტერატურისათვის განუზომელია. მაიაკოვსკის გვაელენა სრანს არა მარტო პოეტების შემოქმედებაში, არამედ ხელოვნების ყველა დარგში. საბჭოთა ხელოვნების ოსტატებისათვის მაიაკოვსკი არა მარტო ახალი გზის გამკაფე	n, არამედ იგი არის ნიმუში დიდი მოქალაქისა, რომელიც ვეფსაწყალს თუ როგორ უნდა ვემსახუროთ მუშათა კლასს და მის საქმეს ხელოვნების იარაღით... დღეს მაიაკოვსკის სახელი არის დიდი დროშა და დიდი ლოზუნგი მათთვის, ვინც იბრძვის ჩვენი ხელოვნების სისადავისა და ხალხურობისათვის, ვინც იბრძვის იმისათვის რომ ჩვენი ეპოქის ხელოვნების ყოველი ნაწარმოები გამსჭვალული იყოს ლენინ-სტალინის პარტიის დიდი იდეებით.

ვ. ფ ო ლ ო ფ ა ძ ე

სერგო კლდიაშვილის მხატვრული პროზა

დ. ბენაშვილი

ლიტერატურული საქ. 12/IV-38

მე-19 საუკუნის დასასრულისა და მე-20 საუკუნის დასაწყისის მიჯნაზე იხეტრება დიდი წვეული ქართული კლასიკური პროზისა. დავით კლდიაშვილი და შალვა არაგვისპირელი ამ შესანიშნავი პროზის უკანასკნელი მესიტყვისი იყვნენ. მაგრამ მათმა დიდმა ნიჭმა ვერ უშველა დაკნინების გზაზე დამდგარ ბელეტრისტულ ჟანრს. ჯანსაღ კლასიკურ პროზას სკვლის „ბელეტრისტიკა" ესტოვატი, ეშმარიტი რეალისტური ბელეტრისტიკის ადგილს იპერს ულდეტრი, მისტიციზმით გაჟღენთილი რეალისტურ საფუძველებს მოკლებული ფსიქოლოგიური ნოველები, სიმბოლისტური მისტერიები და პესიმისტური დეფიციები, ფაშისტური ფრაგმენტები და ლირიტიზმებს, მიკლეფილი ესეეფები ბოთხრობები. ეს იყო ღეკადანსის დასაწყისი ქართულ, ისტორიულად ძარღვგამ ლიტერატურაში. რეალისტური პროზა—ეს სიტყვის ეშმარიტი და სოციალურად ზნეშენელობით—სრულიად ვანდიეს სამწერალო ასპარეზიდან.

ქართული პროზა, ცრმოდა კი ბელეტრისტიკის ეს კრიზისი გრძელდება 1921 წლამდე. სოციალისტური წყობილების ამ ეპოქაზე დიდ დიდმა იდეურ-სოციალურმა ეპოქამ ახალი ძალით აღადგინეს ეშმარიტი რეალისტური პროზა. ამის შემდეგ დაიწყო ზეიმამავალი ხაზი ქართული ბელეტრისტიკაში.

ქართული სამეზოთის ბელეტრისტიკის განვითარებაში ერთ-ერთ თვალსაჩინო ორიენ თამაშობდა ეს თამაშობს სერგო კლდიაშვილი.

სერგო კლდიაშვილი ჩვენი დიდი სტალინური ეპოქის იდეების სიმბოლოდან ეუკერთ და "ფესვ" მნიგნიდ ბატკოს ადამიანებს.

როცა კლდიაშვილს შემოქმედებაზე ვლაპარაკობთ, არ შეიძლება ხაზი არ გავიკეთ ერთ გარემოებას — დავით კლდიაშვილის შემოქმედებაში როლს სერგო კლდიაშვილის შემოქმედებამ. მამისაგან მემკვიდრეობით სერგო კლდიაშვილმა მიიღო დიდი გამოცდილება. დავითის, შეიძლება ითქვას, ჰუმორით ტიპების ხატვის დროს სერგო კლდიაშვილმა ახალი თვისებებით და ახალი ძალით აოცდინა ჩვენი დროის ადამიანთა ერთი ნაწილის მხატვრული ასახვის პროცესი.

ამ თვალსაზრისით „ახესალოთ ნახეკარა" სერგო კლდიაშვილის შემოქმედებაში ერთი უბრწყინვალესი ნაწარმოებია. ამ მცირე მოცულობის მოთხრობაში მწერალი დიდებულად გამოამჟღავნა თავისი მხატვრული ძალა. მამა გიორგი და ახესალოთ ნახეკარა, როგორ ადამიანები, ძველი ეროის პირშუშა შვილები არიან. სოციალისტურმა ეპოქამ ბევრ სოციოლეტს პირველადენი ფუნქცია დაეკარგა და ოდესღაც „სულიერი ცხონების" მფლადადელნი იწყვნენ მეკეტნაკნ. მაგრამ გზა სამეფველო კალეტრიდან სამიკეტნს დახლამდე მათ ისე გიიარეს, რომ სინდისის ქნეჯნა არ ეფრიქნიათ, თითქოს ეს იყო ლიკეტო დასასოფლო მათი ცხოვრებისა. ახალი დროის ქოლგა მათ დაეკარგა სამპრობელება უფრო ფერმნინნა, ვიდრე სამეკანნ ფოლნნა. ათიეული წლობით მოეპარსავ ლოყას ცივდ ზეიხო ადამ შემდეგ დაიწყო ზეიდმავალი ბაზი ქართულ ბელეტრისტიკაში.

ქართული ეპოქა ეს ეპოქა ეს ეპოქა ეს

ბიბლიოგრაფია

5. Lit. 12/IV-38 №9

ნ. ა. ნეკრასოვი ქართულად

დიდი რუსი პოეტი ნ. ა. ნეკრასოვი, რომელიც გარდაცვალებიდან 60 წლისთავი ასრულდა ლენინმა მთელმა საბჭოთა კავშირმა, ქართველი მეგობრულითვის ჯერ კიდევ ამ აზრის საკმაოდ ცნობილი. ეს ფაქტი ითმობა, რომ ქართული ენაზე, ან ორი თარგმანილი ამ მეგობრული ფრენილის ნეკრასოვის ლექსებისა და პოემებმა თარგმანის, ერთიდან-ერთი წვრილი გამოიტანა ბასილ ფალავანდიშვილმა (ა.ნ. ნეკრასოვის ლექსები და პოემები", გამომ. „ფეიდერა-ლია"). თარგმანი შესარულებელია გრ. ცაცლტაძის მიერ.

გრ. ცაცლტაძე საერთოდ კარგ მთარგმნელად ითვლება ჩვენში. მას მართლაც ალი მთელი ოცდა საყურადღებო თარგმანები („ბეგრენ ოხეგინი" და სხ.). მაგრამ ამ ნეკრასოვის თარგმანი ვერ აკმაყოფილებს მკითხველის მოთხოვნებს

თარგმანი უნდა გადმოგვეცემდეს ნაწარმოების თავისებურ ბანთან, ფერთან, ბგერებთან ერთად. ეს ბანი, ფერი, ბგერა ... ეს ... ...

Л. Г. 20/IV-38 №92

«ДЕТЯМ»

«Детям сказки, стихи и рассказы писателей Союза Советских Социалистических Республик» — так называется первый большой сборник, изданный Детиздатом для ребят дошкольного возраста.

Сборник «Детям» открывается знаменитыми, вошедшими уже давно в классический фонд русской литературы стихами Владимира Маяковского «Что такое хорошо и что такое плохо?» Затем идет широко популярное стихотворение Л. Квитко «Письмо Ворошилову» в переводе С. Маршака. С. Маршак представлен в сборнике полумерными стихами «О глупом мышонке», «Почта», стихотворением «Вот какой рассеянный» и стихами о полюсе. Дошкольный читатель найдет в сборнике также свои любимые стихи о «Мухе-поскотухе», «Мойдодыре» и «Бармалее» К. Чуковского, «Дядю Степу» С. Михалкова, «Мы с Гамаром» и «Считалочку» А. Барто, «Лошадку» и «В гости» Л. Квитко, «Сны» А. Введенского, «Гибель Чапаева», «Лису» и «Волчонка» З. Александровой, «Говорящих грачей» М. Пришвина.

Подбор произведений русских писателей удачен. Взяв то, что уже получило признание любовью маленьких читателей и по теме своей не устарело, интересно, близко дошкольнику сегодня. Можно было бы, нам кажется, дать больше места С. Михалкову. Его подали скупозато.

Еще беднее даны в сборнике произведения писателей братских республик. В каталоге сборника указывается, что представлен из сказок, стихов и рассказов «писателей Союза Советских Социалистических Республик», Украинскую дошкольную литературу представляют три вещи: Н. Забилы («Деревянный бычок», «Сказка про петушка, курочку и хитрую лисичку» и «Яточка на речке»), «Ку-ку» и «Иванко-бельевик» Дмитрука, одна стихотворение армянского автора — «Осень» А. Айрапетян.

Правда, в сборнике помещены переводные народные сказки и песни: французская сказка, эстонская песня, песенка, непецкая, канайская, вьямнская, лопарская сказки. Хорошо переведенные, занимательные и остроумные, прозрачные представляют по языку сборник, но этим в значительной мере заполняют пробел, вызванный отсутствием писателей некоторых братских республик, и украшают сборник.

Сборник «Детям» хорошо отредактирован и прекрасно издан. Шрифты крупные, печать отличная, иллюстрации доходчивы и своеобразны. «Книга» значится на титуле сборника. И это дает основание надеяться, что Детиздат не ограничится данным сборником и займется регулярным изданием альманахов такого типа, что для наших маленьких читателей будет даваться все наиболее яркое, ценное, что появилось в русской литературе и в литературе братских республик. Надо думать, что в сборниках этих занимаемое представителями национальных республик, будет раз от раза расширяться. Сборники помогут выявить наиболее талантливых писателей наших республик. А ребята смогут познакомиться со всем великолепным, многонациональным, разнообразным богатством социалистических литератур нашей родины.

Л. К.

Литературная газ 20/IV 1938 №92

К. Р. 22/IV-38 №93

ИНТЕРЕСНАЯ КНИГА

В повести «Кочубей» рассказано о гражданской войне на Кубани, о бесстрашном боевом командире Кочубее, который отдал все свои силы, свою жизнь за дело революции.

Во время боя мы видим Кочубея везде, где только положение становилось угрожающим. Кочубей врезается в ряды пражеских сил, своим личным примером ободряет своих бойцов и ведет их к победе.

Кочубей, больной, попадает в плен к белым палачам. Над ним издеваются, его пытаются заставить изменить родине, но ничто не может поколебать большевистского духа Кочубея.

Вот сцена в больнице.

«Кочубей проснулся. Обвел комнату мутным, еще сонным взглядом. Остановился на офицере.

— А этот, в пенсне, чего ему надо? — спросил он.

Враг не ответил. Аптьютант кашлянул и развернул бумагу.

— Разрешите огласить?

— Читай, — ненятно бормотнул Кочубей.

Офицер читал приказ Деникина о помиловании командира Кочубея при условии, если Кочубей перейдет на службу к Деникину в качестве командира полка.

Кочубей рванулся. Его обеими руками схватил доктор. Офицер отпрянул к двери.

— Жаль, що я тебя, гада, не встретил ни под Сукулями, ни под Невинкой, — с хрипом вырвалось у Кочубея. — я бы сделал с тебя коклету... То же передай генералам... Пускай дадут мне здоровья, а после того пусть выходит супротив меня, безоружному, сам твой Деникин со всеми Эрделями... я им когтями глотки перервы!»

Так же ярко описана сцена суда над Кочубеем.

«Председатель суда, подполковник, говорит Кочубею:

— Последний раз, подсудимый, соглашаетесь ли вы принять предложение командования и получить жизнь?

Кочубей, подмигивая, подозвал подполковника.

— Подойди, я на ухо, бо так соромно.

Председатель суда не совсем решительно пододвинул себе стул, сел и наклонился к подсудимому, положив ему на спину руки. Кочубей прижал подполковника к себе, цепко, как то по-кошачьи, схватил его шею.

— Отдаю тебе, стерва, все що могу! — и плюнул подполковнику в переносицу.

И когда Кочубей был у виселицы с петлей на шее, он крикнул народу, собравшемуся вокруг места казни:

— Бейтесь, товарищи, за советскую власть, за партию, за Ленина!»

Это были последние слова неустрашимого Кочубея.

Книга Нерепешка имеет большую ценность. Наряду с Кочубеем хорошо показаны комиссар отряда Кондыбин, мальчик Володька и ряд других героев повести. Все они встают перед нами, как непреклонные борцы за социалистическую родину.

С. Гриднев.

Комсомольская пр. 22/IV-38 №93

Л. Г. 5/V-38 №97

Воспитательное значение детской литературы

А. МАКАРЕНКО

Каждая книга для детей прежде всего должна преследовать воспитательные цели. К сожалению, мы еще не имеем исследований о воспитательном влиянии литературы, и в каждом отдельном случае нам приходится опираться главным образом на наш опыт — педагогический и литературный.

В жизни очень трудно бывает определить, какие поступки детей являются следствием чтения. Мне приходилось очень часто наблюдать неожиданный воспитательный результат чтения—совершенно не тот, на какой можно было надеяться, судя по содержанию книги. Неопытному человеку очень трудно предсказать, какое положительное или отрицательное влияние она произведет на молодого читателя. Вообще, надо прямо сказать: для такого заключения требуется очень тонкая педагогическая логика. И, конечно, такая логика должна быть и у тех людей, которые руководят изданием детских книг, и у тех, которые пишут для детей.

Нашей целью, целью советской детской литературы, должно быть воспитание цельной коммунистической личности.

Художественная литература не должна развивать в ребенке только воображение или ставить перед собой узко-познавательные задачи.

Точно так же нельзя выделить и какую-нибудь специально политическую цель, потому что каждая наша книга должна быть книгой политической. Но как раз в области политического воспитания у нас часто грешат «голой» логикой, не замечая всей ее неповоротливости и вредоносности.

Я знаю, что в пионерских звеньях у нас иногда занимаются соревнованием в составлении альбомов, посвященных событиям в Испании. Руководители при этом уверены, что делается дело, очень полезное для политического воспитания. Пионеры разыскивают во всех иллюстрированных журналах картинки, вырезывают их, наклеивают в альбомы, снабжают надписями и с гордостью посматривают на своих менее удачливых соперников.

Испанская борьба, ее напряжение, ее ужасы, мужество, героизм очень близки нам, они непреложно утверждают для каждого советского гражданина единство фронта трудящихся, и именно поэтому нужно со всей серьезностью подойти к интернациональному воспитанию ребенка. Поручая составление альбомов детям, не воспитываем ли мы в них хладнокровных наблюдателей, способных с ножницами в руках «препарировать» какое угодно общественное явление.

Конечно, это вовсе не значит, что каждая книга или каждая строчка должны ставить перед собою такую грандиозную цель, как воспитание цельной личности, и достигать немедленно этой цели. Воспитательный процесс—процесс очень длительный и сложный, одна литература вообще не способна справиться с этой задачей. Но каждая книга должна видеть перед собой эту цельную советскую личность как общую нашу цель, к которой следует стремиться.

«Рассеянный с улицы Бассейной», на первый взгляд, просто веселое детское стихотворение, но в нем содержится сентиментальный образ молодого советского читателя, который не просто зубоскалит, а смеется здоровым смехом.

Мы находимся в исключительно благоприятных условиях, потому что настоящая художественная литература всегда была литературой гуманитарной, всегда отстаивала лучшие идеи человечества. Поэтому мы можем давать нашим детям и Марка Твэна и Жюль-Верна и других. На первый взгляд, что особенно ценного заключается в «Томе Сойере»? В взрослые плохие, и дети шалуны, а иногда даже хулиганы. Но в книге так много человеческих цельного, проникнутого радостным, и деятельным чувством бытия, что она принципиально созвучна с нашей эпохой.

Только книги, преследующие цель создания и воспитания цельной человеческой личности, несомненно полезны для наших детей. И не всякая книга, написанная на прекрасную тему, сама по себе прекрасна. Трудно представить себе, например, книгу о товарище Кирове, если в ней не будут ярко изображены его характер, его воля в политической борьбе.

Этому основному требованию, которое нужно предъявить к каждой детской книжке, больше всего противоречит очень распространенный у нас добродетельная манера наших авторов. Часто писатели хотят быть «лучше», чем это требуется для наших детей. Источниками этой добродетели являются не советские идеи и не идеи гуманитарные, а идеи христианской морали. Это скучная, серенькая, бездеятельная, прибранная христианская добродетель, доблесть воздержания, героизм умеренности и непротивленчества. Очень жалко, что такая строчка должна занять место и на страницах нашей книги, и в работе некоторых педагогов. В нашей книге должно быть очень много энергии, смелости, прокаживости, — все это прекрасные детские черты, определяющие силу характера, его мажорность, его устойчивость и коллективизм. Наша детская книга должна быть ярко жизнерадостной.

Несколько слов о стиле нашей детской книги.

Наши критики любят вопить: «Детская книга должна быть высокохудожественной книгой!» Подобные завывания важутся столько похвальными, что никому в голову не приходит возражать.

В самом деле, как можно возражать против высокой художественности? Но что вкладывается в эти слова? Честное слово, ничего. Никакого конкретного значения такие заявления не имеют. Мы хорошо знаем, что все дети раньше или позже начинают читать Толстого и Горького. У одних это происходит в пятнадцать лет, у других в тринадцать. В известном возрасте детям становятся доступной настоящая «взрослая» литература, высокохудожественная. Но до тех пор детям нужна специальная детская литература.

В чем отличие ее стиля, ее письма? Этой литературе должна быть присуща художественность в особом смысле. Простота рассказа, его строгая логическая последовательность, отсутствие каких бы то ни было словесных изощрений —это еще не все. В детской литературе должны быть особая яркость и полнокровность красок, совершенно явный реализм, точное разделение светлого и темного. Здесь неуместен никакой импрессионизм, не должно быть никаких эстетических оттенков. Та прямая борьба светлого и темного, какая есть в сказке, должна быть и в каждой детской книжке, в ней не нужны тонкая психологическая игра, слишком детальный анализ. Еще менее уместны в ней пассивно созерцательная лирика, старческие, грустные размышления над природой.

Общее различие стиля детской литературы по сравнению с литературой «взрослой», мне кажется, должно определяться некоторым, самым незначительным (повторяю, самым незначительным!), приближением ее к лубку. Такое приближение есть и у Купера, и у Жюль-Верна, и у многих других. В нашей литературе наблюдалось всегда сопротивление такой тенденции, и прямо нужно сказать, — это не принесло особенной пользы. В лубке есть тоже свои необходимая эстетика, которую нельзя просто игнорировать. Такое приближение к лубку требует от авторов и таланта, и изобретательности, и, самое главное, яркости чувства.

Литературная газ. 5/V-38 №97

КАРЛ МАРКС В СТУДЕНЧЕСКИЕ ГОДЫ

Аттестат зрелости воспитанника Трирской гимназии, Карла Маркса, датированный сентябрем 1835 г. Он содержит длинный перечень успехов, сделанных молодым человеком за время пребывания в учебном заведении, и заключающее пожелания «оправдать возлагаемые на него, благодаря его способностям, надежды».

Особенно много места в аттестате уделяется перечислению способностей, которые выпускник проявил в изучении различных языка: «По латыни он переводил без особых затруднений, греческий — с большим прилежанием, бегло и уверенно; а при надлежащей подготовке, которая в более трудные места, в особенности такие, где тонкость заключается не столько в особенностях языка, сколько в сущности и в общей связи идей. Его латинский.— (И. А.) сочинение обнаруживает, об'ективно говоря, богатство мыслей и глубокое понимание предмета».

Почти такой же отзыв, но в более сжатой форме, дается и о его познаниях в греческом языке.

Глубина и острота мысли были свойственны Марксу с юношеских лет. В сочинении на тему «Размышление юноши при выборе профессии» Маркс писал: «Человек может выбрать профессию, к которой чувствуем призвание; наше положение в обществе до известной степени уже заранее устанавливается раньше, чем мы в состоянии начать на него влиять». Рецензент Виттенбах так оценил это произведение: «Работа отличается богатством идей и хорошим систематическим изложением».

После успешного окончания гимназии Карл поступил в университет.

О первом периоде студенческой жизни Маркса известно только, что в силу недостаточности отец решил послать сына в университет Бонн, а оттуда в Берлинский университет, где в то время были сосредоточены лучшие силы немецкой науки.

1836 год. Восемнадцатилетний юноша Маркс — студент Берлинского университета. Биограф Маркса Франц Мехринг в своей работе «Карл Маркс, его жизнь и деятельность» упоминает, что из университетских преподавателей большое впечатление на молодого Маркса оказывали лекции доцента только Эдуарда Гаанса. У него молодой студент прослушал уголовное и прусское государственное право. Но Гаанс пользовался у Маркса исключительное увлечение, с которым талантливый юноша посещал его лекции.

Гаанс в прошлом — один из первых работах Маркс ведет непримиримую борьбу с представителями исторической школы права. Он также посещал курс лекций, читанных в университете Гегелем Гинлер. В Берлине Маркс работал уже вполне самостоятельно. За один год пробывания в университете он собрал такие огромным критически переработанным запасом знаний, который далеко не все могут получить, прослушав и несколько университетских курсов.

В письме от 10 ноября 1837 г., адресованном отцу, он приводит длинный список литературы, которую ему удалось проштудировать за этот год.

Что литературу, что его борьба против буржуазии есть политическая борьба, требующая организации рабочих, создания самостоятельной партии. Уже в «Коммунистическом Манифесте» Маркс обращается к пролетариату с своим кличем, по всемирнышним звучит: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!»

Марксу никогда не был кабинетным ученым. Всегда вместе с борьбой он принимал самое активное участие в практической борьбе пролетариата. Под непосредственным влиянием Маркса западноевропейская рабочая в 1847 г. первую международную коммунистическую партию «Союз коммунистов». Коммунисты—учры Маркс в Коммунистом Манифесте—и вся движения пролетарских рассчитывали, что в ближайшем пролетарских паший... выделяют и отстаивают общие, независимые от национальности интересы всего пролетариата, и «на различных стадиях развития, через которые происходит борьба пролетариата против буржуазии, они всегда защищают общие интересы движения в его целом». Коммунистическая партия выражает в себя лучшие силы пролетариата, она является авангардом рабочего класса. «Коммунисты на практике представляют собой самую решительную, всегда толкающую вперед часть рабочих партий всех стран, а в теоретическом отношении они имеют перед остальной массой пролетариата то преимущество, что понимают условия, ход и общие результаты рабочего движения».

Всю свою жизнь Маркс боролся за создание массовой пролетарской коммунистической партии. Первое Международное товарищество рабочих, возникшее в 1864 г., создалось и развивалось под непосредственным руководством Маркса. В Первом Интернационале сектантские реакционные воззрения бакунистов, прудонистов, лассальцев, английских тред-юнионистов были разбиты благодаря Марксу.

Марксизм окончательно победил в рабочем движении со времени знаменитого Первого Интернационала. С этого времени во всех странах пролетариат стал создавать массовые рабочие партии.

Лучше на пулеметы, шаг за шагом отставал Маркс все дальше от научного коммунизма в ежедневной практической работе Первого Интернационала. Способности Маркса как организатора и вождя рабочего класса во всем блеске развернулись в годы деятельности Первого Интернационала. С этого времени Маркс уже заковал себе славу признанного вождя пролетариата. Маркс отдает ему все свое время, все свои силы.

Положение, выпущенное Марксом еще в «Коммунистическом Манифесте», — «ближайшая цель коммунистов, как и всех других рабочих партий: формирование пролетариат в класс, свержение господства буржуазии, завоевание пролетариатом политической власти»—это положение стало понятно достоянием широких пролетарских масс в 60-х годах. Классовая деятельность Маркса все в новых и новых слоях пролетариата. Тогда агенты буржуазии пытались... Маркса внутри рабочего движения потерпели крах.

В конце XIX века революционное учение Маркса, очищенное от всякой фальсификации, было одною поднято и поднесено в рабочие массы Лениным и Сталиным. Партия большевиков становится единственным преемником учения Маркса.

Со времени своей организации на всех протяжении своего развития партия Ленина—Сталина боролась против всех фальсификаторов марксизма, против всяких агентуры буржуазии в рабочем движении. В условиях империализма, охрана в чистоте учения Маркса и Энгельса, Ленин и Сталин двинули дальше это учение, развили и обогатили его рядом новых выводов, новых положений.

Ленин обогатил сокровищницу марксизма анализом империализма, как последней фазы капитализма, «вскрыл его язвы и условия его неизбежной гибели». «Из этого анализа возникло известное положение Ленина о том, что в условиях империализма возможна победа социализма в отдельных, отдельно взятых, капиталистических странах». (Сталин, «Вопросы ленинизма», 10-е изд., стр. 170).

Маркс зал основную идею диктатуры пролетариата. Ленин «открыл Советскую власть, как государственную форму диктатуры пролетариата»; он показал, что диктатура пролетариата есть особая форма «классового союза пролетариата, с выдающимся руководителем, с авангардом, с авангардом миллионных пролетарских масс (крестьянство, полуклассовая, полупролетарская масса)». Ленин «подчеркнул с особой силой», что «диктатура пролетариата является высшим типом демократии при классовом обществе, формой пролетарской демократии, выражающей интересы большинства. (эксплоатируемых),—и притеснение демократии капиталистической, выражающей интересы меньшинства (эксплоататоров) (Сталин). Ленин развил и обогатил учение Маркса о партии, показал, что «партия есть высшая форма классовой организации пролетариата», что «диктатура пролетариата может быть осуществлена лишь через партию как ее направляющую силу», что «диктатура пролетариата может быть полной лишь в том случае, если ее руководит одна партия, партия коммунистов», что «без железной дисциплины в партии не могут быть осуществлены задачи диктатуры пролетариата по разрушению эксплоататоров и пересоздаванию классового общества в общество социалистическое».

Ленин — это марксизм эпохи империализма, это теория и тактика пролетарской революции.

Товарищ Сталин, сочетай творчество работ с практикой социалистического строительства, развил дальше учение о диктатуре пролетариата, разработал вопрос о формах классовой борьбы пролетариата на различных этапах социалистического строительства. Он показал пути и методы построения бесклассового социалистического общества.

В 120-ю годовщину со дня рождения Маркса господствующие классы больше чем когда-либо, стараются провести контрреволюционной революцией, к которой Маркс готовил пролетарские массы. На этой почве идет жестокая борьба, в стране со 170-миллионным населением, идет борьба научного коммунизма воплощены в жизнь, построена в основном первая фаза коммунизма — социализм.

На примере СССР трудящиеся массы всех капиталистических стран с каждым днем все больше убеждаются в правоте учения Маркса — Энгельса — Ленина — Сталина.

Ф. ХЕЛФЕЦ.

ОСНОВОПОЛОЖНИК НАУЧНОГО КОММУНИЗМА

Его знаешь лет прошло со дня рождения Карла Маркса, величайшего революционера, мыслителя, борца за дело освобождения трудящихся от гнета капитализма.

Все встречи Маркса с трудящимися, его история мобилизации многомиллионных масс пролетариата под знамени марксизма. Все встречи политического и идейного развития последнего столетия прошла под знаком борьбы за или против марксизма.

Сколько раз на протяжении этого времени пророчествовали политики и ученые ложей буржуазии заявляли: с марксизмом покончено навсегда! Но каждый раз пророчествия оказывались они эти хвастливые крикуны; марксизм же каждый раз и еще раз свою правоту, свою жизнучесть и свое бессмертие.

Уже с конца XIX века марксизм прерывается в такую могучую силу, что злейшие его враги, не смея открыто выступить против учения Маркса, выдавали себя за марксистов. «Диалектика истории такова, что теоретическая победа марксизма заставляет врагов его перестраивать марксистами» (Ленин. «Теоретические судьбы учения Карла Маркса»).

«Учение Маркса всемогущо, потому что оно верно» (Ленин). Но основных основ учения это это сложилось в 40-х гг. прошлого столетия. Это были годы созревания революционной ситуации во всей Европе. В буржуазном обществе, в котором шла ожесточенейшая классовая борьба за демократические преобразования. Но в Англии и во Франции уже сам ход развития сеяли противоречия капиталистической системы.

В 40-х гг. прошлого века пролетариат развитейших стран Европы уже имел за собой довольно большой опыт классовой борьбы против капиталистической системы, но у него не было своей научной, революционной теории.

В это время, время назревания революционной ситуации и нащаемлейшего пробуждения пролетариатом революционной теории, выступили Маркс и Энгельс — основоположники научного коммунизма. Маркс пришел в рабочее движение свою гениальность и основательную теоретическую подготовку. Гениальность Маркса состоит в том, что он дал ответы на вопросы, которые передовая мысль человечества уже поставила» (Ленин. Соч., т. XVI, стр. 349).

Учение Маркса «есть законный преемник лучшего, что создало человечество в XIX веке в лице немецкой философии, английской политической экономии, французского социализма» (Ленин, там же).

Маркс вместе с Энгельсом критически переработали все учения величайших представителей философии, политической экономии и социализма и создали научную теорию коммунизма, которая дала рабочему движению «уверенность, силу ориентировки и понимание внутренней связи окружающих событий» (Сталин).

«Хаос и произвол, царившие до сих пор во взглядах на историю и политику, сменили правильной цельной и стройной научной теорией, показывающей, как из одного вида общественной жизни развивается более целесообразный, высший, и как из одного вида общественных отношений, ставшего тормозом для развития производительных сил, другой, более высокий» (Ленин. Соч., т. XVI, стр. 350).

В своих жизнях и притом главнейших чертах новая теория была создана Марксом в 1845—1847 гг. «Немецкая идеология», «Нищета философии», «Коммунистический Манифест»—полны гениальные произведения этого периода, изглаживание вагоны Маркса на все больные и жгучие вопросы, на которые до Маркса никто ответа дать не мог.

Об'яснив происхождение капиталистической системы, Маркс об'яснил и такие противоречия внутренних противоречий капиталистического строя. Он показал, что внутренние противоречия капитализма неуклонно ведут к его гибели.

Но Маркс показал не только об'ективные пути развития капитализма. Он впервые обратил внимание и на субъективную силу, которая уничтожит капиталистический строй. В «Коммунистическом Манифесте» Маркс исправляет всемирно-историческую роль пролетариата, как могильщика буржуазии, как класса, которому принадлежит будущее, как самого последовательного, самого революционного класса, который, борясь за свое освобождение от гнета капиталистической эксплоатации, вместе с тем борется за освобождение всего человечества. Только Маркс показал, что движение к социализму есть практическое классовое движение миллионных людей, которое не зависит от любой или злой воли отдельных представителей человечества.

Учение Маркса учительствует, что его борьба

Учительская газ. 7/V-38 №61

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Учительская газ. 7/V-38 №61

ДАТЫ ЖИЗНИ

Карл Маркс родился в 1818 году в г. Трире, в Рейнской области — самой развитой в промышленном отношении области Германии того времени. Еще в средней школе юношу Маркс показал своими способностями. Окончив университет, Маркс принимает к руководству левокатолическую кружку малоимущих. Уже в студенческие годы проявляется научно-преобразовательная деятельность. Но опасение правительства работою могла Маркса. Маркс уехал, чтобы, занимаясь философией, не приходится думать о возможности преподавания в университетах Германии. По приглашению группы рейнской оппозиционной буржуазии Маркс стал фактическим редактором «Рейнской газеты», а с октября 1842 г. ее редактором.

Газета под руководством Маркса очень скоро приобрела резко оппозиционный характер. На нее обрушились репрессии, и Маркс в 1843 г. был вынужден оставить редакторство.

В 1843 г. Маркс женился на подругу своего детства — Женни фон Вестфален. Осенью 1843 г. Маркс приехал в Париж, где, продолжая усердно изучать английскую политэкономию, историю и в особенности историю французской революции, с большим интересом и волнуют политической жизнью Франции. Здесь, в сентябре 1844 г., произошла его встреча с Фридрихом Энгельсом. С тех пор под самый конец Маркс и Энгельс вместе.

По настоянию пруссских властей в 1845 г. Маркс был выслан из Франции. Он поселился в Брюсселе. Тут этот ученый сделал географическому положению пролетариата большие работы для связи с английскими, немецкими, французскими рабочими. Здесь Маркс организовал Брюссельский коммунист. кружок. В 1847 г. Маркс и Энгельс выпустили перед рабочими, пишет, работают. Или его непосредственное участие и под его руководством в 1847 г. было создано первая пролетарская коммунистическая партия «Союз коммунистов». На втором с'езде «Союза коммунистов», при обсуждении дискуссии, была принята программа, предложенная Марксом («Манифест коммунистической партии» — Маркс и Энгельс).

Газета группа февральская революция 1848 г., брюссельская полиция арестовывает в 24 часа покинуть страну. Подвергнутый французский паспорт сеч чести дать приют Марксу. Когда началась революция в Германии, Маркс переехал на родину, в Рейнскую провинцию, и здесь, в качестве редактора «Новой рейнской газеты», Маркс фонтанирует задачи пролетариата в буржуазно-демократической революции. «Новая рейнская газета» выходила с 1 июня 1848 г. по 19 мая 1849 г. Любящая контрреволюция отсала Маркса под суд (см. его «Бельгский процесс коммунистов»), и вновь его изгоняют. Маркс опять отправляется в Париж, но после демонстрации 13 июня 1849 г. был отправлен в Лондон.

Там он снова подвергся гонениям. Работа Маркса, но ценя здоровья и сил. Выдержав Либлекет говорил, что в Англии отдал у Маркса 40 дер. Для оценки положения в Германии за сорок лет получила большие платы, чем Маркс сонно. Сам Маркс получал ничтожные суммы, что «Капитал» не принес ему столько, сколько ему стоили годы, выстраданные на время писания. Тяжело приходилось Марксу и его семье в эти годы. Нужда часто брала за горло. Были дни, когда в доме не было хлеба, когда лавочник перестает давать в долг.

В конце 50-х, в 60-х гг. в Европе опять начался новый под'ем демократического и пролетарского движения, и Маркс отдал себя целиком практической борьбе.

В организационном в 1864 г. Международном Товариществе Рабочих (Первый Интернационал) Маркс был вождем, организатором. Он был автором всех программных и тактических документов Интернационала.

В 1863 г. умерла жена Маркса — Женни. Маркс неизлого перенес свою подругу. Годы изгнания, материальная нужда, смерть жены подрывали его силы. В 1867 г. Маркс тяжо и нанес заразу в своем кресле.

Литературная газ. 15/V-38 №23

Л.Г. 20/V-38 №28

Детская повесть Льва Кассиля

— Как читается Кассиль? — спросил я у заведующей детской библиотекой.

— Очень хорошо, но весь прочитан.

Только что вернувшись из Москвы, в Подольске под Москвой, в Ашхабаде, в Ташкенте, в Туле, в Ростове-на-Дону, — повсюду, куда пишет Кассиль, его повесть пользовалась успехом.

Тема что появилась новая повесть Кассиля. Ею открывается третий номер «Пионера». Кассиль — мастер. Он умеет и интересно, говорить о чем надо уже сейчас.

Дела в школе, в пионерском отряде, что нет книг в школе, о детстве, о поступках и страстях маленького человека. Вот почему книги Кассиля так интересны. Вот почему книги Кассиля так прочитаны. Вы знаете, что вы прочтете, вы знаете, что вы найдете в книге и что рекомендация библиотекаря.

Одни мальчики рассказывал мне, что ж книгою у него отношение, как к вещи. Ее прячут, ее прячут, ее прячут, ее прячут, ее увидеть себя и своих товарищей. Для, что, в Ейске, в Ростове, в Ашхабаде, в Туле, в ростовских «Новой рейнской газеты», Маркс фонтанирует задачи пролетариата в буржуазно-демократической революции. «Новая рейнская газета» выходила с 1 июня 1848 г. по 19 мая 1849 г. Любящая контрреволюция отсала Маркса под суд (см. его «Бельгский процесс коммунистов») и вновь его изгоняет. Маркс опять отправляется в Париж, но после демонстрации 13 июня 1849 г. был отправлен в Лондон.

Там он снова подвергся гонениям. Он вообразил, что он — родной брат своего любимого героя, Гешки Чернышева. Вот Советское Союза Клименти Чернышева. Вот Гешка — Клименти Чернышев. Вот чрезвычайный у него брат. И все работа и все интересы, и все мысли — у Гешки. Вот и все. Вот отличный мальчик, вот герой. Вот, если бы не продолжалось бы так, если бы город на выставке своим кандидатом в Верховный Совет Союза Клименти Чернышева. Вот, если бы стоило согласия и не поебешка приехать в Ленинград, и Клименти Чернышев, и Гешка страшные дни. Он перестал занимать в Ленинграде, в Ленинграде, в Ленинграде он по разъединяющемся к приходу героя городу, фаза его мало радовали. Он перестал, и Гешка, и Клименти, и школа, и задержался еще на один день, потому что на вокзал был полный комнат. Вокзал полный комнатой мальчиков и комнаты девочек, и его мальчиковые комнаты. Не могло выносить возможного поражения. В день марта прошлого года Гешка не встречал его на вокзале, не участвовал в его встрече. Скрытно отсюда, он сидел на полке, отсюда видно было комнаты мальчиков, и комнаты мальчиков, и девочкам его комнаты, прыгнувшая в прыгнет герой. Герой, герой, герой, герой, герой, и больше он не мог встретить. Он поблекал вновь и вновь, прыгнул на полку, и вновь, и вновь, и вновь

Нужен хороший учебник русской литературы

«Нам нужен учебник, отвечающий современным требованиям. Он должен быть на уровне современной науки и вполне доступен учащимся по своему языку. Он должен дать необходимый объем знаний и вместе с тем подготовить учащегося к его будущей практической деятельности. Он должен уже использовать приемы нашей учебники и иностранных учебников, где очень мало цитат для учащихся, и вместо цитат он должен в необходимой мере отвечать запачные идейно-политическому воспитанию молодежи» (Из речи товарища Молотова на Первом всесоюзном совещании работников высшей школы).

Стабильные учебники по литературе для учащихся 8, 9 и 10 классов не только не помогают, но мешают нормальному ходу учебной всего меньшего его работе. Все учебники по литературе для 8, 9 и 10 классов по содержанию, по методологии, по стилю не выдерживают критики. Преподаватели литературы приходится вести борьбу с вредным влиянием этих учебников. Существующие учебники не пробуждают любви к художественной литературе, более того, они убивают интерес к литературе.

Мы, преподаватели литературы, неоднократно заявляли Наркомпросу о вредности учебников по литературе, но голос учителя-то не был услышан.

Мы, преподаватели, сознаем недостатки программ и стабильных учебников по литературе для учащихся старших классов (см.).

Даже последние издания программы 1937 года не дает логически последовательного исторического курса русской литературы для учащихся 8, 9 и 10 классов. Программа носит «лоскутный» характер. Изучение литературы по этой программе приводит к печальным результатам. Учащиеся, сначала, получив среднее знание, по мере накапливания представления даже в всех главнейших этапах развития русской литературы.

Так, в классе курс начинается с устного творчества народов СССР. Но всем знаю богатейшего творчества народов СССР программа ограничивается изучением в 5-м классе только две былины: об «Илье Муромце» и «Добрыне Никитиче». Остальные жанры и виды устного народного творчества в программе не упоминаются. Авторы учебника по литературе для учащихся 5-х классов, видимо, следуя программе, также не обратились или одним словом о других видах устного творчества, как будто бы у нас не было и нет прекрасных сказок, и песен, лирических песен, остроумных пословиц.

Всем известно, как внимательно и глубоко изучал устные произведения народа выдающиеся русские писатели и как благотворно это отразилось на их творчестве.

Известно, что «наиболее глубоко и ярко, художественно совершенные типы создали большинство фольклора, устным творчеством трудового народа». Народное творчество замечательно оптимизмом, уверенностью в победе над всеми прежнебедными ему силами. Составителям учебников обращения барски-пренебрежительное отношение к народному творчеству.

Вслед за былинами в 5-м классе изучается «Слово о полку Игореве». Разобрав его, учащиеся совершают головокружительный прыжок из XIII прямо в XVII век и неизбежно делают вывод, что между XII и XVIII веками русской литературы совсем не существовало.

Дальнейшее построение курса литературы, расположенное согласно исторической и хронологической ранее.

Авторы учебника для учащихся 9-х классов сделали попытку характеризовать сознание литературных эпохи XVIII и 80-х годов XIX века. Однако очерки, которые они пытаются дать, получились слишком сухо, схематично и односторонне, что они не могут дать представление о жизни и идеях литературных эпохи. Например, «Народные песни и обычаи противопоставляются им морали господствующих классов и абсолютному устройству феодально-крепостнического государства».

Вот еще несколько примеров языковой неряшливости:

«Положение фабулы подчинено идее (в большинстве литературных произведений) и композиционной схеме, в основе которой лежит развитие сюжета от зрительного (предварительного) описания героя к торжеству над ним богатыря-героя».

Для чего

«Вместе с тем, само описание (в былине) состоит из ряда готовых постоянных элементов, в том числе описание героя — «стадное» — является постоянным эпитетом».

Можно встретить и открытие:

«В эпоху Ивана Грозного, традиционные приемы эпоса повторяются».

О романе «Евгений Онегин» автор пишет:

«Роман показал сознание и правы поставленных перед ним проблем, выдвинутые стилистические противоречия между помещиками и крестьянами, для автора «домашней жизни» помещиков, с одной стороны, и умственной атмосферой эпохи, раскрыл судьбы людей творческих и мыслящих».

И после этого авторы учебников хотят, чтобы учащиеся полюбили литературу!

В учебнике множество неточностей слов, учебниковые авторами без всякой надобности.

Во всех учебниках — на одной ярко наивной беспрерывно. Они напоминают по очерк жизни и деятельности писателя, в бухгалтерскую схему. Авторы словно боятся живой мысли, живого чувства, боятся того, как бы им не не заподозрили в искренней любви к писателям.

Надо и самый прекрасный сроки создать новые учебники по истории русской литературы. В учебниках должно быть показано творчество народов Советского Союза. Даже в начальном учебнике нельзя обойти молчанием такие имена, как Шота Руставели, Тарас Шевченко, Сурен Спасский, Джамбул. К учебнику русской литературы должны относиться слова из выдающегося по поводу конспекта учебника по «Истории СССР» товарищем Сталиным, «Большевики в своем подходе к изучению истории СССР, где бы истории Великороссии не отрывались от истории других народов СССР — это по-марксиски, — и где бы истории народов СССР не отрывались от истории общеевропейской и, вообще, мировой истории — это по-марксиски».

Учебники должны быть написаны живо и увлекательно, нужно, чтобы школьник с радостью брал в руки книгу и чтобы она действительно помогла ему в изучении литературы и русского языка.

Все мы хотим любить нашу литературу, мы горимся ею по праву. И учебник литературы должен быть проникнут этой любовью к родине.

Преподаватель литературы 13-й школы

ПОВЕСТЬ О ДЕТСТВЕ

«Повесть о детстве» Льва Кассиля и вторая книжка Михаила Шитильмана. Его рассказы и книги «Рассказы о друзьях», вышедший в этом году сборник «Сквозь ветер» пользуются среди всей неразлестности этой работы все же свидетельствовали об одаренности молодого начинающего писателя. Но в новой книжке Мих. Шитильман заметно выросс, окреп и порадовал читателя настоящим талантливым произведением.

В «Повести о детстве» (Ростовское кн.-во) он отразил в форме хронологического европейского местечка и его обитателей, тех самых знаменитых «хлеб возлуч-ных», которых Шолом-Алейхем, великий еврейский писатель Шолом-Алейхем. В серии этих лицей пропуск детство мальчика «Сёмы, Сёмы» — «Сёмы» — Сёмы, Сёмы» рисует местечко накануне империалистической войны. В местечке есть маленький заводик, мастерская, в которой в эти времени нарушают застойное болотное мещанское спокойствие. Мальчик Сёма в эти условиях проходит детство Семы, читателю, наблюдательного мальчика, с малых лет проявляет свое отношение к политическому и национального гнета.

Сема живет у дедушки и бабушки. Его отношение к дедушке и к дяде Ицику постепенно осознаваемый мальчиком, оказывает большое влияние на его развитие. Дедушка, Мендель Ицик — это, в прошлом, в местечко для революционной работы в городах, прости и убедительно, на примерах, доступных сознанию ребенка, показывает одинаковлятельному Семе понятия «хорошие» и «плохие», «добрые» и «злые» и богатыми. Чуткий и наблюдательный мальчик на каждом шагу замечает резкий контраст между нищетой своей семьи и сытой жизнью хозяев, местечковых воротил. Ужас, а ужас, Сема побывал у мясников, хозяев, прежде чем сдать в заказ. Сема слышит революционера хорошо понимает заказчик рабочих, и перед Сёмой открывается настоящая дорога в знания. Таково вкратце содержание повести Михаила Шитильмана.

Главное художественное достоинство повести Мих. Шитильмана — это теплота и эмоциональная приподнятость в каждой обрисованы все действующие лица ее и прежде всего мальчик Сема. Хороши и своеобразны вставные новеллы, удачно передающие детские особенности речи детей и народов, ярко передавая не национальный колорит. Жизнь, изображенная в повести сама жива, ярко, со всеми не типическими особенностями. С любовью и добродушной иронией обрисованы «люди воздуха», мистическая бедность, мелкие ремесленники и люди определенных занятий, прежде дедушки Сёмы, добродушного фантазера и мечтателя. Удачен и образ комиссионера Ерайкина, типичного «человека воздуха», у которого «всегда были какие-то дела, в которых, видимо, не хватало денег».

Вот характеристика дедушки Семы:

«У дедушки всегда дедовой вид, всегда он куда-то торопится. Прежде чем совершить слежку, дедушка с жаром рассказывает бабушке, что эта сделка может лать: допустим, — говорит дедушка, — малая Фойгельман согласится продать свой дом с фаэнтелем за пятьсот рублей. Как раз сейчас хочет купить дом без фаэнтеля моска Фиш... Мы продаем Фишу дом, а на комиссионные выбираем фаэнтель и едем его семье Розке. Это дает нам... Розке... Это дает прибыль еще... пятьдесят—шестьдесят рублей в год!

Но потом выясняется, что малая Фойгельман не продает свой дом, а думает лишь это продать, когда ее сын Москва, которому хочет купить дом без фаэнтеля моска Фиш... Мы продаем Фишу дом, а на комиссионные выбираем фаэнтель и едем его семье Розке. Это дает нам... Розке... Это дает прибыль еще... пятьдесят—шестьдесят рублей в год!

Но потом выясняется, что малая Фойгельман не продает свой дом, а думает лишь это продать, когда ее сын Москва, которому хочет купить дом без фаэнтеля моска Фиш... Мы продаем Фишу дом, а на комиссионные выбираем фаэнтель и едем его семье Розке. Это дает нам... Розке... Это дает прибыль еще... пятьдесят—шестьдесят рублей в год!

Но потом выясняется, что малая Фойгельман не продает свой дом, а думает лишь это продать, когда ее сын Москва, которому

Литературная газета 6 № 30

Еще раз о журнале «Детская литература»

Критико-библиографический двухнедельник «Детская литература» — плохой журнал. Это обнаружили в Наркомпросе и ученом благодушии, царящих в редакции.

— У журнала не было серьезных ошибок, — заявил тов. Маковцу, — мы исходили из опечатки — так у кого, мол, их нет.

Дальнейшая встретим поддержку в выступлении заместителя Наркомпроса т. Белахова и постоянно сотрудничающей в «Детской литературе» т. Л. Кон. Но даже т. Белахова, винящая на себя небывалую роль защитить журнал, не могла не признать, что редакция его работает неаккуратно, она отстала от жизни детского издательства, рецензирование книг проходит пропускает в журнал. Европейский, все это почувствовала т. Белахова на последние несколько месяцев, с тех пор, как на журнала перешла на работу в Детгиз.

Отрицательную оценку журнала дали писатели К. Чуковский, С. Маршак, Л. Кассиль, Л. Кассиль, Б. Тарасовская, Н. Сакоянская, директор Детиздата тов. С. Андреев. Журнал, по выражению С. Маршака, находится в конфликте не с детскими писателями, а с детской литературой, потому что у работников журнала нет, видимо, радости при появлении новых хороших произведений. Не знаешь, с каким критериями «Детская литература» подходит к литературному произведению. Эстетические оценки журнала часто бывают непростительно ошибочны («Сказки Пушкина» Ерефеева) или совершенно противоречивы. Сложный по содержанию и отношению к прошлому преобразительно сварлив, язык рецензий сухой, казенный.

К. Чуковский упрекает работников журнала в невнимании к молодым писателям. С авторами первой книги здесь разговаривают как с писателями, много лет работавшими в области детской литературы. Часто придирка, обнаруживающая безграмотность рецензентов, заменяет принципиальную критику. Чуковский приводит примеры неграмотности редакции, бесчисленные опечатки и путаницы.

— Нас упрекают в том, — говорит он, — что мы обижаемся, когда нас ругают. Но иногда мы обижаемся и в тех случаях, когда нас хвалят. Журнал похвалил меня за хороший перевод «Джунглей», а я обиделся, потому что я «Джунгли» никогда не переводил.

Таких анекдотов из практики журнала на совещании было приведено немало. В заключение выступил заместитель редактора, где-то поэму прекратили в повесть, где-то похвалили, а затем обругали одну и ту же книгу.

Путаница, небрежность в работе, незнание писательских кадров отпугивали писателей от «Детской литературы». Автор — поэтесса Кедрина, от которого зависит вся судьба литературы, никогда не была в почете у журнала. Об этом в заключительном выражении говорит в своем выступлении Л. Кассиль.

Не случайно А. Барто, вокруг журнала не было творческой атмосферы. Разговор о писателем со стороны журнала велся на языке приказов. Не отличались приказы принципиальностью при оценке того или иного произведения. Вот почему лучшие детские писатели — в большинстве гости в редакции «Детской литературы».

Резко критикует журнал и тов. С. Андреев, который считает его задачу редакции не только информировать о выходящих книгах и давать им оценку, но и помогать писателям, издательству, библиотекам. В «Детской литературе», на взгляд тов. С. Андреева, «Детская литература», она научит не учит, нужно вы помогает. Но для всего этого журнала будет работать, отстраняя от помощи от главной обязанности детской книги — Детиздата, он не сумеет стать основным вопросом литературы, не будет в курсе творческой жизни, не сможет быть актуальным, оперативным и политическим.

Все выступавшие — и здесь мнения писателей сошлись с мнением работников Наркомпроса, что «Детская литература» должна расширить и улучшить свою работу. С этой целью следует изменить сеть журнала, ввести в краткие библиографического двухнедельника в ежемесячную журнал, разрабатывающего основные проблемы детской литературы.

Подводя итоги совещания, зав. сектором печати ЦК ВЛКСМ т. Дементьев подчеркнул, что в выступлениях редакции и критики журнала, которая была дана на этом совещании и в последние месяцы на страницах «Литературной газеты». Культурный уровень печатаемых в журнале материалов должен быть повышен, критика объективной, честной, высокопринципиальной. «Детская литература» должна быть боевым органом, в деятельности. В Советском Союзе существует тридцать детских журналов и пять республиканских детских издательств. Продукция их была до сих пор не поля времени журнала. Эта ошибка должна быть исправлена. Тов. Дементьев выразил уверенность в том, что к 20-летию комсомола наша детская журнал прежде пер стоящимися, с новыми достижениями.

Е. ЕВГЕНЬЕВА.

Литературная газ. 30/V-38 № 30

П. Пр. 30/V-38. № 3

ПРОЧИТАЙТЕ ЭТУ КНИГУ

«ЗАНИМАТЕЛЬНАЯ МИНЕРАЛОГИЯ»

В свое время великий немецкий поэт и ученый-натуралист Гете писал: «Стоит мне только приблизиться к горам, и я чувствую, как меня снова притягивают камни».

Подобное же чувство и испытывает каждый раз, когда перечитываю прекрасную книгу «Занимательная минералогия» Ф. Ф. Ферсмана. Я знаю многих пионеров и школьников, которые, прочитав эту книгу, стали страстными любителями камней. Теперь она вышла в свет уже пятым изданием.

До недавнего времени наши юные натуралисты интересовались больше жизнью природы: Как, белые крысы, пестрые бабочки, цветы и т. п. — вот что занимало юнатов. Пласты земли, содержащие прозрачные кристаллы, а в них — камни, земные ценности — оставались в стороне. Теперь

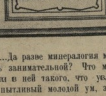

«...Да разве минералогия может быть занимательной? Что можно найти в ней такого, что увлекло бы пытливый молодой ум, заставило бы его прилазиться в подземелье, ползать в каменоломнях? Все-таки я

учит глубоко понимать жизнь. Он знакомит с научной и прикладной стороной каменных — мы с драгоценными камнями, нейшими рудами. Автор поет о роли минералогии для нашего социалистического строительства. Книга показывает читателю, что «изменение жизни — мир жидкие камни, с глубоко камни-животные и т. д.

Большую ценность в книге представляет как показать и как определять, как составлять коллекции, как хранить их. Книга дает обзоровые сведения о Советского Союза с перечнем самых замечательных месторождений минерала.

Жаль, что не все ре-

Литературная газ. 24/V-38 № 9

Литературная газ. 24/V-38 № 9

Пионерская пра... 30/V-38

К. Р. 4/VI-38 №3

ВЕЛИКИЙ САДОВОД И УЧЕНЫЙ И. В. МИЧУРИН

Три года назад, 7 июня, умер великий русский садовод, великий ученый **Иван Владимирович Мичурин.**

Он провел в саду всю свою жизнь и целиком посвятил ее любимому делу.

Иван Владимирович Мичурин стремился к тому, чтобы все трудящиеся круглый год имели вдоволь самых лучших фруктов, которые раньше были доступны только богатым.

В царской России было очень мало садов, да и в тех росли грушевка, титовка, белый налив, антоновка и другие малоценные сорта яблок и груш. Через хлаптри месяца после уборки они уже портятся.

Иван Владимирович Мичурин взялся за выведение новых сортов яблок, груш, которые по вкусу не уступали бы лучшим южным сортам, были бы устойчивы против мороза и долго сохранялись.

Царское правительство совсем не интересовалось работой Мичурина и ничем ему не помогало. Всю работу он вел только на свои средства, заработанные собственным трудом.

Чтобы выписать какие-нибудь семена и саженцы, он отказывал себе в самом необходимом и жил в нужде.

Только после Октябрьской социалистической революции по инициативе **Владимира Ильича Ленина** и **Иосифа Виссариона Сталина** Мичурин получил все необходимое для своей работы.

Иван Владимирович вывел больше трехсот новых сортов плодовых и ягодных растений.

За свои выдающиеся научные достижения Иван Владимирович был награжден Орденом Ленина, Орденом Трудового Красного Знамени и избран членом академии сельскохозяйственных наук имени Ленина. Город Козлов, где жил Иван Владимирович, переименован в Мичуринск.

Иван Владимирович Мичурин придавал огромное значение работе юных пионеров и школьников по садоводству.

В 1932 году Иван Владимирович разослал читателям газеты «Колхозные ребята» 300 посылок с семенами своих сортов.

Иван Владимирович Мичурин очень охотно беседовал с ребятами, которые приезжали к нему в гости. Он сам водил их по саду, показывал своих питомцев, угощал своими фруктами.

Иван Владимирович много раз писал в газету «Колхозные ребята» статьи для своих юных читателей.

Одну из этих статей мы вновь печатаем в сегодняшнем номере газеты.

МОИ ПОЖЕЛАНИЯ ТРУДЯЩЕЙСЯ ДЕТВОРЕ

Статья

И. В. МИЧУРИНА

* * *

Великие возможности, дети, открыла нам Октябрьская революция, дав неограниченный простор для полезного приложения умственных и физических сил в труде по воздействию на природу.

Моя жизнь течет в саду, поэтому я обращаю ваше пытливое внимание на работу с зеленым растением, на развитие дела садоводства, этой важнейшей отрасли народного хозяйства.

Наше правительство принимает серьезные меры к развитию промышленного садоводства, поэтому наша страна очень нуждается в семенах плодо-ягодных, огородных и бахчевых растений. Дети могли бы сделать в этом отношении очень многое: ведь так просто, съедая яблоко, грушу, сливу, вишню, огурец, арбуз, дыню, не выбрасывать семена в лохань, а тащить их в школу.

Я считаю обязательным для каждого пионера и школьника собрать ежегодно: по 100 гр. семян яблонь и груш, вишен и слив, или по 10 гр. смородины, земляники, малины и ежевики, или по 400 гр. огурцов, дынь, арбузов, свеклы; или по 200 гр. моркови, капусты, репы; или хотя бы по одному грамму семян картофеля, очень редко приносящего семенные яблочки.

Вы должны знать, ребятки, что чем больше семян, тем шире обычные посевы, тем больше питомников, тем ощутительнее результаты.

Но только собрать семена — это полдела. Нужно обязательно наладить поиски новых растений для культуры. Нашей стране нужны новые растения для промышленности, для питания трудящихся, для озеленения городов. Наши леса, горы и степи представляют собой неисчерпаемое растительное богатство. Мы должны окультивировать это богатство.

Школьники Дальнего Востока, тайги, Алтая, Ферганы, Памира, Кавказа, Крыма, Урала, Кольского полуострова, Киргизии, степной Украины должны постоянно искать в своих маленьких экспедициях под руководством учителей и комсомола новые плодовые, ягодные, злачные, технические и лекарственные растения.

Эта разведческая работа ребят поможет нам выполнить завет великого вождя Владимира Ильича Ленина об обновлении земли.

Горячо желаю вам полного успеха в выполнении этого завета.

Ваш И. Мичурин

Комсомольская пр. 4/VI 1938 №3

№130

КОЛХОЗНИКОЛЬ Б. Б. БЕЛИНСКИЙ

(90 წლის სთავის შესრულების გამო)

ეს ბელინსკი ეგზისტენციალიზმ ბ. ბ. ბელინსკი". ბ. ბ. ბელინსკი

ბ. ბ. ბელინსკი

1829 წელს ბელინსკი სტუდენტ
ბელინსკი გიმნაზიას და შედის მოსკოვის უნი-
ბოდა ბა- ვერსიტეტში, ფი-
ნგრეთის ზიკოსტატებზე, ეკ
ბრეთარე- ფაკულტეტზე, ეკ
ბელენ- ფაკულტეტზე. ეს
ბელენ- 1830 წელს დამთავრ
ბელენ- ფილოსოფიურ ფაკ
ბელენ- ფილოსოფიურ ფაკ
ბელენ- ფილოსოფიურ ფაკ

3.В 9/VI-38

Великий русский критик

(К 90-летию со дня смерти В. Г. Белинского)

Белинский — первый из критиков— оценил Пушкина как национального гения. «Всякая поэзия, — писал Белинский, — должна быть выражением жизни, в обширном значении этого слова». Между тем, допушкинская русская поэзия была, по признанию великого критика, чужеземным пересадком, плодом цивилизации, а не плодом национальной жизни.

В области критики Белинский сделал то же, что Пушкин в поэзии. Вся предшествовавшая Белинскому критика если и не была чужеземным пересадком, то страдала большой ограниченностью, идейной убогостью. Она не имела прочных критериев в оценке художественных произведений, не уясняла литературных явлений с явлениями общественной жизни, действовала вслепую, полагаясь единственно на субъективные вкусы, мнения, пристрастия. А дворянская критика того времени была проникнута духом политической реакции, славянофильства.

Крушение явления литературы—Пушкин, Лермонтов, Гоголь — сопровождались недоумениями. На передний план выдвигались посредственности и бездарности. Белинский выступил как острый полемист, как пламенный борец против самодержавия, крепостничества, власного патриотизма, как политический трибун и глубокий ученый. Он первый у нас рассматривал художественную литературу как функцию общественной жизни и политической борьбы, первый построил и обосновал научную эстетику. Он был первым в России разночинцем, который включился в освободительное движение. Недаром Ленин писал:

«Как декабристы разбудили Герцена, так Герцен и его «Колокол» помогли пробуждению разночинцев, образованных представителей либеральной и демократической буржуазии, принадлежавших не к дворянству, а к чиновничеству, мещанству, купечеству, крестьянству. Предшественником полного вытеснения дворянства разночинцами в нашем освободительном движении был еще при крепостном праве В. Г. Белинский».

Безвестный студент Виссарион Григорьевич Белинский, сын врача из уездного города Чембар подвергся гонениям

и преследованиям за первый же свой литературный опыт. Он написал трагедию «Дмитрий Калинин», в которой выразил протест против крепостного права. И этого оказалось достаточным для того, чтобы Виссарион Белинский был исключен из университета и взят под полицейское наблюдение.

«Литературные мечтания», первая статья Белинского, появившаяся в 1834 году в журнале «Молва», были проникнуты идеалистическими взглядами Шеллинга. Но уже «Литературные мечтания» имели колоссальный успех. Автор предстал перед образованной Россией 30-х годов, как человек стремлений, могучей души и глубокой мысли. Мировоззрение великого критика устанавливалось, развивалось и крепло в процессе творческой борьбы за создание национальной литературы.

Путь развития его труден. Натура горячая, увлекающаяся, Белинский одно время стал ярым гегельянцем Восприняв ошибочно и слишком прямолинейно гегелевскую формулу — «Что разумно, то действительно» и «Что действительно, то разумно» — Белинский заговорил даже о необходимости примириться с тогдашней российской действительностью.

Этот период «примирения с действительностью», о котором гениальный автор вспоминал впоследствии с такой горечью, и с таким стыдом, длился весьма недолго. В поисках философского обоснования борьбы за истину в жизни и искусстве он приходит к материалистической философии, к Людвигу Фейербаху.

Плебей по рождению, плебей по духу, певный из разночинцев в боевой истории русской национальной культуры — он подступает к самому порогу марксистского мировоззрения.

Творения Маркса и Энгельса еще не были знакомы ему. «Коммунистический манифест» прогремел над миром, когда Белинский был уже на смертном одре. Но в полу окончательной зрелости своей он гениально предугадал и единственно предвосхитил исторический путь развития своей родины «Теперь ясно видно,—писал Белинский, — что внутренний процесс гражданского развития России начнется не прежде, как с той минуты, когда русское дворянство обратится в буржуазию».

Белинский понимал революционную роль буржуазии в борьбе с остатками феодального прошлого, реакционную роль той же буржуазии на новом историческом этапе, неминуемость победы и торжества трудящихся. Белинский утверждал неизбежность для феодально - крепостнической России капиталистического пути развития — и тем самым приблизился к позднейшей постановке вопроса марксизмом и их борьбе с народниками.

С какой яростью как гневно и едко высмеивал он реакционных национальистов - славянофилов! С какой ненавистью обрушивался он на всех угнетателей народа, эксплоататоров и поработителей! И — напротив — какой отрастной любовью к народу, какой безграничной верой в его силы проникано было все творчество Белинского!

В 1840 году в письме к Боткину он писал:

«Неизменно мое гнусное стремление к примирению с гнусной действительностью Да здравствует великий Шиллер, благородный адвокат человечества, яркая звезда спасения, эмансипатор общества от кровавых предрассудков прошлого. Да здравствует разум, да сгорится тьма!— как восклицал великий Пушкин!».

Ближайшими друзьями и единомышленниками Белинского стали лучшие представители тогдашней революционной интеллигенции, в том числе и А. И. Герцен.

«Неистовый Виссарион» становится не только «гувернером общества», но только критиком эстетических ценностей. Он—политический трибун, могучий политический мыслитель сокрушающий - крепостнического строя. Недаром князь Вяземский, поет и сановник, писал о нем в 1837 году: «Белинский был не что иное, как литературный бунтовщик, который, за неимением у нас места бунтовать на площади, бунтовал в журналах»

«Отнимать у искусства право служить общественным интересам, — писал Белинский в статье «Взгляд на русскую литературу 1847 года», — значит не возвышать, унижать его, потому что это значит — лишать его самой живой силы, т. е. мысли, делать его предметом какого-то сибаритского наслаждения, игрушкой праздных лениивцев».

Белинский учил познавать жизнь через литературу. Художественная литература была для него отромной общественной силой, великим рычагом общественного развития. «Критика Белинского,—писал Чернышевский, — все более и более проникалась живыми интересами нашей жизни, все лучше и лучше постигала явления этой жизни, все решительнее и решительнее стремилась к тому, чтобы объяснить публике значение литературы для жизни, а литературе те отношения, в которых она должна стоять в жизни, как одна из главных сил, управляющих развитием».

Царская цензура не без основания видела в Белинском опаснейшего врага самодержавия и душила его, Белинский сравнивал себя со сказанным Прометеем, которого терзает коршун.

Он работал много, с напряжением всех сил. Литературный предприниматель Краевский, как вампир, сосал на него все соки. Белинский писал так много, что пальцы деревенели и отказывались держать перо. Но вместе в бесчисленными мелкими рецензиями, вместе с черной работой, которой заваливал критика Краевский, одно за другим создавались гениальные произведения Белинский закладывал фундамент национального самосознания великой русской литературы, подготовлял в истории развития общественной мысли приход таких вождей революционной демократии, как Чернышевский и Добролюбов.

Одиннадцать знаменитых статей Белинского о Пушкине — это памятник, созданный великим критиком великому художнику. Статьи о Лермонтове, о Гоголе впервые правильно определили место этих мужественных наших классиков в истории русской литературы.

«Что бы ни случилось с русской литературой, — писал Добролюбов, — как ни пишано ни разнообразно она, — Белинский всегда будет ее гордостью, ее славой, ее украшением. До сих пор его влияние ясно чувствуется на всем, что только появляется у нас прекрасного и благородного; до сих пор каждый из лучших наших литературных деятелей сознается, что значительной частью своего развития обязан, непосредственно или посредственно, Белинскому... Во всех концах России есть люди, исполненные негодованием к этому гениальному человеку, и, конечно, это—лучшие люди России».

* * *

«Неистовый Виссарион» был неистовым борцом.

«В этом застенчивом человеке, — пишет Герцен, — в этом хилом теле обитала могучая, гладиаторская натура! Да, это был сильный боец! Он не умел проповедывать, поучать, ему надобен был спор... когда касались до его дорогих убеждений... тут надобно было его видеть: он бросался на противника барсом, он рвал его на части, делал его смешным, делал его жалким и по дороге с необычайной силой, с необычайной поэзией развивал свою мысль».

«Отечественные записки» — журнал, издававшийся Краевским, — целиком обязан был своим успехом Белинскому. Каждый месяц, когда выходил в свет очередной номер журнала, только и слышно было в книжных магазинах—«статья Белинского есть?» — и при утвердительном ответе журнал расходился нарасхват. Популярность критика - трибуна была неоспоримой.

А он, между тем, кормился на эксплоататоров прессы — бесчестного предпринимателя. Непосильная работа вскоре окончательно подкосила его. На средства друзей Виссариона Белинского уехал лечиться в Зальцбрунн. К этому времени относится знаменитое письмо к Гоголю. Письмо это по существу отлили на реакционную книгу писателя, но и беспощадный приговор всем самодержавно - крепостническому строю. Ленин писал в 1914 году, что письмо к Гоголю, «подвиг» этот литературного деятеля Виссариона Белинского, было одним из лучших произведений бесцензурной демократической печати, сохранивших громадное, живое значение и по сию пору.

Белинский страстно любил Гоголя, автора «Мертвых душ» и «Ревизора», и Гоголь возвращался к дом автора «Мертвых книги «Выбранные места из переписки с друзьями».

Какую неистовую, горячую отповедь послал он некогда столь любимому кумиру! «...Великий писатель, который своим дивно - художественным, глубоко - христианским творением так могущественно содействовал самосознанию России, давши ей возможность вглянуть на самое себя, как будто в зеркало, — является в книгах, в которой во имя Христа и церкви учит варвара - помещика наживать отнестьим больше денег, учит их ругать побольше... И это не должно было приносить меня в негодование?. Да если бы мы обнаружили подлинное человеку, и, конечно, это—лучшие люди России?».

Письмо это не предназначалось для печати, но ему суждена была несравненная популярность. Оно потрясло всю образованную Россию 40-х годов, вызвало жестокое негодование у шефа жандармов Дубельта. Уже он приготовил для автора каземат, уже собрался арестовать его, но Белинский умер. Он «умер возрастая, как говорили его друзья, хорошо сказанное, что такое жандармской застежке».

Рабочий класс в своей исторической борьбе опирался на весь революционный опыт прошлых дней. Деятельность величайшего критика - трибуна послужила ступенью для подъема революционного самосознания. Белинского, наряду с Герценом и Чернышевским, Ленин назвал одним из предшественников русской социал - демократии. И мы, потомки революционных борцов прошлого, люди великой и социалистической эпохи, глубоко любим и высоко чтим память Виссариона Григорьевича Белинского. **А. ИСАЕВ.**

3.В. 9/VI-38 Заря Востока

საბავშვო ჟურნალები გასულ წელს

15/VI-38

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე

ქართული საბავშვო მწერლობას საკმაოდ მდიდარი წარსული აქვს. ჯერ კიდევ რევოლუციამდე გამოდიოდა ჩვენში ორი საბავშვო ჟურნალი: „ნაკადული" (საბავშვო) და „ჯეჯილი" (საყმაწვილო). ორივეს ეკუთვნოდა ერთი სისტემატიური თანამშრომლებენ რევოლუციის წინადრინდელი ქართველი მწერლები: აკაკი, ვაჟა-ფშაველა, შ. მღვიმელი, ეკ. გაბაშვილი, ნ. ეფდოშელი, ალ. ერისთავი-ხოტბარაძე, ნ. ნაკაშიძე, ელ. ნინოიანი ბედგაბედ-მწერალი ი. გოგებაშვილი და სხვ.

ეს ერთ ახლოს საბავშვო მწერლობის ისეთი უდაოო შეფერვები, როგორიცაა „კიკოოოს ნაამბობი", „ჩხიკვეთა ქოროსელი", „ზეფოს ნეკერჩის ნაამბობი", „ბაგდანს ლურჯა", „ქინაქინა", და სხვა მრავალი მოთხრობა, ლექსი თუ პოემა, რომლებზეც ალი-ბარდენ მთელი თაობეები ჩვენამდე და რომლებიც დღესაც საყვარელი საკითხავი წიგნებია როგორც ბავშვებისათვის, ისე მოზრდილთათვისაც?

ზეოლოგ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ გახდა შესაძლო საბავშვო ჟურნალ-გაზეთების გამოცემის საქმის ფართოდ დაყენება, საბავშვო გამომცემლობათა ცალკე ჩამოყალიბება. ამიტომ საქართველოში ქართულ ენაზე გამოდის ორი საბავშვო ჟურნალი — „ოქტომბრელი" (ნორჩ მკითხველთათვის) და „პიონერი" (პიონერიელთა ბანაკის მკითხველთათვის). გამოდის გაზეთი „ნორჩი ლენინელი" და სკოლის ბანაკების ბავშვთათვის ილუსტრაციული ნახატებიანი საკითხავი ფურცლებები. გარდა ამისა, გამოდის ჟურნ. „ყარმარ წყლიერ" სომხურ ენაზე და „ენი კეკელ" ებრაიზეიანურ ენაზე. ყოველწლიურად იბეჭდება მრავალათასიანი ტირაჟით საბავშვო წიგნები, რომლებიც შეიცავენ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

გი დე მოპასანი

(ბარდაცვალებიდან 45 წლისთავის გამო)

გამოჩენილი ფრანგი მწერალი ჟი ტრ'ი ნი დიდწყო მოპასანი თავისი ტკბილი ცოდნა ბრძოლებით და რომანებით დიდი ალბელარობით სარეგელობს მთელ მსოფლიოში. ოშეიფანი ის ერი, რომელს ენაზე თარგმნილი არ იყოს მისაბს. ნაწარმოებები. დიდი გავლენა ჰქონდა მოპასანს თავისი ტალანტ-ფიგურიანე ფრანგ, ისე უცხოელ მწერლებზე. კერძოდ, ჩეხოვება ანა ბალ ოფსა მწერლებმა მოპასანის გავლენით თელი რიგი ნაწარმოებები ბეჭდეს. მოპასანმა გაიკეთა სამუდამოდ საუკუნეების ლიტერატურული ხერხი მოკლე-მოკლე ამბიანი ნაწარმოა და ამიტომ მხატვრულ დონეზე აიყვანა. მოპასანი ახლებურად ეწერა და ჩვეთნველთა მასას იზიდავდა. პირველი მოთხრობის გამოქვეყნებისთანავე მან მოიპყრო ისეთი დიდი მწერლების ყურადღება, როგორიც იყვნენ ემილ ზოლა და ბეტტაკე ფლობერი. ემილ ზოლას ტერიალი ფი დიბიეზდა პირველად მოპასანის მთხრობა „ჩონის ბუდე". მაგრამ ეს გენიალური მწერალი 30 წლამდე იყო. ამ ნაწარმოების გამოქვეყნებამდე მან გაიარა ფლობერის სკოლა. „ფლობერი მეტო�და, — ამბობს მოპასანი, — ამეწერა რამდენიმე ფრაზა ფიზიკე კაცი ან სავანი ისე, რომ ნაშინდობილივად დამეხასიათებინა ეგი".

ქართულ ენაზე მოპასანის ნაწარმოებები თარგმნა 1888 წლიდან დაიწყო. 1912 წელს ამ გენიალურ მწერალს. მოთხრობათა კრებული ცალკე ფ.ჩანდაგა გამოვიდა. ბაჯრამ მოპასანის ზნიმენელოვანი ნაწარმოებები დამყარების შემდეგ ითარგნა ამ მხრივ უნდა ალინიშნოს თ. სახოოკის ენერგიული შეშობა. ამ ამერეფერი ქართელთა სთარგმნა მოპასანის რამდენნიმე თხეელი ოთხი ოთ.

ეგი ღე მოპასანი დაიბადა 1850 წელს ნორმანდიაში (საფრანგეთი). ქალაქ ჟ ოდნის ლიცეუმის დამთავრების შემდეგ მან საზღვაო სამინისტროში ბუღალტერად ნაწარმოებია მოპასანის შემოქმედებაში. იდეურად ეს რომანი „ცხოვრების" გაძლიერებაა. ამ ნაწარმოებში მოცემულია ფეოდალური ბურჟუაზიის გაბრწყინვალე ცხოვრება და მატაცებლური საქმიანობა. „ლამაზ მეგობარში" მოპასანი ეკიცხავს ბურჟუაზიის ფულისა და ვერცხლის ფეტიშიზმს. ეს ერთ-ერთი ადგილია, სადაც ავტორი ბურჟუაზიის ეკონომიკურ ბატონობას ეკიცხავს. ეს ადგილი ასეთია: „ეს ეკონომიკა ... ეს ... ეს ... ეს

გი დე მოპასანი

(ბაღდადელებიდან 45 წლისთავის გამო)

გამოჩენილი ფრანგი მწერალი ჟი ტრ'ი დიდწყო მეშობაზ. მწერალი-დე მოპასანი თავისი ეკვდგი ოთახ-ზობებით და რომანებით დიდი ა-ბ ბელარიობით სარეგელობს მთელ მსოფლიოში. ოზეიფანი ის ეჩი, რო-ლის ენაზე ბევრ-ბევრი ენა იყოს მა-ბლის ნაწარმოებები. დიდი გავლე-ბა ჰქონდა მოპასანს თავისი ტოლ-ოროკოვე ფრანგ, ისე უცხოელ მწე-რალებზე. კერძოდ, ჩეხოვება ცალ-ფაუმა მწერლებმა მოპასანის გავ-ლენით თვალი რიგი ნაწარმოებები ნაშექმნეს. მოპასანსაც გაიკოცხალა სა-ზოგალო საუკუნეების ლიტერატუ-ლური ხერხი მოკლე-მოკლე ამბიანი ნაწერისა და ამიალ მხატვიულ დო-ნეზე აიყვანა. მოპასანი ახლებურად აწერენდა ფ ქვეთხეკთანი მასას იზ-ოდაგდა. პირველი მოთხრობის გამო-ქვეყნებისთანავე მან მოიპყრო ისე-თი დიდი მწერლების ყურადღება, როგორიც იყვნენ ემილ ზოლა და ტურგენევი. ემილ ზოლას ძალ-ონალი ფლობდენა პირველად მოპა-სანის მოთხრობა „ქონის გუდა". მა-ზინ ეს გენიალური მწერალი 30 წლი-ა იყო. ამ ნაწარმოების გამოქვეყნე-ბამდე მან გაიარა ფლობერის სკო-ლა. „ფლობერი მტკიცედ, — ამ-ბობს მოპასანი. — ამეწერეო რამდე-ნიმე ფრაზი ეიმბე კაცი ან საკანი ისე, რომ ნაშინდობლიგად დამეხა-სათეკნინა ფენ".

ქართულ ენაზე მოპასანის ნაწარ-მოებთა თარგმნა 1888 წლიდან დაიწ-ყო. 1912 წელს ამ გენიალური მწერ-ლის მოთხრობათა კრებული ცალ-კე წიგნადაც გამოიცა. ძველად მო-პასანს, ზნემეფლობენ ნაწარმო

გი დე მოპასანი

(ტარდაცვალებიდან 45 წლისთავის გამო)

ბამბერელი ფრანგი მწერალი გი დე მოპასანი. მწერლობა-ში მოპასანმა დაიწყო ლექსებით, ლექსებიდან ადვილად ადგა ლექსებიდან ლექსებსა, ლექსებიდან ლექსებსა, ლექსებიდან ლექსებსა. ... ...

Уч. Г. 13/VII-38 №94

М. ЦЕТЛИН

Жан-Поль Марат

Буржуазная революция во Франции разбила вдребезги феодализм и заложила прочные основы для развития нового, буржуазного общества. На смену правящим сословиям, духовенству и дворянству, пришло «третье сословие», которое, по выражению аббата Сиейса, хотело «стать чем-нибудь», так как до сих пор оно было «ничем» в политической жизни.

Однако «третье сословие» не было однородным. Смена стоявших у власти группировок буржуазии в процессе революции — конституционалистов, жирондистов, якобинцев — отражала лишь идущую в недрах «третьего сословия» борьбу различных социальных групп: крупной буржуазии, мелкой буржуазии и плебейских масс города и деревни.

Господство монархической буржуазии и либеральнаго дворянства последовательно сменяется господством контрреволюционной крупной торгово-промышленной буржуазии, за которой следует блок городской мелкой буржуазии с плебейскими массами города и крестьянством. Но и последний не остается единым,—поступательный ход революции раскалывает и его. Наиболее последовательным вождем революционной демократии, выразителем интересов и чаяний широких кругов мелкой буржуазии и плебейских масс города и деревни явился Жан-Поль Марат. В отличие от Дантона, который вел линию на примирение якобинцев с жирондистами и в конце концов скатился к контрреволюции, в отличие от Робеспера, который опирался на прослойку зажиточной мелкой буржуазии, что неизбежно вело к его изоляции, Марат был вождем широких народных масс, со всей страстью подлиннаго революционера защищавшим их интересы.

Отсюда — огромная популярность Марата среди народа. Его место всегда было среди масс, и до своего последнего дня он оставался их рупором и надеждой. Марат заслужил имя «друга народа» своей жизнью, своей борьбой и своей смертью. Он пламенно любил народ и еще более пламенно умел ненавидеть его врагов.

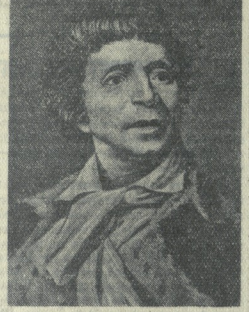

Жан-Поль Марат родился в Швейцарии в 1743 году. Он получил блестящее образование. 16 лет он уезжает во Францию учиться. Начинается его скитальческая жизнь. «Я прожил два года в Бордо,— пишет он.— десять лет — в Лондоне, год — в Дублине, год — в Гааге, Утрехте, Амстердаме, девятнадцать лет — в Париже. Я об'ездил пол-Европы»... Марат получает медицинское образование и проявляет себя как талантливый и разносторонний ученый. Его труды по медицине и физике, его политические, литературные и философские работы представляли собой выдающееся по тому времени произведения. Некоторые из них вызывают к себе интерес до сегодняшнего дня.

Позднейшие, враждебные революции, историки пытались игнорировать научное значение работ Марата, называя его «коновалом». Но лучшим опровержением этого служит факт присуждения Марату в 1775 г. шотландским университетом Сэндрьюс диплома доктора медицины, данного ему за крупные научные заслуги.

Политическая деятельность Марата начинается еще до революции, но вначале ничто еще не предвещает в нем той роли, какую сыграет этот человек в революции.

В феврале 1789 г. выходит политический памфлет Марата «Дар отечеству», и с этой минуты Марат становится деятельным участником развертывающейся революции во Франции, революции, насыщенной величайшим драматизмом и столь богатой героизмом масс и предательством буржуазии.

До 1792 г. у власти стоит крупная буржуазия, ведущая линию на сделку с королевской властью, принимающая закон Ле-Шапелье, направленный против рабочего класса.

Марат весь уходит в революцию. В первые дни после взятия Бастилии он в качестве районного комиссара следит за порядком в революционном Париже. Он задерживает подозрительных роялистов, показывая высокие образцы революционной бдительности.

Но Марата тянет к публицистике. 12 сентября выходит первый номер его газеты под названием «Друг народа или парижский публицист». В проспекте газеты Марат пишет: «Как бы сурово ни было мое перо, оно будет грозным только для пороков, но оно станет уважать истину даже по отношению к негодяям... Лучшим подарком для нации в настоящем положении является периодический орган, где будет внимательно рассматриваться деятельность Генеральных Штатов, где будут устанавливаться права граждан, где будет намечаться наилучшая организация мудрого управления, где будут указываться средства осушить источники несчастий государства и создать в нем единение, изобилие и мир».

Всю свою силу и темперамент революционера Марат вложил в свои памфлеты. Его разоблачения врагов революции, его призывы к бдительности, его выступления в защиту голодающих парижских низов снискали ему ненависть буржуазии и признательную любовь масс. Он требует равных политических прав для всех граждан и осуществления ряда политических свобод, говорит о передаче богатств неимущим. Резкость и революционная прямота полемики Марата, его обвинения в продажности, предательстве и авантюризме по адресу Мирабо, Лафайета, Неккера, Бальи и других деятелей буржуазии создавали ему многочисленных врагов.

Публицистическая деятельность Марата приводит к непрерывным запрещениям его газеты, к обыскам в типографии. Марат вынужден был несколько раз покидать Францию или уходить в подполье, чтобы избежать ареста. В памфлете, носящем название «Мы погибли», он пишет: «Я знаю, голова моя оценена негодяями, которые стоят у кормила правления, пятьсот сыщиков ищут меня день и ночь. Ну, если они меня найдут и задержат, они меня удушат, и я умру мучеником свободы; нельзя будет сказать, что отечество погибало, а Друг Народа хранил трусливое молчание».

«Друг народа» выступает против социальной политики Национального собрания. В ответе на письмо рабочих-каменщиков, жалующихся на хозяйскую эксплоатацию, Марат пишет: «Краснеешь от стыда и вздыхаешь от печали при виде того, что класс неимущих, столь полезных, оказывается отданным на милость кучки мошенников, которые жиреют их потом и варварски отбирают у них скудные плоды их труда».

Марат начинает на страницах своего «Друга народа» агитацию против войны, затеваемой двором в надежде вызвать интервенцию против революционной Франции. Марат понимал истинный провокационный смысл готовящейся войны. Он писал, что она явится для двора «средством отвлечь нацию от внутренних дел и занять ее делами внешними», что «национальные имущества будут растрачены на военные приготовления вместо того, чтобы пойти на нужды государства и на облегчение народа», и что французов «поведут на бойню под предлогом защиты границ».

10 августа 1792 г. происходит народное восстание, сметающее феодальную монархию во Франции. Марата избирают членом наблюдательного комитета Коммуны. Над революционной Францией сгущаются тучи. Враг угрожает Парижу. «Мои дорогие ограждане! — пишет «Друг народа».— Многочисленные орды десятков, заговорщиков приближаются к нам. Отечество скоро падет под их ударами; через две недели его не будет; мы сами исчезнем из числа живых, если не прекратим на момент нашу вражду, если не отбросим на время наших разногласий, если не заставим умолкнуть все мелкие страсти, для того, чтобы об'единиться против общего врага, чтобы принять, наконец, серьезные меры спасти наши дома от разграбления, наших жен и дочерей — от грубости свирепой солдатни, наших детей — от позорного ярма рабства и наши жизни — от ножа убийц».

Марат вместе с Комитетом общественного спасения Коммуны призывает к новой революции, к революции народных низов. 21 сентября открывается Национальный Конвент, и Марат становится его членом. Он ведет кампанию против министров-жирондистов, требуя их ареста. В его памфлетах все сильнее звучат социальные мотивы. Марат требует казни короля: «Вы обеспечите благо народа, сняв голову с тирана. Я требую, чтобы поименным голосованием ему было вынесено окончательное осуждение и чтобы он, наконец, искупил под мечом народной справедливости свои многочисленные, свои чудовищные злодеяния». В январе 1793 г. голова Луи Капета скатывается на эшафоте.

В феврале в Париже вспыхивают продовольственные волнения. Генерал Дюмурье изменяет революции. В Вандее вспыхивает контрреволюционный мятеж. Марат вместе с Робеспьером выступает против жирондистов, обвиняя их в измене революции. Жирондистский Конвент решает предать Марата суду. Его арестовывают, однако суд вынужден его оправдать. Энтузиазм, вызванный оправданием Марата, вновь обнаруживает те живейшие симпатии и тот огромный авторитет, которым он пользуется в революционных массах Парижа.

Переворот 31 мая (2 июня) 1793 г. свергает жирондистов. Начинается период якобинской диктатуры. Революция подымается на высшую ступень. Для закрепления своих завоеваний революция опирается сейчас на широкие плебейские массы, ибо только эти массы, признанным вождем которых был Марат, могли довести до конца буржуазно-демократическую революцию.

Но контрреволюция не дремала. 13 июля 1793 г. аристократка и роялистка Шарлотта Корде, связанная с жирондистами, под предлогом раскрытия известного ей заговора против революции, проникает к больному Марату и закалывает его в ванне.

Но даже мертвый Марат был страшен своим врагам. Торжествующая реакция удалила его останки из Пантеона, куда они были водворены после его смерти. Но плебейские массы Парижа знали, кого они потеряли. На гробе Марата были вырезаны слова: «Не тебя хотели убить, хотели убить республику; не за тебя следует мстить, следует мстить за отечество».

Великий плебейский революционер Жан-Поль Марат принадлежит к той категории великих людей, к которым нельзя относиться безразлично. Эти люди вызывают звериную ненависть у одних и горячую любовь и преклонение — у других. Память об этих людях врезается с огромной силой в народное сознание, обретая в нем свое бессмертие.

Мы знаем все слабые стороны Марата. Его мелкобуржуазные уравнительные идеалы не являются нашими идеалами. Пределом его мечтаний является эгалитарная (уравнительная) республика с всеобщим избирательным правом, причем женщины исключались из числа выборщиков. Признание частной собственности сближает его с другими буржуазными теоретиками. Классовую борьбу он представляет идеалистически, оторванно от производственных отношений. Он стоит за сохранение цехов, за сохранение религии. Большое влияние оказывают на него Руссо и Монтескье. И все же, несмотря на историческую ограниченность взглядов Марата, мы ценим его как преданнейшего сына своего народа, как великого плебейского революционера XVIII века, как сторонника революционного насилия, стремящегося к углублению и расширению революции, понимающего неизбежность гражданской войны и призывающего к революционной бдительности... Мы бессознательно подражали во многих отношениях великому образцу подлинного (не фальсифицированного роялистами) «Друга народа»,— писал Энгельс,— ...все яростные вопли и вся фальсификация истории, искажавшие на целых сто лет истинный облик Марата, об'ясняются только тем, что он безжалостно совлек покрывало с тоглашних кумиров — Лафайета, Бальи и других, разоблачив в них уже готовых изменников революции» (Маркс — Энгельс, т. VI, стр. 8 — 9).

Имя Марата — истинного Друга народа, будет жить в тысячелетиях.

Учительская газ. №94. 13/VII-38

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ს. ბ. 21/VII-38 №64
ბიბლიოგრაფია

„ჯიბლიბოსა“ და სხვათა შესახებ

(ვ. ტეტიუროვი. 80-4 კლ. სახელმძღვანელო.)

ვ. ტეტიუროვი 80-4 კლასის ბუნებისმეტყველების სახელმძღვანელო ძირითადად ემყარებოდა ტალინელ პროგრამებს, მოთხოვნილებებს, მხოლოდ სპეციალური ზოგიერთი დამატება-შეცვლა-ნაკლს ზოგიერთი დამატება-შეცვლა-ნაკლს ეტყ. ზოგიერთი ადგილი ეტ. ზ. ზ. ... ...

ბიბლიოგრაფია

„ჰაიავეფას სიმღერა“

ამერიკაში მცხოვრებ უძველეს ტომთა შორის ირიკეზების შტო უმძლავრესად ითვლებოდა. ეს ტომები ცხოვრობდნენ სწორედ იმ ადგილზე, სადაც ახლა ნიუ-იორკის შტატია, ამ ტომებს, რაუმოდაც დღემდე შეცდომით ინდოელებად სთვლიან. თვით ქრისტეფორე კოლუმბიც კი ისე გარდაიცვალა, რომ მას არ იცოდა, რომ მის მიერ აღმოჩენილი ქვეყანა იყო ამერიკა და არა ინდოეთი.

ჰაიავატა, რომელიც სინამდვილეში ისტორიულად არსებული ცნობილი პიროვნებაა, ირიკეზების დიდ ტომში შემავალ ონანდაგოს ტომიდან არის გამოსული. იგი მე-15 საუკუნეში ცხოვრობდა. მას მოუხდა შეთქმულების მოწყობა თავისი ტომის სათავეში მდგომი ძლიერი ბელადისა ატოტარის წინააღმდეგ, რომელიც ცხობილი იყო თავისი სისასტიკით და ცბიერებით. შეთქმულების გამო დეენილი ჰაიავატა თავს აფარებდა მეზობელ ტომებს, რომელთაგან შექმნა ძლიერი „კეშერი ხუთი ტომისა“ და სიმშვიდე და მეგობრობა დაამყარა ერთმანეთის მიკრეშვე მფნათესავე ტომებს შორის.

ამ ტომებს გამუდმებული ბრძოლა ჰქონდათ ეფროპელ კოლონიზატორებთან, რომაც ლოთთა ვითარებაში გადაშენების დაღი დასცა მათ. ეს ბრძოლები ძვირად უჯდებოდა დაპყრობელთ. ისინი ყოველ ნაბიჯზე სასტიკ წინააღმდეგობას ხვდებოდნენ. ლაღი ბუნების, მამაცი, თავაზიანი ტომები მოტრფიალე, საკუთარი ზნე-ჩვეულებების და ტრადიციების თაყვანისმცემელი ხალხი ადვილად როი თმობდა თავის მიწა-წყალს.

ამ ხალხს ჰყავდა თავისი ვმრეობიც. ისინი ერთიანებდნენ სხვადასხვა ტომებს; დამპყრობელთა წინააღმდეგ საბრძოლველად. ისინი ჰხოლობდნენ, მაგრამ მათი სახელი, საგმრო თავგადასავალი ლეგენდების სახით რჩებოდა ხალხში, თაობიდან-თაობას გადაეცემოდა.

ხალხი უმეტოოდა თავის საყვარელ შვილებს, ადიდებდა, ხოტბას ასხამდა მათ. სახელოვან ვმრითა შესახებ მეტოოდნენ ლაშქრობის დროს, ზეიმზე და მწუხარების ჟამსაც კი. ამ სიმღერებში იმდენი მუსიკალობა, აზრის სიმახვილი, ეთილ-ობილი გრძნობათა მრავალი ჩამარსული, რომ ისინი ალფრთოვანებდნენ მსმენელთ ეროვნული დამოკიდებულობისა და თავისუფლებისათვის საბრძოლველად.

ამერიკელმა პოეტმა ჰენრი უოდსეორტ ლონგფელომ შეადოოა ეს სიმღერები, ამოარჩია მათგან სუფეთესნონ, დახვეწა, შეჰკრა ერთიანად; მისცა მათ მთლიანი ნაწარმოების სახე და მოგვცა შესანიშნავი ამბავი „ჰაიავეფას სიმღერა“.

„ჰაიავატას სიმღერა“ ამერიკელ ლიტერატურაში ერთერთ საუკეთესო და პოპულარულ ნაწარმოებად ითვლება. ლონგფელომ შესძლო ხალხური მასალის მთელი სიმდიდრე, უშფალობა და უბრალოება მოეცა ამ ნაწარმოებში ისე, რომ იგი დღესაც კარ არის ინტერესმოკლებული ფართო მკითხველი საზოგადოებისათვის.

საქ. ალკ. ცენტრალური კომიტეტის საბავშო და ახალგაზრდობის ლიტერატურის გამომცემლობამ— „საბლიტგამმა“, „ჰაიავატის სიმღერა“ გამოცემეთ დიდი სამსახური გაუწია ქართველ მკითხველ საზოგადოებას. ჰოემა თარგმნილია ინგლისურიდან ვ. გაჩეჩილაძის და ე. პატარიძის მიერ. წიგნის რედაქტორია კონსტანტინე ტაბაგარეული.

„ჰაიავატას სიმღერა“ კარგად არის გამოცემული: თარგმანი შესრულებულია გამართულად, კარგი ენით. მაგრამ ეს არ ითქმის ეს. ანელიდანაა ზხტერობაზე. მისი ყალმის კუბიზმი, ამ შემთხვევაში. აშკარა ფორმალიზმი გადადის. აეტორი უნდა ეცადოს მომავალში ასეთი შესანიშნავი ქმნილებანი დაასურათოს მარტივი და მიმზიდველი ფერებით.

ბრ. იარალოვი.

მაუწა 9/VIII-38 №189.

ᲬᲘᲜᲐᲡᲬᲐᲠᲘ ᲗᲐᲠᲘᲦᲘ

ᲐᲠᲥᲐᲜᲯᲔᲚᲘ ᲚᲐᲛᲞᲐᲠᲘᲢᲘ, „ᲡᲐᲛᲔᲒᲠᲔᲚᲝᲡ ᲐᲚᲔᲠᲘᲐ“, ᲗᲐᲠᲒᲛᲜᲘᲚᲘ ᲘᲢᲐᲚᲘᲣᲠᲘᲓᲐᲜ ᲐᲚ. ᲞᲣᲨᲚᲘᲡᲐᲒᲐᲜ (ᲛᲔᲝᲠᲔ ᲒᲐᲛᲝᲪᲔᲛᲐ)

Ა. Გ. 2/IX-38 №201

„ᲞᲔᲜᲔᲚᲝᲠᲘᲐᲜᲘ“ გამოსცა იტალიელმა სეროერმა არქანჯელო ლამბერტის „სამეგრელოს ალეგია“. ავტორმა 1631 წლიდან საქართველოში დაყო 18 წელიწადი, აქედან 16 წელი სამეგრელოში იცხოვრა. წიგნი შესდგება 36 ცალკე ნაწილეკენაგან. პირველი თავში ლამბერტი ეხება კოლხიდის მდებარეობასა და სახელებს.

შემდეგ ავტორი აღწერს სოკიალურ წყობას მე-17 საუკუნის სამეგრელოში, გლეხობის გაბრაბეულ ცხოვრებას, სამეგრელოს მთავრის ლევან დადიანის ოჯახს, ძველ ტუფთისს. როგორიც ამერეთის სავაჭრო ცენტრს, სამეგრელოს ბუნებას და სხვ.

ჩვენმა ახალგაზრდობამ უნდა ისწავლოს თავისი წინაპრების წარსული, რომ კიდევ უფრო შეიგვარის ჩვენი შესანიშნავი და ბედნიერი აწყოო. ამ წიგნში კი ბევრია ისეთი ცნობები, რომლებიც ნათლად ლამპრაკობენ მშრომელთა ეუფლებლობასა და არადამოპირი ცხოვრების პირობებზე, ერთი ადერი მოგვითხრობს, რომ მე-17 საუკუნის სამეგრელოში გიფრცელებული ყოფილა ტყვეების გაყიდვა. ფეოდალები ფცხოელ „ბერიერებზე“ და ფამპერარაბლებზე ყოველწლიურად თითქმის 4.000 ტყვეს ყიდდნენ, აქედან ნახევარი სამეგრელოზე მოდიოდა.

„სამეგრელოს ალეგია“ გამოცემულია ლ. ალთინის წინასიტყვაობით, რედაქციითა და შენიშვნებით. თავის წინასიტყვაობაში ამბ. ასათიანი გამმარტავს ამ წიგნის

ახალგაზრდა კომ. 2/IX-38 №201

«Азбука Л. Т. 10/IX-38 гр. Л. Н. Толстого» №50

Вторая половина 1871 года и весь 1872 год в жизни Толстого прошли под знаком педагогических исканий. В Яснополянском доме организуется начальная школа на 35 детей; классы разместились и внизу — в обширной передней, и в маленькой столовой под лестницей, и в новом кабинете. Учат все — и сам Лев Николаевич, и Софья Андреевна, и 8-летний сын Сережа, и 7-летняя дочка Таня.

Наряду с этой практической деятельностью Лев Николаевич со свойственной ему энергией занимается осуществлением своего старого плана: составляет букварь по буквосложательному методу, который он считает более простым и легче усваиваемым, нежели общепринятый звуковой метод. Уже в записных книжках писателя за 1868 год находим наброски плана и некоторые другие материалы для этой работы.

Этот план начинает реализоваться только осенью 1871 года. Софья Андреевна пишет своей сестре Кузьминской в письме от 20 сентября 1871 года: «Мы теперь опять занялись детскими книжками. Левочка пишет, а я с Верой переписываю, идет очень хорошо».

В программу работы входят материалы литературные — оригинальные рассказы, переводы, переделки — и научные очерки

Литературная газ. 10/IX-38 №50

ᲛᲐᲣᲬᲐ 11/IX-38 №210

ᲕᲘᲜ ᲐᲠᲘᲡ „ᲝᲓᲘᲡᲔᲣᲡ“ ᲐᲕᲢᲝᲠᲘ?!

საბჭოთა ჰაეთბელი, ჩვენი მოსწავლე ახალგაზრდობა მოუთმენლად ელის ყოველი ახალი წიგნის გამოსვლას. ამ წიგნებზე იზრდება ჩვენი ბეღნიერი თაობა. ამტკიცებ ყოველ პატარა შეცდომას წიგნში შეიფლინან დიდი უსიამოვნების გამოწვევეა. საბჭოთა წიგნი უნდა იყოს ყოველად უნაკლო და ლამაზად გამოცემეული.

„სახელგამი“ მრავალ საინტერესო წიგნს სცემს, მაგ. დაკისრებული აქვს სასკოლო სახელმძღვანელოების გამოცემა, რაც დიდი და პასუხსაგები საქმეა, და მოითხოვს სერიოზულ, დაკვირვებულ მუშაობას.

მაგრამ, სამწუხაროდ, „სახელგამის“ ხელმძღვანელობა ვერ იჩენს საკმარო სიფხიზლეს და სერიოზულ ყურადღებას ამ საქმეში. პირიქით, მის მოუნელ მუშაობაში იმდენი ჩაეკონენი და ნაკლია, იმდენი საყვედურები ისმის მისი მისამართით ქართველ მკითხველ საზოგადოებაში, **რომ სერიოზულ დაკვირვებას და გარდაქმნას საჭიროებს თვით სახელგამის აპარატი, მისი მუშაობის სისტემა.**

ჩვენ არ შეეჩერდებით აქ იმაზე, რომ წელს „სახელგამმა“ ვერ უზრუნველყო სასკოლო სახელმძღვანელებს, **პროგრამების და სხვ. გაწერეთ თავზე.**

მოცემის საქმე, არც სტილისტურ და ენრეტტურულ შეცდომებზე, რაც მრავალია „სახელგამის“ მიერ გამოცემულ წიგნებში, არც ტექნიკურ ჩამორჩენილობაზე: ფორმების არეგდარეკეა, ერთი წიგნის ფურცლების მეორეში ჩაწებება, ნუმერაციის არეგვა და სხვ., რასაც საწარმოო ენაზე ეწოდა ეწოდება.

ყოველივე ეს ცოტაა იმ ლამაზფოთლიანი ფაქტთან შედარებით, რაზედაც ჩვენ ვვინდა მკითხველის ყურადღება შევიჩერით. ლაპარაკია ალსანიკურ ნაწარმოებებზე — „ოდისეაზე“. „სახელგამმა“ დიდი სამსახური გაუწია ქართველ მკითხველ საზოგადოებას ამ წიგნის გამოცემით. ეს შესანიშნავი წიგნი მრავლად მოიპოვება დღეს ბაზარზე. „ოდისეას“ ავტორად საყოველთაოდ ცნობილია გენიალური ჰომეროსი. მას კარგად იცნობს მთელი ცივილიზეული საზოგადოება. მას იცნობენ ენინი. ბეთ მკითხველებიც. მაგრამ სახელგამში მესვეურებს ეჭვი შეპარეოდათ ამაში და „საფუძველიანი შესწორება“ შეუტანიათ...

ალბეთ შეფოთებელია... „სახელგამის“ წიგნის მაღაზიების თანრეიდან ეტიფაგად იყურება წიგნი — „ოდისეა“, რომელსაც რამდენიმე ასეული წლის შემდეგ, „სახელგამის“ „ალმოჩენენ“ — ავტორი „შეუცვლია და ჰომეროსის მაგიერ ალ. მიქაბერიძე ჩვენ ვფიქრობდით, რომ „სახელგამი“ დროზე „გამოიარეს“ და ნაკლულ, ლიტერატურული კორექტიმიაქცევდა ყურადღებას და ლრსეეულ შეაფასებდა ამ ალმაფოთიბელ დაუდევრობას, ნეგატიურ ეგიდის თვეებზე. ალ. მიქაბერიძეს „ოდისეა“ თავალ ჭრილ ნიგნის მაღაზიების ვიტრინებიდან და ყურს ბრავინ ბერტყავს.

რას ნიშნავს ეს: „ოდისეის“ მთარგმნელის ალ. მიქაბერიძის ჩაგვიტობას თუ სახელგამის უთავბოლო მუშობას?

ცხადია, მეორეს — რადგან „ოდისეის“ მთარგმნელს — ალ. მიქაბერიძეს ალბათ ეზრადაც არ ჰქონია ჰომეროსის მაგიერობა. მისი პრეტენზიები მთარგმნელის უფლებათა ფარგლებში უნდა დატეულიყო, მაგრამ „სახელგამის“ ზოგიერთმა უთავბოლობამ ამ ზოროოტმქმედება ჩაადენინეს და ხელი მოაწერინეს ისეთი წიგნის დაბეჭდვაზე, რომელშიაც ეროსად არ არის მოსილებული მისი ნამდვილი ავტორი — ჰომეროსი.

„სახელგამმა“ უნდა იცოდეს, რომ მისი საქმე „აღმოჩენები“ კი არა, მაღალხარისხოვანი წიგნების გამოცემაა. ამ შემოხვევაში ყოველად უადგილოა მისი „შესწორებანი“.

ბ. ი.

მაუწა 11/IX-38 №210

რა ვიკითხოთ

6. 6. - 16/IX-38 №49.

ამას წინათ მამამ სახელგანთქმული კრილოვის იგავ-არაკების კრებული ამოიღო ბაზარიდან. ეს ბეჭდვა ეკუთვნოდა ბ. ბ. ბ. ბ. ... ...

დემნა შენგელაიას შემოქმედებითი გზა

ერ. ასტვაცატუროვი

დემნა შენგელაია ქართული საბჭოთა პროზის ერთ-ერთი სანტერესო და ნიჭიერი წარმომადგენელია. მკითხველი საზოგადოების ყურადღებას იგი იპყრობს მოალეგთა გაბრწყინის პოლიტიკური სიმახვილით, მხატვრული ხერხების, ორიგინალობით, გონებამახვილური მხატვრული სახეების შექმნით. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დ. შენგელაია თავიდანვე არ გამოსულა დამოუკიდებელ შემოქმედების გზაზე და არ გამოუწვევია ისეთი ცხოველი ინტერესი, არ მიუქცევია ისეთი ყურადღება, როგორსაც ღღეს იქცევს. მწერალმა შემოქმედებითი ძიების ხანგრძლივი პროცესი გვიანარა. მის პოეტურ ბუნებაში სწარმეიდა ძმაფრი ბრძოლა მხატვრულ ნიჭსა, ინსტინქტსა და იდეურ-ლიტერატურულ . რწმენასა შორის. ეს ბრძოლა გაგრძელდა ნაწილებულ, სანამ მწერალი თავს დაალწევდა სიმბოლიზმის მისტიურ ბურუსს, ხარკს გადაუხდიდა „ლეგოს" ფორმალისტურ სკოლას და რეალიზმის ფართო შემოქმედების გზაზე გამოვიდოდა.

დემნა შენგელაიას შემოქმედების პირველი პერიოდი იყო მეტად ზიგზაგოანი და მისტიური განწყობილებებით გამსჭვალული. ძალიერი იყო მასზე დეკადენტურ-სიმბოლისტური ლიტერატურული ტრადიციის გავლენა. ამ გავლენისგან თავის დაღწევა შენგელაიასთვის არ იყო ადვილი, რადგან მასთან შინაგანი ძაფებით აკავშირებდა ეს ლიტერატურული სკოლა („ლეგეი"), რომელსაც იგი ეკუთვნოდა. იმ მწერალთა შემოქმედებითს ცხოვრებაში, რომლებიც ამ მიმდინარეობას ეკუთვნოდნენ და ამყოვანებდნენ ტენებენა მხატვრულ ნიჭს, ინტელექტუალურ ძალას, „ქართული ლეგეი" ბორკილის როლს თამაშობდა. სუბიექტურად ფართო შემოქმედებით ასპარეზი ამ მწერლობის წინაშე ბადაჩმული მხოლოდ მაშინ, როცა მათ გაბედულად გადაადგასეს თავიანთი შემოქმედებითი პრაქტიკა. როცა ისინი დაიჭიროს საბჭოთა ლიტერატურის შემოქმედებითი პრინციპების თვალსაზრისზე. სწორედ ამ პერიოდიდან დაიწყო ნამდვილად თითეული მათგანის გამოსვლა დამოუკიდებელ ლიტერატურულ გზაზე.

მხატვრული ნიჭით და გაქანებით ბრწყინავს დემნა შენგელაია თავიდანვე გამოირჩეოდა თავისი თაობისა და „სკოლის" მწერალთა შორის, ყოველ ნაწარმოებში, დამეშვიების ფორმისა და მსოფლშეგრძნობის დამოუკიდებლად, შენგელაია ამყოვანებდა მხატვრულ ალეოოს და ძალას. ამის გამო მისი შემოქმედების პირველ პერიოდშივე აშკარად იგრძნობოდა მწერლის (დადებითი და ეარეოფადთ, ძლიერი და სუსტი მხარე. მაგრამ წინათქვეგიმბათა ამ ეთოიერეობაში, მწერლის იდეალისტური და ზერალ-ბურჟუაზიული მსოფლმხედველობის შედეგად, თვით გაიმეორებული რეალისტური ელემენტები მისტიურ ელფერს ატარებენ.

ამ მხრივ განსაკუთრებით ღსსანიშნავია რომანი „სანავარდო". არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ეს რომანი დაწერილია დიდი მხატვრული განცდით. მასში აშკარად სჩანს მწერლის მხატვრული აზროვნების ძლიერი ნიჭი, რომელიც არა სწორ სფეოვანეზზე ფუსს. რომანის ფონად აღებულია მეცნიერების საუკუნის ბოლო ნახევარი, როცა კაპიტალზმის განვითარების სიფუფვეზე აშკარა გახდა ფეოდალურ-არისტოკრატიული კლასის დაღუპვა, ძველი სოციალური ინსტიტუტის ოეღეეა, ფეოდალური სავაოიერეოს გადაშენების პროცესი და მის ადგილას ახალი სოციალური ძალების ჩასახვა და განვითარება. მაგრამ ყოველივეეს ეს არის ნაწარმოების მხოლოდ იმანენტერული ფონი და მეტი არაფერი. რომანში არა სჩანს საკმარო ეოფიფონი სოციალური წინააღმდეგობანი. მომაკვდი კლასისა და გადაშენების გზაზე დამდგარი გვიარეულობის დასაპირისპირპირპირ მკითხველი ვერა გრძნობს იმ ახალ, ცხოვრების პერსპექტივით გამთბარ სუსტ-ეარბ ძალას, რომელიც ძველს ადგილს იკავებს. ნაწარმოებში ყოველივე „მოჩვენებითს" სახეს ატარებს, გამისტიურებულია და ეარეა ეგდებული იქ ადეეული ეპოქის ცოცხალ ადამიანებს. გარდა იმისა, რომ რომანში ვერა ეგდებით ტიპიური ადამიანებს, დიდი ადგილი აქვეთ დათმობილი მისტიურ ძალებს, რომანის მთელი სიუჟეტის მინძილზე ისინი მოჩვენდენენ, როგორც „ეარალური" არსებანი. რომანის მიხედვით, მკითხველს ეჩვენება ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს მწერალი მთლიანადვე ემორჩილება საჯეეს, „სწუპს" მისტიკური მოვლენების ძალა და ვერ ინარჩუნებს თავის დამოუკიდებლობას მოვლენებთან მიმართლეობაში. ეს ეარალური ეოეეა ბოლოს და მათი მხატვრული ასპეკტში გადატანის ღროს. ამის შედეგად ვეღებულთ არაპირდაპირ ეოალისტურ ნაწარმოებს, სადაც ისტორიული სიმართლეესთან ერთად ღაცული უნდა იყოს მოგლენთა განვითარების, ერთის მეორეთა შეცვლის კანონზომიერება.

მიუხედავად ამისა, რომანში არის თუმცა მეტად გაიმეორებული, მაგრამ მაინც ეალისტური ხედვის ელემენტები. ამ ელემენტების არსებობამაა გამომქმედებელი ავტორის შემოქმედებითი ძალა და მიმავალი გამარჯვების სათავე. „ყარამანის მთელი ტრაგედია, გამოწვეული მოახლოვებული სოციალური საკვდილით, რაც ეარბი ფსიქოოოგიური და სულიერი განცდებით არის მოცემული, არის ისტორიული ტრაგედია ფეოდალურ-არისტოკრატული კლასისა. ყარამანი ტიპიური ეარმამდგომელია თავისი კლასისა, ახალეაზრდობაში ის მხიარულია, ღროს ქეიფსა და თავაშვებულობაშია ატარეკს. ხოლო სიბერის ჟამს საშინელმა სვედმა მოიცვა, აწკარად ხედავდა თავისს და მთელი ბეგარის სიკვდილს, გადაშენებას. ყარამანი ვეღ ეუოგებოდა ამ ფაქტს, ეარმნიმდა ეე, რომ მასთან ბრძოლაში ეუძლური იყო. მაგრამ თვით ამ რეალისტური ელემენტების მხატვრული ინტერპრეტაცია არ არის რეალისტური.

შენგელაიას ამ პერიოდის მხატვრული მეთოდის მთავარი სისუსტეა ისაა, რომ ნაწარმოების მთლიანი კომპოზიცია, მთავარი ტენდენცია, მხატვრული ფერები და სიუჟეტიები არ არიან რეალისტური,—ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. რომანის მთავარი ვმირი ბოსენო, რომელიც ნაწარმოების ცენტრში სდგას და რომელიც ყველაზე მეტად უნდა ეაშკარავებდეს მწერლის შეხედულებას ხოლმე ეპოქაზე. ამ ეპოქის ცოცხალ, ტიპიურ ადამიანებზე, არ ეარ ეეე

23. ა. ს. 23/IX-38 №210

ბიბლიოგრაფია

ოვ. თუმანიანის „ზღაპრები“ ქართულად

სახელგამის გამოცემა 1938 წ.

ოვ. თუმანიანი — ერთი უბოროტესი სომეხი მწერალია ჩვენი მკითხველი თუმანიანს იცნობს პოეტ ი. ჯონშვილის მიერ შესანიშნავად თარგმნილი პოემებითა და ლექსებით.

მაგრამ თუმანიანს, ლეგენდის გარდა, აქვს ლიტერატურული გადამშვენებული მდიდარი ფოლკლორული ემოციურობიანი — ზღაპრების სახით. აქედან ქართველ მკითხველებიც გადათარგმნილი იყო მხოლოდ ოთხი ზღაპარი. ახლახან ზეგანის ბაზარზე გამოვიდა თუმანიანის, ზღაპრების კრებული, ზეგანში ფულის მეტი, თითქმის ყველა ორიგინალური ხალხური ზღაპარი, რომელთა თარგმანსაც შესანიშნებელია ახალგაზრდა მეცნიერული მუშაკის ივ. ბეგდაროვის მიერ.

ფუდგოა, რომ ამ ზეგნის ჩვენი ახალგაზრდა და მკითხველისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. სარეცენზო ზეგანი ჩვენ ეეცნობით, ერთის მხრივ, გამოჩენილი სომეხი მწერლის ზემოაქებული. ერთერთი მნიშვნელოვან ძმაოს, მეორეს მხრივ — სომეხი ხალხის ინტელექტუალური პოტენციის ნაკოფლეკ, მესამე მხრივ კი საშუალება გვეძლევა სომხური ზღაპარში შეეფიგურიროთ ქართველს და მოვეხმაროთ ეს საერთო, რაც ყველაფერად ყოფაში და სულიერად აკავშირებს, მათ ერთიმეორისთან.

თუმანიანისა, როგორც პოეტი ბანასკაუკრებით შესანიშნავია ძლიერი მხატვრული სისადავით და მაგნეტიკუ ბაზე უნდა გავესვეთ კერძოდ იმის, რომ ეროვნულ ხალხურ ზღაპარებში, ისე როგორც ერთიოდ ხალხურ ზღაპარებში, ძმაოვრად ეკამსაკეიციის შემთხვევა ხალხის გონებრივი ბინიერ ზონერტი, ენერგიანელობა, ეხიერელობა, ბერძნული, ლეგენდა, ლეგენდა. ადეი ინანა ინანა ინანა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გიორგი ლეონიძე 4/XI-38 №254

სულხან-საბა ორბელიანი

1658 — 1938.

(დაბადებიდან 280 წლის შესრულების გამო)

სულხან-საბა ორბელიანიძე
საბრძანო ალბალი ორბების ზე...

ძველი კოტეტი

დიდებული ქართველი მწერლის სულხან-საბა ორბელიანის დაბადებიდან დღეს 280 წელიწადი სრულდება.

მწერალი, ლექსიკოგრაფი, დიპლომატი, სახელმწიფო მოღვაწე — სულხან-საბა ქართული კულტურის წარჩინებული ფიგურაა.

„მთელ საქართველოს მამად მიჩნეული“—ამბობს მისი თანამედროვე. ძველი პოეტები მას უწოდებენ „სიბრძნის წყაროს“, ხოლო მაშინდელი ქართველი საზოგადოება მასში პატივცემელი „ბრძენსა და ფილოსოფოსს“, „ბრეალი გამომკელველს“, სიბრძნეფრიალს და მსწავლულს“. ხოლო ევროპაში ჩასულმა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა აქაური სახელმწიფო წრეებში ქაჯეთი და დარბაისლობით. მისი შესანიშნავი მხატვრული წიგნი „სიბრძნე სიცრუისა“, დაწერილი დიდი ქაჯამაგალითლობით და ბრწყინვალე ოსტატობით, დღემდე უნიკალურ ნაწარმოებად ითვლება მის მიერ შედგენილი ქართული ლექსიკონი „როგორც სიტყვითა რა-ოდენ ფასი ეგების“ — ეს განსაკუთრებულად ღირსებით, ბერძენთ, ებ. ი. ბეგნიან და შესრულებით“ — დღემდე პირველია როგორც მეცნიერული, ისე ბრძენეული თვალსაზრისით. ს

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

10/XI-38 ნიბ. სან.

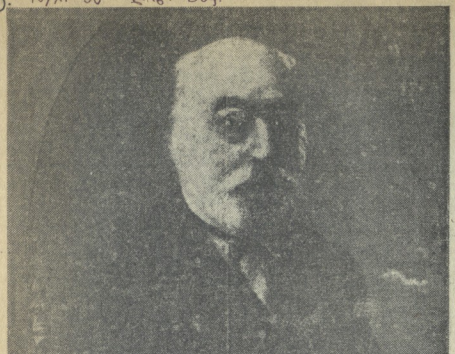

რაფიელ ერისთავი

ფალავა რადიანი

რაფიელ ერისთავი თითქმის სამოც წელს ეწეოდა სამწერლო-საზოგადოებრივ მუშაობას. იგი გამოვიდა სამოცდაწელი ასპარეზზე ეტიკრაძეტე სოუკუნის ოერმოციან წლებში და მოღვაწეობდა მეოცე საუკუნის დასაწყისამდის.

რაფ. ერისთავამ მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა დაგვიტოვა. გარდა პოეზისა, იგი მხატვრული პროზის დაგროვმაც მუშაობდა. მას თავის დროზე მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს შეტანილი ქართული დრამატურგიის განვითარებაში. ამას თანვე რაფ. ერისთავი მოღვაწეობდა, როგორც ეთნოგრაფიული მასალების შემკრები თუმ-ფშავ-ხევსურეთის, იმერეთის, სამეგრელოსა და სვანეთის შესახებ. რაფ. ერისთავს მნიშვნელოვანი მუშაობა აქვს ჩატარებული ხალხური ლექსების, ზღაპრებისა და გამოცანა – ანდაზების შეგროვების საქმეში. რაფ. ერისთავი ცხობილია ავტორეკი როგორც ლექსოკოლოგი. მას უყოროდღეზოდ არ დაუტოვებია ქართული ლიტერატურისა და ენის ისტორიის პრობლემა მყელოფელთა ფიეელი წყეება. მათ შორის თვალსაჩინო ადგილი ეკავიათ მაშინდელი ადმინისტრაციის წარმომადგენლებს. ჯლეზნოს კისერზე იყო ჩამოკიდებული ყველა და ავიწროებდა მას. სწორედ ამ გარემოების შესახებ სტირის საწყალი ბერუაგ ლექსში „ბერუას ჩივილი". ეს ფასაჩირი მართლაც რომ დიდი იყო. ეზარისა და „ნაალიანა" მამასახლისმა მიჰყვეზოდა ეიპარა, რომელიც ერთხელ ვადახდილ ვალს მეორედ აბიდვებედა. მაგრამ ბერუაგ არ იცოდა ნაადაგზეი აღმოაცენებული სოფელს მოხელის და სხვა მყელოფელთა თავგასულობა, რაი საზიდოოვს მათი თვითნებობა და სად ეზნა ეძიოს მისი ალაგმვის საშუალებები.

რაფ. ერისთავი ჯლეზოსას ვვიხატავს ბედთან შერიგებულს, დაწყნარებულ-დამშვიდებულს, უპარტიოლტო ოპტიმისტს, რომელიც არ ახდენს თავის მდგომარეობის ანალიზს. იგი არ ვვიჩენენს ძლიერ მხარეს ჯლეზნისასს, იმ ჯლეზნისასს, რომელ-

5. სან. 10/XI-38 №27

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბიოგრაფიისათვის

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ერთ-ერთი მახლობელი მეგობარის — მიხ. თუმანიშვილის არქივში, საყოველთაოდ ცნობილი მასალის გარდა (ბარათაშვილის წერილი, მისი ერთი ლექსის ორიგინალი, ჟურნ. „თბილ. გიმნაზიის ყვავილი" და სხვ.), დაცულია რამდენიმე სხვა დოკუმენტიც, რომლისაც კავშირი აქვთ დიდ პოეტთან. ეს დოკუმენტები ჯერჯერობით არსად არ არის გამოქვეყნებული. ისინი შეიცავენ სანტერესო ცნობებს. ბარათაშვილის ცხოვრების ზოგიერთი მომენტის და მისი ხელნაწერების ბედის გასაშუქებლად.

პირველი დოკუმენტი წარმოადგენს დიმიტრი დავითის-ძე ჯორჯაძის (1822-1883) წერილს მიხ. თუმანიშვილთან. ცნობილია, რომ ბარათაშვილი, როდესაც იგი ნახევარში იყო მაზრის უფროსის თანაშემწედ (მაზრის უფროსად მაშინ იქ ლევან მელიქიშვილი იყო), ცდილობდა კახეთში გადასვლას, რომ უფრო დაამლოვნებოდა თბილისს. მისი ვავლენაში ნათესავები ამ საქმეში არ ეზმარბოდნენ და ბარათაშვილი იძულებული გახდა მიელო ასეთივე თანამდებობა განჯაში, სადაც მაზრის უფროსად მამეკა ორბელიანი იყო. ჯორჯაძის წერილი საშუალებას გვაძლევს საკმაოდ ზუსტად დამოვარკვიოთ პოეტის ნახეკვანიდან თბილისში ჩამოსვლის დრო. მართალია, ჯორჯაძეს, თავის ჩვეულებისამებრ, არ აღუნიშნავს თარიღი, მაგრამ წერილის გაგზავნის დრო შეგვიძლია გამოვარკვიოთ არაპირდაპირი გზით.

ჯორჯაძე მიხეილ თუმანიშვილს წერილს უგზავნის მიხეილის ძმის ვასილის საკვდილთან დაკავშირებით. თუმანიშვილი ძმის დასაფლავებაზე წავიდა გორში, ხოლო ღამე დან თავის მამულ ხელთუბანში (7 კილომეტრის მანძილზე გორიდან). ჯორჯაძე თავის წერილს ჰგზავნის „ქ. გორს ანე სადაც ბრძანდებოდეს". ვასილ თუმანიშვილი მოკვდა 1845 წლის 8 მარტს (ძვ. სტ.). მაშასადამე, ჯორჯაძის წერილი დაწერილია არა უგვიანეს იმავე წლის 12-15 მარტისა. ეტყობეს რა თანაგრძნობას თავის შეგობარს მიხ. თუმანიშვილს, ჯორჯაძე სხვათა შორის სწერს:

„ამ წიგნს ამბესლიმოვი მოგიტანს და აქაურ ამბებს ყველა ამისაგან შეიტყობ. ღელე სულხანოვი ნახჩიკანს გავიტტუმრეთ ნაჩალნიკათ ლეკანის (მელიქიშვილის) ადგილ, ის ცოცხა არის შეგზედესთ, ნუ ეტყვით, თორემ გამლანძღავს) და აი ძმაო სასურველო, კიდეკე გადავწერე და მოგართვი, რაც არის ნათქვამი საწყალი ტატოსაგან. სულ ეს არის ამაზედ მეტი ალარ არის და სწორეთაც არის გადაწერილი, ყოველივე ლექსი ასო ასოზედ არის გადმოლებული.

ნება მომეც, სასურველო ძმაო, ჩემს სასურველს პირს მოავალი გაკოცო და დავშიები უერთგულესსა მონა და ძმა თქვენი თ. ვახტანგ ერისთავი.

1844 წელში რომ პახოდში იყვნენ ჩვენი თავადიშვილები იმაზე დასწერა იელი არ გიპოვნე ის აკლია იმასაც სადაც იქნება გიპოვნი და მოგართმევ.

18 II-29 52 ირტოსა."

ლექსი (1849 წ. 23 სექტ.), რომელსაც იხსენებს ერისთავი, დაცულია (დედანი) თუმანიშვილის არქივში. თუ ეს ლექსი 1852 წელს უკვე თუმანიშვილის ხელში იყო, გასაკვირია, რომ ერისთავი, რომელმაც ამაზე არაფერი იცოდა, ვერ აღმოჩენდა მას ბარათაშვილის ქალაქში.

დასასრულ, მესამე დოკუმენტი ინტერესს წარმოადგენს ბარათაშვილის დაბადების წლის დადგენის თვალსაზრისით. იგი ფურცელია თუმანიშვილის ჩანაწერებიდან, რომელიც ენაგზავნი ყოფნის შესახებ. ჯანჯაზი თუმანიშვილი იყო 1851 წელს მთავრობას ადგილობრივ დაუკეთებულებთა სარეგიზიოდ. მამუკა ორბელიანმა გაიცნო მას ქალაქი და მისი მდგომეობა. იყენენ ისინი ბარათაშვილის საფლავზედაც.

„ჯანჯაზს ცხიბში, — ნათქვამია ჩანაწერებში, — მართლმადიდებელ ეკლესიასთან დამარხულია... თავდა ნიკოლოზ მელიტ (ონსაძე) ბარათაშვილი, რომელიც გარდაიცვალა 1845 წლის 9 ოქტომბერს დამაღიდან 29 წლისა".

მიხ. თუმანიშვილს ჩანაწერები საერთოდ დიდი სიზუსტით განხორციელა, როცა იგი ვადმოგვაცემს ცნობებს ამა თუ იმ მოვლენის შესახებ. ზუსტად აღნიშნავს იგი ადგილებს, თარიღებს, ცოცხებს და სხვ. ხოლო ამ შემთხვევაში თუმანიშვილმა, ალბათ, კარგად იცოდა ბარათაშვილის ზეოლანება, რადგან ყმაწვილობიდანვე ერთად სწავლობდნენ. მართალია ამაში დასარწმუნებლად საკმაოა გავიხსენოთ ბარათაშვილის დის ბარბარე ვეზირიშვილის გადმოცემიმ. საინტერესო სხვანი

П.Пр. 10/XI-38 №152

ПРОЧИТАЙТЕ ЭТУ КНИГУ

«ЧЕРЕМЫШ — БРА

«Мальчики вообще любят хвастаться своими старшими братьями. И каждый хотел иметь чем-нибудь примечательного старшего брата...—Вот у меня брат! — слышалось то-и-дело в классе...»

Геннадию Черемышу, ученику 5-го класса «Б» Северянской школы и герою новой книги Льва Кассиля, не надо было никого убеждать. В целой школе, во всем городе, во всей стране не было ни одного человека, кто бы не знал всемирно-известного советского героя-летчика Климентия Черемыша, которого Гешка называл своим братом. Летчик жил в Москве, а Гешка далеко от него, в маленьком городе Северянске, и воспитывался в детском доме.

Вся школа гордилась гешкиным знатным родством. Это вовсе не значило, что Гешку как-нибудь отмечали, ставили ему незаслуженно хорошие отметки, давали в чем-нибудь поблажку. Наоборот, Гешке было даже труднова всегда «соответствовать» высокому родичу — приходилось старательно заниматься, неудобно было шалить, нельзя было участвовать в разных проделках.

— Стыдно. А еще брат герой! Не подобает тебе, — всегда напоминали Гешке учителя.

Когда же самолет Климентия Черемыша отправился в новый рекордный перелет, когда вдруг оборвалась радиосвязь с самолетом и целый день о смелом летчике не было ни слуху, ни духу, Гешка, как и другие ребята, переживал очень тяжелые часы.

Но самым трудным, вероятно, труднейшим днем его жизни оказался для Гешки торжественный день, когда герой-летчик Климентий Черемыш приехал в Северянск в качестве кандидата в депутаты Верховного Совета СССР знакомиться со своими избирателями.

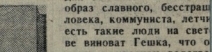

Л. Г. 11/XI-38 №62

РОДОНАЧАЛЬНИК НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

К 100-летию со дня смерти И. П. Котляревского

Котляревский был не только крупнейшим поэтом и драматургом, но и зачинателем новой украинской литературы конца XVIII и первой четверти XIX века. На его произведениях («Вергілієва енеїда», «Наталка-Полтавка», «Москаль-Чарівник») воспитывалась целая плеяда украинских писателей: Т. Шевченко, Леся Українка, М. Коцюбинский. Шевченко был единственным человеком, сумевшим полностью, правильно оценить значение поэзии Котляревского для украинской литературы. Великий поэт в разрез с современной ему критикой, увидевшей в произведениях Котляревского чисто «эстетические» ценности, говоря о нем, делает акцент на **народном** характере его творений.

Народное, актуальное и высокое по своим художественным достоинствам творчество Котляревского послужило основанием Шевченко сказать:

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди;
Поки сонце а неба сяє,
Тебе не забудуть!

Докапиталистическая российская жизнь у Котляревского иногда рисуется в идеализированном виде. Здесь сказывается его идеологическая ограниченность. Однако он был писателем, не только знавшим народный быт и язык, но и нашедшим для их выражения литературные формы. Все произведения Котляревского насыщены подлинным народным юмором; быт и нравы украинского народа запечатлены в них талантливо и верно.

Произведения Котляревского свидетельствуют о том, что он изучал устное творчество украинского народа и находился под сильным его влиянием.

Заслуга Котляревского состоит в том, что он своим собственным примером направил дальнейшее развитие украинской поэзии к использованию фольклора и изображению жизни и быта народа. Несомненно, что Шевченко ценил в Котляревском именно эту особенность его творчества. Зная жизнь народа и сельский фольклор много лучше Котляревского, Шевченко, однако, учился у него искусству заключать в подлинно-поэтические строки богатейший фольклорный материал. Конечно, Шевченко по мастерству превзошел Котляревского, не говоря уж о том, что поэзия Шевченко имела более сильное социальное звучание и была более популярна в массах трудящихся благодаря своей ярко очерченной революционно-демократической направленности.

В свое время вульгарные социологи пытались сделать из Котляревского подлинно революционного поэта и в этом смысле рассматривали его как прямого предшественника Шевченко.

Между тем в творчестве Котляревского следует искать не подлинную революционность, но демократизм и гуманизм.

Котляревский-художник был не только народным бытописателем ,но и защитником угнетенного крестьянства: он протестует против издевательств над крепостными, он провозглашает человеколюбие. Гуманизм поэта приводит его к тому, что он с ненавистью и брезгливостью говорит о жестоких помещиках.

Безусловно это были мысли прогрессивного характера, в них явственно слышен отзвук знаменитого изречения Радищева: «Страшись, помещик жестокосердый, на челе каждого из твоих крестьян я вижу твое осуждение!» с той лишь разницей, что Радищев ратует за революционное ниспровержение крепостнических порядков, Котляревский же выступает с гуманистической проповедью в защиту человеческой личности, не видя путей к ее освобождению. Но и выступление Котляревского-гуманиста имело огромное значение для формирования идейных взглядов целой плеяды украинских писателей. Ленин говорил, что обращение передовой интеллигенции прошлого с «проповедью» к народу не пропадает даже тогда, когда целые десятилетия отделяют посев от жатвы .

Произведения Котляревского глубоко реалистичны. Хотя для своей «Энеиды» автор заимствовал сюжет у Виргилия, это не помешало ему создать реалистическое полотно, изображающее в сатирическом плане российскую крепостническую действительность.

Основным мотивом, определившим выбор сюжета виргилиевской «Энеиды», являлось желание Котляревского **аллегорически** изобразить пороки социального и правового устройства российского общества той эпохи. Аллегория также дала возможность избежать цензурных притеснений.

Подтверждением того, что «Энеида» аллегорически изображала царскую Россию, может послужить не только анализ самого произведения, но и тот факт, что рукопись «Энеиды» долгое время ходила по рукам, и, по свидетельству современников, каждый ее читал с большим интересом именно потому, что она высмеивала отрицательные стороны эпохи. Однако не следует забывать и другой цели Котляревского, поставленной себе при написании «Энеиды»: поэма заключает в себе насмешку над классическими богами и героями; она явилась как бы протестом против псевдоклассицизма.

И. П. Котляревский

В «Энеиде» Котляревский повествует о том, как троянский князь Эней сбежал из родной страны после того, как греки разрушили город Трою. Долго Эней плавал по морю, пока наконец не прибыл к берегам Италии и не образовал там свое новое государство. Такова краткая фабульная схема «Энеиды». О приключениях Энея на море и в Италии и рассказывает Котляревский. Аллегорические образы «Энеиды»—это образы современников поэта. Очень многое в этой поэме говорит об антимонархических тенденциях Котляревского, которые складывались под влиянием революционных веяний, шедших из Франции в конце XVIII столетия, и под воздействием взглядов Дидро, Руссо и Вольтера.

Украинские буржуазные националисты пытались отрицать преемственность, связь и влияние русской культуры и литературы на украинскую. Литературная деятельность Котляревского, Шевченко, Леси Українки, Коцюбинского и многих других писателей опровергает эту исторически ложную и враждебную установку.

Все критики прошлого справедливо говорили, что, несмотря на самобытность «Энеиды» Котляревского, на ней сказалось влияние одноименной поэмы Осипова. Революционная целеустремленность, реализм и народность поэзии Шевченко оказали влияние на русскую поэзию Кольцова, Некрасова, Багрицкого так же, как русский романтизм начала XIX века оказал влияние на творчество Шевченко. Леся Українка училась у Пушкина и Лермонтова. М. Коцюбинский воспитывался на творчестве великого писателя Горького.

Связь с русской литературой и культурой в поэзии Котляревского несомненна. «Отечественные записки» в 1839 году отмечали, что «коренные русские читали «Энеиду» Котляревского и хоть вполовину понимали ее, однако ж дивились и чудному языку и остроумию автора». Ясно, что украинская литература проникала в читательские массы русского народа и справедливо оценивалась ими.

С другой стороны, целая плеяда писателей-сатириков не могла не воспитываться на комитальных образах сатиры Котляревского.

В «Наталке-Полтавке» и «Москале-Чарівнике» отсутствуют элементы сатиры. Мы уже отмечали, что «Энеида» Украины той эпохи в этих целях, несколько идеализировала, но не здесь идейная основа этих драматургических произведений. Главное в них—гуманизм Котляревского, выраженный с большой силой. Жизнь крестьян изображена с большой любовью; идеал человеколюбия и справедливости автор видит именно в народе; народным образам противопоставлены Возний («Наталка-Полтавка») и Финтик («Москаль-Чарівник»). Причем Котляревский подчеркивает, говоря языком современности, классовый характер взаимоотношений между помещиками и крестьянами.

Дело специального исследования—об'яснить ослабление сатирического начала в дальнейшем творчестве Котляревского, мы же только отметим, что хотя в драматургических его произведениях сатирический элемент исчезает, но социальные воззрения Котляревского не претерпевают изменений.

Котляревский—один из честнейших и образованнейших интеллигентов прошлого, которые близко к сердцу принимали тяжелую жизнь своего народа. Его литературное наследство было началом новой, значительной украинской литературы XIX и XX вв. Память его глубоко чтит советский народ, уничтоживший социальное бесправие, которое бичевал Котляревский в своей знаменитой «Энеиде».

Л. ХОДОРКОВСКИЙ.

Литературная газ. 11/XI-38 №62

Уч. Г. 11/XI-38 №59

И. С. Тургенев

К 55-летию со дня смерти

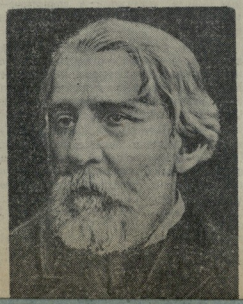

Тургенев был и остается одним из обаятельнейших русских писателей. Благородство и чистота его образов, тонкий лиризм чувств, чудесный язык — вот что до сих пор захватывает и пленяет читателей Тургенева. Тургенев не только описывал уже существующие характеры, но и предвосхищал многие из них. Толстой как-то сказал Чехову: «Тургенев сделал великое дело тем, что написал удивительные портреты женщин. Может быть, таких, как он писал, и не было, но, когда он написал их, они появились. Это — верно: я сам наблюдал потом тургеневских женщин в жизни».

Тургенев был проникновенным певцом интимнейших и тончайших человеческих переживаний. Его произведения «Первая любовь», «Вешние воды» воспитывали целые поколения читателей, формируя в них высокие этические идеалы и стремления.

И в наше время произведения Тургенева остаются одним из могучих средств воспитания подрастающего поколения. Мы, учителя, хорошо видим и чувствуем это глубокое воспитательное влияние тургеневских образов на наше юношество. И наша ненно, сохранилось. Образ Базарова теперь формирует качества, нужные человеку нашей эпохи,— любовь к знанию и труду, ненависть к бездельникам, настойчивость в достижении поставленной цели.

Великий русский ученый К. А. Тимирязев говорил, что в Базарове «художник воплотил едва только намечавшиеся черты типа, при всех его второстепенных недостатках, проявившего ту сосредоточенную энергию, благодаря которой русский естествоиспытатель в такой короткий срок завоевал себе почетное место не только у себя дома, но и далеко за его пределами».

Однако следует предостеречь учащихся от некритического отношения к образу Базарова, от голого подражания ему, ибо в этих случаях замечательные положительные качества Базарова превращаются в свою противоположность. Раскрывая положительные черты Базарова, учитель должен одновременно показать историческую ограниченность этого образа.

Мы должны научить детей видеть, слушать и понимать природу так, как умел это делать величайший мастер пейзажа Тургенев. К пониманию тургеневского пейзажа и И. Толстой как-то сказал, что рывно связана с глубокой любовью к своей родине. Живя много лет за границей, Тургенев постоянно тосковал по России. О французском городке Виши он писал: «Только и есть в нем хорошего, что несколько липовых аллей, которые теперь в полном цвету... Этот сладкий запах напоминает мне родину, но нет здесь ее необозримых полей, полыни по межам, прудов с раками и т. д. Что ни говорите, человек гораздо больше растение, растение с **корнем**, чем он сам предполагает».

Тургенев страстно любил Россию, но он презирал современную ему российскую действительность. Он любил Россию той, по выражению Ленина, «тоскующей любовью», с какой относились к своей родине все великие русские люди прошлого: Радищев и Грибоедов, Пушкин и Лермонтов, Белинский и Герцен, Чернышевский и Толстой.

Эта «тоскующая любовь» слышится в рассказах Тургенева «Ермолай и мельничиха», «Льгов», «Бежин луг», «Касьян с Красивой Мечи» и многих других. В рассказах проходят, согретые большой сердечной теплотой, образы людей из народа, обездоленные и униженные в своем человеческом достоинстве.

Жизнь самого писателя сложилась по-разному. И Толстой как-то сказал, что личества канцелярии и корпуса жандармов», заключалась в том, что «Тургенев в статье этой отозвался о Гоголе в выражениях чрез меру пышных». В 1862 году царское правительство пыталось привлечь Тургенева к ответственности по «процессу 32-х» («О лицах, обвиняемых в сношениях с лондонскими пропагандистами»). После смерти Тургенева, в 1884 году чрезмерно ретивый цензор усмотрел в неоконченной поэме Тургенева «Филипп Отродин» восхваление дареубийства и намек на казнь Александра II народовольцами.

Ощущая на себе тяжесть мрачной российской действительности, Тургенев, однако, не впадал в отчаяние, он глубоко верил в силу народную, в великое будущее своей родины. Эти сокровенные думы и чувства писателя нашли свое вдохновенное выражение в известном стихотворении в прозе «Русский язык». «Во мне сомнений, во мне тягостных раздумий о судьбах моей родины, — ты одна мне подпержка и опора, о, великий, могучий, правдивый и свободный русский язык! Не будь тебя—как не впасть в отчаяние при виде всего, что совершается дома? Но нельзя верить, чтобы такой язык не был дан великому народу!»

Мечта Тургенева оказалась пророче-

Учительская газ. 11/XI-38 №59

ეროვნული ბიბლიოთეკა

25. 10/XI-38 ლიტ. სპეც.

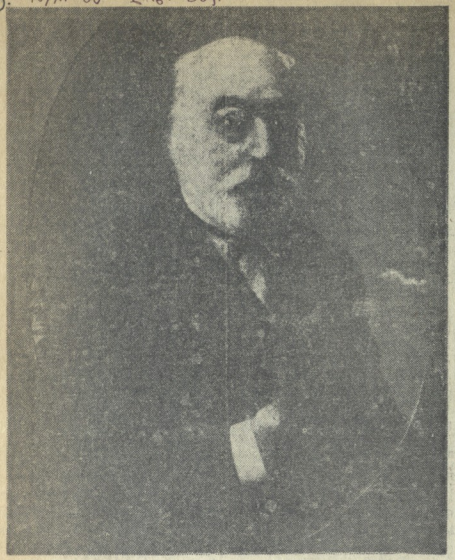

რაფიელ ერისთავი

ფალავა რადიანი

რაფიელ ერისთავი თითქმის სამოც წელს ეწეოდა სამწერლო-საზოგადოებრივ მოწამობას. იგი გამოიცდა სამოღვაწეო ასპარეზზე ტფილისში, ორმოციან წლებში და მოღვაწეობდა მეოცე საუკუნის დასაწყისამდის.

რაფ. ერისთავამ მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა დაგვიტოვა. ჯერდა პოეზისა, იგი მხატვრული პროზის დაარგმიაც მუშაობდა. მას თავის ფრიზე მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს შეტანილი ქართული დრამატურგიის განვითარებაში. ამასთანავე რაფ. ერისთავი მოღვაწეობდა, როგორც ეთნოგრაფიული მასალების შემკრები თუმ-ფუშე-ხევსურეთის, ძერეთის, სამეგრელოსა და სვანეთის შესახებ. რაფ. ერისთავს მნიშვნელოვანი მუშაობა აქვს ჩატარებული ხალხური ლექსების ზეპირსახლისა და ვამოცანა – ანდაზების შეგროვების საქმეში. რაფ. ერისთავი ცნობილია ეგრეთვე, როგორც ლექსიკოლოგი. მას უყურადღებოდ არ დაუტოვებია ქართული ლიტერატურული ენის ისტორიის პრობლემა. ... [illegible]

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბიოგრაფიისათვის

ს. ლეკ. 10/XI-38 №27

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ერთ-ერთი მახლობელი მეგობრის — მიხ. თუმანიშვილის არქივში, საყოველთაოდ ცნობილი მასალის გარდა (ბარათაშვილის წერილი, მისი ერთი ლექსის ორიგინალი, ჟურნ. „თბილ. გიმნაზიის ყვავილი“ და სხვ.), დაცულია რამდენიმე სხვა დოკუმენტიც, რომელთაც კაკვში აქვთ დიდ პოტეთან. ეს დოკუმენტები ჯერ ერთობით არსად არ არის გამოქვეყნებული. ისინი შეიცავენ სინტეზურსო (ეზოიბს), ბარათაშვილის ცხოვრების ზოგიერთი მომენტის და მისი ხელნაწერების ბედის გასაშუქებლად.

პირველი დოკუმენტი წარმოადგენს დიმიტრი დავითის-ძე ჯორჯაძის (1822-1883) წერილს მიხ. თუმანიშვილთან. ცნობილია, რომ ბარათაშვილი, როდესაც იგი ნახევრებში იყო მაზრის უფროსის თანაშემწედ (მაზრის უფროსად მაშინ იქ ლევან მელიქშვილი იყო), ცდილობდა კახეთში გადასვლას, რომ უფრო ადამოდენებოდა თბილისს. მისი ბავლენიანი ნათესავები ამ საქმეში არ ეხმარებოდნენ და ბარათაშვილი იძულებული გახდა მიელო ასეთივე თანამდებობა განჯაში, სადაც მაზრის უფროსად მაშეკა ორმელიანი იყო. ჯორჯაძის წერილი საშუალებას გვაძლევს საკმაოდ ზუსტად გამოვარკვიოთ პოეტის ნახევრებიდან თბილისში ჩამოსვლის დრო. მართალია, ჯორჯაძეს, თავის ჩვეულებისამებრ, არ აღუნიშნავს თარიღი, მაგრამ წერილის გაგზავნის დრო შეგვიძლია ვამოვარკვიოთ არაპირდაპირი გზით.

ჯორჯაძე მიმეილ თუმანიშვილს წერილს უგზავნის მიხე

Л. Г. 11/XI-38 №62

РОДОНАЧАЛЬНИК НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

К 100-летию со дня смерти И. П. Котляревского

Котляревский был не только крупнейшим поэтом и драматургом, но и зачинателем новой украинской литературы конца XVIII и первой четверти XIX века. На его произведениях («Вергілієва енеїда», «Наталка-Полтавка», «Москаль-Чарівник») воспитывалась целая плеяда украинских писателей: Т. Шевченко, Леся Українка, М. Коцюбинский. Шевченко был единственным человеком, сумевшим полностью, правильно оценить значение поэзии Котляревского для украинской литературы. Великий поэт в разрез с современной ему критикой, увидевшей в произведениях Котляревского чисто «эстетические» ценности, говоря о нем, делает акцент на **народном** характере его творений.

Народное, актуальное и высокое по своим художественным достоинствам творчество Котляревского послужило основанием Шевченко сказать:

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди;
Поки сонце а неба сяє,
Тебе не забудуть!

Докапиталистическая российская жизнь у Котляревского иногда рисуется в идеализированном виде. Здесь сказывается его идеологическая ограниченность. Однако он был писателем, не только знавшим народный быт и язык, но и нашедшим для их выражения литературные формы. Все произведения Котляревского насыщены подлинным народным юмором; быт и нравы украинского народа запечатлены в них талантливо и верно.

Произведения Котляревского свидетельствуют о том, что он изучал устное творчество украинского народа и находился под сильным его влиянием.

Заслуга Котляревского состоит в том, что он своим собственным примером направил дальнейшее развитие украинской поэзии к использованию фольклора и изображению жизни и быта народа. Несомненно, что Шевченко ценил в Котляревском именно эту особенность его творчества. Эпая жизнь народа и сельский фольклор много лучше Котляревского, Шевченко, однако, учился у него искусству заключать в подлинно-поэтические строки богатейший фольклорный материал. Конечно, Шевченко по мастерству превзошел Котляревского, не говоря уж о том, что поэзия Шевченко имела более сильное социальное звучание и была более популярна в массах трудящихся благодаря своей ярко очерченной революционно-демократической направленности.

В свое время вульгарные социологи пытались сделать из Котляревского подлинно революционного поэта и в этом смысле рассматривали его как прямого предшественника Шевченко.

Между тем в творчестве Котляревского следует искать не подлинную революционность, но демократизм и гуманизм.

Котляревский-художник был не только народным бытописателем, но и защитником угнетенного крестьянства; он протестует против издевательств над крепостными, он провозглашает человеколюбие. Гуманизм поэта приводит его к тому, что он с ненавистью и брезгливостью говорит о жестоких помещиках.

Безусловно это были мысли прогрессивного характера, в них явственно слышен отзвук знаменитого изречения Радищева: «Страшись, помещик жестокосердый, на челе каждого из твоих крестьян я вижу тое осуждение!» с той лишь разницей, что Радищев ратует за революционное испоровержение крепостнических порядков, Котляревский же выступает с гуманистической проповедью в защиту человеческой личности, не видя путей к ее освобождению. Но и выступление Котляревского-гуманиста имело огромное значение для формирования идейных взглядов целой плеяды украинских писателей. Ленин говорил, что обращение передовой интеллигенции прошлого с «проповедью» к народу не пропадает даже тогда, когда целые десятилетия отделяют посев от жатвы.

Произведения Котляревского глубоко реалистичны. Хотя для своей «Энеиды» автор заимствовал сюжет у Виргилия, это не помешало ему создать реалистическое полотно, изображающее в сатирическом плане российскую крепостническую действительность.

Основным мотивом, определившим выбор сюжета виргилиевской «Энеиды», явилось желание Котляревского **аллегорически** изобразить пороки социального и правового устройства российского общества той эпохи. Аллегория также дала возможность избежать цензурных притеснений.

Подтверждением того, что «Энеида» аллегорически изображала царскую Россию, может послужить не только анализ самого произведения, но и тот факт, что рукопись «Энеиды» долгое время ходила по рукам, и, по свидетельству современников, каждый ее читал с большим интересом именно потому, что она высмеивала отрицательные стороны эпохи. Однако не следует забывать и другой цели Котляревского, поставленной себе при написании «Энеиды»: поэма заключает в себе насмешку над классическими богами и героями; она явилась как бы протестом против псевдоклассицизма.

И. П. Котляревский

В «Энеиде» Котляревский повествует о том, как троянский князь Эней сбежал из родной страны после того, как греки разрушили город Трою. Долго Эней плавал по морю, пока наконец не приплыл к берегам Италии и не образовал там свое новое государство. Такова краткая фабульная схема «Энеиды». О приключениях Энея на море и в Италии и рассказывает Котляревский. Аллегорические образы «Энеиды»—это образы современников поэта. Очень многое в этой поэме говорит об антимонархических тенденциях Котляревского, которые складывались под влиянием революционных веяний, шедших из Франции в конце XVIII столетия, и под воздействием взглядов Дидро, Руссо и Вольтера.

Украинские буржуазные националисты пытались отрицать преемственность, связь и влияние русской культуры и литературы на украинскую. Литературная деятельность Котляревского, Шевченко, Леси Украинки, Коцюбинского и многих других писателей опровергает эту исторически ложную и враждебную установку.

Все критики прошлого справедливо говорили, что, несмотря на самобытность «Энеиды» Котляревского, на ней сказалось влияние одноименной поэмы Осипова. Революционная целеустремленность, реализм и народность поэзии Шевченко оказали влияние на русскую поэзию Кольцова, Некрасова, Багрицкого так же, как русский романтизм начала XIX века оказал влияние на творчество Шевченко. Леся Украинка училась у Пушкина и Лермонтова. М. Коцюбинский воспитывался на творчестве великого писателя Горького.

Связь с русской литературой и культурой в поэзии Котляревского несомненна. «Отечественные записки» в 1839 году отмечали, что «коренные русские читали «Энеиду» Котляревского и хоть вполовину понимали ее, однако ж дивились и чудному языку и остроумию автора». Ясно, что украинская литература проникала в читательские массы русского народа и справедливо оценивалась ими.

С другой стороны, целая плеяда писателей-сатириков не могла не воспитываться на изумительных образах сатиры Котляревского.

В «Наталке-Полтавке» и «Москале-Чарівнике» отсутствует элемент сатиры. Мы уже отмечали, что жизнь Украины той эпохи в этих вещах достаточно идеализирована, но не здесь именно основа этих драматургических произведений. Главное в них—гуманизм Котляревского, выраженный с большой силой. Жизнь крестьян изображена с большой любовью; идеал человеколюбия и справедливости автор видит именно в народе; народным образам противопоставлены Возний («Наталка-Полтавка») и Финтик («Москаль-Чарівник»). Причем Котляревский подчеркивает, говоря языком современности, классовый характер взаимоотношений между помещиками и крестьянами.

Дело специального исследования—об'яснить ослабление сатирического начала в дальнейшем творчестве Котляревского, мы же только отметим, что хотя в драматургических его произведениях сатирический элемент исчезает, но социальные воззрения Котляревского не претерпевают изменений.

Котляревский—один из честнейших и образованнейших интеллигентов прошлого, которые близко к сердцу принимали тяжелую жизнь своего народа. Его литературное наследство было началом новой, значительной украинской литературы XIX и XX вв. Память его глубоко чтит советский народ, уничтоживший социальное бесправие, которое бичевал Котляревский русской знаменитой «Энеиде».

Л. ХОДОРКОВСКИЙ.

Литературная газ. 11/XI-38 №62

Уч. Г. 11/XI-38 №59

И. С. Тургенев

К 55-летию со дня смерти

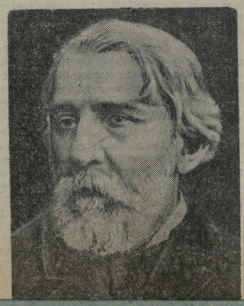

Тургенев был и остается одним из обаятельнейших русских писателей. Благородство и чистота его образов, тонкий лиризм чувств, чудесный язык — вот что до сих пор захватывает и пленяет читателей Тургенева. Тургенев не только описывал уже существующие характеры, но и предвосхищал многие из них. Толстой как-то сказал Чехову: «Тургенев сделал великое дело тем, что написал удивительные портреты женщин. Может быть, таких, как он писал, и не было, но, когда он написал их, они появились. Это — верно: я сам наблюдал потом тургеневских женщин в жизни».

Тургенев был проникновенным певцом интимнейших и тончайших человеческих переживаний. Его произведения «Первая любовь», «Вешние воды» воспитывали целые поколения читателей, формируя в них высокие этические идеалы и стремления.

И в наше время произведения Тургенева остаются одним из могучих средств воспитания подрастающего поколения. Мы, учителя, хорошо видим и чувствуем это глубокое воспитательное влияние тургеневских образов на наше юношество. И наша ненно, сохранилось. Образ Базарова теперь формирует качества, нужные человеку нашей эпохи,— любовь к знанию и труду, ненависть к бездельникам, настойчивость в достижении поставленной цели.

Великий русский ученый К. А. Тимирязев говорил, что в Базарове «художник воплотил едва только намечавшиеся черты типа, при всех его второстепенных недостатках, проявившего ту сосредоточенную энергию, благодаря которой русский естествоиспытатель в такой короткий срок завоевал себе почетное место не только у себя дома, но и далеко за его пределами».

Однако следует предостеречь учащихся от некритического отношения к образу Базарова, от голого подражания ему, ибо в этих случаях замечательные положительные качества Базарова превращаются в свою противоположность. Раскрывая положительные черты Базарова, учитель должен одновременно показать историческую ограниченность этого образа.

Мы должны научить детей видеть, слушать и понимать природу так, как умел это делать величайший мастер пейзажа Тургенев. К пониманию тургеневского пейзажа и Толстой как-то сказал, что рывно связана с глубокой любовью к своей родине. Живя много лет за границей, Тургенев постоянно тосковал по России. О французском городке Виши он писал: «Только и есть в нем хорошего, что несколько липовых аллей, которые теперь в полном цвету... Этот сладкий запах напоминает мне родину, но нет здесь ее необозримых полей, полыни по межам, прудов с ракитами и т. д. Что ни говорите, человек гораздо больше растение, растение с **искрием**, чем он сам предполагает».

Тургенев страстно любил Россию, но он презирал современную ему российскую действительность. Он любил Россию той, по выражению Ленина, «тоскующей любовью», с какой относились к своей родине все великие русские люди прошлого: Радищев и Грибоедов, Пушкин и Лермонтов, Белинский и Герцен, Чернышевский и Толстой.

Эта «тоскующая любовь» слышится в рассказах Тургенева «Ермолай и мельничиха», «Лгов», «Бежин луг», «Касьян с Красивой Мечи» и многих других. В рассказах проходит, согретые большой сердечной теплотой, образы людей из народа, обездоленные и униженные в своем человеческом достоинстве.

Жизнь самого писателя сложилась не-

личества канцелярии и корпуса жандармов», заключалась в том, что «Тургенев в статье этой отозвался о Гоголе в выражениях чрез меру пышных». В 1862 году царское правительство пыталось привлечь Тургенева к ответственности по «процессу 32-х» («О лицах, обвиняемых в сношениях с лондонскими пропагандистами»). После смерти Тургенева, в 1884 году чрезмерно ретивый цензор усмотрел в неоконченной поме Тургенева «Филиппо Стродзи» восхваление цареубийства и намек на казнь Александра II народовольцами.

Ощущая на себе тяжесть мрачной российской действительности, Тургенев, однако, не впадал в отчаяние, он глубоко верил в силу народную, в великое будущее своей родины. Эти сокровенные думы и чувства писателя нашли свое вдохновенное выражение в известном стихотворении в прозе «Русский язык». «Во дни сомнений, во дни тягостных раздумий о судьбах моей родины, — ты один мне поддержка и опора, о, великий, могучий, правдивый и свободный русский язык! Не будь тебя—как не впасть в отчаяние при виде всего, что совершается дома? Но нельзя верить, чтобы такой язык не был дан великому народу!»

Мечта Тургенева оказалась пророче-

Учительская газ. 11/XI-38 №59

3. 11/XI-38 №259

ი. ს. ᲭᲘᲠᲐᲥᲐᲫᲔᲕᲘ

(ᲓᲐᲑᲐᲓᲔᲑᲘᲗᲘᲓᲐᲜ 120 ᲬᲚᲘᲡᲗᲐᲕᲘᲡᲗᲘᲡ)

ეს მოხდა 1847 წელს. უცხოეთიდან ახლად დაბრუნებული ი. ს. ტურგენევი უკვე თავს აბებედავ ლიტერატურულ ასპეკტებში. ლექსები და მეცინოდენი პროზაული ნაწარმოები მას უკვე ადარ აკმაყოფილებდა. ამ დროს ჭამეთიდან ნეკრასოვის „სოვრემენიკი“, რომელსაც ტურგენევმა მისცა პატარა მოთხრობა. რედაქციამ იგი ნარევის განყოფილებაში მოთავსება და ქვესათაურად „მონადირის დღიურები“ დაუკეთა. ეს იყო მოთხრობა „ხორი და კალინიჩი“. ავტორისა და „სოვრემენიკის“ რედაქციისათვის სრულად მოულოდნელად „ხორმა და კალინიჩმა“ უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა, ბელინსკი სწერდა ტურგენევს: „ოქვენ თვითონ არ იცით რა არის „ხორი და კალინიჩი“... „ხორმა“ თქვენ აკამძლოდა. ამას გეუბნებიან არა როგორც ჩემს აზრს, არამედ როგორც საერთო შეხედულებას“.

ამ პატარა მოთხრობამ დადასწყება მწერლის ბედი: „ხორს“ მოჰყვა სხვა ასეთი ტიპის მოთხრობები, რომელნიც ბეჭდებოდა „სოვრემენიკში“ ხუთი წლის განმავლობაში, ხოლო 1852 წელს გამოვიდა ცალკე წიგნი — „მონადირის დღიურები“.

რას წარმოადგენს ეს მოთხრობები?

ტროგკისტტული ნაძირალები რაბიდან ტურგენევს მტრებს ბანაკში ჩარიცხვას უპირებდნენ. მათი აზრით ტურგენევი პატარა ᲛᲝᲗᲮᲠᲝᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ წინააღმდეგ კი არ იბრძოდა, არამედ ნაღლობდა, რომ „მემამულეებში კარგად ვერ ეყენებოდნენ ყმები“. ამ დებულების სიყალბე ნათელად ყველასათვის, ვისაც „მონადირის დღიურები“ წაუკითხავს. მაგრამ ამ მოთხრობათა დიდ მნიშვნელობას პატარა ᲛᲝᲗᲮᲠᲝᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ წინააღმდეგ სოციალურად დაბატურებს თვით მაშინდელი ხელისუფლების მეხედულებანი. სახალხო განათლების მინისტრი მოახსენებდა ᲪᲐᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ნიკოლაზ პირველს „მონადირის დღიურების“ გამოსვლის გამო: „ᲗᲐᲛᲘᲡ მოთავსებულ წერილებს უმეტესი ნაწილი მამართულია მემამულეთა მოსპობისაკენ. მემამულეები წიგნში წარმოდგენილია სასაცილო, კარიკატურულ, მათი სახელათვის სამარცხვინო სახით“.

ი. ს. ტურგენევმა მარილია ვერ შეითვისა დობროლიუბოვ - ჩერნიშევსკის იდეები და იგი ლიბერალურ პოზიციებზე დარჩა, მაგრამ მისი დიდი მხატვრული ნიჭი, უდიდესი „ᲞᲐᲢᲝᲡᲘᲡᲒᲐᲜ“ (ჩერნიშევსკის დახასიათებით) საშუალებას აძლევდა ავტორს დიდი მხატვრული სიმართლით დაეტატა 40-60 წლების საზოგადოებრივი ძვრები რუსეთის ცხოვრებაში.

ᲢᲣᲠᲒᲔᲜᲔᲕᲘᲡ ᲙᲐᲚᲔᲑᲘ ᲔᲙᲣᲗᲕᲘᲡ ᲚᲔᲠᲓᲔᲑᲐ.

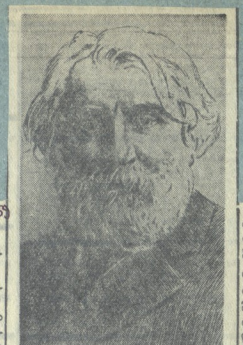

რომანები „რუდინი“, „თავადაზნაურობის ᲑᲣᲠᲘ“, „ᲬᲘᲜᲐᲓᲦᲔᲚᲘ“, „მამენი და შვილები“, რომლებშიც დიდი მწერალი არა მარტო ასახავდა იდეებსა და აზრებს, რაც მაშინდელ მოწინავე საზოგადოებას ᲐᲣᲠᲔᲓᲐ ᲬᲘᲜᲐᲜᲓᲦᲔᲚᲘ ᲒᲐᲜᲘᲪᲐᲕᲓᲐ ᲪᲮᲝᲠᲪᲘᲡᲐᲡ და ᲒᲐᲜᲘᲮᲐᲕᲓᲐ ᲖᲝᲒᲘᲔᲠᲘ ᲞᲘᲠᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲜᲐᲮᲕᲐᲜᲘᲗ, ᲛᲐᲒᲐᲚᲘᲗᲘᲡᲐᲜ ᲓᲐᲙᲐᲕᲨᲘᲠᲔᲑᲣᲚᲘ ᲞᲘᲠᲝᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲛᲘᲛᲔᲠᲘᲗ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

13/XI-38 №260

ᲡᲘᲫᲘ

ნის მეორე ნახევარში
ი მწერლობას ახალი
ემატა. ეს იყო ბესიკი
ბაქელი), რომელმაც
ი დაარსა ქართულ
ი ზეენს კლასიკურ
არა როგორც სასიმ-
ი შვიათი ოსტატი. მი-
ული ნახევარი საუკუ-
ალაყვა ქართულ პოე-
ითი დიდი რომანტი-
ა კი, როგორც ალექ-
ანდრ, ვახტანგ ორბე-
ი იყვნენ, განიცდიდ-
ლენას.
ს შესაფერად დიდთა
ერეკლე მეორის სა-
ხლოვებულო, მუსი-
ელი, მოკირითე, იმ-
ოზატორი — ბესიკი
იყო თავისი დროის
ეოკრატიის, ისე ქა-
ებთა დაბალი ფენე-
ერამ ამასთანავე, მი-
ბაც და დევაკეაცე-
წლებიც აღსავსე იყო
და მწუხარებით.
ბლების ოჯახი მისი.

ბავშვობის პერიოდში აწოიკებული და განადგურებული იქნა სასახლის და საეკლესიო მმართველების მიერ. მამა ბესიკისა, მეფეთა კარის მოძღვარი ზაქარია გაბაშვილი, რომელიც თავის დროზე უდიდეს როლს თამაშობდა საეკლესიო დიპლომატიის დარგში, ოპოზიციაში ედგა ცნობილ ანტონ კათალიკოზს. ამ ბრძოლაში მან დამარცხა ანტონი, გადააყენა და განდევნა ეკლესიიდან. ერეკლე მეორის გამეფების შემდეგ კი შეტრიალდა მდგომარეობა. ანტონ კათალიკოზი კვლავ დაუბრუნდა ეკლესიას და სასტიკი შური იძია ზაქარიაზე: დაარბია მისი ოჯახი და გააძევა საქართველოდან. ზაქარიას წაართვეს არა მარტო დიდი ქონება და მამულები, არამედ ცოლშვილიც, ასევე დევნილი ოჯახის პატარა წევრი ბესიკი შეიფარა თეიმურაზ მეორის ქვრივმა დედოფალმა და სასახლეში აღზარდა ის. შემდეგში ბესიკმა თავისი ნიჭითა და მოხერხებით შესძლო დიდი კარიერის გაკეთება იმავე ერეკლეს სასახლეში. მაგრამ 23 წლის პოეტი თავისი მამის მსგავსად დაისაჯა, განდევნილი იქნა საქართველოდან და ემიგრაციაში დალია სული.

ბესიკის ეს მდიდარი ბიოგრაფია აქამდე შესწავლილი არ არის. ქართულ მწერლობაში მხოლოდ მცირედენი და ზერელე ცნობები მოიპოვება მისი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ, რაც დიდ დანაკლისად უნდა ჩაითვალოს.

ამიტომ განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია პოეტ გიორგი ლეონიძის მეტად საგულისხმო მოხსენებამ, რომელიც მან 2 ნოემბერს წაიკითხა მწერალთა სასახლეში ბესიკის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. გ. ლეონიძეს შესანიშნავი მასალებისათვის მოუყრია თავი და ქართულ ლიტერატურაში დღემდე უცნობი დოკუმენტების საფუძველზე დაუმზადებია ბესიკის ცხოვრებისა და მოღვაწეობაზე ვრცელი და საინტერესო მონოგრაფია. მომხსენებელმა 2 ნოემბერს წაიკითხა ამ მონოგრაფიის ის ნაწილი, რომელიც ბესიკის ცხოვრების ობიერისის პერიოდს ეხება. მოხსენებამ უდიდესი ინტერესი გამოიწვია მსმენელებისა. ამ საუცხოო ნაშრომის გამოცემით ნიჭიერი პოეტი და მკვლევარი უთუოდ დიდ სარგებლობას მოუტანს ბესიკის შესანიშნავი ბიოგრაფიის დადგენის საქმეს.

ხ—ლი

Заря Востока 13/XI-38 №260

З.В. 14/XI-38 №260

Певец дружбы народов

Братские народы нашей социалистической родины готовятся к великому празднику советской культуры — к 125-летию со дня рождения гениального украинского поэта Тараса Шевченко.

Этот юбилей еще раз со всей силой покажет миру, что могучий советский народ является единственным достойным наследником всех лучших сокровищ культуры прошлого, что трудящиеся массы нашей страны с небывалой любовью и заботливостью приобщаются к вершинам мировой культуры, что в стране победившего социализма завоевания каждой национальной культуры превратились в общее достояние всех счастливых, свободных народов СССР.

Тарас Шевченко был самым актуальным и злободневным поэтом своего времени. Глубоко отображая современность, он выражал самые передовые и прогрессивные идеи эпохи. Именно этим он возвысился над своей эпохой и сделался достоянием будущего, достоянием сталинской эпохи. Шевченко выражал самые светлые, самые глубокие мысли

Беспредельно любя родную Украину, беззаветно борясь за раскрепощение и возрождение порабощенного украинского народа, Тарас Шевченко выражал стремления всех угнетенных колонизаторской политикой царизма народов, трудящихся всех национальностей, стонавших под гнетом эксплоататорских классов.

Любовь ко всем угнетенным и порабощенным народам, братская солидарность с ними является одним из основных мотивов творчества Шевченко. В этом отношении он перекликается с Руставели, который в эпоху средневековой национальной и религиозной ограниченности воспел чувства дружбы своих героев, людей разных национальностей, различных стран.

Шевченко перекликается с Пушкиным, который ясно сознавал огромную интернациональную значимость своей поэзии.

С одинаковой страстью и рвением боролся поэт-революционер Тарас Шевченко против рабства и угнетения. Достаточно вспомнить его замечательную поэму «Кавказ» — этот непревзойденный доку-

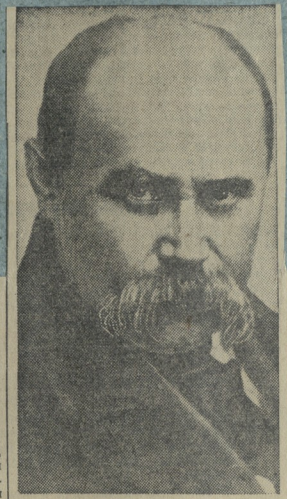

Тарас Григорьевич Шевченко.

• •

«Спокон века Прометея
Там орел карает,
Что ни день, то бьется в ребра,
Сердце разрывает.
Разрывает, но живучей
В нем не выпьет крови.
Сердце снова оживает
И смеется снова».

Характерно, что эти вступительные строки поэмы Шевченко не только в смысловом отношении, но и поэтической трактовкой образа всецело совпадают с популярнейшим стихотворением Акакия Церетели — «Амирани». В этом стихотворении Церетели рисует судьбу своей родины в образе приковавного к Кавказскому хребту Амирани, у которого вороны терзают сердце, но каким-то чудом сердце вновь и вновь оживает. Стихотво-

В этом смысле особенного внимания заслуживает творческое наследие Ильи Чавчавадзе. Борясь оружием художественного слова против колонизаторской политики царизма, против бесчеловечной жестокости привилегированных классов, Тарас Шевченко и Илья Чавчавадзе перекликались друг с другом. Если взять тот же «Кавказ», то шевченковские слова о правде созвучны с чавчавадзевской «Элегией», в которой поэт взволнованно стремится к тому, чтобы проснулась его родная страна, раздавленная угнетателями.

Тарас Шевченко писал:

«Верим мы, что ты — могучий
Дух живой свободы.
Встанет правда, встанет воля
В день, как все народы
Одного тебя прославят
Во веки и веки,
А теперь струятся реки,
Всюду крови реки».

Сравним эти строки с вдохновенной мечтой Ильи Чавчавадзе:

«Когда же племена Кавказа боевого,
Небес достигшего вершиною крутой,
Раз'единенные об'единятся снова
С единой думою, с единою мечтой.
Когда свободы луч расплавит все оковы,
Тысячелетия томящие людей,
И горестный грузин гордиться станет снова
Грузинским именем и родиной своей».

народным творчеством, боевым героическим духом своей поэзии.

Великая сталинская эпоха осуществила сокровенную мечту поэтов прошлого о свободе и дружбе народов. Это великое завоевание социалистической революции золотыми буквами запечатлено в Сталинской Конституции.

Вся советская литература, и в частности грузинская поэзия, ярко отражает и вдохновенно воспевает восторжествовавшую в нашей стране сталинскую дружбу народов.

В стихах и песнях грузинских поэтов мотивы социалистического патриотизма органически переплетены с мотивами пролетарского интернационализма. Для всей грузинской советской поэзии характерны слова поэта Алио Машашвили:

«Не враждует армянин с грузином,
От кистинов пшав не отчужден.
Стали мы одной реки волнами
В ласковом слиянии племен.
На границах наши ружья вместе
Блеск бросают в черный небосклон.
Задыхаются враги от урагана
Наших огневеющих знамен».

В самых искренних и мощных поэтических словах выражает грузинская советская поэзия безраздельную любовь грузинского народа к великому русскому народу. Обращаясь к Советской России, Симон Чиковани пишет: «Великая страна, ты родина моей родины».

В стихотворении, посвященном возрож-

29.

5. 15/XI-38 №261

ეიღიკა ჯერაფი

(1738 15/XI 1938)

დღეს სრულდება 200 წელი XVIII საუკუნის უდიდესი ასტრონომის ეიღიკას ფერაფის დაბადებიდან.

ეიღიკა ჯერაფი დაიბადა 1738 წლის 15 ნოემბერს ქალ. ესპანეთში, ქალაქ ფერაფაში ოჯახში. ალბათ თაკანა მამის ბრძოლა ეკლესიასთან ახალი ეპლესიტარიული მოდელშეფეულობის დამკვიდრებისათვის სამართალი ჯერ კიდევ არ იყო დამთავრებული.

ამ დროიდან ფერაფის ორანტი (ესპ) ზზის გარშემო სამოც წელზე მეტ ხანს ფეთელეფდა ზზის ოჯახის ახალ საზღვრად, — ამ დროშდე, ეიღიკე ფერაფაკა ლეკვიერიმ ამ მიეფთთა კიდევ ერთ ახალს, ფერაფზე ფფრო მეტად დაშორებულ ცეთმიდლზე. ეს ალბიანეფ ლეკვიერიმ ბრეკეფფალე ზამეტბატეფი, გამოთვლებით ფეთარფალ და ეს გამოთვლება ჯერ ზეელა მიერ ალბიანეფალი ფერანის ბინერიანის შესაფალას ეფყარებოდენ.

ჯერზეელმა პირველმა გამოთქვა, რომ ჩვენი ზზე მოძრაობს სიფრეკეთ, მიიმართება რა ერთი მიმართულებით მისი ოჯახის, ანუ ზზის სისტემის ყველა ეეფიერეთან ერთად. ჩრინელიან, რომელიც სადაფალად ეფლ ამ ალბიანეს, სრულიად ეეფანალია, ბაკრამ დამეკერეფეთ. ჩრანეფიდგენთ, რომ ეეფიეზეფიანი ტაკეზ, ჯინდალიი მიმართულებანი. ჩვენ გვეეფიენეზეთ, რომ ჩვენს, წინ ნეკეი თითქმეს ერთნაირეს შორეფენან, ხოლო ჩვენს ეკენ — ერთნაირეს ეაბალეფდენან. ისეთია ჩვენი ზზიეეეეფენეზა. ისეეეი ვარსკვლავეფ სიფრკეეზეზე. ერთი მიმართულებით (სალთეკ ეზე ბოძრაობს) ვარსკვლავეეეეზი ისე მოძრაობენ, თითქოს ერთეეეფეფეს ეაბალეფდენან. მოეჩანაფდფეეეე მიმართულებანი ეკ, პარალეფი. ამას ამეფდენენ ეკარსკვლავეთა „სალეფთარა მოძრაობის" შესაფალეა.

ჯერზეელმეფ ეარსკვლავეთ სამყაროზე თითქმეს არაფეფრი არ იკეფფენენ ეკ ჯერზეელმა ჯერეკელმა დასაბა ეარსკვლავეთ სამყაფოს კონტეფენტი, ალბიანანმა ზასმენ სიკეფაზლეე, აკტიკეფობა, მრავალფეფოვანეზა და ფესასაფალეთ ზაძლიეეზა. ამ ზზრიეკ ჯერზეელს დიდი დასმსტეკეზა აქეეს კალეფრონიის ეენანეზი. ჯერზეელის ბეკეი ეამოკალეკეი ორი სეფკეფნის განმავლობაში დღეზედ ეალდ ფფელეს ჩვენს წარმოდგენის სამყაროს ალეფფლების შესახებ.

ჯერზეელი ალაბ მიზეკეკეფენი ეარდეიკეკეკ (1822 წლის 21 ალეკანტოს). მთელი მისი მეკენიერული მოღვაწეობა მაგალითია დიდი ზრომნენარნარაბობისა, მეკენიერული ინტუიციისა და ეფეფეფეფეზისა.

Ე. ხარაძე
ალბათეფნის ოსპერვატორიის
დირეკტორი

ბიბლიოგრაფია

ეეფ. „ჩვენი თაკანა" № 9
1938 წელი

სამეცნიერო კომეკეფნარის 20 წლისთავის საპეფამო ფეფეფეზე ეკეფნენ „ეეფეფ ოთხმანს" ალეფფალეფ. სპეკეალეფენ ნოეკეფი ნიფეფენ ზეფფეფეზა სამეკ ეარ წლისაგან: ეაფეზი ზზ ალბიანეფ ალეფ ეკეფეეეე

გენიოსი მეოცნებე

(რობერტ ოუენის გარდაცვალების 80 წლისთავის გამო.)

როგორც ენგენი ამბობდა, მარქსიზმი — „წუნათა ალსის გან-მანიკისუფლებელი მოძრაობის, ეს დიადი თეორია, არის კანონიერი მემკვიდრე ყველაზე უკეთესისა, რაც კაცობრიობამ შეიქმნა მთელმა მოწინავე ევროპიისრამდის; მარქსიზმში ერთობაზედ, არადრეადან როდი წარმოშობილა; იგი წარმოიშვა ყველა ჭეშმარიტ რევოლუციური გამოცდილებისა და რევოლუციური აზრების მთელი ერთობლივობისაგან.

„ჩვენ. გერმანელი სოციალისტები, — ამბობდა ენგელსი, ვამაყობთ იმით, რომ ჩვენ. წარმოშობას ეუკაკეზიერთან არა მარტო სენ-სიმონს, ფურიეს. და ოუენს, არამედ ფიხტეს და ჰეგელს“.

მეცნიერ კლასის გენიალური ბელადი — ენგენი, მოიფიფიცა ორ ტკბილიერ სოციალიზმზე, როგორც მარქსიზმის ერთერთ წყაროზე, თავ-ეი წერილში „მარქსიზმის სამი წყარო და სამი შემადგენელი ნაწილი“, ამბობდა:

„ოდესაც დამბილ იქნა ბატონყმობა და დიდის სანთლიანი „თავიუფალი“ კაპიტალისტური საზოგადოება გამოვიდა, მაშინვე გამოშჩნაადა, რომ ეს თავისუფლება მშრომელთა ჩაგრისა და ექსპლუატაციის ახალ სისტემას მოსწყვიტა ფეოდალებელ წარმოიშვენ სხვადასხვა სოციალისტური მოძღვრებანი, როგორც ამ ჩაგრის ალეგორია და პროტესტი მის წინააღმდეგ. მაგრამ პრინციპული სოციალიზმი უტოპიური სოციალიზმი იყო“.

„უტოპიური სოციალიზმის ერთ-ერთი ეფიდიანი და გენიალური ფილოსოფოსი იყო ინგლისელი მეფაბრიკე რობერტ ოუენი, „ოკეანე, ოდესაც ოდესმეზეთანი და ბიჭნიერი შეურაყნელი ხასიათით იყო დაჯილდოებული და ამავე დროს ადამიანების შეიფდარეული ხელმძღვანელი იყო“ (ენგელსი).

რობერტ ოუენი (დაიბადა 1771 წ., გარდაიცვალა 1858 წ.) ზეგრილ-ბოელი ოჯახიდან იყო და მას პატარაობიდანვე მოეტხა თვალწინ ეკიანა ირსებობის საშოალებანი. მან ადრე კიდეგ. სრულიად და. ოუენმა პირველმა მიიგრნა და რა ხანდაგარდან გამოიჩინა თავი, რომ „ბრმიოი აქ საბავშვო ბალები, სა-„ადამიანის ბუნების“.

გარეგ შესანიშნავმა ორგანიზატორმა და საკეთილი ენერგიულო ზრაბნიერ, რომ ანელი ხოგბიდგა მათი ზინ წყვანაა. ნიუ-ლენარკში მეზობაბ ითნახეკან სათის კრძელდებოდა 13 საშინ, როდესაც სხვა ფაბრიკებში მეშუბი 13-14 სათის მუშაობდნენ.

მაგრამ ოუენს ეს ფილანტროპიული მოღვაწეობა შემდეგში ალარ აკმაყოფილებდა და მალე იგი ეროვნულტაკენ ოდების აქტიური მქადაგებელი ხდება.

1820-იან წლებში რობერტ ოუენი გამოუვიდა მთელი რიგი ბრწყინვალე სტატიებითა და მოხსენებებით, რომლებშიც ბრაკად აკრიტიკებდა მთელ კაპიტალისტურ წყობილებას და იმლიოდა ამ საზოგადოების გარდაქმნის გეგმას.

ოუენის საზოგადოებრივ იდეალი ზედგეგრდა შეიქმნა პატარ-პატარა კომუნისტური საზოგადოებანი (ეს მიერ მოწყობილი სასიმეშო Homekolonie-ბის მსგავსად). ესაა მიწათმოქმედი ასოციაციები, სადაც საპროწელო ნორმა დამატებით ბრალდა ალიარებული. ოუენის მიხედვით ამ კომუნისტურ საზოგადოებათა წევრები ეწევიან განსაკუთრებულ ზრდის ფაბრიკებში ზეადგილ-ზრდილ ინტერესების მეადგილებად და საერთო პროდუქტებიდან ლებენ ნაწილს თავიანთი მოთხოვნილების მიხედვით.

მაგრამ რობერტ ოუენს, ისევე როგორც მთელს უტოპიურ სოციალიზმს, არ შეეძლო ამ ეს საზოგადოების დამყარებას ნამდვილი გზა ეპოვნანა. მას არ შეეძლო, ლენინის სიტყვებით, რომ ეთქვა არც კაპიტალიზმის ფარგლ. ანსებულ-ში დაკიანაგებული ზრდის ნაკოსაბსნა. არც კაპიტალისტური საზოგადოებიდ. გამეფიარაების კანონების ფარგლ. ანარ ეს საზოგადოებრივი ძალის (პროლეტარიატის) ბრძოლაზა, რომელსაც ეს ეს საზოგადოებრივი ძალის (პროლეტარიატის) ბრძოლაზეა, ოუენ ეს ეს ეს

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გ. აბზიანიძე 5·17/XI–38 №263

ანტონ ფურცელაძე

(გარდაცვალებიდან 25 წლისთვის გამო)

1913 17/9 1938

ანტონ ფურცელაძე 60-70-იანი წლების ქართული ლიტერატურის უდაოდ ერთ-ერთ ფეგურად, სამწუხაროდ ეს შესანიშნავი მწერალი ჯერ კიდევ სათანადოდ შესწავლილი არ არის.

ანტონ ფურცელაძე ერთი პირველთაგანია, რომელიც 60-იანი წლების გარიჟრაჟზე შემოიტანა ახალი რადიკალურ - დემოკრატიული იდეები.

ანტონ ფურცელაძის ლიტერატურული დებიუტი დაიწყო ჟურნალ „ცისკარში", სადაც 1858 წელს დაიბეჭდა მისი პირველი წერილი. ძველი თაობის ამ ოროანონში ანტონ ფურცელაძეს დიდხანს უზდებოდა თანამშრომლობა — ცხრაპირ თერგდალეულებან პირადი უთანხმოების გამო, მაგრამ თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობით ანტონ ფურცელაძე არსებითად ამტკიცებდა იმ დემოკრატიულ-რადიკალურ პოზიციებს, რომლებიც 60-იანი წლების იდეურ ბრძოლებში ეკიროა ჩვენი თერგდალეულების ბარეული ბელადის — ილია ჭავჭავაძეს. აკაკი წერეთელს, ნიკო ნიკოლაძეს, გიორგი წერეთელს და სხვ. აღსანიშნავია, რომ ანტონ ფურცელაძე ხშირად მარცხნივაც კი მიდიოდა, ვიდრე თერგდალეულები.

1863 წელს ანტონ ფურცელაძეს ჟურნალ „ცისკარს" პირველ ნომერში ქერელი ბეჭს ფსიქოლინიმით აქვეყნებს შესანიშნავ სტატიას დანიელ ბონაპარტის „სურამის ციხეზე". ამ წერილში ის სასტიკად ამართავს ბატონყმობის ინსტიტუტს და აღფრთოვანებით სფეს სტარიჭინაზს ეძღვნის „სურამის ციხეს", რომელიც ნაწარჩოს, რომელშიც მოცემულია პროტესტი სოციალური ერთობის ბრძოლის წინააღმდეგ. ანტ. ფურცელაძის ეს წერილი მრისხანე პასუხი იყო ფეოდალურ-პატრიარქალიური ბანაკის მწერლებისადმი, რომლებიც ცდილობდნენ „სურამის ციხე" გამოეცხადებინათ ცილისწამებლური ტენდენციური ნაწარმოებად.

აღსანიშნავია რომ ანტონ ფურცელაძის ხსენებულ სტატიაში გაბედულად გვიჩვენის არა მარტო „სურამის ციხის" იდეური შინაარსს, არამედ იძლევა ამ ნაწარმოების მხატვრული მხრის ბრწყინვალე ანალიზსაც, ეყრდნობა რა ევროპის და რუსი კლასიკოსების თხზულებათა კრიტიკული შესწავლის გამოცდილებას. ეს სტატია რეალისტური კრიტიკის საუკეთესო ნიმუშია ჩვენს ლიტერატურაში.

1869 წლიდან ანტ. ფურცელაძე ხდება დემოკრატიული ხასიათის ჟურნალ „ნნათობის" აქტიური თანამშრომელი. 1873 წლიდან კი ხელმძღვანელობს სას.-სამ. გაზეთს „გეთნის დედას". ამ ორგანოებში ანტ. ფურცელაძე ბეჭდავს მთელ რიგ წერილებს, რომლებიც მდიდარ მასალის იძლევიან მისი მსოფლმხედველობის გამოსარკვევად.

ანტონ ფურცელაძე ქართველ მეამბოხეთაგანლებში ნიკო ნიკოლაძის შემდეგ პირველი მწერალია, რომელიც რუსი ნაროდნიკების იდეურ გავლენას განიცდის სამოციან-სამოცდაათიან წლებში. იგი პრაქტიკულადაც ეძებენ ფორში დაარსებულ ქართველ ხალხოსანთა ორგანიზაციაში 1873 წელს.

ანტ. ფურცელაძეი „ჩვენი საოტოლელო" („ნნათობი", 1871 წ.), „ამოსული საერთო მფლობელობა" („გეთნის დედა", 1874 წ.) ანტონ ფურცელაძე აყენებს მიწის გასაზოგადოების იდეას და მაშინდელ მკითხველს აკეთებს დასაფლეთის ტუბინსტიტუტ - სოციალისტურ სისტემებს. ანტონ ფურცელაძის სოციალური კონცეპცია 70-იან წლებში მაინც უმთავრესად რუსული ნაროდნიკობით საზრდოობს, წინააღმდეგ ნიკო ნიკოლაძისა, რომელიც ამ პერიოდში ჯერ გადაიბადა დასავლეთის უტოპიზტებისკენ.

აყენებდა რა მიწის გასაზოგადოების იდეას, ანტონ ფურცელაძე ერთის მხრით გაბედულად ილაშქებდა ბატონყმური მონობის წინააღმდეგ, მეორე მხრით — იძლევდა ეკატერინეზის კრიტიკას. — „ქონება და ეკატერინე დატრიალდა ზოგიერთების ხელში,—სწერს ანტ. ფურცელაძე 1874 წელს,—რაც ხანი გადის, იმედნინ სარჩო, მამულები, და ქონება გადის ხალხის ხელიდან და ტრანილება თითო-ოროლა ადამიანის ხელში... მომიტანეთ ნაწერი ხალხისა დარჩა ულონძიგიზო. არა აქვთ საკუთარი სამეშაო. ამის გამო უნდა მიმართონ ემით სამეწარილი ოყოფილა 1863 წელს, სწორედ იმ წელს, როდესაც „სოვრემენიკში" დაიწყო ჩერნიშევსკის რომანის ბეჭდვა.

„სამის თავგადასავალის" მთავარი გმირი რიტაშ ბადალაე, ნიმოლსაც ჩერნიშევსკის რახმეტოვის მსგავსად თავისი კლასობრივი პრივილეგიები უარეყვია, საროსკიპოდან გამოიყვანს და ცოლად ირთავს. მაშა სტარუგოვსკოვას. ეს ქალი გვაგონებს ჩერნიშევსკის რომანის მთავარ პერსონაჟს ვერა პავლოვნას.

ანტ. ფურცელაძის ამირა ქალი დაინტერესებულია მეცნიერებით და ჭმართად ერთად ჰკვნის ახალ ცხოვრებას. ეს ახალი ადამიანები საბოლოოდ იღებენიან ძველ მეამჩანურ საზოგადოებასთან ბრძოლაში. ოღაოოა. მათს მისწრაფებებსა და მოქმედებებში ასახულია ავტორის იდეური ძიებანი.

ახალი ადამიანის ტიპები ანტ ფურცელაძეს მოაქვეული აქვს ავტორად მოთხრობებში „ჩვენებური საქმის ბოლო" და „ეკი მარილეთა". ამ უკანასკნელი მოთხრობის მთავარი ამირი მიში ბგორლაკი ცდილა პარიზის კომეონს ბარიკადებზე წითელი ალაგი დროშით ხელშ (ცხობილი კომეონარის დეღეკლიუ ზის ვეკრდით. რაც განსაკუთრებით აღსანიშნავია, ავტორი მხოლოდ, თანაგრძნობით ეკარობა პარიზის მეშაბის ამირიულ ბრძოლას.

ანტ. ფურცელაძის მხატვრული ხედვა ემთავრებულ სოფლის სოციალური ტრანიერთობისაკენ არის მიმართული. იგი სიმართლით და უშუალობით გვიხატავს მწრომელ ლეოსთის ბაგეთასა და უუფლებობას. მის კარაგდ ესმის, რომ გლეხობის ეკაბალური ტანჯვა-წამებაზე ეროვნული ბიბლიოთეკა

ზეზეზი არა მარტო თავადაზნაურობა, არამედ ჩარჩ-ვაჭრები და სოფლის მოხელეებიც. ანტ. ფურცელაძე დიდი პროტესტის გრძნობით მკვეთრად ასახავს ყველა ამ მჩაგვრელთა მოკმედებას მშრომელი გლეხობის ღამრეხებისათვის. ამ მხრით აღსანიშნავია მისი მოთხრობები: „მართა", (1865 წ.), „ქალესა" (1871 წ.), „თოთა", რომანი „მაცი ხვიტია" (1870 წ.) და ტრაგედია „ეგაზარი" (1879 წ.).

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ანტ ფურცელაძეს ჯერ კიდევ 60-იან წლებში პირველად ქართულ ლიტერატურაში ასახა გლეხობის თუმცა სუსტი, მაგრამ მაინც შეკავშირებული, კოლექტიური გამოსვლა ბატონის წინააღმდეგ. მის მოთხრობაში „მართა", რომელიც 1865 წ. არის დაწერილი, შეთქმული გლეხები ცოლშვილიანად ამოსწყვეტენ დესპოტ მეპატრონეს.

გლეხობის კაბალურ მდგომარეობას აგვიწერს ანტ. ფურცელაძე ოჯრითვე თავის ცნობილ რომანში „მაცი ხვიტია". ფეოდალთა ქიშპობისა და მეგრელ გლეხთა ჩაგვრისა და მეიღლეურების სურათების გვერდით ანტ. ფურცელაძე გვიხატავს ფრანგი ვეიკლის სახეს. იმ დროს სამეგრელოს ფოროზე ასეთი უკიდურესობანაკის გამოჩენა, აიხსნება ავტორის მისწრაფებით — ფრანგი ვეიკლის წარმოთქმულ სიტყვებში მოხეხტებულად დაიფარა თავისი რადიკალური იდეები. მაცი ხვიტიას დასაცავ სიტყვაში გარკვეულად გატარებულია კაპიტალისტური წესწყობილების კრიტიკა,— „ვინ აჭარაგებს მიწესსა, თუნდა ფეოდალ,—ამბობს ფრანგი ვეიკლი მაცი ხვიტიას გასამართლებაზე, — ის მეკუთვნეს ზნა... ზოგჯერ ერთი კაცი ნოქავს ათასობით კაცის ჯანს, მიწის მეკუთვნებასა, თუ ქარხნებსა და სხვა ამგვარ სამეშაოებში, და ჩვენ ამ კაცეთ ეუფლენ დიდებით და ღაღადებით. ამგვარი ესაზომებით და „წეწსლობით ბოლ ბოლ ეკეთ". („მაცი ხვიტია" გვ. 190).

ანტ. ფურცელაძე თავის მხატვრულ ნაწერებში გვიხატავს არა მარტო გლეხობისა და თავადაზნაურობის კოლაბრივი ბრძოლა ერთმანეთს, არამედ შესანიშნავად ასახავს დიფერენციაციის პროცესს ელსანის შიგნით. ამ მხრით განსაკუთებულ ყურადღებას ეაყრიბს ანტ. ფურცელაძის მოთხრობიბი „ქერეტა" და „თოთა". ქერეტა გადმოგვცემს, უმამეოო ღარიბი გლეხობის ჩაგვრას ელსაკური ფეოდალთა მოთხრობა „თოთა" ჭეშმარიტ კრიტიკას შეეფარნეული დარჩა. „თოთაში" დამახასიათებელი კოლორიტი არის ასახული ბრძოლა თავადებსა და აზნაურებს შორის „ზენიდა სისტლის" საკითხზე. — „რაზედ გამოგვეშიენენ, თქვენი ჭირიმეო, ეს ეჯარნი აზნაურები გვერდიდთა,—სწერენდოდა ერთი კნინა ნადიმზე". „მე სხვა სისხლი მდის!"— გაიძახის „ბარეყინვალე" თავადი და ავტორი მძაფრი ირონიით შენიშნავს: „აეჭ, როგორც ოიგია წმინდა სისხლიანის კაკისაგან, ეუოელდა ვვარიანს სისხლი და შეიქნა ეგვარო სისხლზედ მიწეეა".

ამ მოთხრობის სოციალური სიმახვილე არ გამოჰჰარავია მეფის ჯალათურ ცენზურას, და მოთხრობა მეტეკეეია. ანტ. ფურცელაძის არქივში დაცულია ერთი ეგზემპლარი ეორნ. „ცისკრისა", რომელ მიც დაბეჭდილია მოთხრობა „თოთა" ავტორის წარწერითი: „ამისი ნაწილი ცენზურამ შეიჭამა".

„თოთაში" პირველად არის დასმული ყაჩაღების პრობლემა, რომელმაც თავისი გაგლა და განვითარება ჰპოვა ანტ. ფურცელაძის შემდგომ ნაწერებში („მაცი ხვიტია", „ეგაზარი", და სხვ.). „თოთაშიც", ისე როგორც სხვა ნაწერებში, ანტ. ფურცელაძე ავაზაკობის ბენეზისს სოციალურ უსამართლოობაში ეძებს.

ანტონ ფურცელაძე საქართველოს ნაციონალურ-რევოლუციურ მოძრაობის ეროერთი გამოჩენილ მოღვაწეა. ჯერ კიდევ 1863 წელს ჟურნალ „ცისკარში" იგი აქვეყნებს ჭაკედ წერილს იტალიის ნაციონალურ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობის ბელად გარიბალდიზე. ეუწოდებს მას კეთილშობილ ვგირს და „კაკაბრძოლის სიმართლის დამცველს".

ანტონ ფურცელაძის მხატვრულ შემოქმედებაში დიდი ადგილი უჭირავს ისტორიულ თემატიკას. ქართველი ხალხის წარსულს ასურებს ანტონ ფურცელაძის ისტორიული პიესები „თამარ ლაზნელი", „წყალობა", „ცხრა ძმა", პიესა „დიდი მოურავი ანე გიორგი საავაძე", ისტორიული მოთხრობა „დავთი ჯაბდარი" და სხვ.

ამ ნაწერებში ანტონ ფურცელაძე აღწერს ქართველი ხალხის ეროული ბრძოლებს დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის. მისი ისტორიული კონცეპციის დამახასიათებელია მძიელოვანება ფეოდალური ელსაკის მიმართ.

ანტონ ფურცელაძე ახალგაზრდობაში
საქართველოს მწერალთა მუზეუმის მასალებიდან.

○ ○

შაოთ შეძლების მქონე ვაკეთა. ...ფულისა და სხვა შეძლების პატრონისათვის ეკ—(ე. ი. კაპიტალისტისთვის—გ. ა.) პირველი ნაბიჯელი ის არის, რომ მუშაკაკი აქციოს თავის ქონებათა და მონათ. სწერწნის იმის ძალასა და ღონეს მონამ შეეძლიან".

ანტ. ფურცელაძე ჭეშმარიტ ასეთს უსამართლო სოციალურ წყობილებას, რომელიც ეარ ზოგჯეს ხალხს" და მას ბიმშილით და სიღატკეთ ეუმსაბინძლოდეს. ფურცელაძის მთელი სიმპატიები მშრომელთა მხარეზეა.

ანტ. ფურცელაძის ახალი რადიკალური - დემოკრატიული იდეები, მისი პროტესტი მაშინდელი სოციალური და ეროერული უსამართლობის წინააღმდეგ მკვეთრად არის ასახული მის მხატვრულ ნაწერებში. ანტ. ფურცელაძე მიმართავდა მრავალ ეონს, იგი სწერდა მოთხრობას, დრამას, პოემას, ლექსს. მისი მხატვრული მემკვიდრეობიდან დღეს ეუმთავრესად ყურადღებას აქცევს ბჯარზეს ნაწერები.

ახალ ადამიანთა და ახალ სოციალურ ურთიერთობათა ასახვეთ, ვასსაკუთრებთ გამოირჩევა ანტ. ფურცელაძის მოთხრობა „სამის თავგადასავალი". ეს ნაწარმოები, როგორც, პირველად ამ ხუთი წლის წინათ ალვანიშეთ, — დაწერილია ოდიდესი" „ბეჭბძოლი დემოკრატს" 5. გ. ჩერნიშევსკის ცნობილი რომანის „რა ვაკეთოთ?" უშუალო გავლენით. „სამის თავგადასავალის" დაწერის თარიღად ოფიციალურად ცნობილი იყო 1866 წელი, მაგრამ უკანასკნელ ხანებში ანტ. ფურცელაძის ერთი მინაწერიდან ნაგამორკვა, რომ ეს მოთხრობა დაწერილი ეყოფილა 1863 წელს, სწორედ იმ წელს, როდესაც „სოვრემენიკში" დაიწყო ჩერნიშევსკის რომანის ბეჭდვა.

„სამის თავგადასავალის" მთავარი გმირი რიტაშ ბადალაე, ნიმოლსაც ჩერნიშევსკის რახმეტოვის მსგავსად თავისი კლასობრივი პრივილეგიები უარეყვია, საროსკიპოდან გამოიყვანს და ცოლად ირთავს. მაშა სტარუგოვსკოვას. ეს ქალი გვაგონებს ჩერნიშევსკის რომანის მთავარ პერსონაჟს ვერა პავლოვნას.

ანტ. ფურცელაძის ამირა ქალი დაინტერესებულია მეცნიერებით და ჭმართად ერთად ჰკვნის ახალ ცხოვრებას. ეს ახალი ადამიანები საბოლოოდ იღებენიან ძველ მეამჩანურ საზოგადოებასთან ბრძოლაში. ოღაოოა. მათს მისწრაფებებსა და მოქმედებებში ასახულია ავტორის იდეური ძიებანი.

ახალი ადამიანის ტიპები ანტ ფურცელაძეს მოაქვეული აქვს ავტორად მოთხრობებში „ჩვენებური საქმის ბოლო" და „ეკი მარილეთა". ამ უკანასკნელი მოთხრობის მთავარი ამირი მიში ბგორლაკი ცდილა პარიზის კომეონს ბარიკადებზე წითელი ალაგი დროშით ხელშ (ცხობილი კომეონარის დეღეკლიუ ზის ვეკრდით. რაც განსაკუთრებით აღსანიშნავია, ავტორი მხოლოდ, თანაგრძნობით ეკარობა პარიზის მეშაბის ამირიულ ბრძოლას.

ანტ. ფურცელაძის მხატვრული ხედვა ემთავრებულ სოფლის სოციალური ტრანიერთობისაკენ არის მიმართული. იგი სიმართლით და უშუალობით გვიხატავს მწრომელ ლეოსთის ბაგეთასა და უუფლებობას. მის კარაგდ ესმის, რომ გლეხობის ეკაბალური ტანჯვა-წამებაზე

ანტონ ფურცელაძე

20/XI-38 №23

რესიულ მწერალთა წრის, ან. ფურცელაძის ლიტერატურული დეპიუტი და ლიტერატურული ბოძოლა მეშვიდრად აოის დაკავშირებული 60-იანი წლების ლიტერატურულ მოძრაობასთან, მაგრამ მან მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ქართული ნაციონალური ლიტერატურის განვითარების საქმეშიც და მას ხალხისადმი მოღვაწის სახელი შერჩა.

ერთი დადებითი თვისება, რომელიც ახასიათებდა ან. ფურცელაძეს, როგორც პროფესიულ მწერალს, ისაა მდგომარეობა, რომ ის ყოველთვის ეხმაურებოდა თავისი დროის ახალ პროგრესიულ ლიტერატურულ და პოლიტიკურ მოვლენებს. ამიტომ იყო, რომ ან. ფურცელაძე არ ჩერდებოდა ერთს რომელიმე მიმდინარეობაზე, არამედ ცდილობდა ფეხდაფეხ მიჰყოლოდა ახალ მოძრაობას. „ანტონი ვერ ჩერდებოდა ერთ რომელიმე ლიტერატურულ დარგზე, მიმართულებაზე, მისი ტემპერამენტი ერთის მოცულვარე და დაუდგრომელი იყო: იგი პუბლიცისტიც იყო, ბელეტრისტიც, დრამატურგიც, პოეტიც, ისტორიკოსიც... ახალი მიმართულება, ახალი მდინარება რაიმე აზრისა ულოწესად ატაცებდა, ჩაჰყვებოდა ამ მიმართულებას, ტალღებსა და ...

...ოცდა ოთხი წელი შესრულდა, რაც ბის ბატონებზე. ბატარა ხანს შემდეგ ნებიდან კონსერვატორები გამოვიდნენ ისევ ისპარაზზე და დასცეს ხალხი ...ბის საყვინო „ბალეს“ თავისი თანამემამე და მოამბრე ხალხი“.

როგორც პუბლიცისტმა, რადიკალურ აზროვნებასთან ერთად, ან. ფურცელაძეს ახასიათებდა მეშვიდე პოლემიკური ენა, მან პირველმა აუტანება ბრძოლა ი. ჭავჭავაძეს და სკა... და მისი „საქართველოს მოამბის“ ხელმძღვანელობის გაკრიტიკება, ამავე დროს პისარევის ხელოვნების უტილიტარული პრინციპების თვალსაზრისით, ნ. ბარათაშვილის და ...ოვითონ ილია ჭავჭავაძის ლექსების შეფასება და მათი ტარაფაგა, რასაც შეუავე ბრძოლა გამოიწვია ი. ჭავჭავაძესა და ან. ფურცელაძეს შორის. ილიამ მაშინ როგორც ეზობელი, ვამბანდურებელი პასუხი გასცა ან. ფურცელაძეს და სასტიკად დასცინა მის პისარევის მიმდევრობისთვის.

ბატონყმობის გაუქმებამდე ა. ფურცელაძე ერთი ინფორმაციანი იყო, ვინც თამამად გამოსულვამდა თავის აზრებს ამ სოციალური მონობისა და უსამართლობის წინააღმდეგ. სასალონო რეფორმის გამოცხადების შემდეგ იგი ილია ჭავჭავაძესთან ერთად ამხელდა ამ რეფორმის მატყუარობას.

ნიკოლოზ ბარათაშვილ ა. ფურცელაძე თავდაპირველ ბადგეგდა ნაროდნიკული ძიძრობის მიღებამდე, მაგრამ ძველებურად ქადაგებდა ნაციონალურ-გამბანთავისუფლებელი მოძრაობის საკრიზიას. სწერდა პატრიოტულ ლექსებს და ისტორიულ მონოგრაფიებს — „ვამბედაობის მისაცემად და ვასაბრეგებლად“.

ა. ფურცელაძე მოესწრო 1905 წლის რევოლუციას, რომელსაც სიხალელით შეხვდა: „ჩემს ცხოვრებაში ორს სანტარო მომენტს მოვესწარი — ამბობდა იგი: — ერთი იყო ბატონყმობის ფულიდან გლეხობის ვასავთავისუფლება, ხოლო მეორე 1905 წლის რევოლუცია“. ამის, რასაც ა. ფურცელაძე ქადაგებდა, როგორც პუბლიცისტი, ხშირად მატყუარულ ნაწარმოებებითაც ასაბუთებდა. მატყუარულ ნაწარმოებებში იგი. გამოიცა“ და ბატონყმობის წინააღმდეგ მებრძოლად და ნაციონალურ-გამანთავისუფლებელი მოძრაობის, პატრიოტიზმის, ნაროდნიკელი იდეების გამოცხადებელად.

ილია ჭავჭავაძის მეგობარად, ან. ფურცელაძე აქტიანებდა, რომ ქართველი ხალხი არა სრულ ისტორიაში, რომ ქართველი მეფეები და თავადები მმართველი ხალხის სისხლით ტრფიალობენ საქართველოს. ამ საკითხს რამდენიმე პოემაც მიუძღვნა, როგორც, მაგალითად, „ბაგრატიონთა

Великий сын великого народа

В.Т 21/XI-38 №266

«Дерзайте ныне ободренны
Раченьем вашим показать,
Что может собственных
Платонов
И быстрых разумом Ньютонов
Российская земля рождать».
Ломоносов.

Прошло 227 лет с тех пор, как в семье архангельского рыбака родился один из величайших русских ученых, крупнейший мыслитель XVIII века — гениальный Михаил Васильевич Ломоносов.

Девятнадцати лет с тремя рублями, взятыми взаймы у соседа, в морозный декабрьский день 1730 г. Михайло Ломоносов ушел из дому по дороге в Москву. В Москве он выдал себя за купеческого сына (крестьян тогда в высшие учебные заведения не принимали) и поступил в Славяно-Греко-Латинскую академию. Блестящие способности помогли ему через несколько лет перевестись в Петербург для продолжения учения в Академии наук.

Исключительная работоспособность Ломоносова и гениальное дарование обратили на себя внимание его профессоров, и Ломоносова в числе трех лучших учеников весной 1736 года отправили за границу для усовершенствования в науках. Он обучался у знаменитого ученого профессора Х. Вольфа.

В 1741 году он возвратился в Россию, поселился в доме Академии наук, получил место ад'юнкта по физике, через несколько лет был назначен профессором и до самой смерти — в течение двадцати трех лет работал в Академии наук.

Верный сын своего народа, из недр которого он вышел, гениальный ученый всю свою силу отдает науке, мечтает своими трудами «подать довольство, честь, покой и просветить народы».

Деятельность Ломоносова исключительно велика и разносторонна. Проблемы физики, химии, геологии, метеорологии, истории, экономики, географии, техники, искусства, языка — все обнимал его исключительный гений. В некоторых отраслях науки он опередил свой век на сто лет. Он значительно перерос науку своего времени — и русскую, и европейскую. Ломоносов совершил немало таких великих открытий в области химии, которые мог понять

в то время очень ограниченный круг его современников.

Ломоносов был не только величайшим теоретиком, кабинетным ученым. Он неутомимо работал в области практического приложения науки. Он занимается вопросами металлургии, горного дела, пишет о пользе стекла, мечтает о разработках богатств Сибири.

«По многим доказательствам заключаю, что и в северных земных недрах пространно и богато царствует натура, и искать оных сокровищ некому!» — заявляет он. Сам вышедший из народа, он отстаивал право народа на образование, ценил созидательный труд, считал войну величайшим злом. Он боролся за процветание отечественной науки, воевал против немецких академиков и прохвостов, засевших в Петербургской академии и незаинтересованных в развитии русской науки.

При его неукротимом, прямом и буйном характере, он неизбежно подвергался систематической травле, третированию со стороны придворных и академических кругов.

Вельможи им помыкали, дворянские писатели попрекали его даже в печати мужицким происхождением, немецкие академики, чувствуя его превосходство, подкапывались под него. Все вынес на своих могучих плечах гениальный помор, но головы своей перед «сильными мира» не склонил. «Не тому у стола знатных господ или у наших земных владителей дураком быть не хочу», — писал он фавориту царицы Шувалову, — «но ниже у самого господа бога»...

Ломоносов не только гениальный ученый, но и поэт, выдающийся литератор.

Роль Ломоносова в русской литературе велика. Гениальный ученый, что начался с 1739 года, первое произведение — ...ода „...“ ...ал ... превратил литературный язык в национальный в национальный.

Ломоносов сделал для развития русского языка. Он создал научную грамматику, с лишком десяти лет ... в многие (существовавшие грамматики Смотрицкого) ... совершенно неуклюжи. Он создал язык литературный, его к разговорному языку, обогатил язык словами, создал ученый язык, сохранивший наше время, ... университет. Он сам был первым ... тетом» (Пушкин).

Великий русский ученый, с ним все народ ... гордятся вели... народа — г. Михаилом Васильевым.

Вечерний Тбилиси 21/XI-38 №266

П. Пр 24/XI-38 №159

ПРОЧТИТЕ ЭТУ КНИГУ

ПОДВИГ АНДРЕЯ КОРОБИЦЫНА

«...Коробицын ходил дозорным уже шестой час, но ничего подозрительного не увидел и не услышал. Совсем посветлело, когда он, пройдя березу, выступившую из лесу к самому почти берегу, пропустив кусты, приближался в который уже раз к черневшему одиноко сараю.

Вдруг он увидел прямо навстречу ему во весь рост вставших людей. Один был громадного роста, на голову выше Коробицына, в русской рубашке, с сумкой через плечо, и в руке его был парабеллум, наставленный прямо на Коробицына. Другой, приземистый и невзрачный, пошел на Коробицына справа. Третий выскочил слева, из-за сарая. И три дула глядели на Коробицына.

— Сдавайся!— не крикнул, а сказал громадный мужчина, и была в его голосе большая сила.— Сдавайся — или убьем!

Это был Пекконен.

Никогда еще не был Коробицын в такой опасности, как сейчас.

...С отчаянной силой сопротивления он вскинул винтовку к плечу,— выстрелил, но винтовка шатнулась, потому что сзади его вдруг ударило по ноге. Он не приметил, как из-за кустов подобрался к нему сзади четвертый диверсант — невысокий, черный, с двумя как бы шрамами на щеках.

Коробицын упал на колено и выстрелил еще раз. Три подряд пули впились в его тело, и он

упал наземь. Он не чувствовал боли. Необычайное возбуждение захлестывало его. Решалась жизнь.

Лежа на земле, не выпуская винтовки из рук, он прицелился в Пекконена, в котором сразу же признал вожака. На остальных, жалливших его, он и не глядел. В ногах было мокро, кровь.

...Коробицын выстрелил и вскрикнул радостно, увидев, что вожак пошатнулся и упал. Он выстрелил еще раз и еще...

— Я вам!— крикнул он в невыразимой злобе и радости, и туман застлал ему зрение. Но он слышал уже, что товарищи бегут на помощь».

Это эпизод из недавно изданной книги ленинградского писателя Михаила Слонимского. Тепло и любовно нарисовал писатель образ молодого пограничника Андрея Коробицына. Хорошо рассказал об осеннем утре 1927 года, когда молодой боец вступил в смертельный бой с подлыми и опасными врагами, стремившимися пробраться в Советскую страну. Андрей Коробицын один победил четырех диверсантов. Память о герое Коробицыне свято хранится нашим народом.

Книгу Михаила Слонимского мы горячо советуем прочесть нашим читателям. Рассказ о пограничнике-герое Андрее Коробицыне вызовет самые благородные чувства у советских пионеров и школьников.

Г. ИВАННИКОВ.

Пионерская Пр. 24/XI-38 №159

ლიტერატურული სან. 20/XI-38 №23

33.

Юбилей Т. Г. Шевченко и советская школа

Год девятнадцатый. Совнарком решил в ряде крупных городов поставить памятники выдающимся общественным деятелям прошлого. В число двадцати исторических деятелей В. И. Ленин собственноручно внес фамилию Шевченко.

Этот факт говорит сам за себя. Ленин высоко ценил гениального украинского поэта, считал, что его творчество имеет громадное революционизирующее значение для самых широких масс. Еще в 1914 году в связи с запрещением празднования столетнего юбилея со дня рождения Шевченко Ленин писал:

«Запрещение чествования Шевченко было такой превосходной, великолепной, на редкость счастливой и удачной мерой с точки зрения агитации против правительства, что лучшей агитации и представить себе нельзя. Я думаю, все наши лучшие социал-демократические агитаторы против правительства никогда не достигли бы в такое короткое время таких головокружительных успехов, каких достигла в противоправительственном смысле эта мера. После этой меры миллионы и миллионы «обывателей» стали превращаться в сознательных граждан и убеждаться в правильности того изречения, что Россия есть «тюрьма народов» [1].

Царизм, проявлявший исключительную жестокость по отношению к лучшим людям, преследовал Шевченко не только при его жизни. Узнав, что родственник поэта выступил на его могиле перед крестьянами с читкой произведений Шевченко, царское правительство, опасаясь волнений среди крестьян, прислало в Канев... сотню казаков. Царские держиморды, как огня, боялись правдивого слова Шевченко.

Но не было такой силы, которая могла бы умертвить живое слово поэта. Сквозь проволоку пензурных заграждений оно прорывалось на свободу, чтобы жечь сердца людей и наполнять их священной ненавистью к строю эксплоатации, лжи и насилия.

Понятны поэтому попытки буржуазных литературоведов, этих дипломированных лакеев царизма и поповщины, обезвредить и «обезопасить» творения Шевченко. Ефремовы, Грушевские и иже с ними, изображали музу поэта не карательницей с мечом правосудия в руках, а кротким существом с пальмовой ветвью всепрощения. Буржуазные националисты демагогически пытались использовать наследие Шевченко в своих групповых и фракционных целях. Они создавали культ буржуазно-националистического «батька»-Тараса, рядили его в «жовто-блакитные» одежды, гримировали под пророка «самостийной Украины». Эти фальсификаторские тенденции ярко выразились во вредительском искажении поллинников Шевченко, в грубом перевирании фактов его биографии, в подслащивании переводов стихотворений Шевченко на русский язык. Выхолащивался мятежный дух поэзии Шевченко, на стихотворения поэта наводился «хрестоматийный глянец».

Октябрьская революция открыла широкий доступ к творчеству Шевченко, сделав его поллинно всенародным достоянием. Ставка буржуазных националистов, пытавшихся фальсифицировать творчество великого поэта, окончательно бита. Наследие Шевченко находится в надежных руках. Шевченко наш, и мы его никому никогда не отдадим.

Юбилей Шевченко—праздник социалистической культуры. Наша страна с большим под'емом готовится отметить эту замечательную дату. По радио передаются волнующие стихи поэта, проводятся лекции и доклады о жизни и творчестве Шевченко. Любовная работа лучших советских поэтов над переводом произведений Шевченко на русский язык и на языки братских народов—яркий показатель глубочайшего уважения к культуре украинского народа, получившей возможность невиданного расцвета благодаря торжеству ленинско-сталинской национальной политики.

Большие задачи в связи с юбилеем ложатся на школу и в первую очередь на наших словесников. Они должны широко познакомить учащихся с творчеством замечательного поэта украинского народа и этим еще более усилить их интерес к изучению литературы народов СССР.

Но достаточно ли подготовлены учителя? Достаточно ли глубоко и всесторонне изучили они творчество Шевченко, знают ли они во всей полноте его большую, интереснейшую и поучительную жизнь? Нельзя ограничиться знанием лишь того скромного числа произведений, которые обозначены в школьной программе. Педагоги обязаны обстоятельно и серьезно изучить жизнь и творчество поэта, изучить критическую литературу о Шевченко—высказывания Герцена, Добролюбова, Чернышевского, Горького. Нужно следить за теми статьями и материалами о Шевченко, которые появляются в нашей периодике.

Готовясь к юбилею, надо ознакомить учащихся с биографией Шевченко. В его биографии заложен богатейший материал, способный увлечь учащихся, представляющий исключительно большой воспитательный интерес.

Творческие запросы юного Шевченко цинично и грубо ущемлялись.

Странствуя со своим барином, пятнадцатилетний Шевченко вынужден был брать лубочные картинки тайком на постелных дворах. Здесь были любимые герои поэта: Кутузов, казак Платов и другие.

«Однажды,—рассказывает Шевченко,—во время пребывания нашего в Вильно, в 1829 году, декабря 6-го, пан и пани уехали на бал в так называемые рессурсы (дворянское собрание), по случаю тезоименитства в бозе почившего императора Николая Павловича. В доме все успокоилось, утихло. Я зажег свечку в уединенной комнате, развернул свои драгоценные сокровища и, выбрав из них казака-Платова, принялся с благоговением копировать. Время летело для меня незаметно. Уж я добрался до маленьких казачков, гарцующих около дремлющих копыт генеральского коня, как вошли меня отворялась дверь и вошел мой приятель, возвратившийся с бала. Он с остервенением вырвал меня за уши и надавал пощечин не за мое искусство, нет! (на искусство он не обратил внимания), а за то, что я мог бы сжечь не только дом, но и город. На другой день он велел кучеру Сидорке выпороть меня хорошенько, что и было исполнено с достодолжным усердием».

Это—один из эпизодов горького детства поэта, проведенного в тяжкой неволе, в постоянном страхе перед помещиком Энгельгардтом—«самой крупной свиньей в торжковских тифлях»,—по выражению К. Брюллова. Впоследствии (через восемнадцать лет) Шевченко в наказание совсем запрещено было писать и рисовать. За свои «дерские» стихи поэт угодил в ссылку.

Знакомя учащихся с биографией поэта, преподаватель должен обрисовать моральное величие Шевченко. Мужественно преодолевая жестокие обиды, тяжелые жизненные испытания, он не согнулся под бременем невзгод, а пронес через всю свою жизнь горячую любовь к народу и высокое стремление к художественному творчеству.

«История моей жизни составляет часть истории моей родины»,—писал Шевченко в своей красочной автобиографии. Это ценное признание подчеркивает важность изучения биографии поэта в связи с историей России и украинского народа. Нельзя глубоко понять жизнь поэта, не говоря о тяжелом положении крестьянства, в особенности украинского крестьянства, находившегося под двойным гнетом—классовым и национальным.

Большой четкостью должна отличаться оценка творчества поэта. Национальная по своей форме, поэзия Шевченко по своему идейному содержанию является поэзией крестьянской революции. Именно этот революционный демократизм, этот мятежный вольный дух высоко ценили Добролюбов и Чернышевский. «К топору зовите Русь!»—воскликнул Чернышевский в своем письме к Герцену. Шевченко в известной мере предвосхищал Чернышевского, провозглашая необходимость «добре вигострить сокиру». Шевченко вынашивал в своем творчестве мысль о беспощадной борьбе с царизмом. Предвидя конец самодержавию, гибель коронованных палачей, он писал: «Люди тихо, без всякого лихого лиха, царя до ката поведуть».

Разумеется, неправильно было бы рассматривать творчество Шевченко вне развития русской литературы и русской общественной мысли. Шевченко неотделим от украинского народа, от его истории, его искусства, его фольклора, но он также неотделим от великого русского народа, от его лучших и благороднейших людей. Творчество Шевченко нельзя рассматривать вне истории революционного движения в России, вне Добролюбова и Чернышевского, вне русской литературы, влиявшей на его творчество. Нужно рассказать учащимся о дружбе Шевченко с Чернышевским, о благоговении, с которым Шевченко относился к декабристам, о его глубочайшей любви к Пушкину, Лермонтову, Гергену, Гоголю, Салтыкову-Щедрину. Проклял вражду и раздоры наций, Шевченко проповедывал такие отношения, при которых народы стали бы «добрими братами и сиными сонця правди».

Большое принципиальное значение имеет подбор самих произведений Шевченко. Здесь трудно предложить «твердый» и незыблемый перечень. Но есть ряд произведений, мимо которых трудно пройти: это «Катерина», «Заповіт», отрывки из поэмы «Гайдамаки», «Кавказ», «Єретік» або Іван Гус», «Як би ви знали, паничі». Необходимо дать учащимся почувствовать всего Шевченко, поэтическое очарование его образов, богатство его палитры, эмоциональную силу и глубину выражаемых им мыслей и чувств. Нужно предупредить педагогов от соблазна пользоваться старыми, в достаточной мере дискредитированными переводами. К услугам наших словесников переводы советских поэтов, публикуемые в журналах и газетах. Эти переводы не всегда безупречны, но они хорошо передают дух поллинника, народность поэтической формы Шевченко.

Литературные вечера, посвященные великому украинскому поэту, познакомят учащихся о творчестве Шевченко, художественное исполнение учащимися текстов Шевченко, исполнение хором учащихся «Заповіта», «Реве та стогне Дніпр широкий» и других популярных произведений поэта, рисунки учащихся по мотивам произведений Шевченко, выставки, посвященные жизни и творчеству поэта,—все это крайне важные элементы подготовки к юбилею.

Коль скоро мы заговорили о самодеятельности учащихся, мы тем более вправе поставить вопрос о самодеятельности педагогов. У нас есть немало квалифицированных словесников, тонко разбирающихся в литературе. Но эти товарищи почему-то никогда не выступают со статьями по вопросам литературы, не ведут исследовательской работы, полагая, что критика—сфера, доступная лишь специалистам. Это, конечно, глубокое заблуждение. Почему бы, например, нашим преподавателям не поработать над темами, связанными с творчеством Тараса Шевченко? Почему хотя бы некоторым из педагогов не включиться в работу над переводами стихов Шевченко? Мы убеждены, что, если наши словесники серьезно примутся за дело, они сумеют дать немало интересных переводов и хороших статей.

Юбилей Шевченко не за горами. Все культурные силы принимают и примут активное участие в чествовании великого украинского поэта. Можно не сомневаться в том, что наше учительство вместе со всем советским народом достойно отметит юбилей Шевченко, которого Горький назвал «истинно-народным поэтом».

Мих БЕККЕР.

Учительская газ. 27/XI-38

6.С. 27/XI-38 №

როგორ ვკითხულობ წიგნს

როგორ ვკითხულობ წიგნს?

ეს საკითხი მეტად საინტერესოა, რადგან წიგნის კითხვა არც ისე ოლი საქმეა. ეს მე თვითონ ჩემს თავზე გამოვცადე.

უკანასკნელ ხანებამდე ვკითხულობდი ყველაფერს, რაც შემხვდებოდა, ვკითხულობდი უწესრიგოდ, სწრაფად ვსტოვებდი ისეთ ადგილებს, რომლებიც არასაინტერესოდ მომეჩვენებოდა. ასეთი კითხვის შედეგი ის იყო, რომ რამდენიმე ხნის შემდეგ წაკითხულის შინაარსი კარგად ალარ მახსოვდა.

დავიწყებდი, რომ ასე კითხვა არ ვარგა.

ახლა [illegible] ასეთი-

საინტერესო ადგილებს, ავტორიზმებს და ა. შ.

წიგნზე ასეთმა შეშობამ კარგი ნაყოფი გამოიღო, მარადალი, წაკითხული წიგნების რაოდენობამ იკლო სამაგიეროდ ყოველ წაკითხულზე ეკვე ნათელი წარმოდგენა მექნა, ოლმად მესმის წაკითხულის მთავარი აზრი.

მე მხოლოდ ერთი რამ მაწუხებს: რუსულად ჯერ ვერ ვკითხულობ ისე თავისუფლად, როგორც ქართულად. განსაკუთრებით მიჭირს რუსულად ჩემი ლიტერის შეკვება. მაგრამ ამასაც დავძლევ.

მე შევისწავლი დიდი რუსი ხალხის ენას.

ნინარი ენინეკი 27/XI-38

სულიმან სტალსკი

30/XI-38 №29

ერთი წლის წინათ — 1937 წ. 23 ნოემბერს გარდაიცვალა სულიმან სტალსკი. მისი სახით საბჭოთა პოეზიამ დაკარგა დიდი შემოქმედი. მისი ლექსები და სიმღერები მაღლელები და საყვარელი მთელი ჩვენი დიდი საბჭოთა ხალხისათვის.

სულიმან სტალსკი ბავშვობიდან ულარიბესი ოჯახიდან. იგი დაბადებულ ბოსლში და პირველ დღეებე გამოსცადა ძველი ცხოვრების სუნი.

სულიმან რომ წამოიზარდა, წაიყვანა აულიდან ბიღის სამეგნელოდ. იგი მოჯამაგირეობდა დარუბანდში, ოთხ წელიწადი იმუშავა ალაპატიკიზე ბანდაში, აშენებდა ხიდს სიოდარიაზე, მსახურობდა ბაკინ მეად სამრაყანლის დეპოში და ნავთის სარეზერვოებზე ბაკოში.

სულიმან 30 წლისა იყო, როდესაც დაბრუნდა თავის სოფელში — ბაბა-სტალინში. მას განელილი ჰქონდა გრძელი გზა, მაგრამ ყოველ-ფეს უმდებოდა ცხოვრების თავი ფაფუება. „მე ბავიერ, რომ ყველგან ერთნირად ძნელია ცხოვრება მეშაკაცისათვის, რომ ღარაბი ადამიანები სარ-დარიაზე და ალაპატლაშეკ ერთნირად უბედურნი ყრიან...“

ბაბა-ზარდობაშიე იწყებს სულიმან სტალსკი ლექსებისა და სიმღერების თხზვას. იგი მეცრის მშრომელთა მძიმე, საშინელი ცხოვრების პირობების შესახებ თვითმეკურიმეკლეფრ-ბურჟუაზიულ - კაპიტალისტური უთანიერთობის პირობებში.

სულიმან სტალსკი ბაბა-ზარ ბაბა-ბაბა — „აული ბაბა, ღარიბთა მოწონება მისი ერთად-ერთი ბედნიერი იყო. მან ვერც კი შეამჩნია, როგორ დაიწყეს აული მისი სიმღერების მეტრა. და ერთხელ, დარუბანდში, ქარავასერაში, სადაც ეფანს ათეულნენ ბინაირივე ღარიბები. აულებიდან სამუშაოს საძებნელად წამოსულნი, სულიმანმა გაიგონა სიმღერა. მან ყური დაუგდო: ეიგიც ლეკი ბის სიმღერებს მღეროდა. „ჩემს სიცოცხლეში პირველად განეკიდე ასეთი სიხარული. ეს იყო ჯილდო. მე მიეზიდი: ხალხს ესმის ჩემი ბაბა ყველის, ის, რასაც მე ვქმნი“.

მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების პირობებში ვაბდა სულიმან სტალსკი ბედნიერი. ხალხმა დაიფასა მისი ნიჭი, მისი შემოქმედება, დიდმა პროლეტარულმა მწერალობა მაჭაოთ გორკიმ მას უწოდა „20 საუკუნის პოეტოისი“.

საბჭოთა მთავრობამ სულიმან სტალსკი დაჯილდოვა **ლენინის** ორდენით.

დაღესტანის მშრომელმა ხალხმა სულიმან სტალსკის უდიდესი ნდობა გამოუცხადა და იგი წამოაყენა სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატად. საბჭო

რა ვიკითხოთ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დ. თუარდოსპირელი. „საუმანველო მოთხრობები“.

დ. თუარდოსპირელი ჩემი საყვარელი მწერალია, მე წინადაც წამიკითხავს მისი მოთხრობები, აღფრთოვანებულვარ სანტერესო და უბრალოებით მოთხრობილი ამბებით. განსაკუთრებით მოთხრობა „არ აზიდო“ მომეწონა.

ამ დღეებში ბიბლიოთეკაში დ. თუარდოსპირელის საუმანველო მოთხრობების კრებული ვნახე და ძალზე გამეხარდა. ინტერესით ვადევნებდი პატარ-პატარა მოთხრობები—ყველაზე უფრო მომეწონა „კოცობი“, რომელშიც ჩვენი—პიონერების ყოველდღიური ცხოვრებაზეა ლაპარაკი. მოთხრობის შინაარსი მოკლედ ასეთია: გაზაფხული კოცონის გარშემო, პიონერხელმძღვანელი უყვება ბავშვებს სისხლიანი ფაშიზმის წინააღმდეგ გერმანის კომკავშირის გმირული ბრძოლების შესახებ. მოუთხრობს მათ, თუ როგორ ამბოხდნენ ახალგაზრდა ბოლოს მბიაროულად შესძახებენ: მოდით ერთი ბანერული ჭიაკოკონა მოვაწყოთო, აბბრიალებენ ახლებურ ჭიაკოკონას და მხიარულ პიონერულ ლეგენდს იმღერიან.

ამას გარდა წიგნში მოთავსებულ მოთხრობებიდან აღსანიშნავია, „ყურძნის ქურდები“, „ყურდღელი მიკუნტულებს დასაძინებლად“, „კოუს-ფიწილა“, „ძველი შეგირდის ნაამბობი“, „მოკვარიალობს გაზაფხული“ და სხვ.

ვლ. მაგნოშვილი
მე-8 კლასის მოსწავლე

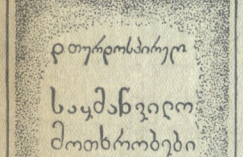

ბი ღაბით ქუჩებში რეფოლუციონერ ლოზუნგების გასაკრავად.

პიონერხელმძღვანელის საუბრის შემდეგ, მოხუცი პაპა მოუთხრობს პიონერებს თავის ბავშვობის შესახებს; ეუბნება მათ, რომ მისი ბავშვობის წლებშიც იცოდნენ კოცონი, მაგრამ მას კოცონი კი არ ერქვა, არამედ ჭიაკოკონა და სარწმუნოებასთან იყო დაკავშირებული. ბავშვები დინჯად უსმენენ პაპას და

ნოხჩი ლენინ. 4/XII-38

ს.ბ. 6/XII-38

დენი დიდრო

ჯარლ მარქსის უდიდესი თანამებრძოლი ფრ. ენგელსი, თავის წიგნში „სოციალიზმის განვითარება უტოპიიდან მეცნიერებამდე“, როდესაც ახასიათებდა მარქსისა და მის მიერ შექმნილ მეცნიერულ სოციალიზმის თეორიას, სწერდა — „თანამედროვე სოციალიზმი თავისი შინაარსით უეჭნარესყოლისა წარმოადგენს ის სურათის დაკვირვების ნაყოფს, რომელსაც იძლევიან, ერთი მხრივ თანამედროვე საზოგადოებაში გბატონებული კლასობრივი წინააღმდეგობანი შეძლებულთა და შეუძლებელთა, კაპიტალისტებსა და დაქირავებულ მუშებს შორის, მეორეს მხრივ — წარმოებაში გბატონებული ანარქია. მაგრამ თავისი თეორიული ფორმის მიხედვით იგი თავდაპირველად გვევლინება რაგორც XVIII საუკუნის დიდი ფრანგი განმანათლებლების მიერ წამოყენებული პრინციპების შემდგომი, ერთი შეხედვით თანმიმდევარი განვითარება“. ფრედრიხ ენგელსს ფრანგ განმანათლებლებში მხედველობაში ჰქონდა ფილოსოფიისა და მეცნიერების დაარგში ცნობილი ის დიდი ადამიანები, რომელთაც იდეურად ამაზრდიდნენ საფრანგეთის დიდი ბურჟუაზიული რევოლუცია. საფრანგეთის განმანათლებელთა ამ შესანიშნავ პლეადას, როგორც ცნობილია, გეს ბ ალეკვდენ ვოლტერი, რუსო, შემდეგ კი ენციკლოპედისტთა ცნობილი სკოლის სულისჩამდგმელი და მეთაური დიდი ფილოსოფოსი და პუბლიცისტი დენი დიდრო.

ვუშან 5 ოქტომბერს დენი დიდროს დაბადების დღიდან 225 წელი შესრულდა. ეს ბუმბერაზი ადამიანი მთელ თავის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაში შესანიშნავი იყო არა მარტო, როგორც დიდი მოაზროვნე და საზოგადო მოღვაწე, არამედ ის ცნობილი იყო, როგორც ჭეშმარიტ სინდისიერების განსახიერება,—პიროვნება, რომელიც მთელ თავის სიცოცხლეს თავისუფლებასა და ჭეშმარიტებას სწირავდა. ამიტომ შეაფასებენ ეფიციალური ოფიციალური ... ...

Ч.-Г. 8/XII-38 №165

Н. П. Огарев

К 125-летию со дня рождения

Перед главным зданием Московского университета высится новое светлое статуи. Строгие линии, благородные очертания мраморных лиц... **Герцен и Огарев.** Они здесь, и после смерти неразлучные, два славных лика русской революции, два пламенных и мудрых трибуна, бунтующих народное сознание в далеке мрачные годы царизма.

Эта статуя открыта возгнутрчы в январе 1920 г. В героическое и трудное время гражданских боев наша партия, наш народ отметила 50-летие смерти Герцена и, чтобы сделать его, не только не чтововать его лучшего друга и соратника — поэта и революционера Николая Огарева.

И теперь, говоря о борьбе и творчестве Огарева, мы можем многозначительно отнести к нему ту же блестящую и глубокую оценку, которую дал великий Ленин его другу:

«...он безбоязненно встал на сторону революционной демократии против либерализма. Он боролся за победу народа над дворянством, а за сделку либеральной буржуазии с помещичьим царем. Он подняв знамя революции. ...первый поднял великое знамя борьбы путем обращения к массам с **вольным русским словом**» (Ленин, т. XV, стр. 468—469).

* * *

Николай Платонович Огарев родился 6 декабря 1813 г. в Петербурге в семье богатого помещика. Наблюдая нравы и обычаи в имении своего отца — деспотичного и своенравного крепостника, он с детства возненавидел «мир угнетателей, обманы и рабов». Поэтому уже в очень раннем году Огарев в поэтическом творчестве выразил революционную критику окружающей его действительности. Его, как и Герцена, «разбудил декабристы» (Ленин).

В 1830 г. Огарев поступает в Московский университет. Здесь он вместе с Герценом активно участвует в студенческих кружках, увлекается идеями утопического социализма Сен-Симона и его последователей. В результате полицейской провокации Огарев с друзьями был арестован летом 1834 года и после 10-месячного заключения выслан «под надзор отца» в Пензенскую губернию. Наилучшей характеристикой для революционной стойкости молодого Огарева может служить обвинительное заключение, признающее его «упорным и скрытным фанатиком».

В поисках «истинного призвания» и «правильного жизненного пути» Огарев начинает формироваться как поэт. Его первое выступление в печати (1840 г.) вызвало благожелательную оценку Белинского.

Творчество Огарева «казало глубокое революционизирующее влияние на его современников.

Однако прогрессивная демократическая литература последующих лет забыла слова Чернышевского о том, что «с любовью будет произноситься и часто будет произноситься имя Огарева и позыбыто оно будет разве тогда, когда забудется наш язык». Тут сказались, конечно, нигилистические крайности народнических критиков, не прощавших Огареву его дворянского происхождения и излишнего «лиризма».

Недоброй памяти рапповские нигилисты, конечно, еще менее были расположены реабилитировать творчество Огарева. Между тем глубокое изучение его литературного наследства должно, несомненно, расширить место Огарева в истории русской поэзии,— почетное место между Лермонтовым и Пушкиным, Лермонтовым — с одной стороны, и Некрасовым и революционно-демократической поэзией — с другой. Развитие Огарева-поэта неуклонно от его раннего до позднего роста. Восприняв у Рылеева революционную страстность, Огарев учился у Пушкина народности и мудрости творчества.

После смерти отца (1838 г.) Огарев в течение долгих лет поселился с попытками практического осуществления исповедываемых им тогда социалистических утопий. Он подробно изучает и свою политической правящего класса, закончилась крахом. Огарев был окончательно разорен, обвинен по делу о растлевании его бывшей жены «в принадлежности к коммунистической секте» и арестован в 1850 г. На этот раз, уже умудренный прошлым опытом и к тому же предупрежденный о грозящем аресте, Огарев сумел уничтожить все компрометирующие материалы и после нескольких месяцев заключения был оставлен под надзором полиции.

В марте 1856 г. ему удалось уехать за границу. Он приезжает в Лондон к Герцену. Они снова вместе, снова «чернают свет друг в друге» (Герцен). И теперь их совместная деятельность по изданию «Колокола» становится одним из великих исторических этапов в развитии русской революционной мысли.

За участие в нелегальной печати Огарев по личному требованию царя был приговорен к вечному изгнанию, с лишением всех прав и конфискацией имущества. Репрессии не мешали ему вместе с Герценом в течение некоторого времени читать идеи относительно царского либерализма. Это был первый колебаний «от демократизма к либерализму». «Однако, справедливость требует сказать, что при всех колебаниях Герцена между демократизмом и либерализмом, демократ все же брал в нем верх» (Ленин). Эти слова могут быть полностью отнесены и к Огареву. Более тонкой и последовательностью своих революционно-демократических взглядов Огарев иногда опережал даже своего более пылкого, увлекающегося друга.

После пресловутого «освобождения крестьян» Огарев выступает с горячей критической статьей «Разбор нового крепостного права». Он страстно обличал царское правительство, заменившее «старое крепостное право... новым». Как рефрен, за каждым абзацем повторяется слова: «народ царем обманут».

К этому же времени относится плодотворная деятельность Огарева по собиранию «потаенной русской литературы». Он любовно разыскивает, редактирует и издает «Думы» Рылеева и революционно-запрещенные стихи Пушкина. Величайшая бессмертная заслуга Огарева — историка литературы — заключалась в том, что он первый вскрыл и очистил от либеральных фальсификаций мощную революционную струю в русской поэзии XIX века, достойным представителем которой был он сам.

В 60-х годах Огарев, уже политически зар неликом исчезает революция. Он ищет прокламации в всяких «Колоколах», мечтательные свободолюбие его молодости сменяется в зрелых годах («Сим победишь», «Вперед, Сатанета» и др.) призывом к разрушительной расправе с угнетателями.

Революционно-демократические принципы, провозглашенные Огаревым и Герценом, отсталкуя от них прежних либеральных друзей, напугавших растущей угрозой революции. Беспощадная борьба Герцена и Огарева против трусливого либерализма заслужила впоследствии высокую оценку Владимира Ильича. Цитируемая им с горечью обобщенная статья «Надгробное слово из «Колокола» была написана Огаревым (Ленин, т. XV, «Памяти Герцена»).

Когда в 1863 г. всколыхнуло восстание Польше, Герцен и Огарев горячо поддержали его. Их смелая поддержка вызвала взрыв озлобления в среде буржуазно-дворянского русского либерализма, но другого не отстояла, и этим спасли «честь русской демократии» (Ленин).

В последующие годы Огарев все более сближается с новым поколением революционеров. Один из русских эмигрантов (Черкезов), посетивший Огарева незадолго до его смерти, рассказывал, с какими радостями, восторженными вниманием он слушал за появлением в политической жизни России новой революционной силы, которую он называл «дети народа — рабочие».

Последние годы своей жизни, особенно после смерти Герцена, Огарев провел больной, в тоскливом одиночестве. Он умер покинутый всеми, на руках у скромной верной подруги — Марии Лесневичем.

Вспоминая трудную и славную жизнь Огарева, мы можем сказать о нем его же словами, адресованными к Рылееву: «Пусть бороздишь на политической поприще, с запитанной чистотой сердца, мысли и деятельности, он стремился высказать в своих поэтических произведениях чувства прав, права, свободы, любви к родине и к народу».

Л. КОПЕЛЕВ.

Учительская газ. 8/XII-38 №165

К. Пр 9/XII-38 №281

Ем. ЯРОСЛАВСКИЙ

ОПЫТ СТАРШЕГО ПОКОЛЕНИЯ БОЛЬШЕВИКОВ

Большинство товарищей, вступивших в ряды марксистов в 90-х годах прошлого столетия, начинало свою революционную деятельность с юных лет.

Известно, что Ленин еще на школьной скамье начал изучать произведения Маркса. По свидетельству А. И. Елизаровой-Ульяновой, Владимир Ильич с жадностью набросился на изучение трудов Маркса и Энгельса. Он знал уже тогда немецкий, французский, отчасти английский языки, и это обнегчало ему ознакомление с произведениями классиков марксизма. В то время еще не было переводов большинства произведений Маркса и Энгельса, и Ленин, с трудом доставая книги, читал их в подлиннике.

Когда Ленин в 1893 году приехал в Петербург, товарищи были поражены его знаниями. Ленин в «Что делать?» писал об этом периоде 1894—1895 гг.:

«Социал-демократия появляется на свет божий, как общественное движение, как под'ем народных масс, как политическая партия... С бодростью и свежим пылом бросается повальное увлечение интеллигенции борьбой с народничеством и хождением к рабочим. Повальное увлечение рабочих... Движение делает громадные шаги в ширину... Воспитывные на этой борьбе социал-демократы шли в рабочее движение, «ни на минуту» не забывая ни о теории марксизма, озаряющей их пылкие светоч, по заданию низвержения самодержавия» (Ленин. Соч., т. IV, стр. 499).

В эту эпоху началась и революционная деятельность товарища Сталина. 17-летним юношей товарищ Сталин уже работал в кружках молодого пропагандиста марксизма. Маркса обратили внимание жандармы, обнаружив в кармане в записной книжке, отобранной при аресте товарища Сталина в первой реакции. В записной книжке было много выписок из произведений Маркса, наряду с записками из истории и другими записями.

* * *

Старшему поколению большевиков приходилось изучать революционную теорию в нелегких условиях. Изгание многих произведений Маркса и Энгельса было запрещено царской цензурой. Не всегда удавалось достать те или иные книги. Пользовались библиографическими заметками, рецензиями в журналах. Но вам нередко знакомились с марксистской литературой.

Я вспоминаю, как сам начинал изучать марксизм. Юность и молодость мои проходили в Нерчинске и Чите (отсю был сослан товарищ Сталин как-то назвал «Песнью песней коммунизма». При чтении этой книги перед нами раскрывался новый мир, раскрывались новые горизонты: из хаоса исторических явлений начинались чертиться контуры отдельных исторических формаций, крупи прожектором освещалась вся история человечества, как борьба классов, а в перспективе была видна даль, ради которой стоит жить, бороться, терпеть лишения, приносить жертвы

На вопрос о цели и смысле жизни это чтение давало исчерпывающий ответ:

«Средь мира дольного
Для сердца вольного
Есть два пути.
Вывесь силу гордую,
Вывесь волю твердую,—
Каким итти?»

(Некрасов)

И те, кого увлекали идеи Маркса, выбирали путь борьбы за диктатуру пролетариата, за коммунизм.

Большую роль в деле ознакомления с марксизмом в жизни старшего поколения сыграли работы Г. В. Плеханова. Такие книги и статьи, как «Наши разногласия», «Наши советские молодежь находится на ступенями от старшим поколением большевиков и неизмеримо более выгодных условиях для ознакомления с марксизмом. Произведения классиков марксизма-ленинизма изданы огромными тиражами. Библиотеки, партийные кабинеты, консультации в журналах и газетах, ежегодные статьи в большевистской печати—все это облегчает изучение марксистско-ленинской теории. Была бы охота, настойчивость, воля к овладению революционной теорией.

Ленинское изучение революционной теории должен быть испытанный на опыте старшего поколения большевиков метод самообразования, индивидуального самостоятельного чтения. Только такое образования можно приобрести действительно серьезные знания.

Нужно изучать работы Ленина и Сталина, «Краткий курс истории ВКП(б)» — эту энциклопедию марксистско-ленинской мысли. Нужно изучать и произведения Маркса и Энгельса, в том числе «Капитал», без знания которого нельзя

Комсомольская пр. 9/XII-38 №281

Ч. Г. 8/XII-38 №165

Б. Э. ЕЗРАЙЛЯЙЗИН ЗАЗЗЗМЗЗА

4 ЗЕЛЕЗЕЙЗИН ЗЕЙЕЙЗЕЗ» 117 ЗЕЗЕЗ ЗЕЗЕЗ ЕЗЕЗЕЗ ЗЕЗЕЗЕЗ ЗЕЗЕЗЕЗЕЗ ЗЕЗЕЗЕЗЕЗЕЗ ЗЕЗЕЗЕЗЕЗЕ

ЛЕОНИД СОБОЛЕВ

Л.Г. 10/XII-38 №68

ДЖАМБУЛ ДЖАБАЕВ

Негр пел по-английски.

Он пел старинную негритянскую песню. «Лет май пипл гоу». — Лет май пипл гоу — дай уйти моему народу! Так просил Моисей египетского фараона. Тоска, накопленная столетиями мучений черного народа, звучит в этой песне. Негр не пел — он плакал.

Джамбул сидел на диване в своей круглой куньей шапке с голубым верхом, в халате, на белом шелке которого сияли два ордена. Юноши и девушки — студенты тридцати двух национальностей — окружали престарелого акына. Лицо его — мудрое, спокойное лицо девяностотрехлетнего старца — изменилось. Он слушал певца неотрывно, со всем вниманием и со всем пониманием. Казалось, слова чужого языка не могли помешать ему понять содержание песни.

После он нам сказал: «Как печально пел черный человек. Он пел о своем народе?».

Навсегда я запомню этот день, когда негр-студент, лишенный родины, которая не имеет своего имени, как двадцать лет назад не имел своего имени Казахстан, родина Джамбула, негр, сын мученика-народа, изнемогающего сейчас под гнетом колонизаторов, как изнемогал еще двадцать лет назад Казахстан, негр пел по-английски песню еврейского народа перед юношами и девушками тридцати двух советских национальностей, перед престарелым казахским акыном, пел в вечер праздника Сталинской Конституции, — великого Закона о братстве народов.

Черные тучи тысячелетней плотности закрывают пять шестых мира. И только у нас волей народной разверзны эти тучи, и светлые, жизнетворящие лучи Сталинской Конституции зовут к жизни людей и самую природу. Зерно и металл текут в наши социалистические сокровищницы, обеспечивая жизнь народам одиннадцати освобожденных стран, народам десятков национальностей.

И престарелый Джамбул поет за всех нас песни о Сталине, о мудром творце счастья человечества, о Сталине, великом друге народов.

*

От Каспия до Китая, от отрогов Памира до Сибири лежит за Волгой огромная плоская равнина. На тысячи километров, увенчанная по краям буйной роскошью альпийских лугов Алтая и благословенными джайляу южных гор, пересеченная многоводным Иртышом и десятками других рек, тянется прекрасная казахская степь. Здесь, в этой степи, горячей в полдневный час и прохладной к вечеру, в степи, блистающей нежданными зеркалами озер, в степи, опьяняющей водяным и горьким запахом трав, сотни лет назад родилась казахская песня.

Казахская песня-поэма рождается в самый момент исполнения перед слушателями. И в этом одно из замечательных ее свойств. Как талантлив должен быть народ, чтобы из поколения в поколения вести гордую традицию акынов — певцов-импровизаторов!

Джамбул.
Рисунок А. Панфилова.

■ ■ ■

избранного «ханом» праздника, и его подругу. Три следующие — содержать комплимент соседке. Три куплета — о качествах вещей, три — о качествах скота, три—явно неправдоподобных. Пять — о своей возлюбленной. Последний куплет мог быть на любую тему, но обязательно должен был сохранять смысл при пении с конца, то есть в обратном порядке слов.

Такие высокие требования к шуточной песне-игре показывают, какого огромного мастерства требовал народ от признанных акынов. Отсюда понятно, что во все времена казахский народный певец прежде всего — поэт-импровизатор.

Джамбул — поистине беспримерное в истории литературы явление.

Семьдесят шесть лет назад он спел свою первую песню акына. Первые годы он вступал в состязания — айтысы — только с малоизвестными акынами. Встречая прославленных, он лишь слушал их, накапливая опыт и знания.

По песням учили его не эти встречи со знаменитыми акынами. Песням учила его сама жизнь, жизнь казахских кочевий. «Мать дороги — копыто, мать слова — ухо», — говорит пословица. И Джамбул слушал, что говорилось в народе.

Но о чем мог говорить казахский народ?.. Шли шестидесятые годы. Десять лет назад было подавлено царизмом последнее восстание казахского народа. Кочевья стонали. Плач стоял над степью, великий плач народа. К «своему» хозяину—баю — прибавился второй, еще более жестокий — царский чиновник и купец:

ко, приезжая в незнакомый аул, Джамбул заставал уже там свою песню, обогнавшую в степи его худую, шатающуюся клячу.

Слава Джамбула в степи росла. На состязаниях — айтысах, где судьею являлся народ, Джамбул одного за другим побеждал: знаменитого акына Шашубая, неукротимого Сар-Ырыс, даровитого Са-Баса, и наконец встретился с непобедимым Кулмагамбетом. Вопрос стал теперь о первенстве во всей степи.

Кулмагамбет в великолепной и звучной песне запел о баях, биях, волостных управителях и муллах, присутствовавших на состязании. Он восхвалял их мудрость, щедрость и справедливость. Джамбул в ответ запел о них же. Но это была не песня. Это было гневное обличение. Он издевался над ними, как может издеваться только акын на айтысу. Он хлестал их строфами, как плетеной камчей. Он бил их сплетну, как сокол перепелок. «Палка бьет по телу, слово пронизывает кости» — говорит пословица. Народ не дал Кулмагамбету спеть ответной песни, и Джамбул стал первым акыном степи.

Победа упрочила славу Джамбула. Утренней звездой, вечной отовсюду, она встала над степью. И сорок лет сатил по степи на худой своей кляче Джамбул.

Но 55 лет нищенской жизни подорвали его силы.

Ветер сухой мне в сердце хлестал,
И засыхала моя мечта.
Песню любимую спеть не смог
Джамбул в своих дорогих местах...

И Джамбул замолчал. Его талант, казалось, был навсегда подавлен угнетающим гнетом царской России, тюрьмы народов.

В эти же годы навеки замолчал второй гигант казахской поэзии, сверстник Джамбула, — Абай Кунанбаев.

Джамбул поднял на огромную высоту устное творчество. Абай заложил основу письменного.

К тому времени, когда умер Абай и замолк Джамбул (начало века), казахская поэзия, лишившись этих двух своих гигантов, столь разных, но равно преданных интересам народа, попала во власть буржуазно-националистических поэтов.

Но неугасимый поэтический гений казахского народа вновь вспыхнул в пламени восстания 1916 года. Опять, как во времена эпохи восстаний начала девятнадцатого века, акыны повели своими песнями казахский народ в бой против угнетателей, и опять устная литература доказала свою органическую верность народу. Восстание продолжалось до революции, и песни народных акынов скрестились с националистической письменной литературой, как пики партизанских отрядов Амантелыбы, сомкнувшихся с большевиками, скрестились со штыками алаш-орынцев, влившихся в колчаковские и дутовские армии.

нет, не прежний, а стократ усилившийся гений поэзии, вдруг нашел в себе силы, поразительные для дряхлого старика, и вновь пленил степь золотыми песнями, которых никто уже от него не ждал. Более того: в течение еще двух десятков лет глубочайшей человеческой старости он не перестает петь самые вдохновенные, самые правдивые, самые волнующие песни.

Это кажется чудом.

Имя этому чуду — освобождение родного народа от тысячелетнего рабства. Имя этому чуду — жизненосная и творческая сущность пролетарской революции. Имя этому чуду — могучая сила миллионов освобожденных собратьев Джамбула, тех, отцам которых сорок лет назад он пел о сказочной стране Жиделы-Байсы, которой искал батыр Утеген, где

...взлохнет от беды и невзгод,
Где забудет насилье и гнет
И заветное счастье найдет
Мой любимый казахский народ.

Вот пример изумляющей творческой силы престарелого акына. В декабре прошлого года Джамбул поехал в Тбилиси на юбилей Шота Руставели. Меньше чем за месяц Джамбул создал 16 песен, в среднем сто строк каждая — целую книгу чудесных коротких поэм, шаг за шагом отмечающих в живых образах его путешествие на Кавказ. В Махач-Кала Джамбул поет «Прощальную песню» Сулейману Стальскому, где есть примечательные строки, исполненные ощущением значимости своего великого дела:

Нас тронуть не смеют забвенье
и тленье.
И скажут, на смену пришли, поколенья:
Бессмертны в народе легенды и казах,
Что пели стране о бессмертных делах.

В Гори, в домике, где родился Сталин, Джамбул впервые в жизни не смог сразу пропеть свою песню о том, что он видит. Волнение, охватившее его, было настолько глубоко, что он оперся рукой о глиняные стены. Ему дали стул. Он опустился на него и безмолвно сидел долгое время в глубоком молчаньи, навсегда запоминая домик, так похожий на бедные глиняные кстау — зимовки, в которых он сам провел свое детство и юность. Лишь вернувшись в Тбилиси, он спел свою прекрасную песню о родине Сталина.

Этим ожерельем поэтических жемчужин, созданных одна за другой в течение короткого времени, девяностотрехлетний Джамбул встретил семьдесят шестой год своего верного, честного и вдохновенного служения народу.

Говорят, что только те стихи — действительно стихи, которые нельзя пересказать прозой. Песни Джамбула именно таковы. Свободная мысль поэта играет неуловимыми ассоциациями, почти музыкальной связью переходя от темы к теме. Рассказывать об этом — значит заглушить это чудесное звучание мысли,— мысли, облеченной в форму стиха именно потому, что только стих может выразить

Джамбула так же, как он присутствует во всяком событии советской действительности. Как у каждого сына советского народа мысль и чувство при каждой радости и горе прежде всего обращаются к Сталину, так и каждая строка песен Джамбула направлена к великому сердцу мира, к мозгу человечества, к Сталину.

И в этом — величайшая заслуга Джамбула. Создать огромное богатство высокопоэтических песен, которые унесут в века живое дыхание нашей эпохи, которые в строках, волнующих всякий раз, сколько бы их ни перечитывал, донесут до наших потомков живой образ самого большого человека этой эпохи, — вот задача, с которой, по справедливости, справился пока один Джамбул.

С родною доброй по степям я пройду,
Сокровище слов — в народе найду.
Я песни посею в пылких сердцах, —
И вырастут песни степного певца.
В песнях этих найдут поколенья
Достойное Сталина сравненье.

Примем же эту великую эстафету, подхватим мощный голос Джамбула, будем так же вольно и просто, взволнованно, мудро и ясно петь о нашей великой родине, о надежде народов земли — о Советском Союзе, колыбели коммунизма. Будем петь о дружбе народов, могучей силе человеческого содружества, которая разлавит врагов всего человечества — кровавых псов и убийц — фашистов. Будем петь, как поет Джамбул, передавая в века живой рассказ современникам о Сталине.

Ведь песни Джамбула, песни акына сталинской эпохи — это ж и наши мысли и чувства, отлитые в высокопоэтическую форму казахского стиха-песни. В этой великолепной форме, выдержавшей испытание веками, наши мысли опять уйдут далеко в будущие века. И счастлив будет тот поэт или писатель, чья книга встретится с книгой Джамбула в далеких столетиях, донеся до наших потомков живое дыхание нашей эпохи, великой эпохи начала коммунизма.

Литературная газ. 10/XII-38 №68

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლიტერატურული საქ. 10/XII-38

სულხან-საბა ორბელიანი

1658 — 1938

ალ. ბარამიძე

რადგან ვიზრახა ასე სბა.
ვეზა მმართებს აწილ მეცა.
ვახტანგი.

ჩვენ დრამდე მოდწეულია სულხან-საბა ორბელიანის რამდენიმე ფუძანმოგონებელი ჩანაწერი და ეროი ვრცელი დღიური. ამ მასალებით ქართველ ერსკვეთ ქართველი კულტურის გამოჩენილი მოამაგის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ცალკეული ღირსშესანიშნაობა მომეხტერები. დაბადებულა სულხანი 1658 წლის 24 ოქტომბერს (ქეული სტილით). იგი ყოფილა პირველი „ბარათიანთა დიდის ორბელის-შვილის, ყაფალნის ძის, საქართველოს ბრეულ მთავრისა და მოსაბარათელთა — უხტაცესის, პატრონის ორბელ ვახტანგისა“. სულხანის მშობლები ძლიერ მახლობელ ნათესავურ კავშირში იყვნენ ქართლის დინასტიასთან (შაპ-ნავაზთან, არჩილთან, ვიროკიანთან და ვახტანგთან). რეგოლე წარჩინებული ოჯახის შვილმა, სულხანმა მიიღო იმ დროისთვის ჩინებული აღზრდა.

წარჩინებული, განათლებული, დარბაისელი სულხანი სასპეთო ადგილს დაიკავს სამეფო კარზე. მის ფერო არ ჰყოფნის ლიტერატურული საქმიანობისათვის. „ეროსაგანი იყო და წარჩინებული, და სოფლის საქმისაგან უეცალო იყო“-ო—მეფეზანი ამბობს ფეთინნეგე. სხვათა შორის, სულხანს მიანდვეს ვახტანგ 6-ის აღზრდა. ყველაფრიდან ჩანს, რომ სწორედ ამ გარემოებამ-თან ერთად ალბათ ეს ერთ-ერთ სულხანის ლიტერატურული შეიდვრი „წიგნი სიბრძნე-სიცრუისა“. მაინდამაინც, სულხანისა და ვახტანგის სახელი ვანუფიფელია ქართული კულტურის ისტორიაში.

მე-17 საუკუნის ბოლოს ძალზე აიწევა საქართველოს ცხოვრება. შინაურმა ფეოდალმა და გარეშე ომებმა დიდ ზიანთაში ჩაგვდო ჩვენი ქვეყანა. 1688 წელს ირანის დამხმარეთ ქართლის ტახტი მძალრებთან დაიპყრა ვამპამბიანებულმა ფანატიკოსმა ნაზარალიანმა. ტახტის მიმტკიცებელმა საშინელი ღონეა ფიფერა ქეული სამეფო ვვარეულობის ყველა მომხრეებს. დიდი ვანსაცდელი დაატყდა თავს ორბელიანთა ოჯახსაც. ორბელიანნი, მათ შორის საბაც, იძულებული გამხდარან ქართლიდან გაქცეულიყვნენ, ხოლო უპატრონოდ მიტოვებული მათი სახლ-კარი რბევას მიეცა.

მეღელვარე და უკეუღმართი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების პირობებმა ძლიერ იმოქმედა მგრძნობიარე სულხანზე, ერთხანს მან საზოგადოებრივი სარბიელი მიატოვა, თავი მონასტერს შეაფარა და 1698 წელს ბერად აღიკვეცა დავით გალეკას. მაშინ ეწოდა სულხანს მეორე სახელი სბა. მაგრამ დავით ვარეკელს მყუდრო უდაბნო ვიწრო ადგილნაც დაფეფრენილი ბუნების მქონე სულხან-საბასთვის, ის კვლავ უბრუნდება „სოფლიერ“ საქმეს.

მე-18 საუკუნის დასაწყისში ქართლის გამგეობლობა დაეკისრა სულხანის გაზვრთნილ ვახტანგ 6-ს, ვახტანგის გამგეობლობამ ვასტანა რამდენიმე წელს (1703-1712), მაგრამ ეს იყო პერიოდი დიდი ფაძაბული კულტურული მეშობისა. შეიძლება მოსკოვი ერთ-ერთ კეთილ-მოწყობილ უბანში ესეხსიოტსკენ) გარდაიცვალა 1725 წ. 26 იანვარს.

სულხან—საბა ორბელიანის მდიდრული და მრავალფეროვანი ლიტერატურული მემკვიდრეობიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია: 1) ქართული ლექსიკონი. 2) წიგნი სიბრძნე—სიცრუისა. 3) მოგზაურობა ევროპაში (ფ. 4) ჭილილა და დამბანა. პირველი ორი შეთხზულია „ფრიადითა ზრომთა და ოდენ ნებითა“ „ვახტაკოსისა ეამსა და საოჯმესა“, ქართველ ლექსიკონს ჩაეკოსოვა სულხან—საბამ თავისი ღიღი ეიყვარულო, უზადო ნიჭი და ღრმა ერუდიციაა. ყრამბიდან დაუწყეთია სულის ეუკასანკენ ამოსუფთავებე საბა თავს დასტრიალებდა თავის ლექსიკონს. ასწორებდა, ავრცელებდა. ამდიდრებდა. საყურადღებოა, რომ ლექსიკონის მეორე რედაქციაა საბას დაუმუშავებია ევროპაში მოგზაურობის დროს. ჩვენამდე მოღწეულია ამ რედაქციის ავტოგრაფიული ცალი, რომელს გადაწერა დასრულებულა კონსტანტინეპოლში 1716 წლის ივნისის თვეში. საბას ლექსიკონს დღემდე არ დაეკარგვეს მეცნიერული და პრაქტიკულ-გამოყენებითი მნიშვნელობა.

სულხანის მხატვრული შეიდვრიანი „წიგნი სიბრძნე სიცრუისა“, რომელიც ავტორისეული ენაზის თხზულებათა შორის უცილობლად ერთ-ერთ პირველთაგანია მსოფლიო ლიტერატურის მასშტაბით. „სიბრძნე-სიცრუის“ წიგნი წარმოადგენს ალეგორიკულ ტიპურ ნაწარმოებს, ოღონდ მკითხველთა უფრო დასაინტერესებლად და მისაზიდველად ალეგორიკული მოცემულია ფაბულური მოთხრობის ფორმა (მსგავსად ათასერთი ღამისა, ქილილა და დამანასი და სხ.). ალეგორიკების ფარგლებში სასაბა დაუცავს მრავალ-რიგნოვანი ანეგდოტები, ამოცანები, მაგალე-გონივრული შეგოხებანი, სენტენციები და სხ. ალეგორიკების მიმქმელ პირებად ეწოდა ადამიანი, ეშმაკი, ნეკერჩხალი, ფრინველ-ცხოველ-ფრინველ-ეშმა. ამ ალეგორიკებიდან ზოგიერთ ადგილი ეტყობა, ეს ალეგორიულად ასახავენ ადამიანთა საზოგადოებრივი ურთიერთობასა და ყოფაცხოვრების მხარეებს. ამ მხრივ საყურადღებოა თვითონ თხზულების სათაური „სიბრძნე—სიცრუისა“. ავტორს ამით უნდა თქვას, რომ თუმცა წიგნში მოთხრობილია არა ნამდვილი, არამედ გამოგონილი, ცრუ, ზღაპრული ამბავი (არაკი), მაგრამ სიცრუეში სიბრძნეა ფაფარული ჩაქსოვილი, რომ სიცრუეს თავისი სიბრძნე აქვს, ეს სიბრძნე უნდა გამოიტანოს მკითხველმა.

„სიბრძნე—სიცრუისა“ დიდაქტიკურ - აღმზრდელობითი ფასეთიოს წაწარმოებია. სულხან სბა იცავს აღზრდის დემოკრატიულ - სპარტანულ პრინციპებს. ავტორის შეხედულებით ფუფფუნება და განცხრომა მოზარდს ფიზიკურად ენებს, არკვევს სიზარმაცეს და მკონარიობას. ზნეობრივად ამახინჯებს და გონებრივად ანლუნგებს, ამასთან ეფეკიანებს ავადმყოფურ ენებებს, სადისტურ და ეგოისტურ ბებს. ხდის ეგოლოს. სულხანი ოთხოლობს მოზარდისაგან შრომას, გარჯას, ბეჯითობას, გაუფფულ ჯანმრთელ და გამძლე ,ეზიტ-ენდა ფაფარ ,ეზ ,ეზ ,ეზ

39.

Э. 14/XII-38 №285

ვალერი ბრიუსოვი

(დაბადებიდან 65 წლისთავი)

მეოცე საუკუნის პირველი მეოთხედის რუსულ ლიტერატურაში ვალერი ბრიუსოვს ერთი ფუფაძესანრისეი ადგილი უჭირავს, მისი მატერიალი კონსეპციაა ბოეტური ნიჭი დიდ ზემოქმედებით ფლეფენას ახდენდა არა მარტო თავისი ეპოქის ახალ თაობაზე, არამედ რუსეთი პოეტური კულტურის განვითარებაზეც. ბრიუსოვი რუსეთი სიმბოლისმის მამა და ფუძემდებელია.

ე. ბრიუსოვი დაიბადა ვეჩნის ოჯახში, მაგრამ პოეტის მამას არ ალმოჩენდა ფანარი ბეგიანებისა ბემეკიდრეობით ბოლოდეი „ბოლეფსი". „ბალეკა-ბაკალა-ბ" პოეტი ეიოტაკა 60-ალანია ოფეებში, მეგობარობდა ბალიერით ბალხანთანა, მოამეკეი პოეტი ბაეშვობიდანვე ბეიეკო ბრიუსოვეს მოაზრეფეს, რეფ წლები ოეო, ოოლეკ ფონეფიანეფ ბალეფ ბალეფ ბალ

В. ЕРМИЛОВ

Верно ли, что у нас «иллюстративная» литература?

Л.Г. 15/XII—38 ◆ №69

О взглядах «Литературного критика»

В передовой статье последнего номера «Литературного критика» содержится следующее положение:

«До сих пор наша литература преимущественно иллюстрировала марксистское понимание действительности». Сейчас же, «...перед литературой в целом и перед каждым писателем в отдельности» поставлена новая задача: «своим творчеством... обогащать марксизм-ленинизм новыми знаниями о нашей действительности».

Чтобы всем было понятно, что именно подразумевает редакция под «иллюстративностью» литературы, т. Е. Усневич в своей статье, напечатанной в этом же номере, расшифровывает это понятие. Иллюстративным является творчество писателей, «не задающихся сложными глубокими проблемами, не сложном размышляющих о действительности, а иллюстрирующих ту или иную, по выражению Гегеля, «понятую и решенную» **до них** идею...» Но, если писатель берется не иллюстрировать своими произведениями действительность, а **мыслить образами»**, — и т. д.

Итак, иллюстративная литература не вызывает глубоких проблем, не обогащает новыми художественными «знаниями о действительности», не размышляет, **не мыслит** образами. По мнению редакции «Литературного критика», преимущественно такой характер и носит советская литература. С точки зрения «Литературного критика», советские писатели в их **подавляющем большинстве делают** не то, что нужно. Тов. Е. Усневич в той же статье заявляет, что «поиски героя» у **подавляющего большинства** наших писателей не только оказываются неудачными по непосредственному результату, но и **ведутся в том направлении, где героя найти просто невозможно»** (подчеркнуто мной. — **В. Е.**).

Верно ли все это?

Верно ли, что наша литература (если не считать исключений) не обогащает читателя новыми знаниями о действительности? Весь вопрос в том, что понимать под теми знаниями, которые дает искусство. Эти знания отличаются от теоретических, научных знаний своей образной сущностью. Наука устанавливает общие законы жизни. Искусство показывает, как общее проявляется в частном, в особенном, индивидуальном. Искусство всегда производит всю неповторимость, все своеобразие данной отдельной личности, данных своеобразных обстоятельств, со всей их особой сложностью, со всем тем, что «заполняет» жизнь в **этом** отдельном случае, **это** время, в **этом** месте. Правдиво изображая действительность, точно и глубоко исследовав все конкретные подробности изображаемого, искусство показывает движение, развитие, изменение действительности, с большей или меньшей силой показывает в данной действительности элементы будущего.

Хорошо ли оно это делает? Умеет ли оно показывать в том конкретном и своеобразном [illegible]

Все это — скучно, и не для того мы вспомнили тут о «дневнике» «Литературного критика», чтобы с ним полемизировать. Существенно то обстоятельство, что элементарное требование, обращенное к критике: не отрывать **слово от образа,** — привело товарищей в состояние озоления...

Если считать, что поиски героя советскими писателями — или их «подавляющим большинством» — ведутся в неверном направлении, то вся картина советской литературы предстает в исключительно мрачном свете.

Не было в нашей критике более беспощадного, более резкого обличения недостатков советской литературы, чем в горьковских статьях. Но писатели жадно слушали каждое слово мастера, потому что в его беспощадности они видели любовь и уважение к их труду, потому что Горький умел находить в творчестве **большинства** наших писателей и новые знания о действительности, и ценные находки на правильном, нужном социализму, пути.

Дух **горьковского недовольства** достигнутым не должен ни на минуту оставлять нашу критику. Но он не должен вырождаться в огульное отрицание реальной литературы, в какое-то вечное и неясное брюзжание, неопределенную скулящую тоску о чем-то таком, чего и назвать конкретно нельзя и, что на поверку, когда дело доходит до формулировок, оказывается... рационалистической схемкой. Такое «настроение» критики не дало бы ей возможности замечать **находки** советской литературы, — например, в трудной области **сюжета,** — трудной потому, что новая историческая действительность выдвигает задачу новой, нетрадиционной композиции, новой сюжетной формы, которая вместила бы движение человеческих масс, дала бы возможность глубоко индивидуализировать каждый отдельный персонаж и отличалась бы динамичностью в развертывании действия. («Война и мир», например, не дает такой композиции, потому что в этой эпопее народные массы не являются активно действующим суб'ектом истории).

Наша литература идет новую сюжетную форму в целом ряде произведений, — многое в найденном оказывается традиционным, но есть и элементы нового, свойственного только литературе социализма. Если исходить из того, что «подавляющее большинство» писателей делает не то, что нужно, то конкретный, производственный разговор о советской литературе невозможен.

Нам кажется, что товарищи из «Литературного критика» недостаточно отдают себе отчет в исторической новизне нашей литературы и в новизне тех исторических задач, которые выдвигает действительность перед литературой. Многие из этих задач наша литература не разрешила, многие даже не начала разрешать. Чтобы помочь ей в этом, критика должна

Литературная газ. 15/XII-38 №69

XXX Ц.Ъ. 15/XII—38 №13

ბიბლიოგრაფია

ილია ჭავჭავაძე — „პედაგოგიური თხზულებანი"

(ტომი 5. თავფურცლით რედაქციით და ინსტიტუტებით, 1938 წ. 53. 478. ფასი ...)

ეს წიგნი წარმოადგენს ილია ჭავჭავაძის პედაგოგიური ხასიათის თხზულებათა კრებულს. დართული აქვს პროფ. ვ. თავაზიშვილის ვრცელი წინასიტყვაობა: „ილია ჭავჭავაძის პედაგოგიური იდეები", რომელშიც დართულ და მოგვიანებულად შოკისმეტი ილია ჭავჭავაძის პედაგოგიური აზროვნების ანალიზი, სახელობრ, განხილულია ილია ჭავჭავაძის შეხედულებანი შემდეგ საკითხებზე: I ადამიანანი და მისი საზოგადოებრივ ბნიშველობა, II ადამიანის პროცესი, III ადამიანის მიზნები და ამოცანები, IV პედაგოგიის საგანი და მისი დეფინიცია, V სკოლის როლი და ამოცანები, VI მასწავლებელი და მისი დანიშნულება, VII სოციალის ალრმად და ფეთვანანალები, VIII ბავშვის დედაენა და ამ ბავშვნები, IX ბრძოლა მეფის საკანმასალლო ენიციტიკის წინააღმდეგ, X ქალთა განათლება, XI დიდაქტიკური მოსაზრებანი.

ილია ჭავჭავაძის თხზულებათა ეს კრებული შეიცავს 43 წერილს (1863 წლიდან 1898 წლამდე) და 8 ნაწყვეტს მხატვრული ნაწარმოებებიდან. წიგნს დართული აქვს ალფაბეტური რეფერატული შენიშვნები" (წიგნში მოხსენებულ პედაგოგთა მოკლე ბიოგრაფიები) და „ალტარული სახელები". წიგნი ბეჭდა რედაქტორის შესავალი წერილით — „ტექსტისათვის", რომელიც არავითარ რამდენიმე სადაოდ ბეკეული (ხელმოწერილობის გამო) წერილის ალაისაგმა მიკუთვნების საკითხს.

ეზდა ალინანშოს, რომ კრებულში მოთავსებულია ბევ წერილში შენიდი პედაგოგიური ხასიათის მასალას შედგენილი მეორე ადგილი უჭირავს, გამაკეთებენ ეს ო

„შინაური მიმოხილვებზე".

„აწმყოზე დადებერებული
ავუვნები გულის ძგერასა;
ხანა ვასაოვს, ხან ეცოცხი
ჩვენი სამშობლოს წერასა, —
მინდა განვეკრიტო მყოფადი, —
თვალი მაწყდება ცქერასა..."

ბაჩანას ლექსებს ალტაკეცაზში მოჰკავდა ილია ჭავჭავაძე და მათ სიამოვნებით ათავსებდა „ეგერიაზი". ასე ხდებოდა მას ყველა ამდროინდელი ეროსულ-გაზეთი, ცხადია, თუ მეფის ცენზურა არ აუკრძალავდა, ამ მხრივ კი ბაჩანას ბევრი ლექსი განიცდიდა დევნას და ბევრიც სულიც არ დაბეჭდილა. მაგრამ მონუმენტური ნაწარმოები, პოემა „წყნლობა", რომელიც შეიძლება იმდროინდელი ფშაველის ნამდვილ სარკედ ჩაითვალოს და ფდელოდ გიუოადაც მის სხვა ნაწერებზეც ეზნა დგას, მხოლოდ ახლა გამოქვეყნდა პირველად, მისი გარდაცვალებიდან 10 წლისთავზე. ეს ნაწარმოები შეტანილია 1938 წ. „ფეფერაციის" მიერ სოფ. ეუბანეთ ბეჭდილ ალმანაკში. ბაჩანას ნაწარმოებებიდან ეს ერთ-ერთი ულამაზესია, ეს ნაწარმოებია ეროვნული ბაჩანას, ეროვნული ეროვნული ბაჩანა, ეროვნული ეროვნული ბაჩანა, ეროვნული ეროვნული ბაჩანა

41. გალაქტიონ ტაბიძის ლირიკა

6. 2ალ. 20/XII-38

ვ. გაფრელია

მიმდინარე წელს სრულდება ოცდაათი წელი გალაქტიონ ტაბიძის გამოსვლიდან ლიტერატურის სარბიელზე, ხოლო მომავალ წელს — ოცი წელი მისი მეორე წიგნის გამოქვეყნებიდან. ლირიკული კრებული, რომელშიაც მოთავსებულია პოეტის მთელი რიგი შესანიშნავი ლექსებისა, დღემდე ინარჩუნებს თავის სიცოცხლესა და მიმზიდველობას.

ამ წიგნის პირველ ფურცლებზევე ჩნდება ეპიგრაფები ფრანგი ლირიკოსების ლექსებიდან. ავტორი ამით თითქოს წინასწარ გვანიშნებდა თავისი პოეტური კულტურის ეპოქასთან დაახლოებებას. პირველად ქართული პოეზიაში იბადება სანგენის თავისებური იერარქია, განწყობილების ახალი ტონისა, რომელიც უნდა გაეზიარებინა ქართული მხატვრული სიტყვის ბუნებას ან უკეთ ეგდო იგი. გალაქტიონ ტაბიძემ შესანიშნავად გადასჭრა ეს ამოცანა.

O

ის თავისებური დამოკიდებულება სიტყვისადმი, რომელიც სიმბოლისტურ სკოლას ახასიათებდა საფრანგეთსა და რუსეთში, ქართულ პოეზიაში ყველაზე ფრთხილად გალაქტიონ ტაბიძემ გაიზიარა. ამასთანავე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ გალ. ტაბიძე იმთავითვე იყო გაბათვისუფლებული ამ სკოლის დეკადენტური თემატიკისაგან.

გალაქტიონ ტაბიძეს ჰყავდა თავისი მასწავლებლები რუსულ და ევროპულ პოეზიაში.

მეორე წიგნში გვხვდება სახელები ბოდლერის, ვერლენის, გოტიეს და სხვების. უფრო ადრინდელი თუ გვაანი ხასის ლექსებში— ნოვალისის, შელლის, ბლოკისა და სხვების. მაგრამ არც ერთ ამბოგენის პარადპარი მიმბაძავი. გალაქტიონ ტაბიძე არ ყოფილა. მან იცოდა—რა მიეღო თავისი უტბოელი წინაპრებისაგან.

სწორედ ამის გამო, გალაქტიონ ტაბიძემ შესძლო მოენახა სინთეტიური ხაზი ევროპულ და ქართულს პოეზიას შორის. პოეტი მიმართავს ქართული ლექსის ამ მხატვრულ მარავს, რომელიც საუკუნეებით დგარავებული, ხოლო მისი ორიგინალურად გამოყენების დროს, მეტ ყველების სიახლის ძიებისას ტექნიკურ საშუალებებს ევროპელ პოეზიიდან იღებს. ამ სინთეტიური მოძენტის დაჭერა შეიძლება, თვით პოეტის სალექსო ფრაზის პერსონაჟების სიაშიც: ვერლენის, ედგარ პოესა და ბლოკის სახელებს გარდა აქ გვხვდება ზოლოგველის, აკაკისა და ილიას სახელები. მსოფლიო ისტორიულ პერიოდში ჯარეულია დაგით ნარინის სახელიც. და მის წარმოდგენებს ერთნაირად იზიდავს, ...ბულად მიმართავს. მაგრამ პოეტს ეს მეთოდი თვითმიზნური აბსტრაქციისათვის არ მოუხმარია, სიზმრები, ზღაპარი, ლანდები — რომელნიც მის ლექსებში იჭრებიან—მოკლებული არიან იმ მეტაფიზიკურ განზოგადებას, რომელიც ისე დამახასიათებელი იყო რუსი სიმბოლისტების ლირიკაში. მაგალითისათვის ავიღოთ თუნდაც მისი შესანიშნავი ლექსი „პირიმზე", რომელშიაც სიზმრებისა და ზღაპრის თემა ქართული კოლორიტით არის შეფერილი:

დავიწყებული ჰიზრის კარებზე
ხავსი, ყაყაჩი და წვიმის წყვეთა!
გაქარა ათასი თვრი დარბაზი
გადარჩა მხოლოდ ცისტები სვეტი.
ტუნი ეი ლანდი სავსეა ითით
და წაპკეული სვეტები ფაკი,
ამოდის მთვარე და სამაითი
ფერმკრთალ ჭალების მიმოდის წყება.
ესეცდავს სამეფოდ ნაკარგი ქიში
და ბალსახეთია ჭრიან ზღაპრები,
და მეძახიან მშვიდ სამეფოში
მთები, სიზმრები და წინაპრები.
ფლოთ ფამკანარი არის ბალახი...
ზედიზედ ისევ ეცემა სვეტი,
გაიყვეს ძმებმა მობუცი ბაღი
და მწუხარება დამრჩა ასეთი.

აღსანიშნავია, რომ გალაქტიონ ტაბიძემ თავისი ლექსების მეორე წიგნში შესცვალა ადრეფვე პეიზაჟის ხატვის მანერაც. მართალია, მას შემდეგშიაც შერჩა ბუნების პლასტიკურად გადმოცემის სტილი (ლექსი „მთაწმინდის მთვარე" და სხვ.) და ისეთი სტრიქონები, როგორც, მაგალითად:

გინახავთ თქვენ ფერი დამინდულ
ქლიავის?

ის ჩემი სამშობლოს მთებია!

ან მთელი სტროფი:

გაისმა თოფის სრული ხმა მთაში
და მონადირე დაპკოდა შვილი,
სალამი იწვა ბავერდას ყდაში
ეით წიგნი ლურჯი და ძველის ძველი.

შესანიშნავი არიან ფერების სისრულითა და სიგნიმრივი რელიეფობით, მაგრამ გალ. ტაბიძის შეორე პეიზიოლის ლირიკაში ბუნების სურათები ეთმავრესად იმპრესიონისტულად არის შესრულებული. ლექსებში — „შემოდგომა უმნაკო ჩისხეების მამათა სავანეში", „თოვლი", „ალეკი თოფლში", „ითოფდა ზამთრის ბალებს", „პირიმზე", „სალამო", „ვერხვები", „ვამბელენი", „სახლი ტყის პირად", „ზღაპარი"— ბუნება გადმოცემულია ნახევარჩრდილებით, დაქერილია ბმოლოდ კონტურები. სიგნები თითქოს პირბადით არიან დაფარულნი. ბუნება და ადამიანები ერთნაირად არიან დამორჩილებული ამ კანონს:

ჩდინარის პირად ბეიკანში ყოველ
სალამის
ორი ქალწული მემორეკენ ჩრდილად
გადდგენ,

...ტმის რტო, დალალული რტო
ტმის რტო, სიმშვიდეა შორი,
ჩარშმული მიდის საამოო
ყვავილების ჯარში მოდის ტბორი.

მაგრამ გალაქტიონ ტაბიძემ თვითონ მოსპო ტექნოლოგიური ნაკვალევი თავის ლირიკაში და მიუნდადად იმეიათი ოსტატობისა, პოეტის ყოველი ლექსი უშუალო ამღერებას წარმოადგენს. გალ. ტაბიძის ლირიკა უალრესად პერსონიფიცირებულია და არასოდეს არ ამხელს მარტოოდენ ექსპერიმენტატორის გონებრივ ვარჯიშს: უწინარეს ყოველისა ეზიდავთ თვითონ ავტორს, როგორც მთავარ გმირს თავისისვე ლირიკული კრებულებისა.

ბუდიტორია იცნობდა ამ ავტორის სახეს ორს პერიოდში — რევოლუციამდე და რევოლუციის შემდეგ.

პირველი პერიოდის გალ. ტაბიძე ამბობდა:

და მეც მოვკვდე სიმღერებში ტბის
სევდიან გედად
ოლონდ ესოძვა თუ ღამემ სულ ბოროტ
ჩაიხედა,
თუ სიზმრამ ვით შეისხა ციდან ცამდე
ფრთები.

ამ პოეტმა შეაშინა საკუთარი მეკუთხეა თოვლისა, ზღაპრებისა და სიზმრებისაგან, რომელთანაც თითქოს არც აპირებდა გამოთხოვებას:

...ჩ, ნეტავი არ შეიჩხეოდეს
გადაზნეიქილი სიზმრების წელი!

ასეთი ირრეალური ყოფისადმი მისწრაფებას გალ. ტაბიძე ამარილებდა მარტოობისა და მიუსაფრობის მოტივით:

და თუ შორს ვინმე ტკბება ჩემი
სევდიან ხმებით,
ის ჩემს ხმებს მიჰყვეს... მე ვის წავყვე
ჩემი წამებით?

კითხულობდა იგი.

უიმედობის ატმოსფერაში, რომელსაც თავისი საზოგადოებრივი სარსული ეანჩნდა, გ. ტაბიძეს მაინც ჰქონდა სურვილი მარტოობიდან თავის დაღწევისა:

ო, სად ხარ, სადა, უზეიეული რაიმე ძალი
სიცალიერის შავი ნისლი რომ გამაცალო.

ასეთ ძალად უნიეიერესი ქართველი ლირიკოსისათვის იქცა **რევოლუცია.**

გალ. ტაბიძემ, როგორც ალ. ბლოკმა რუსეთში, თავიდანვე მიიღო რევოლუცია — ჯერ როგორც ნგრევის სტიქია, შემდეგ — როგორც ახალი ქვეყნის შენების საფუძველი.

ამავამად გალაქტიონ ტაბიძის ლირიული შემოქმედების ბარეში არ რჩება არც ერთი სფერო ჩვენი სინამდვილის. პერსონალიზმის ნაცვლად მის პოეზიაში საბოლოოდ განმტკიცდა საზოგადო სიხარულის შეგრძნება.

მირზა ფაფალი ახუნდოვი

20/XII-38

6. 2ალ. 20/XII-38 (ბიოგრაფიული ცნობები)

მირზა ფაფალი ახუნდოვი არის ბერბაიჯანის პირველი დრამატურგი და ახალი ლიტერატურის ფუძემდებელი. იგი დაიბადა 1812 წელს ქალაქ ნუხაში.

მამა მისი მირზა მამედ ტაგი თავრიზთან ახლო მდებარე სოფელ ხანმეს მამასახლისად იყო. 1814 წლიდან 1821 წლამდე პატარა მირზა სოფელ ხანმეში იზრდებოდა. 3 წლის ბავშვი იწყებს სიარულს მაკტებში, სადაც სწავლა მიმდინარეობდა ტატად ძველი სისტემით, რაც არ მოსწონს მირზას. მთელი წელიწადი სწავლობს იგი ძველ არაბულ ანბანს, მაგრამ ვერაკითარ შედეგს ვერ აღწევს. ბავშვი იძულებულია მეიქნა მიეტოვებინა მაკტაბში სიარული.

1821 წელს მირზას დედა ნანე ხანუმი დაშორდა თავის ქმარს და გადადის საცხოვრებლად ბიძისთან ახუნდ ალესკერთან. ამ შემთხვევის შემდეგ ახუნდოვს არ ენახავს მამა მისი.

ახუნდ ალესკერმა იშვილა პატარა მირზა და პირადად მოკკდა ხელი ბავშვის აღზრდას. პატარა მირზა ბიძისაგან სწავლობს საღმთო მეტყველებას და ემზადება სასულიერო წოდებისათვის.

გარდა ამისა მირზა სწავლობს კალიგრაფიას ამ დროს განჯაში მცხოვრებ ცნობილ პოეტ მირზა შაფისაგან.

მირზა ფატალი გულმოდგინედ სწავლობს. იგი დღე და ღამეს ასწორებს, რათა მიიღოს საპირო ცოდნა. ამავე დროს მასზე უდიდეს გავლენას ახდენს პოეტ მირზა შაფის რჩევა-დარიგება, რომლის მეოხებით მირზა ფატალის ეხსნება გონება, იგი ახალი თვალით უყურებს გარემოს და ამ დღიდან მისი ცხოვრებაც ახალ მიმართებას იღებს.

ეი რას სწერს თავის მოგონებებში მირზა ფატალი ამ გავლენის შესახებ, რომელიც მის ცხოვრებაზე მირზა შაფამ მოახდინა:

„ამ დრამდე (მირზა შაფისთან შეხვედრამდე) მე არაფრის წარმოდგენა არ მქონდა. რაც შემეძლო ვსწავლობდი ფარსულ და არაბულ ენებს. მეტად ცუდად ვფლეფდი ყოველდღიურ ცხოვრებაში და სხვებთან დამოკიდებულებაში. ჩემი მეორე მამის (გაჯი ალესკერის) სურვილი იყო მე შემესწავლა არაბული ვიცნიერებანი, მიმელო სასულიერო წოდება და გავმხდარიყავი მოლა. მაგრამ შემთხვევამ სულ სხვა გზით წარმართა ჩემი ცხოვრება...

„მექიდან ჩემი მეორე მამის დაბრუნებამდე მირზა შაფამ ჩემს წინ გადაშალა თავისი საიდუმლო ბაზრები, ამანილია თვალები".

თბილისში მირზა ფატალი ახუნდოვი ... ...

Л. Г. 20/XII-38 №70

ХОРОШУЮ КНИГУ СОВЕТСКОЙ ШКОЛЕ

«Чем больше я читал, тем более книги родними меня с миром, тем ярче, значительнее становилась для меня жизнь... Нередко я плакал, читая, — так хорошо рассказывалось о людях, так милы и близки становились они. И мальчишка, задерганный дурацкой работой, обижаемый дурацкой руганью, я давал сам себе торжественные обещания помочь людям, честно послужить им, когда вырасту... Окрылял ум и сердце, книги помогли мне подняться над гнилым болотом, где я утонул бы без них, захлебнувшись глупостью и пошлостью...»

Мы невольно вспомнили эти проникновенно-благодарные слова Горького о книге, просматривая план школьной серии Детгиза, Строгий и заботливый друг детей, Горький делал все, что было в его силах, чтобы дать нашей молодежи хорошую книгу. По его предложению было организовано специальное детское издательство, его статьи: «Литературу — детям», «О темах» — замечательное руководство к действию — план работы, не устаренный до сих пор.

Нигде в мире дети, молодежь не окружены таким вниманием и любовью, как в нашей стране. Советский народ справедливо гордится своей молодежью. И вот, просматривая план Детгиза, мы не могли отделаться от мысли: как же мало нужно любить свое дело, уважать читателя, ценить доверие партии и народа, чтобы работать так, как работает Детгиз!

Равнодушные люди из Детского издательства буквально ограбили советскую детвору. Из намеченных к изданию в течение 1938 года 57 книг для школьников пятых — десятых классов не вышло из печати 36 книг, — план изданий выполнен едва на 35 процентов. У людей, допустивших такое безобразие, нет и не может быть никакого оправдания. Что, в самом деле, могло помешать выходу в свет произведений Пушкина, Лермонтова, Гончарова, Жюль Верна, Диккенса, Фенимора Купера? Почему из 14 книг для чтения по истории, географии, естествознанию, физике вышли только три? Почему школьники не получили обещанных им книг о Ленине, Сталине, Ворошилове, Мичурине, Тимирязеве, Павлове? Почему библиотеки и школы остались без обещанных им произведений Тургенева, Крылова? Преподаватели и работники детских библиотек поставлены в безвыходное положение: из-за отсутствия текстов обеспечивается учебная работа по литературе, сорвается большое дело организации внеклассного чтения; естественная тяга детей к хорошей, интересной книге остается неудовлетворенной.

План 1938 года сорван. Как обстоит дело с планом 1939 года? По сути дела, настоящего, продуманного плана нет.

В работе Детского издательства «Школьная библиотека» стоит особняком. Это специальная литература для школьных библиотек, особо планируемая Наркомпросом и Детгиздатом. Первый вариант плана составляется Наркомпросом, потом его корректирует Детгиздат, потом план должен итти на обсуждение библиотекарей и школьных работников...

Но обсуждать пока нечего. Перечень книг, именуемый планом, составлен странно.

Из плана полностью «выпала» антифашистская литература, убого представлен раздел биографий, антирелигиозной литературы, мало места уделено классикам Запада, совершенно выпала критическая серия, в которой остро нуждается школа.

По разделу литературы XIX века обязательно включение в план избранных произведений Лескова, Решетникова, Николая Успенского, Помяловского, Гаршина, Глеба Успенского, книги которых до школы не дошли и стали библиографической редкостью. Недостаточно оценен планом Короленко. Намеченную к изданию антологию русской поэзии XVIII, XIX веков целесообразнее заменить несколькими сборниками, об'единяющими близких друг другу поэтов.

Необходимо включение в план сборников критических статей Белинского, Чернышевского, Добролюбова, Писарева, Ленина, Плеханова, Воровского, Луначарского, а также сборника критических статей и высказываний Пушкина, Гончарова, Чехова, Горького.

Школа нуждается в хорошей антологии советской поэзии, куда вошли бы избранные произведения Маяковского, Багрицкого, Тихонова, Демьянова, Михалкова, Асеева и др., а также стихи крупнейших поэтов братских народов. Должны быть переизданы лучшие произведения о гражданской войне, а также все лучшее, что написано о советской школе.

Не посчастливилось в плане и западной литературе. Раздел западной литературы составлен без учета требований школы и запросов юношества. В плане даже не упомянуты Гете, Шиллер, Бальзак, Флобер, Золя, Анатоль Франс, Роллан. Учебные программы по литературе не включают произведений этих писателей, но преподаватель обязан настоятельно требовать от учащихся знакомства с творчеством крупнейших западных писателей, и надо помочь учителю школы в осуществлении этого требования.

Нужно школьное издание «Фауста», «Страданий молодого Вертера», «Разбойников» Шиллера, «Кола Брюньона» Роллана (не сокращенного, а полного). Стоит издать для школьников «Простое сердце» Флобера. Наши подростки читают Мопассана и зачастую смотрят на его рассказы как на «легкое» чтение. Школе нужен сборник Мопассана, который включил бы такие новеллы, как «Ожерелье», рассказы с крестьянской тематикой, отрывки из больших произведений, и помог бы разбить неверное представление о замечательном писателе.

Приключенческая, фантастическая литература остается любимейшим жанром наших школьников. Естественная тяга к героическому должна быть удовлетворена. Нельзя мириться с тем, что в плане крайне бедно представлены Джек Лондон, Фенимор Купер, Майн Рид, Марк Твен, Жюль Верн и вовсе отсутствуют Паустовский, Беляев, Грин.

Должен быть значительно расширен в плане раздел сказок.

С большей, чем до сих пор, ответственностью Детгиздат обязан подбирать кадры комментаторов. Лица, которым поручается комментирование текстов, сплошь и редко не представляют себе будущего читателя книги, а иногда сами не вполне ясно понимают смысл об'ясняемого ими слова или выражения. Поэтому примечания часто бывают невразумительны, а иногда носят скверный анекдотический характер. Так, в Детгиздатовском сборнике Маяковского («Избранное», 1935 г.) мы встречаем такого рода перлы: «Демократизмы, гуманизмы — различные виды буржуазных политических теорий»; «Одиссея»—поэма Гомера о странствованиях и приключениях греческого моряка Одиссея».

План «Школьной библиотеки» 1938 года Детгиздат сорвал. Есть опасность, что будет сорван и план 1939 года, ибо составлен он Наркомпросом совместно с Детгиздатом несерьезно, безответственно.

Мириться с этим нельзя. Издание школьной библиотеки — дело государственной важности.

В. ЛИТВИНОВ и Д. РАЙХИН.

★ ★ ★

ОТ РЕДАКЦИИ:

Полгода назад редакция «Литературной газеты» обратилась к Наркомпросу с предложением — создать хорошую школьную библиотеку из лучших произведений классической, русской, советской, иностранной литературы.

Наркомпрос даже не ответил на это предложение.

Тов. Литвинов и Райхин вновь ставят вопрос о создании полноценной школьной библиотеки.

Давно пора дать учащейся молодежи полезную, хорошую книгу, потому что, будем говорить прямо, библиотек в наших школах мало, а нужда в них огромная.

Нет необходимых книг даже в рамках обычной школьной программы, а ведь интересы школьников, их стремления, мечты — гораздо шире программных перечней Наркомпроса.

Роль Детгиздата в издании «Школьной библиотеки» — решающая.

Но школьникам Детгиздат оказывает пока только «медвежьи услуги».

Тт. Райхин и Литвинов приводят поворные цифры выполнения плана Детгиздатом. Но еще поворнее, что даже незначительная часть «осиленных» Детгиздатом книг издана плохо.

Плохая бумага, заумные комментарии—всего не перечтешь.

Книжка «Кавказский пленник» Л. Толстого, например, издана для начальной школы с последовием В. Эйхенбаума, тиражом в 142 тысячи. В рассказе Толстого —40 страничек. В последовии Эйхенбаума — 18. Написано это последовие для ребят 8—10-летнего возраста таким языком:

«Поэма Пушкина была... главным образцом для всех позднейших кавказских поэм... Создалась так называемая «романтическая» традиция: Кавказ описывался условно...» и т. д.

Одного этого примера достаточно для характеристики работы Детгиздата по изданию школьных библиотек.

Ныне разоблаченные враги народа, пробравшиеся к руководству детским издательством, не мало навредили здесь, и порязительно, что работники Наркомпроса, которым в деле создания школьных библиотек принадлежит первое место, не замечали этого всего раньше.

Кустарно, хлоборочески решают сейчас задачу создания школьной библиотеки и Наркомпрос и Детгиздат.

Нельзя признать правильным и метод коллективного планирования выпуска «Школьной библиотеки». Разве непонятно, что школьный фонд в течение года не создать. Нужно ясно представить себе, какой должна быть школьная библиотека, какова будет амортизация книги, на какой срок должен быть рассчитан издательский план. Сейчас же дело организовано так, что как ни будут стараться добросовестные работники Детгиздата и Наркомпроса помочь ребятам и школе — библиотеки, сколько-нибудь полной, в школе все равно не будет.

Печатая статью тт. Райхина и Литвинова, редакция ждет отзывов со стороны работников школ, комсомола, Наркомпроса и Детгиздата.

Литературная газ. 20/XII-38 №70

ლიტერატურული გაზეთი 20/XII-38

100 წელი აპრილ ნაბეთის დაბადებიდან

1940 წელს სრულდება 100 წლისთავი დიდი ქართველი კლასიკოსის აკაკი წერეთლის დაბადებიდან.

საქართველოს ლიტერატურული მეზეიმი შეიდგა დიდ მოსამზადებელ მუშაობას ამ საიუბილეო თარიღის ღირსეულად შეხვედრისათვის. ეკონომიკურ ყოფილის მეზეიმი აწყობს აკაკისადმი მიძღვნილ გამოფენას, სადაც ვრცელად იქნება წარმოდგენილი პოეტის ცხოვრება და შემოქმედება.

მეზეიმი სიუბილეო თარიღისა-თვის ამზადებს დიდ კრებულს «აკაკის ლიტერატურული მემკვიდრეობა», რომელშიც გამოქვეყნებული იქნება მეზეიმები დაღესტანში და მეზეიმის მეცნიერ-მუშაკების მიერ დამზადებული მასალები.

მეზეიმი ოკვე შეიდგა ბეიოგრაფიული მასალების ნაწერის. ამ მიზნით მიმდინარე წლის ზაფხულს მეზეიმმა ორჯერ გაგზავნა სამეცნიერო ექსპედიცია პოეტის სამშობლოში, სადაც ირიცხი ძეროსი ცხოვა შეგრეული აკაკის ცხოვრების შესახებ მას მოამზერე პირებში, ნათესავებსა და მეზობლებში.

ᲙᲝᲛᲣᲜᲘᲡᲢᲘ 20/XII-38

ეროვნული ბიბლიოთეკა

იოსეფ ოსტროვსკი

(ბარდაცვალებიდან 2 წლისთავის გამო)

ოსტროვსკი ლენინარტების დიდი იდეებით ... სოციალისტური მეთოდით შეიარაღებული, რომელიც ქმნიდა ... ეპოქის სიმდიდ...

... სტალინის ეპოქის ... ნამდვილი ტალი იყო. ... ლოგიად ჩაეარდნი ... დიალექტიკა ... ბოლშევიკური გზებიანი შემოქმედების მუშეურ... ... საბჭოთა ... ნაბიჯს ... წიგნებს — „როგორ ... „ყველაზე ძვირფასი ადამიანები სოციალიზმი. იგი ერთხელ ... ...

გ. ნატროშვილი

გალაქტიონ ტაბიძე

30 წლის წინათ, როცა გალაქტიონ ტაბიძე სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა, პირველი რევოლუცია უკვე დამარცხებული იყო. ეს იყო დრო, როცა რეაქციის ბატონობამ იმედგაკარგულობის და სევდის მძაფრი ბეწყობილებანი გაადგილა ინტელიგენციის ფენებში. ასეთ საშინელ და სულისშემხუთველ ატმოსფეროში ინტელიგენციის იმ ფენამ, რომელიც რევოლუციის დიდი აღმავლობის წლებში მოვიდა მუშათა კლასთან, ულრმესი სულიერი კრიზისი განიცადა. რეაქციის ბნელ ღამეში ეს ყოფილი თანამზავრები ვეღარ ხედავდნენ მუშათა მოძრაობის ბრწყინვალე მომავალს და თავშესაფარს უცხო ფილოსოფიურ სისტემებსა და დაცემულობის გამომხატველ ლიტერატურულ სკოლებში ეძებდნენ.

ბუნებრივია, რომ საზოგადოებრივი აზრის შებოჭილობამ თავისი ღრმა კვალი დაჩნია გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედებასაც. პირველივე ლექსებში 1905 წლის რევოლუციის ამქუხარების წლებს პოეტი იგონებდა როგორც ნათელი სიუჟეტის, „ქარიშხლიანი სიცოცხლის“ ხანას და თვალს ავლებდა რა რეაქციის სისხლიან ზეიმს — სწერდა:

„სწუხს არემარე, კენესის მიდამო,
ხმაჩაწყვეტილად ბუზუნებს ქარი...
და მის ქვეითნში მე ჩემი ყრმობის,
აუხდენელი მესმის ზღაპარი.

მაგრამ სადა ვარ? გზა აღარა სჩანს,
ამ სიბნელეშიც გაჭირდა გადვლა;
შავმა ყორანმა ფრთა ფრთას შემოკერა,
შავმა ყორანმა თავზე დამჩხავლა“.

მეორე ლექსში („იმღერე რამე“) პოეტი კვლავ გლოვობდა „სიცოცხლის დილის ყვავილების“ დაჭკნობას რეაქციის სუსხიან ზამთარში და რაც დრო გადიოდა, მით უფრო მძაფრი ხდებოდა უიმედობა და პესიმიზმი მის პოეზიაში. ბუნებრივია, რომ ამგვარმა განწყობილებებმა გ. ტაბიძე სიმბოლიზმამდე მიიყვანეს. მაგრამ სიმბოლიზმი თავისთავად მეტად ფართო ცნებაა, როგორც რუსულ ლიტერატურაში ვალერი ბრიუსოვისა და ალექსანდრე ბლოკის სიმბოლიზმი, როგორც სოციალური მოვლენა, არ შეიძლება გავაგიგეთოთ გიპიუსისა და ბალმონტის სიმბოლიზმთან, რადგან პირველებმა სულის სიღრმეში მიიღეს შეინარჩუნეს ერთგვარი გამაკოცხლებელი ნაპერწკალი, შეინარჩუნეს სიყვარული კაცობრიობის უკეთესი მომავლისადმი, ხოლო მეორენი ღვიძლი შვილები იყვნენ რეაქციული ბურჟუაზიისა,— ასევე ჩვენში. ეს დიფერენციაცია

სიმბოლისტებს შორის საგრძნობია. იყვნენ სიმბოლისტები, რომელთაც რეაქციონერობით დაიწყეს და ბოლომდე რეაქციონერებად დარჩნენ, ხოლო იყვნენ ისეთებიც, რომელთაც სოციალისტური რევოლუციის წლებში მოახერხეს გარდაქმნილიყვნენ და სულიერად ხელახლად დაბადებულიყვნენ. ერთი მათგანია გალაქტიონ ტაბიძე. რეაქციის წლებში ამ პოეტების სულს უიმედობისა და დეკადანსის ფერფლი და ნაცარი ჰქონდა წაყრილი.

სიმბოლიზმს აქვს თავისი ფილოსოფიური საფუძველი, რომელიც სუბიექტიური იდეალიზმიდან მოდის. სიმბოლისტი პოეტის აზრი დაჩრდილულია მისტიკური გრძნობით, რეალური ცხოვრება უარყოფილი იყო მათ მიერ, როგორც არასწორად გამოკრთომა ზეგრძნობადი და ფანტასტიკური მიღმა ქვეყნისა. აქედან გამომდინარეობდა სიმბოლისტების მისწრაფება დაუსრულებლობისა და საიდუმლოებისაკენ. ეს დაშორება რეალური ცხოვრებისაგან და დაახლოება ხელოვნურად გამოგონილ ლაბდებისა და აჩრდილების სამყაროსთან დიდ ადგილს იკერდა გ. ტაბიძის პირველი პერიოდის შემოქმედებაში. ყველაზე უფრო დასრულებულად და მთელი თავისი მისტიკური სახით ეს იდეა გადმოცემულია ლექსში: „ლურჯა ცხენები“. აქ არის მისწრაფება „სამარადამო მზარისაკენ“, საითაც „ჩქარი გრგვინვა-გრიალით“ მიიჩქარიან ლურჯა ცხენები, რომ გადაიყვანონ პოეტი „სოცრების უბეში“, სადაც ის მოზორებული იქნება ამქვეყიურ ცხოვრებას და მის გაუთავებელ ვაი-ვაგლახს.

გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედების პირველ წლებში მის პოეზიას ახასიათებდა მოტივებიც, რომელნიც სპეციალურად რომანტიზმის სკოლაში იღებენ სათავეს. მის ლექსებში კვლავ ამოიდგა ენა ვერმანული რომანტიზმის სიმღერამ იმქვეყნიური ცისფერი ყვავილის შესახებ. სიმბოლისტი პოეტები სდევნიდნენ ლექსიდან კლასიკური უბრალოებას და ყველა საშუალებით ისწრაფოდნენ ყოფილიყვნენ გაუგებარნი და შეუცნობელნი.

ამ განწყობილებათა რკალში იყო მოქცეული პოეტი, როცა დაიწყო მსოფლიო ომი. რა გამოხმაურება ჰპოვა მის პოეზიაში ამ მოვლენამ? გალაქტიონ ტაბიძე არ მისალმებია მსოფლიოს სასაკლაოს, როგორც იტალიელი ფუტურისტები. მან, პირიქით, გაილაშქრა მსოფლიო ომისა და იმპერიალიზმის კაცობამია პოლიტიკის წინააღმდეგ, თუმცა ეს იყო გალაშქრება არა მუშათა კლასის, არამედ წვრილბურჟუაზიული პაციფიზმის პოზიციებიდან. ლექსში „ქარი მსოფლიო ომის მაუწყებელი“ იგი სწერდა:

„მშვიდობით! იყო და აღარ არის
ბედნიერება გრძნობა მდებელი:
დარეკეს ზარი,
მსოფლის ომის მაუწყებელი.
წყვლენ სოფლები, მზე აღარ მოვა
არ გაანუქებს დაღლილ თვრამას,
ცხეირების გრგვა
სცელის მიუწყდომელ სანახაობას“

გალაქტიონ ტაბიძეს რევოლუციამ მოუსწრო იმ დროს, როდესაც მის პოეზიაში მეფობდა მხოლოდ რომანტიკული ცრემლი, საკვდილის მწუხარება და მისტიკური ინდივიდუალიზმი. ამ დროისათვის რომანტიზმმა უკვე ამოსწურა თავისი თავი. პოეტმა საკუთარი თვალითი დაინახა, თუ როგორ ინგრეოდა მეფის რუსეთი. გალაქტიონი პირველი მიესალმა რევოლუციას და მის მაშინდელ ლექსებში იპოვა გამოხმაურება მთელი ცხოვრების გრანდიოზულმა გარდატეხამ. გ. ტაბიძე გაიტაცა რევოლუციამ, მისმა ბრწყინვალებამ და დიდებულებამ. გალაქტიონ ტაბიძემ ჰეინეს მსგავსად რომანტიზმის ცისფერი ყვავილი რევოლუციის სიმღერაზე გასცვალა, მის პოეზიაში მერის ნაცვლად ცხრაასჩვიდმეტის ბარიკადები გამოჩნდა, ისე როგორც ჰეინემ 1848 წლის რევოლუციის მოახლოვების ჟამს უარჰყო რომანტიკულ სიყვარულზე ლექსების წერა და უმღერა სილეზიის ფეიერებს. „ჯონ რიდში“ ტაბიძემ გაამასხარაჯა რომანოვების დინასტია, ისე როგორც ჰეინემ თავის დროზე გენიალური ცინიზმით გაანადგურა ჰოჰენცოლერნების სამეფო გვარი. ამრიგად მოხდა ძველი ქვეყნის კატასტროფა და რევოლუციის ტალღამ პოეტი ახალი ქვეყნის ნაპირზე გადაისროლა. ამ დღეების შემდეგ გალაქტიონ ტაბიძის ლექსების იდეურობა და მოწინავეობა აღმავალი ხაზით იზრდება.

მუდმივ სასოწარკვეთილებაში მყოფი პოეტი რევოლუციის პირველ დღეებში გაიტაცა ბრძოლის პათოსმა და ამ იმედიანად წამოძახებინა:

„სასოწარკვეთის დედამიწას ნება გინ
მისცა,
მიწა გამოჩნდა, მეგობრებო, ახალი მიწა“.

გალაქტიონ ტაბიძემ ქართველ პოეტებში პირველმა საყვარულთან ახსენა ლექსში დიდი ლენინის სახელი.

გალაქტიონ ტაბიძის რევოლუციის შემდეგდროინდელი შემოქმედება სავსეა ოპტიმიზმით და მუშათა კლასის საქმისადმი ღრმა რწმენით. ახალი ცხოვრების ნათელი სურათები განსაკუთრებით მკაფიოდ გამოხატა პოეტმა თავის პოემებში: „ეპოქა“ და „რევოლუციური საქართველო“, „ეპოქის“ ფაბულა ძლიერ ფართო და ვრცელი იყო, შემდეგში პოემა ეს ნაწარმოები ცალკეულ ლექსებად დაანაწილა. ამ ნაწარმოებში პოეტი ასახავდა როგორც პოლიტიკურ, ისე ყოფაცხოვრებითი და იდეოლოგიური რიგის [illegible] ნაბეჭდებს. მასში გამოხატულია [illegible] ინტერესტიული საქართველოს მშენებლობა, სოფელი და ქალაქი და, გარდა ამისა, პოეტი ეხებოდა მთელ მსოფლიო გარემოცვასაც. „რევოლუციური საქართველო“ — ეს იყო ნაბიჯი წინ მის შემოქმედებაში, მასში პოეტმა გამოხატა დიდი გარდატეხის წლის სოციალური და პოლიტიკური ალმავლობის სურათები.

დღეს გალაქტიონ ტაბიძე — საქართველოს სახალხო პოეტი,—შთაგონებული ჩვენი ბედნიერი ცხოვრების ბრწყინვალე დღეებით, აღფრთოვანებული უმღერის საბჭოთა ხალხის ბედნიერ და საამურ ცხოვრებას, უმღერის ლენინ-სტალინის პარტიის დიად საქმეს, მთელი კაცობრიობის ბრძენი ბელადის ამხანაგ სტალინის გენიას.

ვრცელი გზა გაიარა პოემამ 30 წლის მანძილზე. გ. ტაბიძის ლექსებში სიმბოლიზმი — ჯანსაღი რეალიზმით შეიცვალა, წვრილბურჟუაზიული უიმედობა — ოპტიმიზმითა და საბჭოთა პატრიოტიზმით. მისი ლექსების თემა დღეს არის არა „ცისფერი ყვავილი“ და „მთაწმიდის მთვარე“, როგორც ოდესღაც, არამედ საბჭოთა მოქალაქე, საბჭოთა ადამიანი, წითელარმიელი და კოლმეურნე გლეხი. პოეტი უკვე დიდი ხანია გახდა ახალი ადამიანის სულისკვეთების საუკეთესო გამომხატველი. მრავალფეროვანია მისი ლექსის თემატიკა, პოეტის მხედველობის არეს გარეშე არ რჩება ეპოქის ისტორიული ნაბიჯები. მას აქვს ლექსები საბჭოთა ხალხების ძმური კავშირის, საბჭოთა პრესის, ჩვენი ქვეყნის თავდაცვითი ძლიერების, საკოლმეურნეო სოფლის და სხვა დიდმნიშვნელოვან საკითხებზე.

გალაქტიონ ტაბიძემ მთელი თავისი მდიდარი შემოქმედებითი უნარიანობა საბჭოთა ლიტერატურის აყვავების და გაძლიერების საქმეს მოახმარა. საბჭოთა საქართველოს ფართო მასების საყვარელი პოეტი დღესაც კვლავ ნაყოფიერად განაგრძობს თავის შემოქმედებითს მუშაობას.

ს. ბ. 24/XII-38 №116

ჯ. ჟანიშვილი

კლასიკური ქვეყნების მითოლოგია

მითოლოგია დღეს ჩვენთვის ლამაზი და საინტერესო ზღაპრების კრებულია. თავის დროზე კი მითოლოგია რელიგიურ სისტემას წარმოადგენდა, ის იყო მაშინ ხალხის მსოფლმხედველობა, მისი იდეოლოგია. ყოველივე იდეოლოგია საბოლოო ანგარიშში არის ადამიანის თავში ასახული და გადამუშავებული სინამდვილე. ამ ასახვა-გადამუშავების დროს სინამდვილე განიცდის ცვალებადობას და ხშირად სრულიად მახინჯდება, აქედან წარმოსდგება სხვადასხვანაირი მსოფლმხედველობა, სხვადასხვა იდეოლოგია.

პირველყოფილ უკლასო საზოგადოებაში მითიური არსებანი წარმოადგენენ ბუნების განსახიერებულ ძალებს, კლასობრივ საზოგადოებაში კი მათ ემატება და ზოგჯერ სცვლის საზოგადოებრივ-ისტორიული ძალები. შიში ამ გაუგებარი, საიდუმლო ძალების წინაშე აჩოქებს ადამიანს, იმონავებს და ჩაგრავს. მაგრამ ადამიანი საბოლოოდ ვერ ურიგდება რეალურ ცხოვრებაში გაბატონებულ უკეთურობას და უსამართლოებას. ამიტომ ის ოხზავს იდეალურ სამყაროს და იჯერებს მას.

მითის წარმოშობის საილუსტრაციოდ შეიძლება გამოვიყენოთ პიგმალიონის ამბავი. კვიპროსის კუნძულზე ცხოვრობდა განთქმული მოქანდაკე პიგმალიონი. ის დიდი ხელოვანი იყო და ოცნებობდა ისეთ საცოლეზე, რომელიც იშვიათ სილამაზესთან ერთად დაჯილდოებული იქნებოდა გულუბრყვილო უმანკოებითა და მოკრძალებით. კვიპროსელი ქალები კი, მისი აზრით, მეტად თამამი და უტიფრები იყვნენ. სილამაზისა და სინაზის თაყვანისმცემელი პიგმალიონი აღფფოთებული იყო მათი საქციელით და გადაწყვიტა მუდამ უცოლოდ დარჩენა. ხელოვანის ფანტაზიას მაინც არ ასვენებდა საოცნებო ქალის სახე. მან გამოჰკვეთა სპილოს ძვლისაგან იდეალური ქალი, რომელშიაც მოცემული იყო იშვიათი სილამაზე და უმანკოება. ისე მოეწონა პიგმალიონს საკუთარი ქმნილება, რომ შეუყვარდა კიდეც ეს ქანდაკება, რომელსაც ყველაფერი ჰქონდა, რაც უნდა ჰქონოდა იდეალურ საცოლეს, მაგრამ აკლდა სიცოცხლე.

უზომოდ იტანჯებოდა პიგმალიონი. რა უნდა ექნა? ისევ ტაძარში წვავდა და შეევედრა ვენერას (სიყვარულის ღმერთს), ისეთი სრულყოფილი ცოლი მიეცა მისთვის, ოღონდ მისი ქანდაკება იყო. შეებრალა მშვენიერ ვენერას პიგმალიონი და გადასწყვიტა შეასრულოს თხოვნა. მაგრამ კვიპროსელ ქალებში ვერ აღმოაჩინა ისეთი, როგორსაც მოქანდაკე სთხოვდა. ისევ სასწაულს მიმართა: პიგმალიონი რომ სახლში დაბრუნდა, ქანდაკებასთან მივიდა და აღფრთოვანებულმა უცქირა ერთხახს საკუთარი ფანტაზიის ქმნილებას. ბოლოს ვეღარ გაუძლო ამ იშვიათ სილამაზის მიმზიდველობას და მოკრძალებით ეამბორა. სასწაულიც სწორედ აქ მოხდა: კოცნისაგან ქანდაკება გათბა, გაცოცხლდა და ვაჟს გადაეხვია. სინამდვილით უკმაყოფილო პიგმალიონმა იპოვა იდეალური ცოლი, რომელიც თითონვე გამოიგონა. ასე იქცეოდა ხალხიც: სინამდვილეში არსებულით უკმაყოფილო ის იგონებდა თავის უზრტი ფანტაზიით ზღაპრულ არსებათა სამყაროს, ჰქმნიდა ათასგვარ ელესზიებს და თვითონვე იჯერებდა მათ არსებობას. ბუნების გაუგებარი და ამოუცნობი ძალების წინაშე სუსტს და ცხოვრებაში დაჩაგრულ ხალხს ყოველ ნაბიჯზე ესაჭიროებოდა ძლიერი მფარველები და ისიც იგონებს სამართლიან, კეთილ და ყოვლისშემძლებელ ღმერთებს თავის მოსარჩენად, ხეჯრა მათი არსებობა, ეევდრება მათ და თავს ინუგეშებს ტყუილი იმედით, რომ „ადრე თუ გვიან ღმერთები დასჯიან უსამართლოებას და ჩაგრულებს უშველებათ“ სწორედ ესაა რელიგიაში ყველაზე უფრო ცუდი. ტყუილი იმედით ის ამშვიდებს ხალხს და ხელს აღებინებს ბრძოლაზე. მეცნიერება: ამისათვის ებრძვის ყოველგვარ რელიგიას, თვალებს უხელს ხალხს და მოუწოდებს ბრძოლისაკენ.

ოქტომბრის დიდმა რევოლუციამ გამოაფხიზლა საბჭოთა ქვეყნების ხალხები. მათ ხუნვი აქციეს რელიგიას, გაყვნენ ლენინ-სტალინის მეცნიერულ გზას და საკუთარი ხელით ჰქმნიან ბედნიერ ცხოვრებას. გაუგონარი მიღწევებით აღფრთოვანებული მშრომელები აშენებენ ახალ სოციალისტურ ქვეყანას და ეუფლებიან კულტურის მწვერვალებს, ტექნიკას, მეცნიერებას და ხელოვნებას.

კაცობრიობის კულტურის საგანძურში ძვირფას მარგალიტებად აწყვია ძველი ბერძნებისა და რომაელების მითოლოგიის პოეტური სახეები. კლასიკური ლიტერატურა სავსეა მათი შორეული ანარეკლით. დიდი კლასიკოსები ხშირად ხმარობენ ისეთ მეტაფორებსა და ალეგორიებს, რომელსაც ვერ გაიგებ თუ არ იცნობ ამ მითოლოგიას. მითოლოგია თავისთავად საინტერესოა, როგორც ხალხური შემოქმედება.

ყველა ხალხს შეუქმნია განვითარების გარკვეულ საფეხურზე თავისებური მითოლოგია, რომელიც შემდეგ დავიწყებას მისცემია ან შემონახულა გადანაშთების სახით და არეულია ფოლკლორის სხვა სახეებში. ყველაზე უფრო შემონახული და შესწავლილია ძველი ბერძნების მითოლოგია. აგრეთვე მათი მიმბაძველების — რომაელებისა.

კ. მარქსი დიდად აფასებდა ძველი საბერძნეთის კულტურას და მითოლოგიას: „ცნობილია, რომ ბერძნული მითოლოგია შეადგენდა ბერძნული ხელოვნების არა მარტო არსენალს, არამედ მის ნიადაგსაც“ (მარქსი, „პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკისათვის“. სახელგამი, ტფილისი, გვ. 35) შემდეგ მარქსი ამბობს: „თამაკაცი ხელაზლა ბავშვად ვერ იქცევა, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაბავშვდება. მაგრამ განა მას არ ახარებს ბავშვის გულუბრყვილობა, განა თვით იგი არ უნდა მიისწრაფოდეს, რომ უმაღლეს საფეხურზე. გადმოსცეს მისი ნამდვილი არსება და განა ბავშვის ბუნებაში სიცოცხლეს არ მიიღებს ყოველ ეპოქაში მისი საკუთარი ხასიათი თავისი ჭეშმარიტი ბუნებრივი სახით? კაცობრიობის საზოგადოებრივ ბავშვობას, როდესაც იგი უუფშვნეტერესად გაიშალა, რატომ არ უნდა ჰქონდეს ჩვენთვის მარადიული მიმზიდველობა, როგორც განუმეორებელ საფეხურს? ერიან გაუწვრთვნელი ბავშვები და ნაწილობრივად ჭკვიანი ბავშვები. ძველ ხალხთაგან ბევრნი ამ კატეგორიაში მეუთვნიან. ბერძნები ნორმალური ბავშვები იყვნენ“. (იქვე)

ანთეოსი, ვულკანი, ამური და მრავალი სხვა, უკვდავნი არიან და არასოდეს არ დაჰკარგავენ თავიანთი სილამაზეს. უკვდავია აგრეთვე მათში განსახიერებული ალეგორიები.

აუცილებელია საღი თვალით გაანალიზოლთ როგორც ფოლკლორი საერთოდ, ისე მითოლოგიაც; აუფხსნათ და განუმარტოთ ბავშვებს მითოლოგიური სახეები და ალეგორიები და მაშინ მითოლოგია გამოვადგება არა მარტო ზნეობრივი და ესთეტიკური აღზრდის საშუალებად, არამედ ჩინებული ანტირელიგიურ მასალადაც. „მე ისევ მივაქცევ თქვენს ყურადღებას, ამხანაგებო, იმ ფაქტს, რომ ყველაზე უფრო ღრმა და მკაფიოდ გამოკვეთილი, მხატვრულად სრულყოფილი ტიპები გმირებისა შექმნილია ფოლკლორის მიერ, მშრომელი ხალხის ზეპირი შემოქმედებით. სრულყოფილობა ისეთი სახეებისა, როგორიცაა ჰერკულესი, პრომეთე, მიკულა სელიანინოვიჩი, სვიატოგორი, შემდეგ ფაუსტი, ვასილისა მშვენიერი, ირონიული ივანე სულელი, რომელსაც მუდამ ბედი სწყალობს. ბოლოს პეტრუშკა, რომელიც ამარცხებს ექიმს, ხუცესს, პოლიციელს, ეშმაკს და სიკვდილსაც კი, — ყოველივე ეს სახეებია, რომლის შექმნაში ჰარმონიულად შეერთებულია რაციონი და ინტუიცია, აზრი და გრძნობა“. (ა. მ. გორკი, „მოხსენება მწერალთა სრულიად საკავშ. ყრილობაზე“, 1934 წ.)

საბჭოთა მასწავლებელი 24/XII-38 №116

გაზეთი „ივერია“—ახალწლის პირველი

(გაზ. „ივერიის“ ისტორიიდან)

ახალწლის ორი დღით ადრე, 1885 წლის 30 დეკემბერს, ფოსტა-ლეონიდა თბილისში მყოფ მწერალ-მოღვაწეებს ილია ჭავჭავაძის ხელ-მოწერით შემდეგი შინაარსის სალა-რბაზო ბარათები ჩამოუტანია:

„ვთხოვთ მეწვეოთ ხალხ. სალამის საბმაბათს. ერთად მივეგებოთ ახალ წელიწადს და „ივერიის“ პირველ ნომერს“.

მთავრობის განკარგულებით გაზ. „დროების“ სამუდამოდ დახურვის შემდეგ ილიას თავის თვიურ ჟურ-ნალ „ივერიის“ ყოველდღიურ გაზე-თად გადაკეთება გადაეწყვიტა და დიდ სამზადისში იყო.

მაშინ იქნა ახალ-ბებუთოვის ჭურ-ჩაზე ცხოვრობდა ზუბალაშვილის სახლში, კარგად იყო მოწყობილი და მოსაოხებელ მშვენიერ სადილ-ვახ-შმით უმასპინძლდებოდა ხოლმე.

რედაქციად ილიას ბინა იქნა არ-ჩეული (ახალ-ბებუთოვის ჭურ № 9). გაზეთი უნდა დაბეჭდილიყო მესან-გრეთი ჭურაზე ე. ხელაძის საკუთარ სახლოვაზში მოთავსებულ სტამბაში:

წლის დასასრულისათვის ყველაფერი მზად იყო.

„გარეშე თანამშრომლებს,—წერს ყიფშიძე.—უკვე წერილები დაეგზა-ვნათ თბოვინთ, მოგვაწოდეთ საგზე-თო მასალაო. რედაქციაც შესდგა ი, რედაქტორს გარდა, ორიოდე კა-ცი ვიყავითო. კორექტორად დანიშ-ნული იქნა ა. ახნაზაროვი“.

ახალი წლის წინა ღამეს გაზეთის თანამშრომელნი, მწერალნი, საზო-გადო მოღვაწენი და სხვა სასაბიკეცე-მო პირნი შუადამემდის ელოდნენ პირველ ნომრის დაბეჭდვას.

„ოთხი თვე იყო თითქმის,— გად-მოგვცემს ძველი მოღვაწე,—ქართუ-ლი გაზეთი თვალით არ გვეხახა და. რასაკვირველია, ეს მგოსანთა და ზე-ლოგანთა, მწიგნობართა და ლიტერა-ტორთა კრებულიც მოუთმენლად მოელოდა ახალი გაზეთის პირველ ნომერს, უფრო დიდი ფორმატისას, ვიდრე „დროება“ იყო. კარგი ახალი-წელიწადი გაუთენდა მეორე დღეს ჩვენს ქეყანასა, შეკრებილთაც კარ-გად ისიამოვნეს. ზმასა და ნაკეფს ექსპრომტებს დასასრული არა ჰქონ-და“.

თამადად ჩვეულებისამებრ ცნო-ბილი ტოლუუმბაში პოეტი რაფიელ ერისთავი იყო, რომელიც მუნასიბე-ბით სვამდა დამსწრეთა სადღეგრძე-ლოებს.

„სამშობლოს“ ავტორი დავით გიორგის-ძე ერისთავი არ ჩამორჩა თამადას. მან სამი მოსწრებული მუ-ნასიბი თქვა ახალწლის შეხვედრაზე „ივერიის“ რედაქციაში:

რაფიელ ერისთავს:

ტოლუმბაში განთქმული ხარ
პოეტთ შორის პატარიარხო,
ვისურვებ, რომ ძველი წელი
ყველგ მრავალი დაგვიმარხო.

„ივერიას“.

ამაღამა იშვა ბავშვი
ილიამ ჰრქვა „ივერია“
მეტად დიდი გამოვიდა
ხონელიც!) ვერ მოერია;
სტამბაშიაც ძლივს მოაწყეს
ხელაძესაც!) ერია—
ლუკაც!) შიშით კანკალება
არ წაბილწოს ნომერია...

ილიას

ღმერთმა ინებოს, ილია,
არ მოგერიოს ძალია,
და კარგათა გაგეზარდოს
ეს მამის ერთა შვილია.
კარგა გათენებული იყო, როცა ახალწლის პირმშო გაზ. „ივერიის“ პირველი ნომერი ხელში. ნადიმით შეზარხოშებული თანადამსწრენი თა-ვიანთი სახლებისაკენ გაიმართნენ.

ი. ბალასანოვილი

[1]) მწერალი ილია ჭ-ტაძის ფსეუდონიმი.
[2]) სტამბის ექვთი ხელაძეზია საუბარი.
[3]) ავდელისმებისა ფსევდონიმი ლუკა ისარლიშვილი.

ახალგაზრდა კომ. 1/I-39 №.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„ᲘᲐᲓᲘᲒᲐᲠ ᲓᲐᲣᲓᲘ“

ძველ საქართველოში ბრწყინვალეზ-ია ეროა განვითარებული ხალხური მედიცინა. ჩვენს სიძველეთასაცავებში დაცულია ძველი ქართული სამკურნალო წიგნების მრავალი ხელნაწერი. ყველა ეს ისტო-რიული ძეგლი სათანადო შესწავლასა და გამომზეურებას საჭიროებს, რომელიც, სამეცნიერო მიზნებიდან გარდა, ბაზ-რძელივ შავ მუშაობას მოითხოვს.

უკანასკნელ ხანებში ეს ძვირფასი ის-ტორიული მასალა, რომელიც ეროვნულ მნიშვნელობასაც არ არის მოკლებული, მეზეურმის თარიღებზე ხელსაწყობლად ეფა-გა. მხოლოდ 1935 წელს, პარტიასა და მთავრობას ხალხის მეთიოვნებია და უშუალო და-ხმარებით, მათი შესწავლასა და გამოცე-მის საქმეს ხელი მოეკიდა ეკიმნა ᲚᲔᲥᲢᲝᲠᲘ ᲙᲝᲢᲘᲔᲕᲘᲩᲘᲡ, რომელმაც თავისი დაუღალავი მუშაობის შედეგად უკვე ვა-მოსცა ორი ტეიტი: „წიგნი საკეიმოა“ (1936 წ.) და „იადიგარ დაუდი“. პირველი მათ შორის წარმოადგენს XIII საუ-კუნის სამედიცინო სახელმძღვანელოს, ხოლო უკანასკნელი, რომელიც ამ რამ-დენიმე დღის წინათ გამოვიდა, დაწერი-ლია მე-16 საუკუნეში და თავისი ღირსე-ბით, შეიძლება ითქვას, ყველაზე მნიშვნე-ლოვან ძეგლს წარმოადგენს ამ დარგში.

„იადიგარ დაუდი“ თურქული სიტყვაა და ნიშნავს „დავითის სახსოვარს“. წიგნი დაწერილია საქართველოს მეფის დავითის მიერ, რომელსაც მუსულმანები, და მათი გავლენით ქართველებიც, დავითას „ᲛᲔᲤᲔ ᲗᲐᲠᲘᲗᲐᲜᲘᲡ“ ეძახ-დნ თერანაიას. პირველი ექვსი მოზრდილი კარი გვაწვდის ცნობებს ფილოსოფიიდან, ანატომიიდან, ფიზიოლოგიიდან, ბიგიენი-დან, დიეტეტიკიდან და ხაერთად ეხება ზოგადი მედიცინის და პროფილაქტიკის საკითხებს. წიგნის უდიდესი ნაწილი ალ-ფერს ხსდებოდეს დაავადებანი და მათი მკურნალობის ხერხები.

კითხულთა ამ შრომის და განცვიფრე-ბაში მიდიხარ, როგორმა მაღალი კულტუ-რა უნდა ჰქონოდა ამ ერს შორეულ ბა-ტორიულ წარსულში, რომ ასეთი, და კი-დევ სხვა მრავალი ᲙᲣᲜᲗᲨᲔᲠᲐᲢᲘᲡᲐ მეცნიე-რული სამკურნალო წიგნი მოეცა. ამ წიგ-ნში, რომელიც შედარებით ხსებითია ეს-რო ახალი საუკუნეების ნაწარმოებია, სა-ქართველო გულმოდგინეზით არის გადმო-ცემული მედიცინის ყველა მოგალონ დარ-ვი, არ არის დაგაწყვეტილი ხულ უნნიშ-ვნელო წვრილმანენიც კი. წიგნის ავტორს ღრმად სწამს მისი ღერძის საკოველთაოდ ადარაბეტელი დებულება, რომ მედიცინა ფილოსოფიის ერთი დარგია და ისიც თვითეულ დეტალს ფილოსოფიური სიღრ-მითა და ᲨᲔᲠᲬᲚᲘᲗᲘᲠᲔᲑᲘᲗ ᲐᲮᲜᲐᲕᲡ.

წიგნს წინ უძღვის რედაქტორის, ეკიმ ლ. კოტტეტშვილის ვრცელი გამოკვლევა „მედიცინა ძველ საქართველოში, XVI საუკუნე“. მთელი რიგი წლების ინტენსი-ურმა შრომამ ამ დარგში გამოკვლევის ავტორს ხაკმაოდ დიდი ფეტქიური ბასალა დუფრიოვა. ეს შრომა პირველ სერიოზულ მედიცინის ისტორიას ლ. კოტტეტშვილი სამ პერიოდად ყოფს: პირველ პერიოდს განეკუთვნება IX-XII საუკუნის ძეგლები, როდესაც ქართული სამკურნალო-ფილოსო-ფიური აზროვნება იმყოფება ბერძნული მედიცინის ძლიერი გავლენის ქვეშ, მეო-რე პერიოდს ეკუთვნის XII-XVI საუკუ-ნეები, როდესაც მასზე გავლენას ახდენს ირანულ-არაბული მედიცინა. ამ პერიო-დის ძეგლებია „წიგნი საკეიმოა“ — ოოკვა ყოფილისა, „კარაბადინი“, შედგენილი აბ-რაამის მიერ და სხვ. მესამე პერიოდი იწ-ყება XVI საუკუნეში და XIX საუკუ-ნემდის მოდის. ამ პერიოდში უკვე ევ-ვრაფობლად სუტდება ირანულ-არაბული გავლენა, ქართული მედიცინა თანდათან უახლოვდება დასავლეთ ევროპულ სამ-კურნალო მეცნიერებას და ბოლოს მოლიანად ᲗᲘᲗᲘ გავლენის ქვეშაა ეკუეა. „იადიგარ დაუდი“ მესამე პერიოდს განეკუთვნება. ამ ძეგლში, რომელს ექვსი ეარიანები არსებობს, უდიდესი გავლენა მოახდინა მოელს ქართულ მედიცინაზე თვით მცხარამეტე საუკუნემდის.

წიგნი საქართველოს სამედიცინო და სახნიოლოგიო გამომეცმლობისა და მისი რედაქტორის ეკ. ლ. კოტტეტშვილის შეერ-ოებული ძალღონით ინე შესანშნავად არის გამოცემული, რომ მთლიანად აკმა-ყოფილებს ყველა იმ მოთხოვნილებას, რას წაყენებაც შეიძლება სამეცნიერო შრომა-ხადმი. შრომას წამძღვარებული აქვს რე-ტაკერირება და გახსნილ აკლდამა. აკლდა-მში აღმოჩნდა ბრონეთის ქსოვილის ნაჭრები, ხის ტეტეები, ლურსმანი და სხვა საგნები. ნიზამის ძეგლის საბოლოო რესტავრირება ახლა დაიწყეს.

ნიზამმა უდიდესი გავლენა მოახდინა ირანულსა და აზერბაიჯანულ ლიტერა-ტურაზე, რომელიც ამ გავლენას ახლაც ვანიცდნა. მისი ნაწარმოებები ცნობილი ირიან მთელს აღმოსავლეთში. ნიზამის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ შენახულია ხალხური გადმოცემები. ამ გადმოცემების მიხედვით იგი არ ეყოფდა სიმდიდრესა და პატივს. ერთხელ, გეიამ-ბობს ერთიერთი გადმოცემა, ნიზამი შეხვ-და შაპს, რომელმაც მას არუკა ბრაწეფ-მის მოსასმაი, ძვირფასი თვლებით მო-ქედილი ჯოხი და ათასი ოქრო. ნიზამმა არ მიიღო სარეკარი და არწმუნებდა შაპს დატაკოთვის დაერიგებინა ძვირფასი ნივ-თები. მან არ მიიღო აგრეთვე შაპის მი-პატიეება გადასულიყო საცხოვრებლად სასახლეში.

ნიზამს, — მოგვითხრობს გადმოცემა, — ეუვარდა უბრალო საპმელ-სასმელი და სადა ტანისამოსი. იგი მეტი სიამოვ-ნებით ისაუბრებდა უბრალო სოფლელთა, ვიდრე შაჰებს.

თბილისის სტალინის სახელობის სა-ხელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი Ჯ. ᲙᲘᲙᲚᲘᲫᲘ თავის გამოკვლევაში „ᲠᲣᲡᲗᲐᲕᲔᲚᲘ ᲓᲐᲓᲘᲒᲘᲡ ᲓᲐᲓᲘᲒᲘᲡ“ ამბობს, საქართველოში პოეტს ᲞᲝᲛᲘᲡᲗᲕᲘᲡ მისსავე სიცოცხლეში იცრობდნენ. პროფესორ კიკალაძეს შესაძლებლად მიაჩნია, რომ ნიზამი საქართველოში ჩამოსულიყოს.

„საქმე ის არის, — ამბობს იგი, — რომ შირაანში აღსართანი, საქართველოს მეფის დავით აღმაშენებლის ქალის შვი-ლიშვილი, რომელიც მფარველობას უწევ-და ნიზამს, არაერთხელ მოსულა სა-ქართველოში ᲑᲠᲬᲧᲘᲜᲕᲐᲒᲘ ᲐᲛᲐᲚᲘᲡ თან-ხლებით. ერთი ასეთი დარბაზობის დროს (1193 წ.) სახელოვანი სტუმრებისათვის გამიმართა ნაზაკაროა ნადიმი და ამ ნადი-მის დროს პოეტთა პაექრობა და ჯიმარ-თა გაჯიბრება. არა გვაქვს საფუძველი, რომ ამ ბრწყინვალე ამალაში, რომელ-შიც პოეტებიც შედიოდნენ, არ ყოფილი-ყოს საყოველთაოდ სახელმოხვეული ნი-ზამი განჯელი“. (საქმესი).

ახალგაზრდა კომ. 4/I-39 №3.

მზადება ნიზამი განჯელის ᲨᲘᲓ ᲬᲚᲘᲡ ᲘᲣᲑᲘᲚᲔᲡᲐᲗᲕᲘᲡ

აზერბაიჯანის ლიტერატურული საზო-გადოებრივი ენერგიულად ემზადები-ვენილიერი რესპუბლიკის თანამედროვეს აზერბაიჯანის უდიდესი პოეტის ნიზამი განჯელის 800 წლის იუბილეს დღესასწა-ულისათვის. ნიზამის კალამს ეკუთვნის მთელი რიგი პოემები — „ლეილი და მეჯნუნი“, „ხოსროვი და შირინი“, „ის-კანდერ ნამე“, სადაც იგი მოგვითხრობს ალექსანდრე მაკედონელის საგმირო საქ-მეებს, სამი ათასი ორტაბოვანი ლექსი სიერთო სათაურით „ჰაშმი“ (ტუფეული), პოემა „ჰეფთ ფეიქარი“ და სხვები. ნიზა-მი, იმ დროინდელი ჩვეულების მიხედვით, ფარსულ ენაზე სწერდა. ნიზამის ხელნა-წერები ინახება სხვადასხვა მუზეუმებში — ლენინგრადში, ლონდონში, პარიზში, ოქსფორდსა და სხვა ადგილებში. ამჟამად ბაკოში იმყოფება სსრ კავშირის მეცნიე-რებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეო-ბის ინსტიტუტის გამგე პროფესორი ბერ-ტელსი, რომელიც ჩამოვიდა აზერბაია-ჯანში, რათა კონსულტაცია გაუწიოს და დახმარება აღმოუჩინოს ადგილობრივ მეცნ-�erიულ ძალებს ნიზამის იუბილეასთვის მზადების საქმეში. აღმოსავლეთმეცოდნეო-ბის ინსტიტუტის მთელი რიგი მეცნიერი მუშაკები სამეცნიერო წერილებს ამზადებ-ენ ნიზამის შემოქმედების შესახებ. მო-ნოგრაფიას ნიზამის ცხოვრებისა და შე-მოქმედების შესახებ ამზადებს პროფ. ბერტელსი. პოეტები დიაკონოვი და პტი-ცინი რუსულ ენაზე სთარგმნიან პოემებს „ხოსროვსა და შირინს“ და „ჰეფთ ფეი-ქარს“, აგრეთვე პოემას „ლეილი და მეჯნ-ნუნს“. მზადდება სათარგმნად პოემა „ის-კანდერ ნ-ნეს“ ტექსტი. გადაღებულ იქ-ნება ნიზამის ამ ხელნაწერთა ფოტოსურა-თები, რომლებიც ოქსფორდის და სხვა წიგნთსაცავებში ინახება.

ნიზამი განჯელმა თავისი ცხოვრების მე-ტი ნაწილი განჯაში გაატარა და აქვე გარდაიცვალა. ნიზამი დასაფლავებულია ყველი განჯის ტერიტორიაზე, რამდენიმე კილომეტრზე ახლანდელი კიროვაბადდან, აზერბაიჯანის ინდუსტრიული ცენ-ტრიდან. ნიზამი დაბადა 1141 წელს და გარდაიცვალა 1203 წელს. ნიზამის მაზო-ლეუმის ნანგრევი შენახულია რამდენიმე კილომეტრ მანძილზე კიროვაბადიდან. 1923 წელს სცადეს მაზოლეუმის რეს-ტავრირება და გახსნეს აკლდამა. აკლდა-მში აღმოჩნდა აბრეშუმის ქსოვილის ნაჭრები, ხის ტეტეები, ლურსმანი და სხვა საგნები. ნიზამის ძეგლის საბოლოო რესტავრირება ახლა დაიწყეს.

ნიზამმა უდიდესი გავლენა მოახდინა ირანულსა და აზერბაიჯანულ ლიტერა-ტურაზე, რომელიც ამ გავლენას ახლაც ვანიცდნა. მისი ნაწარმოებები ცნობილი ირიან მთელს აღმოსავლეთში. ნიზამის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ შენახულია ხალხური გადმოცემები. ამ გადმოცემების მიხედვით იგი არ ეყოფდა სიმდიდრესა და პატივს. ერთხელ, გეიამ-ბობს ერთიერთი გადმოცემა, ნიზამი შეხვ-და შაპს, რომელმაც მას არუკა ბრაწეფ-მის მოსასმაი, ძვირფასი თვლებით მო-ქედილი ჯოხი და ათასი ოქრო. ნიზამმა არ მიიღო სარეკარი და არწმუნებდა შაპს დატაკოთვის დაერიგებინა ძვირფასი ნივ-თები. მან არ მიიღო აგრეთვე შაპის მი-პატიეება გადასულიყო საცხოვრებლად სასახლეში.

ნიზამს, — მოგვითხრობს გადმოცემა, — ეუვარდა უბრალო საპმელ-სასმელი და სადა ტანისამოსი. იგი მეტი სიამოვ-ნებით ისაუბრებდა უბრალო სოფლელთა, ვიდრე შაჰებს.

თბილისის სტალინის სახელობის სა-ხელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი Ჯ. ᲙᲘᲙᲚᲘᲫᲘ თავის გამოკვლევაში „ᲠᲣᲡᲗᲐᲕᲔᲚᲘ ᲓᲐᲓᲘᲒᲘᲡ ᲓᲐᲓᲘᲒᲘᲡ“ ამბობს, სა-ქართველოში პოეტს ᲞᲝᲛᲘᲡᲗᲕᲘᲡ მისსავე სიცოცხლეში იცრობდნენ. პროფესორ კიკალაძეს შესაძლებლად მიაჩნია, რომ ნიზამი საქართველოში ჩამოსულიყოს.

„საქმე ის არის, — ამბობს იგი, — რომ შირაანში აღსართანი, საქართველოს მეფის დავით აღმაშენებლის ქალის შვი-ლიშვილი, რომელიც მფარველობას უწევ-და ნიზამს, არაერთხელ მოსულა სა-ქართველოში ᲑᲠᲬᲧᲘᲜᲕᲐᲒᲘ ᲐᲛᲐᲚᲘᲡ თან-ხლებით. ერთი ასეთი დარბაზობის დროს (1193 წ.) სახელოვანი სტუმრებისათვის გამიმართა ნაზაკაროა ნადიმი და ამ ნადი-მის დროს პოეტთა პაექრობა და ჯიმარ-თა გაჯიბრება. არა გვაქვს საფუძველი, რომ ამ ბრწყინვალე ამალაში, რომელ-შიც პოეტებიც შედიოდნენ, არ ყოფილი-ყოს საყოველთაოდ სახელმოხვეული ნი-ზამი განჯელი“. (საქმესი).

კომუნისტი 5/I-39 №4.

М. Ст. 8/I-39 №4

ОСНОВОПОЛОЖНИК ОСЕТИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

(К 80-летию со дня рождения Коста Хетагурова)

Осетинский народ по праву гордится своим талантливым поэтом, основоположником осетинской литературы и осетинского языка—Коста Хетагуровым.

Коста Хетагуров родился в 1859 году в селении Нар Северной Осетии. В раннем детстве лишившись матери, он воспитывался у своих родственников. Начальное образование Коста получил в нарской приходской школе, а позже поступил во владикавказскую гимназию, но из-за отсутствия средств не смог окончить ее.

С детства Коста сильно увлекался живописью, позже литературной деятельностью.

После долгих мучений Коста удается попасть в Петербургскую академию художеств. Но и здесь поэт не смог окончить академию из-за плохих материальных условий.

Творчество Коста глубоко народно, насыщено революционным духом. Его стихи проникнуты глубокой любовью к народу, в своих произведениях дореволюционного периода он открыто призывал трудящихся Осетии—горцев к борьбе с самодержавием, за счастье народа, ибо он верил в грядущую победу над самодержавием.

Очень большое влияние на творчество народного поэта Коста Хетагурова имели великие писатели великого русского народа Пушкин, Лермонтов, Некрасов. За свою сравнительно недолгую жизнь Коста Хетагуров оставил богатое наследие.

Его поэмы, как «Додой», «Песнь о солдате», «Мать», «Фатима», «Перед судом», «Кому живется хорошо», являются любимыми произведениями народов Осетии, как народов счастливой социалистической родины. Народы Осетии высоко ценят и любят поэта, создателя осетинской художественной литературы.

Враги народа — троцкистско-бухаринская и буржуазно-националистическая свора—всеми способами старались очернить золотое наследство Коста, отделить его творчество от народа, но презренные враги просчитались.

Трудящиеся Юго-Осетии к 80-летнему юбилею Коста Хетагурова развернули широкую подготовительную работу. Создана правительственная юбилейная комиссия. В Сталинири Коста Хетагурову будет воздвигнут памятник. Наряду с этим идет подготовка к изданию произведений великого поэта на русском и осетинском языках. Полное собрание сочинений в трех томах будет издано Академией наук в Ленинграде. К этой работе привлечены сотрудник филиала языка и литературы Академии наук профессор Абаев и осетинские поэты Нигер и Бодаев. Будут также изданы на русском и осетинском языках книги, посвященные творчеству Коста, и специальное издание о его работах по живописи.

С. ГАГЛОЕВ.

Молодой Сталинец 8/I-39 №4

ა. ს. 9/I-39 №7

საინტერესო წიგნი

პოეტურნელმძღვანელების დასაბამიერელად საკ. ალკ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა „მოლოდეია გვარდიამ“ ახლახან რუსულ ენაზე გამოსცა ჰედაგოგიური შეცნიერებათა დოქტორის, ბავშვთა საყვარელი მეგობრის ნადეჟდა კონსტანტინ.-ასული კრუპსკაიას წიგნი: „უფროსები პიონერებისადმი“.

ეს წიგნი წარმოადგენს 19 წერილის კრებულს და ეძღვნები ეროვნ მოუთხრობს ბავშვებს პიონერიული ცხოვრების მნიშვნელოვან საკითხებზე: სწავლაზე, წიგნებზე, ბიბლიოთეკებზე, ყველა ეროვნების ბავშვების მეგობრობაზე, საზოგადოებრივ მუშობაზე და სხვ.

წიგნში მოთხრობილია მრავალი ეპიზოდი დიდი ოქტომბრის შესანიშნავი ცხოვრებიდან და მოღვაწეობიდან. ამ კრებულში მოთავსებული ზოგიერთი წერილი პირველად ქვეყნდება. ალნიშნული წიგნი დიდად დაეხმარება პიონერიულმეცადინეობას რაზმში საუბრების ჩასატარებლად.

ახლა, როცა არდადეგები ტარდება მეტად მნიშვნელოვანია კრუპსკაიას წერილი „ბანაკების შესახებ“, რომელშიც სხვათა შორის, ნაზეასმულია როგორ უნდა დასვენონ ბავშვებმა.

სასურველია ეს მეტად საინტერესო წიგნი, რომელიც 55 კაპ. ღირს, შეძენილ და წაკითხულ ყოველმა ხელმძღვანელმა და პიონერმა. საჭიროა სახელოვანის სამაგალითო და ახალგაზრდობის ლტ. სექტორმა თარგმნოს ქართულ ენაზე და დროზე მიაწოდოს პიონერიებს.

ალ. თავაზოვი.

ახალგაზრდა კომ. 9/I-39 №7

В. Т. 10/I-39 №8

ПЕРЕД ВЕЛИКИМ ЮБИЛЕЕМ

К 125-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Приближается 125-летие со дня рождения великого украинского поэта Тараса Григорьевича Шевченко. Дату эту страна наша отмечает, как радостный праздник всех братских народов Советского Союза.

В шестидесятых годах XIX столетия в Грузии зазвучали поэтические голоса, родственные поэзии Тараса Шевченко. Это были голоса великих грузинских поэтов Ильи Чавчавадзе и Акакия Церетели, творчество которых служило интересам национально - освободительного движения. Великие писатели XIX столетия первыми привили грузинскому народу любовь к Шевченко. Акакий Церетели лично встречался с Тарасом Шевченко. Украинский поэт произвел на него большое впечатление. Акакий Церетели всю жизнь вспоминал о Тарасе Шевченко и горячо любил его поэзию. С такой же любовью относились к поэзии Шевченко и другие грузинские писатели и общественные деятели — Нико Николадзе, Дмитрий Кипиани, Силован Хундадзе и другие.

В дальнейшем интерес и любовь к поэзии Шевченко возросли еще более. Нельзя не упомянуть известного педагога и писателя Ал. Гарсеванишвили, который перевел ряд стихотворений Шевченко. В 1911 году передовая, революционно-настроенная грузинская интеллигенция широко отметила пятидесятилетие со дня смерти поэта. Однако стихи Т. Шевченко переводились на грузинский язык еще задолго до этого. А в 1911 г. уже почти все журналы и газеты стали помещать переводы стихов Т. Шевченко, а также различные материалы, связанные с жизнью поэта и его поэзией. Стихи Т. Шевченко в переводах поэтов Шаншиашвили, Гандегили, Мчедлишвили и Иасаманя печатались в «Ганатлеба», «Цнобис Пурцели», «Чанги» и т. д.

И это было в то время, когда российское самодержавие сеяло между порабощенными народами антагонизм и душило их культуру.

Советская власть принесла народам бывшей России свободу, открыла широкий простор для их творческих сил.

Юбилеи Пушкина и Руставели в СССР явились замечательной демонстрацией сталинской дружбы народов. Поэт Советской Украины М. Бажан дал к юбилею Руставели прекрасный перевод на украинский язык поэмы «Витязь в тигровой шкуре», лучшие мастера украинского слова П. Тычина, М. Рыльский, М. Бажан, Первомайский посвятили Руставели и его родине стихи, полные тепла и любви.

С такой же радостью и любовью встречают 125-летие со дня рождения Тараса Григорьевича Шевченко и грузинские писатели.

Еще два года назад грузинские поэты решили создать новые переводы произведений Тараса Шевченко. Большая часть старых переводов не передает той высокой художественной образности и музыкальности, которые свойственны поэзии Шевченко, и потому не могут удовлетворить возросшие требования советского читателя наших дней.

Советские поэты Грузии поставили перед собой задачу по возможности передать на грузинском языке характерное звучание стихов великого украинского поэта, их внутреннюю революционизирующую силу. Стихи Шевченко должны звучать на грузинском языке не как «переводные», а как оригинальные поэтические произведения.

В этой большой работе советским писателям помогла поэтическ

Т. Г. Шевченко. Скульптура работы заслуженного деятеля искусств профессора М. Манизера.

● ●

их художественные приемы во многом были родственны художественно-поэтическим приемам Шевченко.

Работа советских поэтов Грузии принесла свои плоды. Сейчас мы уже имеем почти полный сборник переводов произведений Шевченко. Смело можно утверждать, что большинство этих переводов удовлетворит повышенные запросы сегодняшнего читателя. До последнего времени в Грузии полностью не была издана ни одна из поэм Шевченко. Теперь известные поэмы Шевченко «Кавказ», «Сон», «Катерина», «Гайдамаки» и др. переведены полностью. Издает их Детиздат Грузии.

Госиздат Грузии выпускает к юбилейным дням полный сборник стихов и поэм Тараса Шевченко («Кобзарь»). Издательство «Федерация» уже выпустило в свет отдельными изданиями «Сон», «Гайдамаки» и «Катерину».

Печатается и выйдет к юбилейным дням в издании Детиздата также монография «Жизнь и творчество Тараса Шевченко». Издательство «Федерация» издает к юбилею сборник, в котором будут помещены статьи о поэзии Шевченко, документы, связанные с его жизнью и творчеством, и посвященные Шевченко стихи грузинских поэтов.

При союзе советских писателей Грузии создана юбилейная комиссия. Она разработала также программу вечеров, посвященных творчеству Шевченко. Эти вечера будут проведены в городах и селах Грузии, в колхозах и на предприятиях. Один из таких вечеров уже состоялся в сел. Марткоби. Он привлек большую аудиторию и вызвал среди колхозников большой интерес к творчеству великого украинского поэта.

Чувством горячей братской любви, наполняющей сердца грузинского народа, мы встречаем юбилей великого поэта братского украинского народа Тараса Григорьевича Шевченко, чье поэтическое наследство вошло в золотой фонд

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბიოგრაფიული თარიღები

● ერეკლე მეორე, რომელიც შვილი იყო კახეთის მეფის თეიმურაზ მეორისა, დაიბადა 1718 წელს.

● 1733 წ., როდესაც იგი 15 წლის იყო, პირველი ბრძოლა გადაიხადა ნეზინის მინდორზე ლეკთა ჯარების წინააღმდეგ, რომელიც მისი გამარჯვებით დასრულდა.

● 1737 წელს ჰაბუკ ერეკლეს, რომელსაც პირველი სამხედრო „ნათლობა" უკვე მიეღებული ჰქონდა, ნადირ-შაჰი თავისთან იწვევს სპარსეთში. აქ პატარა კახი მონაწილეობას იღებს ნადირ-შაჰთან ერთად ინდოეთზე ლაშქრობაში. 1739 წელს, ერეკლე სამშობლოში ბრუნდება.

● 1744 წელს ერეკლეს ნადირ-შაჰმა კახეთის მეფობა უბოძა. ამიერიდან პატარა კახს ერეკლე მეორე ეწოდა.

● 1751 წელს ერეკლე ქართლ-კახეთის ჯარით სპარსეთის დასაპყრობად მიდის. იგი ბრწყინვალედ ილაშქრებს თავრის შიმართულებით და დაახლოებით 1 წლის შემდეგ ისევ უკან ბრუნდება.

● 1752 წელს ქ. ერევანს ალყა შემოარტყა ავღანელების წინამძღოლმა აზატ ხანმა. მის წინააღმდეგ ბრძოლა ერეკლემ იკისრა. მისმა მხედრობამ სასტიკად დამარცხა აზატ-ხანის ჯარი 18 ათასი კაცის შემადგენლობით და აუარბელი ნადავლიც იგდო ხელთ.

● ამავე წელს პატარა კახმა დაამარცხა შაქის ხანი ჰაჯი-ჩელები, რომელმაც თავითონ მოაწყო თავდასხმა საქართველოზე. ერეკლემ ამ ბრძოლის შემდეგ საქართველოს ტერიტორიას კვლავ შემოუერთა განჯა-ერევნის სახანოები.

● ერეკლეს სახელი მთელ მსოფლიოს შოეფო. ევროპაში იმ დროს ერეკლეს მთელი აღმოსავლეთის პირველ და უძლიერეს პიროვნებად თვლიდნენ. 1754 წელს პარიზში გამოიცა სპეციალური წიგნი სპარსეთ-საქართველოს შესახებ, სადაც ავტორი ერეკლე მეორეს უდიდეს აღფრთოვანებით იხსენიებდა. დასახელებული წიგნი მალე გადათარგმნა გერმანულ ენაზედაც და ამით მთელს კულტურულ ევროპას მოედო. პრუსიის უძლიერესი მეფე ფრიდრიხ დიდი ერეკლეს შესახებ უმბ.

ამბობდა: ევროპაში მე ვარ პირველი, ხოლო აზიაში ერეკლეო. მან სპეციალური მედალები ჩამოასხმევინა ერეკლეს გამოსახულებით და თავის ჯარებში, ყველაზე უმამაცეს მებრძოლებს ამ მედალებით აჯილდოებდა.

● 1762 წელს, თეიმურაზ მეორის სიკვდილის შემდეგ, ერეკლე აერთიანებს ქართლ-კახეთს და ამ გაერთიანებულ სამეფოს თვითვე განაგებს.

● ერეკლეს ბრძოლებს გაფაციცებით აკვანებენდნენ თვალს ეკატერინე მეორე და გამოჩენილი ფრანგი ფილოსოფოსი ვოლტერი, რომლებიც ერთმანეთისადმი მიწერილ წერილებში ზზრიად იხსენიებდნენ მას.

● 1770 წელს მოხდა ცნობილი ასპინძის ომი, სადაც, მიუხედავად გრაფი ტოტლებენის ღალატისა, ერეკლემ რიცხვობრივად ბევრჯერ მეტი მოწინააღმდეგის მხედრობა სასტიკად დაამარცხა, რის შემდეგაც ხალხმა მას ასპინძის გმირი უწოდა.

● 1773 წელს ერეკლემ და სოლომონ მეორემ შეერთებული ძალით დაამარცხეს ოსმალები ჯავახეთში. მაგრამ, რადგანაც სოლომონ მეფე ავად შეიქნა, სამხედრო მოქმედების გაგრძელება აღარ შეიძლებოდა და ქართველთა მხედრობა აუარბელი ნადავლით უკან გამობრუნდა.

● 1795 წელს ერეკლემ, რომელიც ამ დროს უკვე მოხუცი იყო, ღალატის შედეგად, პირველი დიდი დამარცხება იგემა. აღა-მაჰმად-ხანის ურდოები შემოესიენენ თბილისს და ქალაქს სასტიკად აოხრეს. ერეკლე იძულებული იყო მთაში წასულიყო.

● პატარა კახი გარდაიცვალა 1798 წელს ოელავში, წყალმანკისაგან. ნეშტი გადმოასვენეს მცხეთაში. დაკრძალულია მცხეთის საკათედრო ტაძარში.

● თელავში, დღემდის არის დარჩენილი ერეკლეს სასახლე ისტორიული გალავნით გარშემორტყმული. სასახლეში ახლა მოთავსებულია თელავის სამხარეთმცოდნეო მუზეუმი.

ერეკლე ხალხურ პოეზიაში

ბაგონიშვილ ერეკლესა...

ბატონიშვილ ერეკლესა
ირმის ძოძუ უწოვნია,
წყალი უსვამს ალგეთისა
ორიალეთზე უძოვნია,
გადდგადიათ საჩალეში
მონადარეს უპოვნია.

ერეკლეზე

მეფე ერეკლემ დასხეულა
იმ თავის გორდა ხმალსაო,
შენ რაღაც მეტყვი ფრანგულო,
რატომ არ მეტყვი ხმასაო.
უშიშრად შემომბიეი
ძალაში მიმატე ძალსაო,
გაკვეთა ჩემზე მოაგდე,
სად გაუგორეს თავსაო.

პაპარა კახი
(ხევსურული)

ერეკლე ბატონიშვილი
ერთ პატარა კახიაო,
ალგეთ ალგეთობასა
ცხრა-კეც რაზმი ჩახნიაო,
ახი ცხენს გაალახვინა,
ორას კარავს წახვიაო,
„ოშო რად უნდა გრძელება?"
შუბი ბუდეს გახვიაო.

ილია ჭავჭავაძე პაპარა კახის შესახებ

1898 წელს, ერეკლეს გარდაცვალებიდან 100 წლისთავის შესრულების გამო, დიდმა ილიამ ორი წერილი მოთავსება „იავნანაში". ამ წერილებში სახელგანთქმული პოეტი მეტად მგრძნობიარე სიტყვებით ახასიათებს ნამდვილ სახალხო გმირს, რომელიც „ნახეთავრ-სუფუნეზე მეტი ხმალაძოლებული ჰპპატრონობდა ქართველ ხალხს".

მოგვეყავს წერილებიდან დამახასიათებელი ადგილები:

„...თვითეულის საფლავის ქვეშეო, — ამბობს გერმანიის სახელგანქმული პოეტი ჰეინე, — დამარხულია მთელი ქვეყნიერობის ისტორიაო. თუ ეს ითქმის ყველა ადამიანზე თვითეულად, მაშ უფრო ბევრ-რიგად მართალია თ. გ. ორბელიანი, რომ მეფე ერეკლეზე სთქვა: „დიდება საქართველოსო მასთან მარხნა სამარესაო". უფრო ზედმიწევნით დაგვიხატა დიდ-ბუნებოვანობა მეფე ერეკლესი თვით ქართველმა ერამ და ორ სამ სიტყვაში გამოსაკვა მთელი ღვაწლ-მოსილობა გვირგვინოსან გმირისა, როცა იგრძნო, რომ მეფე ერეკლე დაჭარგა და „მამული ვეღარ იხილავს ერეკლეს ხმასა მღელვარეს"... მეფე ერეკლე რკინის კარი იყო საქართველოსი, აი მისი ისტორიული ხატი ეს არის და, თუ არ დიდბუნებოვანს კაცს, სხვას ვის შეუძლიან რკინის-კარობა გაუწოოს ქვეყანას?

ერის ასეთი მოწმობა უტყუარი საბუთია მეფე ერეკლეს დიდ-ბუნებოვანობისა. ეს რკინის-კარობა პატარა კახისა ოთხკედელ შუა მოგონილი და ხელად გამომცხვარი ეპითეტი კი არ არის, ეს სიტყვაა ერის გულთით შობილი და ერის ელდაცემულ გულიდანვე ამოფეთქებული, ვითა თოფის წამალი, როცა ცეცხლი ეცემა. აქ ლაპარაკობს თვით ერი, რომელიც ამისთანებში მტანსა-მტანად სიტყვა-ძვირია და თავდაჭერილი... ბევრი სახელდებული ისტორიაში არ დაიკადებს, რომ იგი სახელი თვით ერისაგან მიჰმადლებოდეს"...

ბ. ფ.

ერეკლე—ვოლტერისა და ეკატერინე მეორის მიმოწერაში

გამოჩენილი ფრანგი ფილოსოფოსი ვოლტერი და რუსეთის იმპერატორი ეკატერინე მეორე თავიანთ მიმოწერაში „უდიდეს ყურადღებას იჩენდნენ ერეკლე მეორის პიროვნების მიმართ.

ეკატერინე მეორისადმი მიწერილ ერთერთ წერილში ვოლტერი გულისტკივილსაც კი გამოთქვამს იმის გამო, რომ „თავადი ერეკლე არ იცნობს ჩვენებურ ბოლ-ვარებზე სეირნობასო, ჩვენს საოცარ კომიკურ ოპერებს, ჩვენს შესანიშნავ ვაკაცლებს და არ იცის მენუეტის რიგიანად ცეკვაო". წერილი ცხადად ლაპარაკობს, თუ რაოდენ ყალბად იცობდა ვოლტერი მაშინდელ საქართველოსა და პირადად ერეკლეს დაძაბულ ცხოვრებას.

1768-74 წლებში რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ომი წარმოებდა. ეკატერინე მეორემ დახმარება სთხოვა ერეკლესა და სოლომონს — გაეოლმჭრათ ახალციხეზე, თავის მხრიდან კი ამ ოპერაციისათვის გამოუზავნა ვრაფი ტოტლებენი რუსის ჯარით. ომის პერსპექტივებით გატაცებულ ეკატერინეს გულისყური სამხრეთისაკენ ჰქონდა და ვოლტერს სწერს: „ქართველებმა მართლაც აიღეს ბარალი, ოსმალების წინააღმდეგო", იქვე დასძენს: „ერეკლე უძლიერესია მათ თავადებს შორის, მასთან ჭკვიანი და გულადი ადამიანია, ამ ხელი მეფეს ამასწინათ ინდოეთის დაპყრობასო" და სხვ. შემდეგ გაკვრით: „მე დამავიწყდა მეთქვა თქვენთვის, რომ ამ ქალაქის აღებადის (ბაღდადი) მეფე ერეკლემ დაამარცხა ოსმალები ახალციხესთანო". ვოლტერი აღტაცებულია, რომ ქართველებს „ალარ სურთ უგზავნონ მუსტაფას თავისი ქალწულები, გულით მწადია, რომ ეს მართალი გამოგებოდეს და ყველა მათი მშვენიერი ქალწული თქვენი მამაცი ოფიცრების ხელში გადავიდოდეს; მათ ისინი სავსებით დაიმსახურეს. სილაჯაზე ჯიდლდოდ უნდა ექნეს ეფაკაცობასო".

აქ კი ვოლტერსა უზომო „თავაზიანობა" გამოიჩინა და ქართველი თვალუფუფნები „ალაგერდივით" გადაულოცა ტოტლებენსა და მის „გმირებს", მაგრამ ვოლტერს რომ კარგად სცოდნოდა ტოტლებენის „მამაცობის" ნამდვილი ანბანი, თაღლითი ეფაკაცობისათვის ასეთ საჩუქრებს ოოლდ არ გამოიმტკიცებდა.

ო.თ. ფირალიშვილი.

გენიალური ქართველი საჩდალი

I.

მეთვრამეტე საუკუნის პირველ მეოთხედში ქართული საშინელ გაჭირვებაში ჩავ. რდა. ისტორიულად ისედაც განადგურებული მხარე, გარეშე მტერთაგან აოხრებული და დაცარიელებული საქართველოს გული, ერთ-ერთი საშინელი მტრის—ოსმალების სათარეშო ასპარეზად გადაიქცა. გმინავდა ქართველი ხალხი უცხო დამპყრობელთა უღელქვეშ. ოსმალნი სასტიკი ხელისუფალნი გამოდგნენ. მათ არ აკმაყოფილებდათ ქართველის მოსახლეობის განუსაზღვრელი ძარცვა-რბევა, მშვიდობიანი მცხოვრებლების დაწოვკება, უდანაშაულო ქალებისა და ბავშვების ხოცვა-ყლეტა. ისინი შეეცადნენ თავიანთი ბატონობის სამუდამო განმტკიცებას, რისთვისაც აღწერეს ქართლის მოსახლეობა და მმიმე ხარკის გადახდა დააკისრეს.

ქართლის დაპყრობის შემდეგ ოსმალებმა კახეთიც აღვილად ჩაგდეს ხელში. ლეკების მუდმივი შემოსევისა და დარბევის შედეგად, განადგურებული მხარე ოსმალთა თარეშით მთლიანად გავერანდა. ოდესღაც მჭიდროდ დასახლებული ქართლ-კახეთი თითქმის დაცარიელდა. მხარეში სრულიად შეჩერდა ნორმალური ცხოვრება, გაუჩინდა ტყვეებით ვაჭრობა. საკვდილის პირას მიმდგარი ქვეყანა სულს ღაფავდა აღმოსავლეთის ვახლალების ბორკილებში.

აი, ასეთი იყო ქვეყნის მდგომარეობა, როდესაც სამოქმედო ასპარეზზე პირველად გამოვიდა გენიალური სარდალი, ასპინძის ლეგენდარული გმირი ერეკლე მეორე, რომელსაც ქართველმა ხალხმა მეტსახელად პატარა კახი უწოდა.

ერეკლე ამ დროს მამასთან—თეიმურაზ მეორესთან—ერთად ფშავში იყო გახიზნული. მომავალ დიდ სტრატეგს, რომელიც მაშინ მხოლოდ 15 წლის ჰაბუკი იყო, საშინლად აწუხებდა სამშობლოს ბედი. იგი მწვავედ ჩაუფიქრდა მხარეში შექმნილ მდგომარეობას და ყოველწუთში მზად იყო ქვეყნის დასახსნელად თავი გაეწირა. და აი, დადგა ალთქმული ჟამი, თეიმურაზმა გადაწყვიტა სამშობლოს დასახსნელად პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა, რისთვისაც იგი მალვით მივიდა თელავს, კახელებისაგან შეკრიბა მცირერიცხოვანი ჯარი, ხოლო ერეკლე ალავერდს ჩაგზავნა. საჭირო იყო ქიზიყისა და ბაღმა მხარისათვის ხელის გაწვდენა. ერეკლემ სწორედ აქ ისახეთ პირველად თავი. მცირეშეწყობილი ყმაწვილი, რომელმაც მხოლოდ რჩეულ მეომართა მცირე რაზმის შეკრება შეძლო, თავსდაესხა ნეზინის მინდორზე ქიზიყის ასაკლებად მომდგარ ლეკთა ჯარს და სასტიკად დაამარცხა. გაკვირვებული და დარცხვენილი მტერი, რომელიც რიცხვით ერეკლეს მეომრებს რამდენჯერმე აღემატებოდა, ქუდმოგლეჯილი მთებისაკენ გარბოდა.

II.

ამ გამარჯვებით დაიწყო პატარა კახის საგმირო საქმეები. ეს პერიოდი მეტად ნაყოფიერი გამოდგა ერეკლეს სამხედრო გენიის გამოვლინებისათვის. ამ დროს იგი გაწვეული იქნა სპარსეთში, ბამორჩენილი სარდალს ნადირ-შაჰის კარზე. ნადირ-შაჰი ინდოეთზე ლაშქრობას აპირებდა და ერეკლესაც ამ ბრძოლაში შესაფერისი თანამდებობა უბოძა. 180 ათასი კაცით ნადირ-შაჰმა გადალახა ინდოეთის საზღვარი, სასტიკად დაამარცხა ინდოელთა 340 ათასი კაცისაგან შემდგარი ლაშქარი და ბოლოს ქალაქ დელშიც შევიდა. მთელი ამ ლაშქრობის განმავლობაში, რომელიც ორ წელიწადს გაგრძელდა, თავგამოდებით იბრძოდა ქართველი გმირი — ერეკლე, რომელსაც რჩეული თანამემამული ვაჟკაცებისაგან შემდგარი ჯარი მხარს უმჭვნენებდა. ეს ლაშქრობა შესანიშნავი სკოლა გამოდგა ბუნებით ნიჭიერი და გამჭრიახი მეომრისათვის. ნადირ-შაჰი აღტაცებული იყო ერეკლეს გმირობითა და სიმამაცით.

ლაშქრობის დასრულების შემდეგ ნადირ-შაჰმა იგი დიდი პატივითა და დიდებით გამოუზავნა საქართველოში. რვა თვის შემდეგ ერეკლე კახეთს მოვიდა.

III.

ერეკლეს კახეთის მეფედ ყოფნის დროს ეს მხარე დაცული იყო ყველა გარეშე მტრის თავდასხმისაგან. თუკი მტერი გაბედავდა შემოსევას, საქართველოს ეს „რკინის კარი", როგორც მას ხალხი ეძახდა, მყისვე გამანადგურებელ ლახვარს ჩასცემდა მოძალადეს.

თეიმურაზ მეორის სიკვდილის შემდეგ ერეკლე აერთიანებს ქართლისა და კახეთის სამეფოს და აღმოსავლეთ საქართველოს ბედს ოვითონ განაგებს.

მაგრამ ამით არ ამოიწურებოდა ყველაფერი. თუმცა ერეკლეს მეფობის დროს აღმოსავლეთი საქართველო შედარებით დაცული იყო გარეშე მტრების შემოსევისაგან, მაგრამ ამის მიზეზი, საქართველოს გაძლიერებასთან ერთად, მისი ისტორიული მტრების დასუსტებაც იყო. საჭიროო შეიქნა მშვიდობიანობის განმტკიცებისათვის მტკიცე დასაყრდენის გამოძებნა. და აი, ერეკლეს აზრით, ამაში გადამწყვეტი როლი უნდა ეთამაშნა ერთმორწმუნე რუსეთს, რომლისკენაც თვალი ჯერ კიდევ თეიმურაზ მეორესა და მის წინამორბედ მეფეებსაც ეჭირათ.

1768 წლის დასასრულს რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ომი გამოცხადდა. ამ ომის წარმატებით ჩატარებისათვის რუსეთის იმპერატორმა საქართველოს გამოყენებაც საჭიროდ ჩათვალა. ერეკლე სიხარულით შეხვდა რუსეთის ჯარის საქართველოში გამოგზავნის ამბავს. მას იმედი ჰქონდა სამცხე-საათაბაგოს შემოერთებისა, რის შესრულებასაც რუსთა სამხედრო ძალის დახმარებით ფიქრობდა.

სწორედ ამ ხანებში საქართველოში მოვიდა რუსთა ლაშქარი 500 კაცის შემადგენლობით, რომელსაც ვრაფი ტოტლებენი სარდლობდა. ამ რიცხვს შემდეგ კიდევ შეემატა ახალმოსული ჯარები და საბოლოოდ საქართველოში უკვე 3.500 კაცისაგან შემდგარი რუსთა ლაშქარი შეგროვდა.

მაგრამ ერეკლეს მოლოდინი არ გამართლდა. ტოტლებენი საშინელი მხდალი გამოდგა. იგი, ამასთან ერთად, თავის მბრძანებელთა პოლიტიკას ერთგულად ატარებდა ცხოვრებაში. მისი დახმარებით დიდი სამხედრო ოპერაციის მოხდენა ვერ მოხერხდა და ერეკლემაც განსაზღვრული მიმართულებით მოქმედება არჩია.

ერეკლე და ტოტლებენი შეთანხმდნენ ახალციხეზე გასალაშქრებლად. პატარა კახის ლაშქარს 7.000 კაცი შეადგენდა, რომელსაც მხოლოდ 3 ზარბაზანი ჰქონდა. შეერთებული რუს-ქართველთა ჯარი დაიძრა, მაგრამ აწყურს რომ მიუახლოვდნენ, ტოტლებენმა უცბათ განაცხადა: მე ვეღარ გამოვყვები, უკან უნდა დავბრუნდეო. მიუხედავად ერეკლეს თხოვნისა, ტოტლებენმა მაინც ჯარი უკან გამობრუნა და სურაბს ავიდა.

შერჩა პატარა კახი მრავალრიცხოვან მტერს პირისპირ. უკან გაბრუნება გვიან იყო, ახალციხიდან და ახალქალაქიდან აუარებელი ოსმალო მოდიოდა. ორი გზა დარჩა: ან გამარჯვება ან ვაჟკაცური სიკვდილი.

სოფელ ასპინძასთან ერეკლე გაიარობა მტერს. შეიქნა ფიცხელი ბრძოლა. მრავალჯერ მეტ მოწინააღმდეგეს უდიდესი სიმამაცით უმკლავდებოდნენ ქართველი მეომრები. ისინი, ერეკლეს მაგალითით აღფრთოვანებულნი, ლომებივით იბრძოდნენ, რათა ეხსნათ სამშობლო მტრებისაგან.

და აჭაც პატარა კახის გენიამ გაიმარჯვა. მტერი მთლიანად განადგურებული იქნა. მტკვარი მტრის გვამებით აივსო, წყალი წითლად შეიღება მტრის სისხლით. ქართველები ზეიმობდნენ საზეაპრო გამარჯვებას.

IV.

რუსეთის ორიენტაციამ, რომელსაც ერეკლე მეორე ემხრობოდა, საშინლად გააბრაზა სპარსეთის

(დასასრული იხ. მე-4 გვ.)

Б. ФАЗ. 15/1-39. №5.

შიო მღვიმელი

(ბიოგრაფიული ცნობები)

შიო მღვიმელი (ქუჩუკაშვილი) დაიბადა 1866 წელს გორის მაზრაში, სოფელ ბრეთში. შიოს მამა ილარიონი, შინაურულად წერა-კითხვის მცოდნე და უბრალო ადამიანი, მეგდელი იყო. ექვს წლამდის შიო სოფ. ვარიანში იზრდებოდა, სადაც მამა მისი გადაიყვანეს მეგდლად. მწვავედ განიცადა პატარა შიომ მამის სიკვდილი და ასევე მწვავედ განიცადა ობლობა. სიღარიბის გამო ყმაწვილს არ შეეძლო სასწავლებელში შესვლა. ამიტომ საშუალო ძმამ სანდრომ განიზრახა პატარა შიო წაეყვანა შუამთის მონასტერში, რომ მიეგზავნინა ბერებისათვის და იქ ბერებს მომავალი პოეტი სასულიერო პირად აღეზარდათ. ცნობილი ხალხსნის და შიოს ოჯახის მოკეთის შიო დავითაშვილის წყალობით ეს განზრახვა ჩაშლილი იქნა. შ. დავითაშვილის მზრუნველობით ყმაწვილი შიო ქუჩუკაშვილი მიღებული იქნა გორის სამასწავლო სემინარიასთან არსებულ სანიმუშო სკოლაში.

დიდ გავრცელებში უხდებოდა შიოს სწავლა. უბინობის გამო იგი ხან ერთ მოკეთესთან (ცხოვრობდა და ხან მეორესთან.

შიო იზრდებოდა ცნობილი ხალხსნების — სოფრომ მგალობლიშვილის, შ. დავითაშვილის, ნიკ. ლომოფორის, მიშა ყიფიანის და სხვათა გავლენის ქვეშ.

1887 წელს შიომ დაამთავრა გორის სამოქალაქო ოთხკლასიანი სასწავლებელი და ამავე წლის შემოდგომაზე ეწვია თბილისში. თბილისში შიო სამუშაოდ მოეწყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში, სადაც დაპყო 1909 წლამდის. ამის შემდეგ 1923 წლამდის შიო მუშაობა სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთის რედაქციებში კორექტორად.

შიო მღვიმელმა ადრე დაიწყო ლექსების წერა. იგი ჯერ კიდევ გორში იყო მოწაფედ, როდესაც 1885 წელს მისი პირველი ლექსი „დილა" დაიბეჭდა გაზ. „დროებაში". ეს ლექსი არ იყო სამავშვო, მაგრამ პოეტი სამავშვო. ლექსესაც ამავე წლებში წერს. შიო მღვიმელმა ენერგიულად მოჰკიდა კალამს ხელი, დიდი ნიჭი გამოიჩინა სამავშვო პოეზიაში და მალე მაავშვებს საყვარელი პოეტი შეიქნა. მას ბავშვები „ძია შიოს" ეძახდნენ.

ქართველმა ხალხმა დაიფასა შიო მღვიმელის ღვაწლი. 1916 წელს შიოს საალეტერატურო მოღვაწეობის 30 წლის იუბილე გადაუხადეს. იუბილე ჩატარდა თბილისში, ქუთაისში, ზესტაფონში, ჭიათურაში, ონში და სხვ.

ის პოლიტიკური ქარტეხილები, რომელიც 1917—1921 წლებში ხდებოდა, შიო მღვიმელისათვის არც ისე ნათელი იყო. მაგრამ 1921 წელს, დამყარდა რა საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლება, შიომ იგრძნო საბჭოთა წყობილების ძლიერება. საბჭოთა მზის ცხოველმყოფელობა. ამ გარემოებამ მოხუცებაში შესული პოეტი ახალი ძლიერი ლირიკული ხმით აამღერა.

საბჭოთა ხელისუფლებამ დაიფასა შიო მღვიმელის საალეტერატურო მოღვაწეობა. შიოს დამსახურებული მწერლის სახელი მიანიჭეს და დაუნიშნეს პერსონალური პენსია. იმ ქუჩას, სადაც ბოლო დროს (ცხოვრობდა შიო, შიო მღვიმელის სახელი ეწოდა.

შიო სიყვარულით თანამშრომლობდა ჟურნალებში „ოქტომბრელსა" და „პიონერში", რითაც დიდი იმაკი დასდო ქართულ საბჭოთა სამავშვო პოეზიას.

სიკვდილმა შიოს 67 წლის ასაკში მოუსწრო 1933 წლის 28 დეკემბერს.

საბჭოთა მასწავლებელი 15/1-39 №5.

კ. ლიბკნეხტი და რ. ლუქსემბურგი

(მკვლელობის 20 წლისთავისათვის)

კ. ლიბკნეხტი

1919 წლის 15 იანვარს ავსტიაკურად მოკვლეს გერმანიის რევოლუციური მუშების ბელადები, გერმანიის კომუნისტური პარტიის ორგანიზატორები — კარლ ლიბკნეხტი და როზა ლუქსემბურგი. მათ გაუსწორდნენ თვითგვარდიელი ოფიცრები გერმანიის მთავრობის პირდაპირი მითითებით, რომლის სათავეშიაც მაშინ იდგნენ სოციალ-დემოკრატების ბელადები, გერმანიელი მეიესლმა სიხარულით რუსეთის დიდი ოქტომბრის სოციალისტურ რევოლუციას. მისი თანამებრძოლი როზა ლუქსემბურგიც ახალგაზრდობიდან ასოციერებდა თავისაჩინო როლს ჯერ პოლონეთის, ხოლო შემდეგ გერმანიის პროლეტარიატის რევოლუციურ მოძრაობაში.

1919 წლის იანვრის დღეებში კონტრრევოლუციურმა ბურჟუაზიამ პროვოკაცია მოიწყო ბერლინის რევოლუციურ მუშებს და გამოიწვია მათ შეიარაღებული გამოსვლა. გერმანის ბურჟუაზიამ დაიგალა სამეფო მინისტრს — სოციალ-გამომცემელ ნოსკეს სისხლის მორევში ჩაეხრჩო ეს გამოსვლა და მოესპო გერმანის რევოლუციური პროლეტარიატის ბელადები — კ. ლიბკნეხტი და რ. ლუქსემბურგი.

გერმანის მთელმა კონტრრევოლუციურმა პრესამ, მათ შორის სოციალ-დემოკრატიულმა გაზეთმა „ფორვერტსმაც", გააფთრებული დევნა მოიწყო ლიბკნეხტისა და ლუქსემბურგის წინააღმდეგ, ისინი „ბანდიტად" მოიწოდებდნენ მათი მკვლელობისაკენ. მათ, ვინც მოჰკლავდა კარლს და როზას, რომლებიც დიენის ემალებოდნენ, დიდ ჯილდოს პირდებოდნენ. 15 იანვარს, ლიბკნეხტი და ლუქსემბურგი დაესატიმრნენ და იმავე დღეს მეიერი ციმეტის შემდეგ, ისინი

რ. ლუქსემბურგი

კ. ლიბკნეხტისა და როზა ლუქსემბურგის მკვლელობით გერმანიის ბურჟუაზია ცდილობდა ჩაენასხმინეთ მოესპო კომუნისტური მოძრაობა გერმანიაში. მაგრამ მან ეს ვერ მოახერხა. კავშირი „სპარტაკი", რომელიც კ. ლიბკნეხტმა შეიქმნა და რომელსაც თვითონვე ხელმძღვანელობდა, გაიზარდა გერმანიის მძლავრ კომუნისტურ პარტიად, რომელმაც ათასობით თავდადებული მებრძოლები აუზარდა.

ნოხჩი ლენინელი 16/1-39 №5.

П. пр. 16/1-39 №8.

О «маленькой исторической библиотеке»

Недавно в Детиздате вышли два новых выпуска «Маленькой исторической библиотеки». Читатели долго ждали этих книжек. Ведь первый выпуск библиотеки вышел почти год назад.

И вот, наконец, появились **«АМАНГЕЛЬДЫ ИМАНОВ»** И. Рахтанова и **«САЛАВАТ»** С. Злобина.

Салават Юлаев, герой башкирского народа—современник и соратник Емельяна Пугачева, жил 170 лет тому назад. Когда вспыхнуло восстание Пугачева, царица Екатерина решила натравить на него башкир. Салават был во главе тысячи всадников, посланных против Пугачева. Но Салават хорошо понимал, против кого нужно сражаться. Он присоединился со своим войском к восставшим.

Так на помощь русским крестьянам пришли их башкирские братья.

Амангельды Иманов, стал бывший пастух

О разных людях и разных временах рассказывают вышедшие книжки. Дружба великого русского народа с другими народами, борьба угнетенного народа против царских захватчиков — вот тема обеих книжек.

Написаны книжки поразному.

Рахтанов нарисовал образ Аманглельды скупыми, но запоминающимися штрихами. Язык очерка очень прост, хотя и несколько суховат. Жаль, что конец книжки, где рассказывается о том, как Аманглельды стал большевиком и комиссаром, скомкан и написан бледнее, чем остальная часть. Это портит в общем удачный очерк.

Книга Злобина более растянута. Исторические факты в ней сочетаются с вымыслом. Много подробных описаний и красочных пейзажей. Она скорей напоминает художественный рассказ, чем исторический очерк.

Конечно, этого нельзя было бы поставить в упрек автору, если бы он не искажал историю.

Между тем, на 30-й странице Злобин договорился до нелепых и вредных утверждений.

По Злобину выходит, что великий русский народ был «самым терпеливым» из всех народов, населявших царскую Россию.

По Злобину выходит, что до восстания Пугачева русский народ безропотно сносил гнет и притеснения, не решаясь выступить против угнетателей.

Но ведь каждый школьник знает, что это ложь. Разве до Пугачева не было Минина и Пожарского, Ивана Болотникова, Степана Разина? Разве не выступал русский народ против своих жестоких правителей? Разве не изгонял он со своей земли иноземных захватчиков — татар и немцев?

Хочет или не хочет Злобин этого, а его строки звучат клеветнически.

Обе книжки иллюстрировал художник Беляев. Рисунки его из рук вон плохи, особенно те, которые помещены в книжке об Аманглельды.

Разве похожи герои, о которых повествуют книжки, на изображенных Беляевым уродцев?!

Странно, что Детиздат с недопустимой небрежностью относится к тако-

Маленькая историческая библиотека
И. РАХТАНОВ
АМАНГЕЛЬДЫ ИМАНОВ
Маленькая историческая библиотека
С. ЗЛОБИН
САЛАВАТ

Пионерская пр. 16/1-39 №8.

51.

Труд 17/1-39 №14

Словарь занятий

В этой книге нет никакого сюжета, но от нее нельзя оторваться. Каждая ее страница — это яркий, волнующий рассказ о расцвете нашей культуры, о бурном росте промышленности и сельского хозяйства.

«Систематический словарь занятий» — так называется эта книга, разработанная Ленинградской станцией механизированного счета.

17 тысяч занятий указаны в словаре. Огромное большинство их вызвано к жизни Великим Октябрем.

Старая, дореволюционная перепись знала всего несколько занятий крестьянства. Официально они именовались так: «земледероб», «хлебопашец», «земледелец», «сельский хозяин». Сейчас в разделе сельскохозяйственных занятий указано 700 специальностей.

В социалистической деревне на колхозных и совхозных полях работают трактористы, комбайнеры, фрезеровщики, машинисты льнотеребилок, молотильных агрегатов, уборочных машин.

Наши чайные плантации потребовали фуррилаторов, чаеводов, тистеров, мандариновые и апельсиновые рощи — цитрусоводов, хлопковые поля — бригадиров-хлопководов. Агрономам, работающим в деревне, помогают заведующие хатами-лабораториями, колхозники — селекционеры, ярюизаторы, опытники.

Чрезвычайно интересны данные о занятиях строителей: тут машинисты экскаваторов, тюбингщики, бетонщики-вибраторщики, торкретчики, альфрейщики, автогрейдеристы, машинисты дорожных комбайнов... Перед глазами невольно встают подземные дворцы метро, новые города, грандиозные сооружения сталинской эпохи. Мощный размах строительства и механизация строительных работ вызвали к жизни 400 занятий строительных рабочих. До революции их было меньше десятка: землекопы, каменщики, плотники, каляры, кровельщики, печники и штукатуры.

Какую группу рабочих мы бы ни взяли, — металлистов ли, горняков, химиков, текстильщиков, обувщиков, полиграфистов или транспортников, везде мы находим сотни новых профессий, о которых раньше никто у нас и понятия не имел.

2.400 специальностей насчитывают одни только металлисты. Кто раньше слышал об операторе блюмингов и слябингов, о ферросплавщиках, электродниках, о машинистах пневматических молотов, атомно-водородных сварщиках, электросталеварах... Тысячи таких специалистов встретятся теперь нашим счетчикам во время переписи.

На мясокомбинатах, элеваторах, хлебозаводах, консервных предприятиях, в сахарном производстве и других отраслях нашей молодой пищевой промышленности заняты рабочие 1.200 специальностей.

Филерощики в консервном производстве, кирнеры — в маргариновом, беконщики — в мясном, крабовары, майонезчики, мастера бульонных кубиков, автоклавщики, пастеризаторы...

Работники всесоюзной переписи 1939 г. встретятся также с сотнями новых специальностей и среди служащих, инженерно-технических, медицинских и научных работников.

Скромная профессия телеграфиста насчитывает теперь 40 различных специальностей. Здесь и радиограммисты, и бильоператоры, и уитстонисты, и шоринисты.

Весьма разнообразны специальности советских инженеров. Электрификация нашей гигантской страны потребовала инженеров—гидравликов, гидрогеологов, гидрологов, гидромелиораторов, гидромехаников, гидротехников, гидроэлектриков, гидроэнергетиков, гидрографов.

Создание новых машин, конструкций и агрегатов вызвало к жизни десятки самых различных специальностей среди конструкторов. В переписных листах будут записаны профессии авиаконструкторов, радиоконструкторов, конструкторов-станкостроителей, механиков, монтажников, теплотехников.

Счетчики обходят городские дома, колхозные избы, коттеджи шахтеров, далекие аулы. Нигде они не встречают представителей профессий, которых знала дореволюционная Россия: лакеев, горничных, лавочников, купцов. Не видят они нищеты, бескультурья, грязи рабочих окраин. Перед их глазами встает страна, преображенная большевиками. Они знакомятся с замечательными кадрами советской интеллигенции, вышедшей из гущи народа-богатыря.

И в заполярном Мончегорске и в Алма-Ата они встретят врачей, учителей, профессоров, писателей, художников, артистов.

Бесконечно разнообразны занятия многомиллионного населения нашей великой родины. Уборщто исписанные страницы толстого словаря занятий — зрчайший документ сталинской эпохи.

С. ВИНОГРАДОВА.

Труд 17/1-39 №14

Ч. 2. 17/1-39 №14

ოვანეს თუმანიანის დაბადების 70 წლისთავისათვის

1939 წლის 29 თებერვალს სრულდება 70 წელი სომხეთის დიდი პოეტის ოვანეს თუმანიანის დაბადების დღიდან. სომხეთის სსრ-ში მიმდინარეობს მზადება თუმანიანის იუბილეს სადღესასწაულოდ. სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის სომხეთის ფილიალს დავალებული აქვს გამოსცეს ენისა და ლიტერატურის ინსტიტუტთან ერთად პოეტის თხზულებათა სრული აკადემიური კრებული. ენისა და ლიტერატურის ინსტიტუტთან ეწყობა ოვანეს თუმანიანის კაბინეტი. კაბინეტში თავმოყრილი იქნება პოეტის არქივი, მისი ხელნაწერები და სხვ.

სომხეთის სსრ უმაღლესი საბჭოს წინაშე აღძრულია შეკითხვა, რათა პოეტის სამშობლოს — სოფელ დსეხს დაერქვას თუმანიანის სახელი. სახლი, სადაც დაიბადა და ცხოვრობდა ოვანეს თუმანიანი, ეროვნული ხელოვნების ინსტიტუტი, ეროვნული ბიბლიოთეკა, ეროვნული ოპერა, ეროვნული ბალეტი, ეროვნული ფილარმონია

კომ. 25/1-39 №19

ალექსანდრე სერგეის-ძე დარგომიჟსკი

(ბარდაცვალების 70 წლისთავისათვის)

რუსული მუსიკის კლასიკურ მუმეკიერობაში ერთერთი პიროვნი ადგილი ეკუთვნის ა. ს. დარგომიჟსკის. მან ფეიდეანი ბოლოსწილისა XIX საუკუნის რუსული ფოლკლორი და ფრანგ რეალისტური ხელოვნების შეკრნაში, რომელიც ამ საუკუნის პირველ ნახევარსა და შუა საუკუნეში ბეთჟოვნის ანდერძთა ნიმნნი ეთითოდენ. ეგ. მასალის, ისევე როგორც მრავალი სხვა ზეასნაშრავი რუსი მხატვრისათვის, მხატვრული სიმართლის ძიება შემოქმედების ხასიათი ხალხურობისა ჯანისაზეგრეზოდა.

ჩვენ, კრიტიკული გონების პატრონმა, თვითონ ჩამოაყალიბა თავისი შემოქმედების საფუძველები. ერთერთ თავის წერილში კომპოზიტორი სწერდა: „მე არა ფაუდები. ჩემი მდგომარეობა პეტერბურგში, როგორც მხატბობისა, სახარბიელო არ არის. ჩემი ფესვების მოყვარეულთა და გაზეთის ფელეტონების ფეტიტონმა არ სწერს ჩემზე ზეაოვრებებს, რეპერტუარი ზეშეფერ ლება ეძებს სმენისათვის! სამაგ ბეეთოვენ, რასაც ეკ არ მიდგეს. პრაეთირო სურეერი არა მაქვს. მათი ბეეთლსაოვის გართობისთვის ფიფეფეფ ჩამოეკიდეთ მესსაკ. ბინდი, რომ ბეეეი პირდასპირ გამოხატავდეს სიტკვას, მშეფრ სიმართლეს“. ამ პრინციპისადმი დარგომიჟსკის ერთგულ, არ ფალალტინა.

ა. ს. დარგომიჟსკი დაიბადა 1813 წელს ზაზნაური მოზეკლის ოჯახში. მისი მუსიკალური განვითარება და განათლება მამიდეფილი ფიფლეტანტისათვის ტაპიერი ბეზი მამეფიანურობდა. მან ცოტა ხანაფეფ ფორტეპიანოს და ეიოლინის დაკვრა, სიმღერა, ხანდახან გამოდიოდა ეკლესიაში ეკლესიურ ფეფიდან ფეფიდან ფეფიდან

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ს. ე. 23/1-39 №21

დიდი რუსი სატირიკოსი

50 წლისთავი სალ. ჩიკოვ-შჩედრინის გარდაცვალებიდან

უსაბალოდ, მოდუნებულად ჩაიარა დიდი რუსი სატირიკოსის **მიხეილ სალტიკოვ-შჩედრინის** ყრმობისა და ახალგაზრდობის დღეები. მას არ ესოფლია ისეთი ვულთმელი და საყვარელი გამდელი, როგორიც ჰყავდათ პუშკინსა და ლერმონტოვსაც, არავის წუწუტბებია იგი ესწავლა, განეთავისებელიყო.

კარიკატურულ ალუმს, წარმოადგენდა მამამისის, მდიდარი პემპლოლის ეგგრაფის კარმიდამო.

არც ლეკი დახვდა სალტიკოვს ისეთი მამზიდველი, როგორიც ეფშენხს. იქ უკვე ან სუფეკდა ამხანაგური დამოკიდებულება სტუდენტთა შორის, უმეგობრობა და მარტობა ხვდა მას წიალდ ოჯახშიც და სკოლშიც.

წიგნებმა აუხილეს მომავალ მწერალს თვალები, წიგნები დაიმარნენ მას მთელი სიმოვეკეთ ეგრძნო მძორინიდელი რუსეთის შემძარწუნებელი სურათები.

თვრმეტი წლის იყო სალტიკოვი, როცა ლეიკი დამთავრა და დამოუკიდებელი ცხოვრება დაიწყო. შეუუდგა სამსახურს, მაგრამ ეს საქმე მას სრულიად არ აინტერესებდა. ლიტერატურა, საზოგადოებრივი საკითხები — აი, რითი სუნთქავდა იგი.

ამ დროს პეტერბურგში არსებობდა მხოლოდ ერთი წერა, რომელიც რეგულიურად გაწყობილი ინტერვიუებს აერთიანებდა. მას ხელმძღვანელობდა პეტრაშევსკი. სალტიკოვი ამ წერას აქტიური წევრი გახდა. აქვე მოიწოდა მასში ახალი, რომ მარტო ხალხთა კეთილი სურეილი არ არის საკმარისი გამბატონებული კლასის დასამხობად, რომ ამ კლასთან საბრძოლა აშკარა ბრძოლის წარმოება.

ეს ახრი მან გაიზიარა თავის პირველ მოთხრობებში („წინააღმდეგობანი" და „ოიეტულ-ბოიეული საქმე"). მეფის მთავრობამ ეს მოთხრობები სამოდან ულრო და ავტორი ციატკაში გადაასახლა.

7 წელი დაჰყო სალტიკოვმა ვადასახლებაზე. პეტერბურგში დაბრუნების შემდეგ დიაწყო ნარკვევების ეტაპი, რომლებსაც „საგუბერნო ნარკვევების" სახელწოდებით, აქვეკლასის. ამ ნარკვევებში მან მთელი სიმძლეფვით გამოიჩაშრა მექრთოფ ჩინენეფების. ზენდაკეფილი მეფის -მოხელეებისა და ბატონყმური ოულის წინააღმდეგ.

1862 წელს სალტიკოვ-შჩედრინი სამოფამოდ ანებებს თავს სამსახურს და მთლიანად გადადის ლიტერატურულ მუშაობაზე. დიაწყო წერილებს გამოქვეყნება ეფრნალ „სოვრემენიკში".

აუტანელ პირობებში უხდებოდა შჩედრინს ცხოვრება, ამის გამო იძულებული შეიქნა ისევ დაეწყო სამსახური; მიუხედავად ამისა, მწერლობისაოვის მაინც არ დაუნებებია თავი. ამ პერიოდში შეჰქმნა მან თავისი საუკეთესო ნაწარმოებები: „ერთი ქალაქის ისტორია", „პომპადურები", „ბატონი ტაპკენტელები", „ბატონი გოლოვლიოვები", „ეფთელკანშჩრანველი სიტყვები" და სხვ. ამ ნაწარმოებებში მან შესანიშნავად ასახა ბერეხთა ეკსპლოატაციის არაადამიანური ფორმები, მიმამელთა სიმკაცრე, — გიუმძღლრობა, პირფერობა და საერთოდ მეფის — რუსეთის მთელი საზიზღლობა.

რუსულ ლიტერატურაში სალტიკოვ-შჩედრინი შეეიდა, როგორც შესანიშნავი სატირიკოსი, იმდროინდელ რუსეთის სოციალური სურათების ოსტატურად ამსახველი. ცხადია, რომ იგი სძულდათ გამეფებული ცარის ყარიშმადგენლებს, ხოლო, როგორ სალტიკოვი ვარდაეცალა (1889 წ.) რეაქციულ-მონარქისტულმა გაზეთმა „მოსკოვსკეე ვედომოსტმა" დაწერა: „... შჩედრინის სატირები იყვნენ ისეთივე გამრყვნელნი და გამანადგურებელნი. — ... როგორც იატაკქვეშა ფურცლები, საზოგადოებაეთი ბრალრები..."

სალტიკოვის შემოქმედებას დიდად აფასებდნენ **მარქსი, ენგელსი, ლენინი,** დიდათ აფასებს მას ამხანაგი **სტალინი,** მას ხშირად მოუკაეს თავის სტატიებში ციტატები. შჩედრინის ნაწარმოებებიდან.

ახალგაზრდა კომუნისტი 23/1-39 №21.

ს. ე. 23/1-39 №9

სასარგებლო წიგნი

ი. სიხარულიძე — ფერითი ფეფქვეულების დეფექტები და მათი გამოსწორების საშუალებანი ხა. შალვა. სკოლები 1938 წ.

სარეცენზიო შრომა სპეციალურ ბიდაგოგიას სამეცნიერო-საკვლევი ინსტიტუტის ინეიციატივით არის დაწერილია; ეს ტერთულ ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლთა დამხმარე წიგნია.

ავტორს დიდი შრომა გაუწევია: ბეგრი მასალა შეგიკრეფია (მოსწავლეთა ნაწერები), დაკვირვებით შეუთვალთვალია ბეგეა, ეს ერთი მეტყველური კოლექტიის პრობლემასთან დაკავშირებულ თვალსაზრისს ეხება. წიგნის ღირსებას ის შედგენილ, რომ კლასების მიხედვით თვალსაჩინოდ ნაჩვენებია მოსწავლეთა წერითი ნამუშევრების დეფექტები და კონკრეტულად დასახეულია გამოსწორების გზები და საშუალებანი. ღირსების შესახებ ლაპარაკობს ის ფაქტიც, რომ წიგნში ფერითეულ ფეფქვნის ერმა ანალიზია მოცემული; ავტორი ეხავა: დაწერილობის, ორთოგრაფიის, გრამატიკის, სტილის, წერითი სამუშაოს სახეების, თემატიკის, ლექსიკის, ფორმისა და გასწორების ფორმების საკითხებს. ყველა ეს თვალსაჩინო ნიმუშების სიფაქვალზეა გაკეთებული (35-ფე წერითი ნამუშევარი (ინტერიგოგიიდან) არის წარმოდგენილი). ავტორი ეხავა ამ ფერეფეთი მაგალითები ფამრიგი სხვადასხვა ტიპის. შეცდომებ ეშმენ-ფეფ. წიგნში ეფერი ფეფქნი ფასახელებეფ. სადაც მოსწავლეს სწორად დაწერილ ფერეფეფ ეფნა და ლიტერატურის მასწავლებელთა დამხმარე წიგნია.

ავტორს ფილ ზრუნა გაუწევია: ბეგრი მასალა შეგიკრეფია (მოსწავლეთა ნაწერები), დაკვირვებით შეეფრნეფია და გაეფნა ეფეფ. ეფ ეფეფ ეფ ეფ

რეალიზმი ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲯᲐᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐᲨᲘ

ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲯᲐᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐᲨᲘ

ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲯᲐᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐᲨᲘ

ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲯᲐᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐᲨᲘ

ᲕᲐᲮᲢᲐᲜᲒ ᲯᲐᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲥᲛᲔᲓᲔᲑᲐᲨᲘ

А.Г. 30/I-39 №6

Больше внимания детской литературе

В Ленинграде воспиталось и выросло немало талантливых детских писателей.

Значение этих писателей в развитии всей детской литературы учитывалось врагами народа. И вражеские действия Цыпина—Андреева заключались не столько в том, чтобы вредить по отдельным выпускаемым книжкам, сколько в тех усилиях, какие они прилагали, чтобы любыми способами разогнать лучшие кадры детской литературы, заставить писателей уйти из детской литературы.

Вся система планирования в Детиздате была построена с таким расчетом, чтобы выкинуть за борт лучшие авторские кадры Ленинграда. Случайные счастливцы, которые попадали в окончательный вариант издательского плана, тем не менее совершенно не были уверены в том, что их книжки все-таки останутся в плане.

В течение нескольких лет руководство издательством систематически «замораживало» уже совершенно готовые, заматрипированные книги, не считаясь с авторами.

К чему все это привело?

Многие писатели, которые раньше считали себя тесно связанными с Детиздатом, начали работать в других областях литературы.

Писатель Дойвбер Левин — автор книги «Улица Сапожников», «Лихово», сценария и повести «Федька» — говорит: «Всю свою творческую жизнь я считал своей специальностью детскую литературу, хотел работать в ней. Но последнее время мне стало ясно, что чем меньше я буду думать о детской литературе, о своей дальнейшей работе в ней, тем большее одолжение я окажу Детиздату».

В Ленинграде живет отличный детский писатель Л. Пантелеев, один из тех немногих детских писателей, которых высоко ценил покойный А. М. Горький. Книги Пантелеева «Пакет», «Часы» и другие переведены на многие иностранные языки. Пантелеева знает и любит детский читатель нашей страны.

Безобразное отношение Детиздата к Пантелееву привело к тому, что в последние годы этот писатель вынужден был уйти из детской литературы и стал писать сценарии. Работа детского писателя в кино, разумеется, не является пороком, но когда она вызвана невозможностью работать в самом любимом для него жанре — это очень плохо.

Правда, время от времени Пантелеева вызывали в Детиздат, говорили ему любезности, но дальше реверансов дело не шло.

Точно в таком же положении оказался детский писатель Всеволод Вальде, автор книги «Морские повести» и пьесы «Первая вахта». После бесчисленных мытарств с включением и выключением своей книги из издательских планов Всеволод Вальде ушел из детской литературы. По мнению т. Вальде, в Детиздате сейчас «не поддерживают и не развивают творческую активность писателей, а стараются всеми путями установить «нормы этой творческой активности».

Н. Григорьев написал интересную книгу для детей о профессии диспетчера — «Полтора разговора». В середине прошлого года вышла его новая книга «Бронепоезд «Гандзя». Основная тема творчества Н. Григорьева — Красная Армия. В прошлом участник гражданской войны, тесно связанный сейчас с Красной Армией, Н. Григорьев мог бы несомненно написать для нашей детворы не мало художественных оборонных книг. Однако и Н. Григорьев намерен сейчас уйти из детской литературы.

Наши ребята с увлечением читают научно-фантастические книги. Спрос на такую литературу особенно велик. В Ленинграде живет один из немногих писателей, посвятивших всю свою творческую жизнь жанру научной фантастики, — А. Р. Беляев. Совершенно ясно, что Детиздат должен был заинтересоваться книгами А. Беляева. К сожалению, этого не произошло. В план 1939 года включена только одна книга А. Беляева («В лаборатории жизни»). Сборник его фантастических рассказов ретивыми чиновниками Детиздата из плана исключен.

Автор хорошей книги «Подводные мастера» К. Золотовский сдал издательству свою повесть «Капитан Лаце». Из месяца в месяц эта злополучная книжка то исключалась из плана, то снова в него вставлялась. Исключали ее из плана, набранную и готовую, по телефонным звонкам из Москвы. Наконец книжка была выпущена и принята очень хорошо ее читателями.

Но было бы ошибочно думать, что вражеское руководство Детиздата преследовало только книги молодых писателей, как например К. Золотовского.

Наша страна хорошо знает имя М. Ильина — автора книг: «Рассказ о великом плане», «Сегодня и вчера» и других произведений. Книги Ильина вышли на 15 языках за границей, они принесли большую пользу далеко за пределами нашей страны, рассказывая зарубежным читателям и о пятилетнем плане и о колоссальных изменениях лица нашей страны, — они рассказывают о социализме в действии.

М. Ильин написал около 20 книг о труде человека и о различном применении техники.

Как относится Детиздат к М. Ильину? Книга «Сегодня и вчера», которую надо было выпустить к 20-летию Октября, была выпущена основным тиражом с опозданием на 6 месяцев. Многие из своих изданных ранее книг М. Ильин коренным образом переработал и после этого предложил издательству; однако, там даже не удосужились прочитать эти книги. Равнодушие руководства издательства к тому, что написал писатель, к тому, что он пишет, к тому, что он собирается написать, испытал на себе, как видно из приведенных фактов, и М. Ильин.

Показателен в этом отношении и тот факт, что книга С. Маршака «Баллада о неизвестном герое» переиздавалась два года.

Очень неприглядной в свете этих фактов оказалась роль руководства Ленинградским отделением издательства (тт. Камолкин, Чевычелов).

Вместо того, чтобы во многих, совершенно возмутительных случаях издевательства над писателями занимать большевистскую принципиальную позицию, вместо того, чтобы бороться за сохранение творческих кадров, решительно протестовать против механического сокращения плана, руководители Лендетиздата часто предпочитали путь мирных согласований, а затем во всем ссылались на Андреева. Говоря в лицо писателю любезности по поводу его книг и расшаркиваясь перед его талантом, руководители Лендетиздата, когда надо было защищать судьбу писателя и его книги, оказывались трусливыми чиновниками, не желавшими портить отношений с начальством.

Можно и нужно говорить, что редакторские кадры Лендетиздата находятся на очень низком уровне. Это знают и об этом говорят везде и т. Камолкин и т. Чевычелов. Но, признавая, что издательство остро нуждается в людях, умеющих редактировать книжки для детей, руководители его ничего не делают для того, чтобы привлечь к этому ответственному делу квалифицированных работников.

Года два назад, исключительно из соображений перестраховки, нынешние руководители заставили уйти из издательства редактора З. Задунайскую.

Всем известно, что т. Задунайская была вдумчивым, культурным редактором, что она знает и любит детскую литературу. Однако, несмотря на настойчивые советы писателей, знающих З. Задунайскую как редактора, снова привлечь ее к работе в Детиздате, руководители издательства Задунайскую в издательство упорно не возвращают и предпочитают поручать ответственные книги заведомо неопытным редакторам.

Дети нашей страны ждут от писателей и Детиздата новых хороших книг. Никакие вражеские действия, направленные к тому, чтобы этих книг не было, не в состоянии заглушить в детских писателях Ленинграда чувство своей ответственности перед читателем, желания работать.

Это желание, большое и серьезное, сохранилось в каждом честном писателе и даже в тех, кого враги отдалили от детской литературы.

Задача нового руководства Детиздата — вернуть в детскую литературу всех писателей, желающих в ней работать, и создать для них нормальные творческие условия.

ВЛАДИМИР БЕЛЯЕВ

Литературная газ. 30/I-39 №6.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ა.ა 30/I-39
№4

ბიბლიოგრაფია

მეტად მრავალფეროვანია ქართველი ხალხის კულტურული წარსული, ხანგრძლივი ისტორიის მანძილზე ჩვენმა წინაპრებმა შექმნეს უდიდესი სულიერი და მატერიალური კულტურა, შესანიშნავი თავისებურებით და მრავალმხრივობით. ყველაფერი ეს შეუძლებელი იქნებოდა მტკიცე სამეცნიერო ბაზისა და უმაღლესი განათლების კერების გაჩენაში. ძველად, ჩვენს ქვეყანაში, უდიდესი უყურადღება ექცეოდა უმაღლესი განათლების ცენტრების შექმნას.

სწორედ ამ საკითხისადმია მიძღვნილი პროფ. გ. თაქაიშვილის შრომა: „უმაღლესი განათლების ისტორიისათვის საქართველოში", რომელის პირველი ნაკვეთი ეხება უმაღლესი განათლების საკითხებს XI—XII საუკუნის საქართველოში. წვრილი წარმოადგენს პირველ ცდას ჩვენი კულტურის ამ უმნიშვნელოვანესი დარგის სრული და ყოველმხრივ დამუშავებული ისტორიის შექმნისათვის.

წიგნში დალაგებით, ყველასათვის გასაგები ენით მოთხრობილია საქართველოს გარეთ და თვით საქართველოში ამ საკითხებზე ჩვენი ძველი კულტურის ისტორიაში იყო თვით საქართველოში აკადემიების დაარსება. პირველი უმაღლესი სასწავლებელი, რომელიც საქართველოს ფარგლებში დაარსდა, იყო გელათის აკადემია. იგი გაიხსნა 12-XII საუკუნეში და არსებობდა გელათის ცხობილ ტაძართან ერთად.

გელათის აკადემიის შექმნის შემდეგ საქართველოში ხსნიან მეორე აკადემიას იყალთოში (ახეთი), რომელის დაარსებაც მიეწერება ცნობილ ქართველ თეოლოგსა და ფილოსოფოს არსენ იყალთოელს.

გარდა გელათისა და იყალთოს აკადემიებისა, საქართველოში, ამავე საუკუნეში, არსებებოდა მესამე უმაღლესი სასწავლებელიც ერეშნა (ახეთი), მაგრამ მას შესახებ ქართულ მატიანეებში არაფერი არ არის ნათქვამი, რის გამოც ამ აკადემიაზე, გარდა ზეპირი გადმოცემისა, სხვა არაფერი ვიცით.

ასეთია დაახლოებით წვრილის შინაარსი. მას დიდი ინტერესით წაიკითხავენ ჩვენი სკოლების მასწავლებლები და მოსწავლეები ახალგაზრდობა.

მ. მაგულაშვილი

№4

ა.კ.შ. გ. თაქაიშვილი — უმაღლესი განათლების ისტორიისათვის საქართველოში. ნაკვეთი პირველი

○

თელოსში არსებული ქართული აკადემიების, მათი ხელმძღვანელობისა და პედაგოგების, უმაღლესი სკოლის ისაკის, სასწავლო გეგმების, მოსწავლეთა კონტინგენტის, ქართული აკადემიების როლისა და მნიშვნელობის შესახებ.

პირველი ქართული უმაღლესი სასწავლებლები დაარსდა საქართველოს გარეთ, ითონსა (საბერძნეთში) და პეტერწოწში (ბოლგარეთი). ითონის ქართული აკადემია გაიხსნა X საუკუნეში, ითონის ქართულ მონასტერთან. მისი დაარსება მიეწერება ოთანე ხუსნიძეს (მოაწინდილს). ითონის ქართული აკადემია ერთი შესანიშნავ უმაღლეს სასწავლებელს წარმოადგენდა მთელს საბერძნეთში.

არანაკლები საფერი ჰქონდა გავაკეთილი პეტრიწოწის ქართულ აკადემიასაც.

მაგრამ მაინც ყველაზე შესანიშნავი მოვლენა ჩვენი ძველი კულ-

Ն. Ֆ. 9/II—39 №13

დიმიტრი მენდელეევი

(დაბადებიდან 105 წლის შესრულების გამო)

7 თებერვალს 105 წელი შესრულდა უდიდესი მეცნიერის, მთელს მსოფლიოში ცნობილი ქიმიკოსის დიმიტრი ივანეს-ძე მენდელეევის დაბადებიდან. მენდელეევი დაიბადა 1834 წელს ტობოლსკში. ბავშვობა (ციმბირში გაატარა, ხოლო გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ მიღებულ იქნა პეტერბურგის პედაგოგიურ ინსტიტუტში. მენდელეევი ბრწყინვალედ ამთავრებს ინსტიტუტს და იქვე სტუდენტად სამეცნიერო მუშაობისათვის. მაგრამ ფიზიკურად სუსტი ახალგაზრდა ვერ უძლებს პეტერბურგის ბუას და იძულებული ხდება დატოვოს ეს ქალაქი.

პეტერბურგიდან მენდელეევი მიდის სიმფეროპოლში. აქ იგი გიმნაზიის მასწავლებლად ეწყობა. ეს იყო ყირიმის ომის დროს. სიმფეროპოლი ავსული იყო სამხედრო ნაწილებით, რის გამო მეცადინეობა შეწყდა, გიმნაზია დაიხურა და მენდელეევი სტუდენტ სიმფეროპოლს, ყველ პეტერბურგში ბრუნდება და 1857 წელს უნივერსიტეტში კოლეგიუმ თეორიულ და ორგანულ ქიმიაში. აი, სწორედ ამ პერიოდიდან იწყება მენდელეევის მეცნიერული მუშაობა ქიმიაში.

1859 წ. მენდელეევი ორწლიანი სამეცნიერო მივლინებით მიემგზავრება საზღვარგარეთ — პაიდელბერგში, სადაც იმ დროის მუშაობდნენ გამოჩენილი მეცნიერები — ბუნზენი, კირხგოფი და კოპი. 1861 წელს მენდელეევი ბრუნდება პეტერბურგში და ამავე წლიდან აკადემიურ უნივერსიტეტში მუშაობს.

მენდელეევის მეცნიერულ მოღვაწეობაში სამოცანი წლები ყველაზე უფრო ნაყოფიერი ხანაა. უნივერსიტეტის გარეთ იგი ლექციებს კითხულობს სხვა უმაღლეს სასწავლებლებზეც, რედაქტორობს და თანამშრომლობს მთელ რიგ ტექნიკურ გამომცემლობებში. 1861 / წ. ნიშნავენ პროფესორად ტექნიკურ ქიმიაში, ხოლო ორი წლის შემდეგ — აიარაგასდეს ქიმიაში. მენდელეევის პედაგოგიური და სამეცნიერო მუშაობა უნივერსიტეტში თითქმის 33 წელი გრძელდება.

გამოჩენილი მეცნიერი მენდელეევი შესანიშნავი იყო პუბლიცისტი ბუნებისთვის. მას ძალიან უყვარდა სტუდენტები, რომელთაც ყოველმხრივ დახმარებას უწევდნენ. და ეს, 1890 წელს გასთანების მინისტერი დელიანოვი სასტიკი საყვედურით „აკრძალავდა" (სტუდენტების გაგზავნას გადაცემისათვის) დამსახურებულ პროფესორს მენდელეევს, რომელიც ძმენდელეევ ხდება მიატოვოს თავისი საყვარელი უნივერსიტეტი და სტუდენტები.

1893 წ. მენდელეევს ნიშნავენ წონა-ზომის პალატის ხელმძღვანელად. ამ სამუშაოზე ვატარა მან თავისი შესანიშნავი ცხოვრების უკანასკნელი დღეები და უკავე 72 წლისა, გარდაიცვალა 1907 წელს.

○

მენდელეევის მეცნიერული მოღვაწეობის პირველი ნახევარი დაემთხვა ბუნებისმეტყველებისა და ქიმიის აყვავების პერიოდს რუსეთსა და ევროპაში. ეს იყო XIX საუკუნის სამოცანი წლები. მენდელეევის სამართლიანად უტოლებენ სამოციანი წლების ბუნებისმეტყველთა ბრწყინვალე პლეადას — სენენოვს, ბუტლეროვს, მენიკო

ᲓᲦᲒ. ᲠᲝᲛᲐᲜ ᲤᲘᲪᲮᲚᲐᲣᲠᲘ

Ა. Ს. ᲒᲠᲘᲑᲝᲔᲓᲝᲕᲘ

(ᲓᲐᲚᲣᲙᲕᲘᲓᲐᲜ 110 ᲬᲚᲘᲡᲗᲐᲕᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝ.)

„ᲑᲔᲓᲓᲐ — ᲪᲣᲞᲚᲣᲢᲛᲐ, ᲓᲐᲣᲓᲒᲠᲛᲔᲚᲘᲐ
ᲐᲡᲔ ᲓᲐᲜᲐᲒᲠᲛ ᲘᲛᲘᲗ ᲗᲐᲕᲘᲓᲐᲜ:
ᲑᲠᲘᲕᲘᲗᲔᲑᲘ ᲑᲔᲓᲘ ᲐᲥᲗᲐᲛ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲡᲘᲑᲠᲘᲧᲕᲘᲗ,
ᲓᲐ ᲭᲘᲐᲜᲔᲑᲘᲗ ᲙᲘ — ᲕᲐᲜ ᲭᲣᲗᲘᲡᲐᲒᲐᲜ“.

Ა. ᲒᲠᲘᲑᲝᲔᲓᲝᲕᲘ

1939 წლის 11 თებერვალს შესრულდება 110 წელი მას შემდეგ, რაც ირანის სატახტო ქალაქ თეირანში ტრაგიკულად დაიღუპა რუსეთის ელჩი-კოსი მწერალი, მხატვრული სიტყვის გამოჩენილი ოსტატი, უნიკალური დრამატურგი — ალექსანდრე სერგეის-ძე გრიბოედოვი.

ა. გრიბოედოვი დაიბადა 1795 წ. 15 იანვარს, მოსკოვში. პირველ დაწყებითი სწავლა მან თავის სახლში მიიღო, შემდეგ სწავლობდა „აკეთილშობილთა პანსიონში“, საიდანაც იგი გადავიდა მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. 17 წლისამ ბრწყინვალედ დაამთავრა უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. ისმენდა ლექციებს სხვა ფაკულტეტებზედაც, რითაც გრიბოედოვმა თითქმის ენციკლოპედიური განათლება მიიღო. 1828 წელს ა. გრიბოედოვი ინიშნება რუსეთის სრულუფლებიან მინისტრად სპარსეთის შახის კარზე.

სპარსეთში გამგზავრების წინ ა. გრიბოედოვი იყო საქართველოშიც. თბილისში ყოფნის დროს ცოლად შეირთო ქართველი რომანტიკოსი მწერლის — ალ. ჭავჭავაძის ასული ნინო. თავისი პოლიტიკური რწმენით გრიბოედოვი დეკაბრისტებს ეკუთვნოდა, რისთვისაც მან სიცოცხლეში დევნა და შევიწროება განიცადა.

ᲮᲔᲠᲘᲡᲬᲘᲚᲘ ᲨᲔᲛᲓᲔᲒᲘ ᲪᲮᲝᲚ ᲡᲘᲢᲧᲕᲔᲑᲘ:

Ა. ᲒᲠᲘᲑᲝᲔᲓᲝᲕᲘ, ᲔᲤᲔᲡᲘᲡ ᲡᲞᲔᲪᲘᲐᲚᲣᲠᲘ ᲓᲐᲜᲐᲮᲐᲠᲯᲔᲑᲘᲗ, ᲒᲐᲛᲘᲗᲕᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲤᲘᲡᲘ ᲗᲔᲰᲠᲐᲜᲨᲘ, ᲡᲐᲓᲐᲪ 1829 ᲬᲚᲘᲡ 30 ᲘᲐᲜᲕᲐᲠᲘ ᲐᲓᲒᲘᲚᲘ ᲰᲥᲠᲜᲓᲐ ᲐᲛᲘᲮᲢᲔᲑᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲚᲔᲡᲐᲪ ᲑᲝᲚᲝᲛᲓᲔ ᲗᲔᲰᲠᲐᲜᲘᲡ ᲤᲐᲜᲯᲐᲮᲝᲛᲘᲜᲘᲡ ᲛᲘᲡᲘᲜᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲐᲛᲓᲔ ᲠᲣᲡᲔᲗᲘᲡ ᲛᲗᲐᲕᲠᲝᲑᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲐᲛᲓᲔ ᲛᲬᲘᲜᲔᲓᲘᲡ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გალილეო გალილეი

9. 14/II-39. №36

შესრულდა 375 წელი გამოჩენილი მეცნიერის გალილეო გალილეის დაბადებიდან. მამა გალილეოს ეკუთვნის კარიერული ზრდა, მაგრამ 18 წლიანი მათემატიკამ გაიტაცა და უკვე 21-ის ეწინააღმდეგებოდა ყველას აკეთებდა გამბედული გალილეჩენი ბინა არისტოტელეს მოძღვრების წინააღმდეგ. თუმცა ენციკლოპედიტი არ დაუთავრებია, მაგრამ თვითგანვითარებით გალილეი დაეუფლა მათემატიკურ მეცნიერებას და 1589 წელს პიზას უნივერსიტეტში მიიღო მათემატიკურ მეცნიერებას.

ზუსტ მეცნიერებაში იმ დროს კამეფეი ეფინა ორისტოტელე

ბიბლიოგრაფია

აკადემიკოს ი. ჯავახიშვილის ახალი შრომა

ამ რამოდენიმე ხნის წინათ სსრ დონის კავშირის მეცნიერთათა აკადემიის საკართველოს ფილიალის ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტმა გამოსცა აკადემიკოსი ივ. ჯავახიშვილის კაპიტალური შრომა „ქართული და კავკასიური ენების, თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა“. ალნიშნული წიგნი წარმოადგენს მეორე ტომს „ქართველი ერის ისტორიის“ შესავლისა, რომლის გამოცემაც სამ წიგნად არის განზრახული.

შრომაში, როგორც მისი სათაური გვიჩვენებს, შედარებულია ერთი მხრით ქართული და ქართველური ენები, ხოლო მეორე მხრით — ითქმის ყველა კავკასური ენა. ცნობილია, რომ კავკასურ ენებს შორის, რამ აქვთ საერთო ქართველურ ენებთან. საკუთრივ ქართულთან, მეგრულთან, ჭანურთან და სვანურთან, ეს მდგომარეობა დიდი ხანია აფიერებდა მეცნიერებს. მაგრამ საკითხის შეუსწავლელობის გამო ვერავითარი გარკვეული დასკვნა ვერ გამოჰქონდათ.

ამ პრობლემის გადაჭრა, ცალკეული ენების ღრეკვნდელი შესწავლის დონეზე ვერ ეყოფოდა. თავს იდვა აკადემიკოსმა ივ. ჯავახიშვილმა. წიგნში შედგენილი მეთოდით შესწავლილია აუთენტური ენობრივი მასალა, გამოყენებულია დაალერებით ასაბალის კავკასური და სხვა ენების მონაცემები.

აუთენტური ენობრივი მასალის შედარებითი შესწავლის საფუძველზე, აკადემიკოსი მიღის მეტად საინტერესო დასკვნებამდის:

ქართულ-ქართველური, სინდური ფალიერ-ლეგურ-ალბანური ენების თავდაპირველი ავებულება დროთა განმავლობაში მატერიალურად შეცვლილა. ამ ენათა მთავარი ნაწილების ბალმაგებულმა შესწავლამ მათი თავდაპირველი აგებულება და სიტყვების ფესვები მაგალის ძირითა ნათესაობა უკვე საკმაოდ ცხადსყო.

ქართველთა, სინდთა და ფალიერ-ლეგ-ალბანელთა შორეული წინაპრები ერთიანი ბომმე ტომები ყოფილნან.

აკადემიკოსი თავის დასკვნაში მეტად საინტერესო საკითხს სვამს: საჭიროა აუცილებლად გამოვნახოთ ერთი საერთო სახელი სინდურ-ფალიერ - ლეგურ-ალბანური ენებისათვის, რადგანაც ისინი მჭიდრო კავშირში იმყოფებიან ერთმანეთთან. ასეთ სახელად მას სტარბონის მიერ ნახსენები სარმატები ანუ საურომატები მიიჩნია. ანგარიშად, — დასასკვნის აკადემიკოსი, — ამ ენებს **საურომატული** ან **შარმატული** ენები უნდა ეწოდოთ.

ასეთია დაახლოებით „ეგნის შინაარსი. ეს კავკასური ნაშრომი უდიდეს დახმარებას გაუწევს მომავალ მკვლევარს ქართული და კავკასური ენების შედარებითი შესწავლის საქმეში. შრომა სულ ახალ პრობლემებს უყენებს როგორც ქართველოლოგიას, ისე საერთოდ მთელს კავკასიისმცოდნეობის საქმეს. ამ წიგნს ვერ აუღლეს გვერდს საქართველოს ისტორიისა და ქართველური ენების ვერც ერთი მკვლევარი.

აკად. ჯავახიშვილის ამ შრომის გამოცემა უდიდესი მოვლენაა მთელი ქართული მეცნიერებისათვის. საჭიროა ამავე შრომის სხვა ტომების დროულად გამოცემა, რასაც აკადემიის საქ. ფილიალმა ჯეროვანი უურადღება უნდა მიაქციოს.

ახალ-ბ-ამბრდა კომუნისტი. 20/II-39 №41.

ნიგნი შესანიშნავ ბოლშევიკზე

(ქრებული „ლადო კეცხოველი“)

„ბოლშევიკური პარტია—წერს ამხანაგი **ლავრენტი ბერია** — პატივისცემით იხსენებს თავის ერთგულ შვილებს და მათი ცხოვრებისა და რევოლუციური ბრძოლის მაგალითზე ზრდის ბოლშევიკთა ახალ თაობას.

ბოლშევიზმის შესანიშნავ ადამიანთა რიცხვს ეკუთვნის ლადო კეცხოველიც — ამხანაგი **სტალინის** უახლოესი თანამებრძოლი რევოლუციური მოძრაობის. გარიჟრაჟზე საქართველოს და ამიერკავკასიისაში“.

ამ შესანიშნავი ბოლშევიკის რევოლუციური მოღვაწეობის შესახებ დოკუმენტალურად მოგვითხრობს საინტერესო კრებული „ლადო კეცხოველი“, რომელიც ქართულ ენაზე ახლახან გამოვიდა ამხანაგი **ლავრენტი ბერიას** რედაქციით. კრებული იხსნება **ლავრენტი ბერიას** ცნობილი შრომით „ლადო კეცხოველი“. ამ შრომაში მთელი ბოლშევიკური სიცხადითაა გაშუქებული ლადო კეცხოველის უდიდესი რევოლუციური შემოქმედებითი ენთუზიაზმით აღსავსე ცხოვრება.

ლადო პატარობისას, გორის სასულიერო სასწავლებლისა და შემდეგ თბილისის სასულიერო სემინარიის მოსწავლე, თავისი რევოლუციური ბუნებით **ვაზიერ**ებულ ამხანაგებისაგან, **ჯერ კიდევ** სემინარიაში ყოფნის დროს მოსწავლეთა ფაფუცის მოწყობისათვის ლადო **სასტიკად იქნა დახვილი. მას** რიგავენ სემინარიიდან, უკრძალავენ თბილისში ყოფნას. იგი სოფ. ტყვიავში მიდის, ხოლო 1894 წელს ტყვიავიდან კიევს მიემგზავრება.

ამხანაგი **სტალინი** ლადო კეცხოველთან და საშა წულუკიძესთან ერთად უდიდეს ბრძოლას აწარმოებდა მარქსიზმის ვულგარიზატორების, ქართველი ლეგალური მარქსისტების წინააღმდეგ. „1898-1900 წლებში ამხანაგმა **სტალინმა** ლადო კეცხოველსა და წულუკიძესთან ერთად თბილისის სოციალ-დემოკრატების მუშაობა გადაიყვანა მასობრივი აგიტაციისა და თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ პოლიტიკური ბრძოლის რელსებზე“. (ლ. ბ. ბერია).

ამხანაგი **სტალინის** ხელმძღვანელობით ლ. კეცხოველმა უდიდესი მუშაობა ჩაატარა ბაქოს არალეგალური პარტიული სტამბის დაარსებისა და გაზ. „ბრძოლის“ გამოცემის საქმეში. ლადო იყო ლენინური „ისკრის“ გამავრცელებელი ამიერკავკასიაში.

„ლადო კეცხოველმა მთელი თავისი ბრწყინვალე, მშვენიერი სიცოცხლე მთლად შესწირა რევოლუციურ ბრძოლას მუშათა კლასის საქმისათვის“. (ლ. ბ. ბერია).

ამ შესანიშნავი შრომის გარდა, კრებულში მოთავსებულია გაზეთი „ბრძოლის“ სტატიები: „რეაქციონაგან“, „რუხეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტია და მისი უმახლობესი მიზნები“, და „მუშათა **მოძრაობა კავკასიაში 1899-1901 წ.**“

კრებულში მოცემულია აგრეთვე ლადო კეცხოველის სტატიები და წერილები: „ახალ წლის იუბილეს გამო (წერილი ქართველ შუშებთან)“ და წერილი მისი ძმის — სანდრო კეცხოველისადმი. „... როცა აუცილებელია, წერდა რევოლუციის ეს უშიშარი რაინდი, არ უნდა მოერიოდეს ადამიანი მსხვერპლს, თუნდა მომავალი დიდებასაც უკადიდეს... მაშ ბრძოლა! ბრძოლა!... და თუ ამ ბრძოლაში წავიქეცი, ნუ იდარდებ: ყოველი საქმე და მით უმეტეს თავგანწირულობა მსხვერპლსა თხოულობს...

Но где, скажи, когда без жертв искуплена свобода?!..

კრებულში მოყვანილია ლენინური „ისკრიდან“ სტატია „პირველი მაისი თბილისში“ და პროკლამაციები ლადო კეცხოველის ვერაგულად მკვლელობის გამო.

„ჰო, შეკარდენო, შეუბოვარო! მტრებთან ბრძოლაში დაცალილო სისხლით...“

ამ ეპიგრამით გამოსცა თავისი პროკლამაცია რსდმპ ბაქოს კომიტეტმა, რომელიც გამოხატავდა ბაქოს პროლეტარიატისა და კავკასიის მთელი მშრომელთა სულისკვეთებას.

ამ კრებულის გამოცემას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, ის კიდევ უფრო გაამდიდრებს **ლენინ-სტალინის** დიადი და უძლეველი პარტიის სახელოვანი ისტორიის შემწყობელთა ბიბლიოთეკას.

გრ. ბერაია.

И. П. ПАВЛОВ И РЕЛИГИЯ

(К трехлетию со дня смерти)

Во всем мире известно имя великого советского физиолога академика Ивана Петровича Павлова.

Великая заслуга Павлова заключается в том, что он открыл метод условных рефлексов, при помощи которого стало возможно изучать материальные основы «душевной», психической деятельности животных и человека. И. П. Павлов, его сотрудники и последователи раскрыли «тайны» **высшей мозговой деятельности** и создали новый отдел науки — физиологию и патологию высшей нервной деятельности. Для так называемой «души», якобы связывающей человека с богом, павловская теория условных рефлексов не оставляет места. Учение Павлова о работе головного мозга — это одна из твердынь материалистического мировоззрения.

Павлов был непримиримым противником витализма, то-есть поповских взглядов в биологии и физиологии. Он терпеть не мог никакой поповщины в науке.

Но, может быть, Павлов был одним из тех ученых, которые поступают как материалисты в лаборатории, а дома, в личной жизни, являются религиозными людьми? Нет, **Павлов был последовательным материалистом.** Единственной его «верой» была величайшая вера в науку, в силу научного знания.

Однако некоторые священники на диспутах приводили Павлова как пример ученого, сочетающего науку с религией. Один священник даже обратился к Ивану Петровичу с просьбой письменно подтвердить это. Павлов написал, что человек он неверующий.

Иван Петрович был материалистом и атеистом. Правда, он считал религию «высоким элементом» прошлой человеческой культуры и полагал, что антирелигиозную пропаганду не нужно вести. Он говорил: «Зачем с религией бороться, когда она сама себя постепенно изживает? Религия — удел слабых. Зачем же отнимать последнее утешение у слабых?».

Павлов был похож в этом отношении на Дарвина. Его мировоззрение ничего общего не имело и не могло иметь с религией, но он не понимал, что религия и церковь мешают развитию человеческой культуры.

Таково же было отношение Павлова к религиозным обрядам. Некоторые биографы утверждают, что он хоронил в церковь и молился. Это — вымысел. Ни церковь, ни молитвы Павлову не были нужны. Но случалось, что иногда, раз в год, он собирался в церковь, правда, без конца откладывая посещение. Для Павлова посещение церкви было просто следованием старинной привычке, а не стремлением выполнить религиозный обряд. Как-то в Колтушах, гуляя летом, Иван Петрович сказал мне: «Ну, скажите, пожалуйста, что тут плохого? Вот звонят колокола. А тут рожь на солнышке колышется. Приятно этак вспомнить свое детство. Вот на зло вам пойду в это воскресенье к обедне». Но на самом деле он не пошел в церковь ни в то воскресенье, ни после — целых три года, что жил в Колтушах.

Убеждения Павлова сложились на рубеже двух эпох. Он вырос при старом режиме в семье священника. Это, конечно, отразилось на его привычках и вызвало некоторые противоречия в его взглядах.

Он был революционером в науке, но сначала не понял значения Великой пролетарской революции. Позже он убедился, что социалистическое строительство, осуществляемое под руководством коммунистической партии, означает огромное улучшение жизни трудящихся, непрерывный рост науки и культуры, подлинный расцвет нашей великой родины. Он открыто заявил об этом перед всем миром. Об этом он писал и в своем ответном письме тов. В. М. Молотову, который поздравил его с 85-летним юбилеем.

Павлов был великим гражданином и патриотом Советской страны. В предсмертном письме к нашей молодежи он завещал любить нашу родину, отдавать ей все знания и способности. «И для молодежи, — писал он, — как и для нас, вопрос чести — оправдать те большие упования, которые возлагает на науку наша родина».

Ф. МАЙОРОВ,
доктор медицинских наук, заведующий лабораторией физиологии и патологии высшей нервной деятельности человека биологической станции имени И. П. Павлова.

Ленинград.

Безбожник 21/II-39 №6.

Из истории безбожной мысли

МИГУЭЛЬ СЕРВЕТ

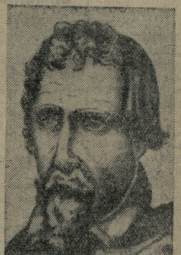

В историю борьбы религии против науки вписала кровавые страницы не только католическая церковь. Протестантская церковь и ее деятели показали себя не меньшими фанатиками и врагами культуры. Преобразователи христианской церкви на Западе Лютер и Кальвин в 16-м веке отменили безбрачие священников, упразднили монастыри, отвергли поклонение иконам и мощам, отменили католические праздники в честь «святых», учредили богослужение на т. д. Все это обнуляло церковь, перестраивало ее сообразно с запросами и потребностями народившейся тогда буржуазии. Едва укрепив свои позиции, церковные преобразователи обрушились на тех, кто в какой-либо мере угрожал власти религии, подрывал ее устои, авторитет. Это подтверждается, например, деятельностью Кальвина (родился в 1509 году, умер в 1564 году).

Кальвин выглядел человеком скромным, был чужд корыстолюбия, равнодушен к удобствам. Но он был религиозным фанатиком. Он считал, что люди от природы злы, а потому их надо взнуздывать. Власть, учил он, должна быть, беспощадно строга. Сострадание, милосердие, утверждал Кальвин, — это богопротивные слабости. Он говорил далее, что отступление от церкви должно караться смертью.

Особенно суровой кары требовал он за непокорность властям — и гражданским, и церковным.

Кальвин был врагом науки. К чему знания? — спрашивал он. Зачем изучать науки, философию? Бесплодная трата времени, безбожная попытка проникнуть в «непостижимые тайны бога»! Он говорил: лучше невежество верующего, чем дерзость мудствующего.

Это был религиозный изувер.

Ужас охватил те области (кантоны) Швейцарии, где господствовал Кальвин. Темницы были переполнены людьми, не согласными с его религиозными преобразованиями. Этих людей обвиняли в ереси, «союзе с дьяволом». Женевский кантон кишел шпионами Кальвина. Были пущены в ход пытки. Горели костры, на которых «во имя бога» сжигали людей. Протестантская церковь не уступала католической в искусстве преследовать, терзать и уничтожать защитников смелой научной мысли.

Одной из первых жертв Кальвина стал испанец Мигуэль Сервет (родился в 1509 году, умер в 1553 году).

Это был даровитый и образованный человек. Он изучал математику и географию, прекрасно знал медицину, любил путешествовать, много видел, много читал. Сервет увлекался врачеванием, с увлечением участвовал в спорах о вере и мечтал об «очищении» христианской религии от «скверны», занесенной в нее церковью, попами.

Исследуя работу сердца и легких, Сервет сделал очень важное наблюдение: он открыл «малый круг кровообращения», то-есть показал, что кровь из сердца направляется в легкие; там она очищается и затем возвращается в сердце. Попы об'явили, что Сервет совершил «дерзкую попытку проникнуть в тайны дел божьих». А мы уже знаем, как относился Кальвин к науке. Еще больше возбудило его гнев утверждение Сервета (в книге «О восстановлении христианства»), что Христос был не богом, а простым человеком.

Кальвин заявил, что Сервету не сторовать, если только он попадет в Женеву.

По пути в Италию Сервет приехал в Женеву и задержался там. Кальвин велел его арестовать, об'явил богоотступником, но сразу казнить не решился. Он ждал вестей из других швейцарских областей (кантонов). Там подтвердили обвинение. Кальвин торжествовал: еретик будет сожжен! И Сервета действительно сожгли.

Сервет не отрекся от своих взглядов и умер мучеником за науку.

Проф. В. ЛУНКЕВИЧ.

Безбожник 21/II-39 №6.

ქართული ლიტერატურის უძველესი ძეგლი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

იაკობ ცურტაველის (ფიცვე იაკობ ხუცესი) შესანიშნავი ნაწარმოები „წამებაი წმინდისა მოწამისა შუშანიკისა“, ანუ, სიტყვიერ ძველ ანდა შემოკლებით „წამებაი“ — „მარტვილობანი შუშანიკისა“, წარმოადგენს ქართული ორიგინალური ლიტერატურის უძველეს ძეგლს. ბინა შესწავლილ ვინაკუთრებულ ინტერესს ფეოდალ ბრივიდ, რომ ადი ამუქებს ორი მოძმე ერის—საქართველოსა და სომხეთის კულტურულ ურთიერთობასა. ეროვნული „მარტვილობანი“ ქართველთა ტექსტად ადრიდანვე თარგმნილნაი სომხურად. ყველაზე ადრინდელ ხელნაწერიც, რომელიც ჩვენამდეა მოღწეული, სომხურიდანაა ნათარგმნი (პირველადელი ტექსტი შუშანიკის მარტვილობისა დაკარგულია) ამ ეკლესიებად ზოგიერთი ქალაქანაო შემდგომ დასავლეთ ევროპაში ბევრ ლიტერატურულსტატიკურ ბაღალითად, ბევრგვალი ორიგინალურ ბაღალ ბეტერსა. ამ წმინდა სომხურ ნაწარმოებად ხოლოდ.

„მარტვილობანი“ დღემდე ორიგინალ გამოცემული პირველად იგი 1882 წელს ე. სანინიანმა გამოსცა, მეორედ — ს. გორგაძემ 1917 წელს. უკანასკნელი შედარებით უფრო უკეთესი და სრულია. მისი შემოკლებული ტექსტი საოლ ბაზ ბალ ბალ ბალ

ტარას შევჩენკო და აკაკი წერეთელი

ალ. ხულავა

აკაკი წერეთელი 20 წლის ყმაწვილი იყო, „სიდიდმელი ბარათაში“ და სხვა ლირიკული ლექსების ავტორი, როდესაც 1860 წელს პეტერბურგში შეხვედა ტარას შევჩენკოს. ტ. შევჩენკოს ავადმყოფობამ შეხვედრის შემდეგ დიდებამს არ უცოცხლია, იგი არც ისე მოხეცი იყო, მოკვდა ფიზიკურად ბაგესელი, მაგრამ სულიერად და პოეტიკურად გაუტეხავი და დაუშინაფერებელი. ივი მოკვდა როგორც თვითმკვარი ბელადის დაოქანებელი მტერი, ოღონდ ხალხის მომავალსთვის მებრძოლი, ჩერნიშევსკის, ნეკრასოვის, დობროლიუბოვის მეგობარი.

ტ. შევჩენკოსთან შეხვედრის ამბავს აკაკი წერეთელი ორ ადგილ ფიზიკურად თვითონ მოხუცებულობის ტემა, როგორც უბედნიერის შეხვედრას.

დასაშვები იყო თუ არა, რომ ახალგაზრდა პოეტმა ერ მოეხდინა რიგიმე გავლენა უკრაინის ხალხის ამ დიდ პოეტს? ეს შეეძლებელი იქნებოდა. თვითონ აკაკი აღნიშნავს, რომ „ჰარველად ბავეგე მინა სტუდენტდან, როგორ უნდა გიყვარდეს სამშობლო და შენი ხალხი“.

აკაკის სამუდამად დაიხსოვნა უკრაინელი პოეტის „სიხმარის“, „ყაიდამაკების“, „ყაკაესის“ დიდი ავტორის შესანიშნავი სიტყვები სამშობლოს სიყვარულის შესახებ. ერთი ფრაზა ადგილ-ადგილ ბეჭდავდა, 1914 წელს, აკაკი წერეთელმა ტ. შევჩენკოს დაბადების ასი წლის თავის ილანიშნავად ტფილისში გამართულ ჯუბილეოთა სალამაზე მრავალი უკრაინელი გაბაბარა განცხადებთან, რომ ეს პოეტად ილონდა ადამ შევჩენკოს და დაბასპითთა იგი, როგორც უკრაინის ხალხის დიდი პოეტი, თანაც ესო
ეა უკრაინელთ — „შეეფეგოთ „თავიანთნი სამშობლო და დედა-ენა“. ისე, როგორც აკაკის ზეგეფრთას ტარას შევჩენკოსთან ეს ნაუელ-ბაკაკის „ბაბაბოთ“ ეს ბაკეკეთ ეგდელთ და ნიელთ ეს ბაკეკეთ ეგ „ეს ბაბაბოთ“

„ლელო“

ვ. ფულუკიძე

ალ. ჭეიშვილის პრიველი მხატვრული ნაწარმოები „ლელო“ ვვიჩატვეს კოლმეურნეობათა ვანძაღაცებას, სოციალისტური სოფლის ბაღუბოის მატერიალური კეთილდღეობას, მის კულტურულ ზრდას. რომანში გურული ეროვნული კოლმეურნეობის ჩასახვისა და ზრდის ისტორიათა, მჭიდროდ დაკავშირებული და გადასაკვანილი ცალკე პირეანის ბედნიერებასთან, მთა წარსულსა, აწმყოსა და მომავალ ცხოვრებასთან. „ლელოს“ პირველი ქართული რომანია, რომელიც გვნირავეგა ფორნა, სეფე, სკანია და ხალხი, რომლებიც ერთვერი ეკეთი ჩაეჭნენ ნიდ მოძრაობაში, ისე გაუტაცია თავისუფალ ზრომს, ისე ფოფალისებია ხსეებთან შეთანხმებული მეშმობის დიდ ნაყოფს, კოლეტნერეო ზრომით მომოგებულ ეკეთილღღეობას ისე ღრმად და ორგანიზიულად დაუკავშირებია კოლმეურნეობასთან, რომ მის ეარეშე ამ გლეხებს უკვე ვეღარ წარმოედგინიათ თავიანთი არსებობა.

ეკეშმარიტი შემოქმედებითი ზრომის ბეზრებად სრანან ზესამე ეკეეე

რა ვიკითხოთ

„ხალხური ზღაპრები"

ნინო ნაკაშიძე ბავშვების საყვარელი მწერალია, მისი წიგნის გამოსვლას ყოველთვის სიხარულით ეხებიდნენ. მას მიმზიდველი, ლამაზი და ადვილად გასაგები ენა აქვს, მის ნაწერს ერთიანად რომ წაიკითხავ არასოდეს დაგიღლიდეს.

ახლახან ჩვენი სკოლის ბიბლიოთეკაში ვნახე მის მიერ შეკრებილი ხალხური ზღაპრების წიგნი, რომელიც ძალზე მიმეწონა, განსაკუთრებული ინტერესით წავიკითხე ზღაპარი „ორი ძმა", სადაც ძმების ზალიკოს და პაალოს ამბებია მოთხრობილი, სინტერესოა ავრეთვე ზღაპარი: „მამალი და მელია", „ზარაბაბილინ სახელმწიფოს ქალი", „ზარმაციი", „მეთოლზე", „ბოლის მოწმე ტურა და თიანის მოწმე ქოფაკი", „ომმაღე" და სხვები.

წიგნი ეარგადად დასურათებული და ლამაზადაა გამოცემული. მხოლოდ ფონდში ფერნაწერი რომ სარჩევი არა აქვს, რაც აუცილებლად საჭირო იყო.

მოსწავლე მერი თუთიბერიძე

ნოხჩი ლენინელი 1/III-39 ჯ16

ბიბლიოგრაფია

პროფ. ნ. მელიქსეთ-ბეგი: „მეგალითური კულტურა საქართველოში". „ფედერაცია", 1938 წ.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების დღიდან, მეცნიერების სხვა მიმართულ დარგთან ერთად, ისტორიული ლიტერატურის დაბეჭდვებისაც ჭკვიანი სიფაქიზეთ ნიეგადა. მოიხსენიებად ამისა, ლიტერატურა ქართული ხელოვნების შესახებ ჯერ-ჯერობით მაინც ღარიბია, თუ ქართული ხელოვნების ისტორიის ერისტანული ხანის შესახებ უკანასკნელ წლებში რამდენიმე ფაილიანი ფრანგული ბროშურა მაინდვილია, ამი შორის გამოქვეყნდა, საბაგირო სარკინიგზოს არქიტექტორ მოხელეს ალექსანდრეს ლეონიძის ფუნდამენტალური ნაშრომი „ქართული ბაზილიკა". ქართული მეგალითური კულტურის ეარგა ცოდნა ფეოდალურ ხანაში ეარგა ეარგა ეარგა

„ᲒᲕᲔᲦᲘᲜᲒᲕᲔ“

„ფეოდალიალი“ მიერ ამასწინათ გამო-ცემული რომანი „ᲒᲕᲔᲦᲘᲜᲒᲕᲔ“ ორიგინალია. სახალ მწერლის ᲚᲔᲝ ᲥᲘᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ შემოქმედება.

ᲚᲔᲝ ᲥᲘᲠᲩᲘᲐᲜᲘᲡ ᲛᲔᲠᲛᲝᲜᲘᲡ ᲛᲝᲛᲐᲕᲐᲚᲘᲡ ᲛᲘᲛᲔᲠᲔᲑᲐᲜᲘ ᲛᲘᲪᲔᲚᲘᲡᲐᲜᲘ

Николай Васильевич Гоголь

(К 130-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)

Когда в 1831 году появились «Вечера на хуторе близ Диканьки», Пушкин восторженно писал Воейкову:

«Вот настоящая веселость, искренняя, непринужденная, без жеманства, без чопорности. А местами какая поэзия! Какая чувствительность! Все это так необыкновенно в нашей нынешней литературе, что я доселе не образумился».

Автору «Вечеров на хуторе близ Диканьки» шел двадцать второй год. Но уже тогда передовые читательские круги России сразу почувствовали, что в лице молодого Гоголя в русскую литературу входит талант поразительной мощи и яркости. Позже Белинский пишет статью, которая отводит Гоголю первое после Пушкина место в русской литературе. «Что такое Гоголь в нашей литературе? — спрашивал великий русский критик, — где его место в ней? Чего должно ожидать нам от него, от него, еще только начавшего свое поприще, и как начавшего!». Отвечая на этот вопрос, Белинский говорит: «Гоголь владеет талантом необыкновенным, сильным и высоким. По крайней мере, в настоящее время, он является главою литературы, главою поэтов: он становится на место, оставленное Пушкиным. Предоставим времени решить, чем и как кончится поприще Гоголя, а теперь будем желать, чтобы этот прекрасный талант долго сиял на небосклоне нашей литературы, чтобы его деятельность равнялась его силе».

Гоголь-художник оправдал надежды, возлагавшиеся на него Пушкиным, Белинским, всеми прогрессивными читателями тридцатых годов. Чем дальше, тем более наглядно демонстрировал молодой писатель разносторонность своего «необыкновенного, сильного и высокого таланта». Веселым сказочником, певцом украинской природы, народных историко-романтических легенд начинал Гоголь свою литературную деятельность и с честью продолжил ее, как один из крупнейших художников-реалистов XIX века, обличавший и разоблачавший крепостнический режим дореформенной России, осветивший самые темные закоулки империи Николая Палкина, создавший незабываемую галлерею типов и характеров того времени.

Романтическая настроенность Гоголя, изумительная лиричность и патетичность его художественной прозы отнюдь не противостоят беспощадно-язвительным сатирическим образам гениального писателя-реалиста. Напротив. Две стороны гоголевской литературной деятельности, его романтика и его критический реализм, органически связаны между собой. Там, где Гоголь говорит о народе, об истории нашей родины, об ее грядущих путях, там, где он заступается за «маленького» человека, раздавленного бездушной машиной царской бюрократии, стиль великого писателя полон высокого пафоса. Но патетика Гоголя сменяется жгучим сарказмом, когда глубоко проникающий взор художника выявляет пошлость, тупость, алчность, косность, корыстолюбие, лихоимство, плутовство, все то, что унижало звание человека в крепостной России, все то, что было типичным для реакционных помещичьих и чиновничьих кругов николаевской империи.

Верой в народ, ненавистью к его врагам проникнуты произведения Гоголя: и фантастическая «Страшная месть», и героическая народная эпопея «Тарас Бульба», и великолепная реалистическая поэма «Мертвые души».

В «Тарасе Бульбе» Гоголь воспел украинский народ, его героическую борьбу с польскими захватчиками, его стремление отстоять свое законное право — носить гордо звучащее имя — Русь.

«Пусть же пропадут все враги, и ликует вечные веки русская земля!» — с этими словами на устах боролись казаки с польской шляхтой.

Ленивший могучие эпические характеры народных героев в «Тарасе Бульбе», Гоголь великолепно видел и рисовал «маленьких», «серых» людей своего времени. Гоголь вырос в одного из самых значительных представителей критического реализма, в одного из тончайших мастеров художественного юмора. Пушкин высоко ценил природу гоголевского смеха, Гоголь всем своим творчеством доказал, что «...высокий восторженный смех достоин встать рядом с высоким лирическим движением, и что целая пропасть между ним и кривлянием балаганного скомороха» («Мертвые души», том I, глава VII).

Смех Гоголя будил у читателя любовь к живой душе народной, вызывал негодование против мертвых душ тупого, гнетущего, эксплоататорского режима. Пушкин видел в Гоголе продолжателя своего дела. Сюжеты лучших произведений Гоголя — «Ревизора» и «Мертвых душ» были подсказаны писателю Пушкиным. Бессмертная комедия «Ревизор» осталась до сих пор одной из популярнейших пьес.

«В «Ревизоре», — вспоминал Гоголь, — я решился собрать в кучу все дурное в России, какое я тогда знал, все несправедливости, какие делаются в тех местах и в тех случаях, где больше всего требуется от человека справедливости».

Естественно, что появление «Ревизора» вызвало переполох и негодование среди чиновничьей бюрократии и помещиков, называвших Гоголя «бунтовщиком».

Художественные произведения Гоголя играли огромную прогрессивную роль. Как могучий таран, сокрушали они стены самодержавно-бюрократического крепостнического режима царской России. Они показывали Россию тридцатых и сороковых годов с предельной правдивостью и всесторонностью.

По обилию, многообразию и выпуклости созданных им характеров Гоголь занимает одно из самых первых мест в русской литературе. Гоголь-реалист наложил неизгладимый и плодотворный отпечаток на все последующее развитие русской и украинской художественной прозы. «Записки охотника» Тургенева, первые произведения Достоевского и Толстого, сатиры Салтыкова-Щедрина, пьесы Островского, романы Гончарова, новеллы Чехова, творчество Горького, все это непосредственно связано с традициями гоголевского критического реализма.

Тарас Шевченко, на протяжении всей своей жизни восторженно относившийся к Гоголю, читая по возвращении из ссылки Салтыкова-Щедрина, с удовлетворением записывает в свой дневник:

«О, Гоголь, наш бессмертный Гоголь! Какой радостью возрадовалась бы благородная душа твоя, увидев вокруг себя таких гениальных учеников своих».

«...Черты Пушкинской, Лермонтовской и Гоголевской творческой силы доселе входят в нашу плоть и кровь, как плоть и кровь предков переходит к потомкам» — писал Гончаров. Чернышевский называл целый период истории русской литературы (пятидесятые годы) гоголевским, указывая, что Гоголю «должно приписать заслугу прочного введения в русскую изящную литературу сатиристического, или как справедливее будет назвать его, критического направления».

После убийства Пушкина и Лермонтова Гоголь чувствует себя все более и более одиноким, «Моя жизнь, мое высшее наслаждение умерло с ним... Когда я творил, я видел перед собой только Пушкина» — воскликнул Гоголь, узнав о гибели своего гениального друга. Мракобесы, воспользовавшись одиночеством Гоголя, в течение многих лет пробывшего за границей, боясь и ненавидя разящее гоголевское творчество, эксплоатируют тяжелое болезненное состояние — психическую депрессию писателя. Под их влиянием Гоголь сжигает вторую часть «Мертвых душ». Они заставляют его отречься от художественной деятельности. Толкнув Гоголя на литературное самоубийство, они ускорили физическую смерть гениального русского писателя, затравленного самодержавием.

После смерти Гоголя правящие круги николаевской империи с еще большим озлоблением реагируют на каждую положительную оценку гоголевского художественного наследства. Тургенев, опубликовавший некролог о Гоголе (в котором автор «Мертвых душ» был назван великим человеком), был за это арестован и затем сослан в деревню.

Реакционная критика из кожи лезла вон, чтобы выхолостить революционное содержание литературных произведений Гоголя, чтобы отделить его от прогрессивной литературы. Эти попытки чем дальше, тем больше терпели неудачу. Общественный под'ем в России усилил интерес к творчеству Гоголя. Художественное слово Гоголя становится знаменем борьбы с прогнившим крепостническим режимом. «Гоголевское влияние и в жизни, и в литературе нам еще крайне нужно» — пишет Тургенев в 1855 году.

Это влияние значительно усилилось в XX веке. После Великой социалистической революции осуществилась мечта Некрасова о том желанном времени, когда произведения Гоголя будут широко популярны в народе. Гоголь принадлежит к числу самых читаемых и любимых литературных классиков в нашей стране. Созданные им героические образы — Тараса, Остапа, Данилы, сатирические типы — Чичикова, Манилова, Коробочки, Хлестакова, Ноздрева; его разящий смех и его романтический пафос, — все это служит мощным оружием воспитания масс в период великой культурной революции.

Ленин, обрушиваясь на врагов и предателей дела революции, на бесхребетных либералов, на подлых двурушников и оппортунистов, часто обращался к живым и бессмертным образам Гоголя. Этими образами пользуется товарищ Сталин для разоблачения уродливых явлений, стоящих на пути социалистического строительства.

Не раз еще будет наш народ обращаться к гоголевским образам и типам для того, чтобы с помощью великого русского писателя разоблачать современных Собакевичей, Маниловых, Ноздревых, Хлестаковых.

Художественное слово Гоголя участвует в нашей всемирно-исторической борьбе за коммунизм. В этом — бессмертие гениального русского писателя-реалиста.

А. ЛЕЙТЕС.

Труд 30/III-39

БИБЛИОГРАФИЯ

„СОВЕТСКИЕ ГРАНАТОМЕТЧИКИ"

Летом прошлого года среди казачества Дона и Кубани стремительно поднялось движение гранатометчиков. Это было в те дни, когда бойцы Красной армии громили у озера Хасан самураев. Отличная инициатива — призыв к овладению гранатой — принадлежала молодым физкультурникам-колхозникам сельхозартели «Трудовой казак» Кагальницкого района, Ростовской области.

Физкультурники артели с честью выполнили взятые обязательства. На областных соревнованиях гранатометчики «Трудового казака» побили результаты спортсменов города.

Недавно Ростовским областным книгоиздательством выпущена книга В. Ватина и М. Штацкого «Советские гранатометчики». В этой книге освещается опыт колхозников «Трудового казака» по созданию и укреплению кружка гранатометчиков, их тренировка, призыв к казакам колхозной Кубани и т. д. На 4 печатных листах даны серьезные выступления специалистов-гранатометчиков, статьи командарма 2-го ранга командующего войсками СКВО В. Качалова и майора Ф. Попова, методическая статья заслуженного мастера спорта Ив. Сергеева (ранее опубликованная в «Кр. спорте»), хорошо иллюстрированные материалы из «Наставления по подготовке к рукопашному бою РККА».

Красний спорт 1/IV-39 №35

ბიბლიოგრაფია

მარჯანი—„პარაშუტი“, ლექსები, საბჭოგამი, თბილისი, 1939 წ. გვ. 37, ფასი 2 მან.

მარჯანი საკმაოდ ცნობილი პოეტია და ჩვენი ბავშვები ხალისით კითხულობენ მის ლექსებს. სასიკეთეზო ტრიბელიე კარგი სარეკომენდაციო ფურცელია ასეთ ბავშვებისათვის, წიგნაკში შეგხვდებიან ორი ერთი და ორი ლამაზად დაწერილი ლექსი, რომელსაც ბავშვები სიამოვნებით დაიმახსოვრებენ, მაგ. „პარაშუტი“, „პირველი თოვლი“, „ნაძვის ხე“, „ფუნის სიმღერა“ და სხვ.

ალბანელი წიგნში მოთავსებულია სულ 28 ლექსი, ოღონ ვიფიქრით შერჩეული, მაგრამ ზოგ ლექსში მაინც შეხვდებით ბავშვისთვისაც ადვილებს; დასაფარავი ნიმ ყოველად მიუღებელია. ეს პირველი ლექსი, „პარაშუტი“.

პატარა გოგოსან, სიდიმ, მოისროვა ბარაშუტად ბავშვებებმა ბებიას ქოლგა და სიდან გადმოშტერეოდეს:

„ეგმოძეინა ბებიის ქოლგა,
ეგიმაგრა წელში,
ამერი ჩუმად ცაცხვის ხეზე
და მოეტეკი წვერში“.

ბავშვმა იმდენ ჩონ გადმოიხედა, შეშინდა, ეროვნა ჩამოადგო და ისეე ძირს ჩამოვიდეს, მაგრამ სოროთი სელ სხვის ბეგეულებეა: სიდო ცაცხვის წვერში კი არ ასულა, მეორნ პირველსავე ტოტზე შემდგარა, ქოლგა გაიშალა და გადმოხტომას ამპირებს, მაგრამ შეშინებან ერთი ხელი მეორე ტოტსათვის ჩაეკვლა და ტტოსაზ, რომ ეხიდითოდ ძირს ჩამოსელაზე ფიქრობს.

ცხადია, სიდის „ცაცხვის წვერში“ მოკალეა“ მხატვარს არ სურდა. ალე ჩვენ ვეფიქრეთ და ბეკეკრის ბეკეკრსაკენ, ბავშვმ მხატვარს რა ფუფუნა ჰქონდა ასე ფიქრობიდეა ტეტყუნ? ახლა შეხვედით ზეზე ამავალ სიდოს: ბავშვი ისეთ მდგომარეობაშია, რომ არ იცით ან აკ როგორ ფიდეგ, ან შეშეგ როგორ მოიქეცეგ. ავტორი ამბობს—სიდო დარეხეგენილი სეირნობდაო, მხატვარი კი ვეფიქრეთ ამაყად ფიშაილ ბოგოროს, რომელსაც ცალი ხელი ეკეთა შემოდგომის და ფიეკაცეკად მიეთრეკეგნა.

მე-7 ბეკეკრზე უნდა იყოს დახატული ბეკეკრნაირ მამაკაცი ოტკიმპრელების ზაზ. ეს, მაგრამ აკ დახატეკი ბავშვები ისეთ პოზაში ყოფილ მოეკეთებინა, რომ ფიოლეს ფიკეკრნი და ფრაზაში ფრაიალეთ ისე სიარეკრ არ შეიძლება; ოთხე ეკეთა ერგეში მდგომნი ბიჭნი უნდა მიეთიდნენ, ისინი მიზეზე ვერ დაეფეგინან ფეზებთნ.

მე-20 ბეკეკრზე ამას ფი მოეკეთეგ ბეკეკზე და მეთანარეში გაკეკეს. ფაკ ამის ფეზსაკეკეკეთი უკეიანს ხელში, მაგრამ ისეთი ატბარეკი, რომ ამის ფეზს სრულიადაც არ შეეფეგეგ.

ეიგნოს „ლეოს ფაბიდეს ფიე“ კარგი, მაგრამ მხატვარი აკაც უსაფეზისებენ-ბას ინეეს. ფიკეკრნეფიეკ ეკეთ ბეკეკრეკ ფაბიდეს ფეზეფეკ, ოე რეფიერ ინეეს ფაფეფეკ ფიდეგ ფიდ ეკეკეკ ფიერნ ფაფეკ ფაფიკეკ, ეკეკეკ ეკეკ ეკეკ ეკეკ ეკეკ ეკეკ ეკეკ ეკ ეკ

ᲓᲦᲔᲜᲘ ᲓᲘᲓᲔᲚᲝ—„ᲩᲐᲛᲝᲡ ᲫᲐᲛᲘᲡᲬᲣᲚᲘ“

 კეთილობრძის აზროვნების ისტორიაში ეწინა დიდი ეპოქა, უდიდესოდენანი მათ შორის, ეროვნულთაგან საფრანგეთში ადამიანთა თავები გაანათალნენ მზეადილი რევოლუციისათვის და თვითონაც უკიდურეს რევოლუციონერებად გამოვიდნენ“ (ენგელსი).

დიდრო იბადება ფაქი 1789 წლის საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუციისა, უნიჭიერესი, გონებამახვილი და უბრწყინვალესი წარმომდგენელი განმანათლებელთა საუკუნისა.

ვოლტერმა დიდრომს Pantofile უწოდა, ე. ი. ისეთი „ადამიანი, რომელსაც ყველფერი უუვარს, ყველფერი იტაცებს და მარადაც კი ირის არცერთი დარგი მეცნიერებაში, არცერთი მოვლენა ცხოვრებაში, რომელზედაც დიდროს არ ეფიქრა ან ეგზამინებინა“ (ენგელსი).

XVIII საუკუნის ფრანგ მწერალთა სახელოვან პლეადაში დიდრო ერთერთი ყველაზე საუკეთესო, ძლიერი, გონებაზე, ზალრესად ფხიერი მწერალია. როგორც თავისი ეპოქის ბეშმარიტი შვილი ის ძლიერ მგრძნობიარეა, მისი ნაწარმოებნი ნარნარია, საამო საკითხვა, მისი გმირები ხშირად ჩვრად ადრესებენ ცრემლებს, მაგრამ ეს ცრემლები ოდნავადაც არ ანმცირებენ მის ნაკადულ სინამდვილეს. ალენ მის ენა ნიჭიერი სინამდვილის. დიდრო ფბადელი მოხრიბილია მწარე სინამდვილისა, დიდი მხატვარი, დიდი რეალისტი, „მშვენერი ეს თვით ცხოვრებაა—ამბობს დიდრო, — ამიტომ მიეფალოდეთ მას“.

დენი დიდროს უდიდესი ისტორიული თარგმნილი, რომელიც ახლახან გამოსცა „უეფდერაციამ“.

ეს ნაწარმოება არც რომანია და არც მოთხრობა, მაგრამ ის არც ფილოსოფიური ტრაქტატია, ესაა ჩაბეფდილი დიალოგი თავმოყრილი ბრძნის ბრძენი ადამიანების ეროვნულ ფამალთან, ამ ბავი ინ ტოის შესახებ, რომელიც ეკუნენლებისა და ფუქსავატების პროდუქტია.

ეკეთილობრძის უდიდეს გენიოსებს მარქსსა და ენგელსს ფენი დიდრო ძლიერ უყვარდათ, როგორც დიდი ადამიანი, როგორც ნამდვილი რეალისტი, რომელიც სინამდვილეს აჩ ღალატობს, უუვარდათ, რადგან ისინი მასში ხედავდნენ მწერალს, რომლის ენით თვით ცხოვრება ლაპარაკობდა და რომელიც ჩვენერ, უფრო ადამიანებს კი ამ ენაზე, რომ მათზე თავისი შეხედულებები გაეგრეცელა, არაფერ ეი ცხოვრების სიცარიელეში შედის და ალაპარაკებს ბერძენს ძლიერი, ენერგიანი და ნათელი ენით, ასეთია, ეერძოდ, დიდროსი ნაწარმოებები „რამის ძმისწულიც“.

დიდრო ბანოსაგან მოავარ ობიექტად იღებს ფაქტიურ მდგომარეობას, ხასიათი კი მისთვის მეორადი ფენაა. „ყოველდღიურად ყალიბდებიან ახალი მდგომარეობანი ამასთან დიდრო — არაფერი არ შეიძლება იყოს ჩვენთვის ამ მდგომარეობაზე უფრო უცნაური და ამიტომ ჩვენ არაფერი არ უნდა გვაინტერესებდეს ისე, როგორც ისინი ნი“. როგორც ცნობილია, ამ დიდრო რეალიზმის საფუძველზე დგას. ცხოვრება ვაჭრე ეკ ერაა დარნენილი ბიზან, არაფერ ის თვითონ ოჯიტაა ამ ცხოვრებაში. დიდრო ესოდენ ოსოვან საკითხად აკეთებს ხელოვნების რეალისტურად გაგებას, მხატვრული ენერგიით ეკრეტ, ფოტოგრაფული ახლი სინამდვილისა, არაფერ ღრმად სოციალური და ღრმად რეალისტური ნაწარმოებები.

რამის პირით დიდრო ჩეკუამაბეალურად და ღრმა ეინმაზით ამბეს, მაშინდელ სოციალურ წესაალდგენებს, სასამართლო და ბურჟუაზიულ-ფეოდალურ საზოგადოებას. ეს ნაწარმოება მშიერი დიალოგია ფილოსოფეზი. იგი გამსჭვალულია თავის დროის პროგრესული და რევოლუციური სულისკვეთებით. რამი თავის თავში ალეთიანების პარაზიტისა და მუქთახორის ტიპს. სად უფროა გავრცელებული ბაზოგადოება, ეს სინამდვილე? ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში. რომელ საზოგადოებაში მოიხვრფიან ადამიანები ოქროსაკენ, სხვისი ექსპლოატაციის საფუძველზე შექმნილი ბედნიერებისაკენ? ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში, სადაც გაბედულებული უკიდურესი ოპორტუნიზმი, მლიქვნელობა, პირფეოვნება, სიცრუე, გაოთანირება, ეპატიოსანება, პარაზიტობა, გარყვნილება და სხვა ამისთანანი? ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში. თვითონვე ამბობს რამ: „ო�e ეველფერია და სხვა დანარჩენი ამაში ვარეფრა. ისა სულობა, რომ ქაცმა ფულის ყადრი იცოდენო“. ასეთ სოციალურ ფულისადმი, ოქროსადმი, რომელიც ეველფერს ეფიეენენებს კაცს, ბურჟუაზიამ შექმნა კაპიტალისტურ საზოგადოებაში და დიდრო თავისა მოხდენილი კალმით ამიშვლეს კაპიტალისტური საზოგადოებისათვის დამახასიათებელ მოჩანაბ ოქროსადმი. რამოს სახით მკოფიად გვიჩვენოს ბურჟუაზიული ეპოქა. ამ ნაწარმოებით დიდრომ, როგორც დიდმა რეალისტმა, როგორც რევოლუციური

თათბირი საბავშვო წიგნის შესახებ

11 აპრილს ა. ლუნაჩარსკის სახელობის ცენტრალურ საბავშვო-სადაპრო ბიბლიოთეკაში შესდგა თათბირი 1938 წელში გამოსული საბავშვო წიგნების შესახებ.

მოხსენება წაიკითხა ამხ. ბესო ელენტაძმ, კამათში მონაწილეობა მიიღეს მწერლებმა ი. გრიბაშვილმა და ნ. ნაკაშიძემ.

1938 წლის მანძილზე გამოცემული ქართული საბავშვო წიგნი ნახევრადაც ვერ აკმაყოფილებს იმ გაბრდილ მოთხოვნილებებს, რომელსაც ეუკენებს მას ნორჩი მკითხველი. სოციალისტური პატრიოტიზმი, სამშობლოს დაცვა, ჩვენი ბმრეული წითელი არმიის ცხოვრება და მრავალი სხვა, — აი, რა თემები ბზიბლავთ და ეუკვართ ნორჩ მკითხველებს.

1938 წელში, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ სანდრო ეულის პოეტურად სუსტ ნაწარმოებს „ბერის“, ამ თემებზე სა. ალაკ ცენტრალური კომიტეტის საბავშვო და ახალგაზრდობის ლიტერატურის გამომცემლობას არაკეთილი წიგნი არ გამოუშვია ბაბარზე.

ასეთი ხასიათის წიგნების სიმცირე ინიციაცია გამოწვეული, რომ ჩვენი ქართველი საკმაოა მწერალი ნაკლებად სწერენ საბავშვო ნაწარმოებებს, მაგრამ მოუხდავად ამისა, საგამომცემლო ორგანიზაციებ მაინც შეეძლოთ ამ ხარვეზის ამოვსება მწერლებისადმი შეკვეთების მიცემით, ბოლოსდაბოლოს, რუსულად ხომ მაინც მრავლად მოიპოვება აღნიშნული ხასიათის საბავშვო ნაწარმოებები, მათ თარგმნის და გამოცემის რა დაუდგამთდა წინ!

1938 წელში გამოცემული საბავშვო წიგნი ეხოლოდ რამდენიმე შეგვიძლია დავასახელოთ, მაშინ, როცა მოზრდილთა და ეფროსთათვის განკუთვნილი ლიტერატურა განუზომლად უფრო მეტი რაოდენობითაა გამოცემული.

საბავშვო წიგნის სიმცირეს რომ თავი დავანებოთ და გამოცემულთა მხატვრულ გაფორმებაზე შეეჩერდეთ, ძალზე საეზუხარო მდგომარეობას ვნახავთ. საბავშვო წიგნის ილუსტრაციების დიდი ნაწილი ოდნავადაც ვერ იტაცებს ბავშვს, რას ეგავს სამლიტგამის მიერ გამოცემული სერვანტესის „დონ კიხოტის“, ნინო ნაკაშიძის „ბალბერი ზღაპრების“ და სხვათა ილუსტრაციები, ანდა, თუნდაც ბაზარზე ახლახან გამოსული „კუროდღლის სიზმარი“? — ყველგან აშკარა უტოდნინარობის და მხატვრული უგემურობის მაგალითებს ეგაეწყდებით.

ეს იმის ბრალია, რომ საბავშვო წიგნის რედაქტორები არ აძლევენ წინასწარ კონსულტაციებს მხატვრებს იმაზე, თუ როგორ უნდა იქნას გაფორმებული ესათუის წიგნი. წიგნის ავტორებს არ ეთანხმებენ მათი ნაწარმოებების მხატვრული გაფორმების ამბავს და თავის მხრივ, მხატვრებმაც ნაკლებად იციან ის სინამდვილე, რომელსაც ცალკეული ნაწარმოები ეხება.

საბავშვო წიგნის გამომცემლობებმა უნდა აიმოფხვრან ეს დეფექტები. საჭიროა მეტი დაახლოვება და ურთიერთობა ავტორებთან და მხატვრებთან.

ნ. კიკაბიძე

Шолом-Алейхем

(К 80-летию со дня рождения)

В семье Рабиновича, где счет детей пошел уже к дюжине, родился 2 марта года мальчик, названный Шоломом.

Семья писателя скоро оставила город Переяславль, родину Шолома, и переехала в такое местечко Воронково, Полтавской губернии.

Маленькому Шоломке казалось, что нет на свете ничего родного Воронкова. Слыхал он, есть какие-то огромные города — Одесса, Париж, Лондон... Но разве можно их сравнить с Воронковом? Где такой широкий-широкий? Какой город имеет такую баню, такое поле, у самой реки? И где есть такое старое кладбище, заросшее ивой?

Маленький Шоломка думал, что слова «крестьянин» и «еврейский» означают одно и то же. Он не мог себе представить еврейского крестьянина, потому что такового не было. По царским законам, евреям запрещено жить в деревне и обрабатывать землю.

Не видал маленький Шоломка и еврея-рабочего, потому не только в самом Воронкове, но даже в ближайшем городе не было ни фабрик, ни заводов. Фабрики и заводы существовали в крупных центрах, т. е. там, где евреям запрещено было жить.

Что же оставалось от еврейской бедноте?

Люди, запертые в черте оседлости, задыхались, варились в собственном соку. Портной старался сшить на сапожнике, сапожник — на портном. Ребе (учитель) учил ребят, довольствуясь скромными приношениями их отцов. Ремесленников и портных. Ремесленники ребе всю ночь пекла бублики и на рассвете бежала на рынок продавать их. Потерпевшие были те же бедняки-евреи и крестьяне.

Мальчик Шолом росторой среде. Горести и радости, полное существование, хедер с зубрежкой побоями, рынок, на котором мальчик ничего не удавалось украсть,— такие смотрели торговки,— синагога с молительными песнопениями и празднествами, нередко кончавшиеся слезами,— все это писатель пережил одной общей жизнью со своим народом.

— К чему романы, если вся жизнь — роман? — такой эпиграф дал Шолом-Алейхем к своей автобиографической повести «С ярмарки». Читаешь эту повесть, повесть собственной жизни автора, и невольно приходят на память одно за другим его произведения.

Разве выдуманная шолом-алейхемовская Касриловка—бедное еврейское местечко— не есть то же Воронково, в которой рос автор, а все рассказы о детях и взрослых — это не про Шоломку и его товарищей, про их отцов и матерей?

Давно исчезла Касриловка. Нет больше еврейских местечек, нищих и бесправных. Нет Менахем-Мендла («Еврейское счастье»), который метался в поисках заработка. В воображении он, спокуда, видел рубленный лес, инвентарь, мельницу, которых никогда в глаза не видал. В фантазии он им «продавал», ворочал большими делами. А в кармане не было даже трех рублей, чтобы с'ездить домой к жене на праздник.

Нет того мальчика, который не знал, что значит «досыта поесть, да так, чтобы не хотелось еще чего покушать». («Флаг»).

Нет веселого портного Шимена-Эли, которому счастье не давалось в руки. Мечта его жизни — коза, которая должна была обогатить дом, обернулась козлом. («Заколдованный портной»).

Но произведения Шолом-Алейхема живут, ибо в них заключена правда о жизни еврейских масс в царской России, о жизни, которая была мрачной действительностью еще четверть века назад.

В одном из своих рассказов Шолом-Алейхем говорит:

«Еврейские рассказы кончаются большей частью весьма грустно. У нас даже есть поговорка на этот счет: «Еврей, в особенности бедный еврей, не создан для удовольствия».

И все же, несмотря на страшную тяжесть жизни, бедный еврей не унывал. В самые горькие минуты он шутил, смеялся, иронизировал... над собственной бедой.

Шолом-Алейхем, как выразитель народных чувств, проникнут той же психологией. Он не хочет, чтобы горе представило всей своей безысходности. Как тонкий наблюдатель, он глубоко подмечает все движения еврейской души, страдающей и в то же время не теряющей веры в жизнь, в будущее.

В этом особенность шолом-алейхемовского юмора. Автор не учит, не морализирует. В его юморе нет злобы, нет насмешливости. Он смеется вместе со своими героями, дружески, не обижая их, глубоко сочувствуя всем этим маленьким людям. Чем можно было их утешить?

17/IV-39
№ 527

Критика и библиография

Полезное методическое пособие

Методическое пособие по новой истории (1789 — 1870) для VIII класса средней школы. Выпуск III. Под редакцией профессора А. В. Ефимова.

Отсутствие учебников по истории до сих пор осложняет преподавание этой важнейшей дисциплины. Поэтому понятен интерес, который проявляют учителя к методическим материалам по истории, издаваемым Наркомпросом РСФСР, в частности и к рецензируемому изданию.

«Методическое пособие по новой истории для VIII класса» излагает содержание всех уроков первого периода новой истории—от французской буржуазной революции до Парижской Коммуны. Здесь же даны необходимые для учителя-историка дополнительные сведения: методические указания, планы уроков и библиографические списки.

Основная часть книги—изложение учебного материала—целиком написана проф. А. В. Ефимовым.

Автор сумел дать интересное, насыщенное конкретным содержанием изложение важнейших событий того исторического периода, когда капитализм победно утверждался в передовых странах Европы и Америки и когда уже завязывались новые серьезные бои между буржуазией и идущим ей на смену молодым еще рабочим классом.

Проф. А. В. Ефимову удалось преодолеть наследие так называемой «исторической школы» Покровского, ее схематизм и вульгарный социологизм в освещении исторических фактов. Он стремится дать читателям живое и занимательное изложение событий гражданской истории, сопровождая его характеристиками отдельных исторических деятелей. Сложность и многогранность исторического процесса не подменяются здесь схематическими рассуждениями о классовой борьбе между феодалами и буржуазией и между буржуазией и пролетариатом вообще. Автор знакомит учителей и со сложными явлениями внутренней истории отдельных стран, и с фактами классовой борьбы, и с международными отношениями, и с справедливыми и несправедливыми войнами, и с явлениями из области культуры и быта.

А. В. Ефимов умело использует высказывания классиков марксизма-ленинизма для подтверждения и подкрепления тех или иных выводов и положений. Выдержки из сочинений Маркса, Энгельса, Ленина, Сталина, а также из сталинского «Краткого курса истории ВКП(б)» приводятся автором всегда к месту. Не превращая методическое пособие в хрестоматию, цитаты как бы органически входят в текст материала, помогая понять весьма сложные подчас исторические явления и факты.

Для характеристики того или иного своеобразного явления прошлого А. В. Ефимов использует меткое слово современника, отрывок из стихотворения или песни, яркий штрих, позволяющий судить обо всем изучаемом историческом явлении в целом.

Например, описывая события июльской революции 1830 г., автор удачно приводит отрывок из стихотворения юного Лермонтова «Опять вы, горные, восстали!»; рассказывая о Германии 30—40-х годов XIX в., автор цитирует отрывки из стихотворений гениального немецкого поэта Гейне, а также приводит песню восставших силезских ткачей; в рассказ о кровавой июньской бойне 1848 г. умело вводится отрывок из знаменитого герценовского описания революционного Парижа, данного в «Былом и думах». Запоминаются краткие биографии исторических деятелей: великого утописта Сен-Симона, президента США Линкольна и др. Хорошо, местами образно, рассказывается о ряде исторических событий, например, о походе Наполеона Бонапарта в Египет и Сирию, особенно о неудачной погоне эскадры английского адмирала Нельсона за французским флотом, шпионаже и диверсии при Наполеоне I т. д.

Но, очевидно, новизна дела и поспешность, с которой подготовлялась к печати данная книга, привели к тому, что автору не удалось избежать отдельных промахов.

Прежде всего — погрешности в самой архитектонике книги. Хотя автор и дает основном систематическое, а не тематическое изложение, ведя свой рассказ в хронологическом порядке, он иногда необоснованно отступает от этого единственно правильного метода изложения. Так, биографии основоположников научного социализма, а также историю возникновения «Союза коммунистов» он дает после изложения истории Германии с 1815 по 1848 г. французской февральской революции 1848 г. При таком расположении материала история превращения Маркса и Энгельса из революционеров-демократов в коммунистов искусственно отрывается от почвы, на которой это превращение вообще было возможно. Содержание «Коммунистического Манифеста» излагается после истории февральской революции 1848 г. В результате учитель, анализируя в классе общее состояние Европы в конце 40-х годов, не может ссылаться на замечательные слова «Коммунистического Манифеста»: «Призрак бродит по Европе, призрак коммунизма».

Подобные же погрешности имеются в построении отдельных глав книги. Стремясь сжать по возможности свое изложение, проф. А. В. Ефимов иной раз отступает от хронологического расположения материала, и это каждый раз скорее вредит, чем помогает делу. Так, излагая события французской буржуазной революции XVIII в., автор сперва рассказывает о конституции, принятой Учредительным собранием 3 сентября 1791 г., и лишь затем говорит о бегстве короля в Варенн (20 июня 1791 г.), расстреле на Марсовом поле (17 июля 1791 г.), т. е. о тех событиях

БАЙРОН

115 лет тому назад, 19 апреля 1824 года, в борьбе за свободу угнетенных народов умер «величайший талант века» английский поэт Джордж Гордон Байрон.

Поэт независимой, честной мысли, Байрон пронес через всю свою жизнь, через все свое творчество непримиримую ненависть к деспотическому строю душителей и угнетателей народа, к монархии, к лицемерной буржуазно-дворянской Европе, где «все поклоняются сейфу, набитому слитками золота и пачками долларов».

«Если бы этих господ повесить вместо уличных фонарей, — говорил Байрон о лондонских и парижских банкирах, — то человечеству сразу же стало бы светло».

Творчество Байрона, вдохновленное гневной ненавистью к монархии, к миру насилия и работа, наполненное духом протеста против мракобесия и преследований свободной мысли, являло собою благородный пример борьбы за счастье человечества.

Мятежная поэзия Байрона оказала сильнейшее влияние на развитие европейской литературы. Как поэт-мыслитель, как поэт-общественный деятель, пропевший, по словам Герцена, «скептическую отходную дряхлому миру», Байрон был близок для многих передовых людей первой половины девятнадцатого столетия.

Писарев причислял Байрона к числу тех поэтов, которые «носят в себе думы и печали всего современного мира». О «разрушительном негодовании великого Байрона» писал Н. А. Добролюбов.

Идейное единство с вольнолюбивым поэтом, преследуемым «высшим светом», признавал Пушкин, созвучные себе настроения находил в поэзии Байрона замученный царизмом поэт Полежаев. Родственное тяготение испытывал к великому певцу свободы и Лермонтов, мечтавший об одинаковом с ним уделе.

Великий пролетарский писатель А. М. Горький высказывался о Байроне, как о славном мастере критического реализма, как об одном из «прекраснейших созданий западно-европейской психики». «Свифт, Рабле, Вольтер, Байрон, — писал А. М. Горький, — все это безукоризненно правдивые и суровые обличители пороков командующего класса».

Байрон родился 22 января 1788 года. Семья его принадлежала к разорившемуся аристократическому роду. Дед Байрона, адмирал Джон Байрон, в свое время прославился отважным кругосветным путешествием.

В 1805 году Байрон поступает в Кембриджский университет, а в 1809 году

жизнью за свободу, боровшегося Байрон и в своих «Восточных поэмах», вышедших в свет через несколько лет после «Чайльд-Гарольда».

Восторженные строки посвящает поэт в этой поэме испанскому народу:

«Стране, что
жизнь одну
лишь им дает,
Они верны,
и гордость
вдохновенно
Им кажет путь
к свободе»...

«Чайльд - Гарольд» и «Восточные поэмы» принесли поэту мировую славу, но они же вызвали бешеные нападки на поэта со стороны английской аристократии и всей консервативной Европы.

Общественно - политическая деятельность Байрона началась его знаменитым выступлением в палате лордов в защиту ноттингемских ткачей. В то время Англия переходила от кустарного производства к машинному. В связи с этим для многих рабочих встала угроза голодной смерти и разорения. В отчаянии они нападали на фабрики и ломали машины. В ответ на это буржуазия внесла законопроект, по которому рабочие за разрушение машин обрекались на виселицы. Байрон решительно и мужественно клеймил этот законопроект с парламентской трибуны, со всей мужественностью он выступал против него и как поэт-обличитель.

«Не странно ль, что если является в гости
К нам голод и слышится вопль бедняка,—
За ломку машины ломаются кости
И пенятся жизни дешевле чулка?
А если так было, то многие спросят:
Сперва не безумцам ли шею свернуть,
Которые людям, что помощи просят,
Лишь петлю на шее спешат затянуть?»

За эти выступления Байрон подвергся преследованиям правительства и буржуазии. В 1816 году он вынужден был навсегда покинуть «берега своей родины» и переселиться в Италию.

Находясь в изгнании, Байрон создает свое крупнейшее произведение «Дон Жуан», а также трагедии «Манфред» и «Каин». В стихах и поэмах он продолжает сохранять верность делу борьбы за свободу и справедливость.

«Я выступить всегда готов бойцом
Не только на словах, но и на деле».

Байрон зовет народы к восстанию, к беспощадному уничтожению тиранов. Он глубоко убежден в том, что со временем свобода будет завоевана всеми народами. «Кровь будет литься как вода, а слезы как роса,—писал он,— но народы победят в конце концов. Я не надеюсь дожить до этого, но предвижу это».

Свое призвание Байрон видел в непосредственном участии в революционной

Б.Ы. 18/IV-39. № 34

ვ. ხუბუტია, გრ. შენგელია

წიგნზე მუშაობისათვის

წიგნზე მუშაობას უფრესად დიდი როლი განეკუთვნება სასწავლო-აღმზრდელობითს საქმეში. საბჭოთა სკოლამ უნდა განუმტკიცოს მოსწავლეებს წიგნზე მუშაობის ჩვეული, რომ ისინი ეფლდადეს კითხულობენ წიგნებს, კრიტიკულად ითვისებდნენ წაკითხულს შინაარსს და ფართო ცოდნით აღჭურვილნი გამოდიოდნენ სამეცადინო ასპარეზზე. მასწავლებლის მოვალეობაა — იყოს მშვიელი და სწორი გზის მაჩვენებელი მოსწავლეებისათვის, როგორც წიგნის შერჩევაში, ისე მის მოხმარა-გამოყენებაში, გაუშუქოს მათ ამასთან დაკავშირებული საკითხები.

წიგნის გარეკანზე ან პირველ ფურცელზე აღნიშნულია წიგნის სახელწოდება, რაც ზოგჯერ განსაზღვრავს არა მარტო ამას, რაზეც არის ლაპარაკი წიგნში, არამედ იმასაც, თუ როგორ უდგება ავტორი წიგნზე, გზნილულ საკითხებს, რა თვალსაზრისზე დგას ის, ვისთვის არის, წიგნი განკუთვნილი და სხვ. შერჩეული უნდა იქნას ავტორი, რომლის პროდუქცია მეორესთან შედარებით მეტი ღირებულებისაა. მერე ისმება კითხვა წიგნის გამოცემის, თარიღის შესახებ.

დიდი ყურადღების ღირსია წიგნის შრიფტი და ქაღალდი, რომელთა კარგი ხარისხი ხელს უწყობს გადმოცემული მასალის შეთვისებას. ხშირად წიგნში არის სხვადასხვა შრიფტი, მთავარი ანრები დაბეჭდილია შავი ასოებით ან დაყოფილი (ზაზგასმულია); დიდი მოცულობის, წიგნი თავებად არის დაყოფილი. ზოგჯერ თხზულების თავებად დაყოფას აქვს მრავალმხრივი მნიშვნელობა (ფსიქოლოგიური, ლოგიკური და სხვ.).

ილო მოსაშვილი მკაფიო შემოქმედებითი ინდივიდუალობის მქონე პოეტია. თანამედროვეგ ქართულ პოეზიაში მას ერთ-ერთი მოწონიავე ადგილთაგანი უჭირავს. ამ დღეგმარეობას მან მიაღწია ხანგრძლივი პოეტური ძიებისა და იდეურ-შემოქმედებითი გარდაქმნის შედეგად.

ილო მოსაშვილის მუშაობას ქართული პოეზიის ფრონტზე კარგა ხნის ისტორია აქვს. მისი პირველი ლექსები გამოქვეყნდა საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების წინა წლებში. ამ ლექსებში გამოთქმული პოეტური პრინციპებით იგი ახლო იდგა სიმბოლიზმთან. ი. მოსაშვილი თავის ადრინდელ ლექსებში სწერდა პატრიარქალური სოფლის ცხოვრებაზე და „პრიველყოფილი“ ბუნების რომანტიკულ სახეებზე. ამ ხაზს იგი ერთხანს საბჭოთა პერიოდშიაც განაგრძობდა.

ილო მოსაშვილს იტაცებდა ძველი სოფლის იდილიური სახეები. იგი ეტრფოდა და თავს დასტრიალებდა ლასტის ქოხებს, მწყემსთა კარავებს. „ნუშის გულების ახალოხებით“ ნიშნობაზე მიმავალ ბიჭებს. პოეტს აღელვებდა ულრანი ტყეები, აშეკანებული ველ-მინდვრები. ია-ლღები და სოფლის სადა ცხოვრება. ასეთი განწყობილება რელიგიურად იყო გამოხატული ლექსებში: „სოფელში“, „ბამოთხოვება სოფელთან“, და სხვა. ამ ლექსებში მოისმოდა იდილიურ-რომანტიული სოფლისა და ბუნების ღრმა ლირიზმით ამღერება.

ასეთი რომანტიკული სიყვარული მოსაშვილს ორგანიულად ჰქონდა ათვისებული და განცდილი. სწორედ ამ მომენტს უკავშირებდა მის პოეზიაში მოგონებების დაფსრულველი წყება. ეპიორელეს ყოველისა ეს იყო მოგონებები ბავშვობის ხანაზე, როდესაც პოეტი სცხოვრობდა სოფელში და ახლო იყო ბუნებასთან. ბავშვობის დროინდელი განცდები დიდის სილრმით და გულწრფელობით იყო გადმოცემული:

„ეგიკარგებოდი ტყეში ფეგებად
ზე და თოლია, ზე და ხბორება,
ზოგჯერ კი დედის გამბიარ ფუბში
მჭირნდა ლოყები ნაამბორება...
როს შეიალვა მზრაბეზე მეხოროა
და ჭიხს გრიგალი ცეხენთ ზარავდა,—
დედას ფიკერდი, როგორც ბეღელა,
მეგრძა, ეინმე მომიპარავდა“.

ილო მოსაშვილი მთელ რიგ ლექსებში იგონებდა იმ დროს, როდესაც, ბუნების წიაღში ეგზოუკელოდ მოხეტიალეს, თავისი ერთგული ძაღლის თოლიას ამარა ბევრი ღამეები გაეტარებია მინდორში, „პირქვე დაფენილ შეიალმენ“. მის ლექსებში მოისმოდა ბუნების პანთეისტური ამეტყველება, რითაც იგი მიპყვებოდა ია-ფშაველას ხაზს ქართულ პოეზიაში.

ილო მოსაშვილის მაშინდელი პოეზია არ იყო თავისუფალი გულგატეხილობისა და სევდა-ეშმეუნეარების განწყობილებებისაგან. პოეტი მთელ რიგ ლექსებში უიმედობის გრძნობებსაც ამეღაფებდა, რაც უშუალოდ გამოწვეული იყო სოფელთან და ბუნებასთან დაშორებით.

მაგრამ ამ ადრინდელ ლექსებშიაც ილო მოსაშვილი არ ყოფილა ცხოვრებისა და თავისი სულიერი ვითარების პასიური, უნებო გადმომცემი, მაშინაც მის ლექსებში შესამჩნევი იყო წინააღმდეგობათა რკალიდან გამოსვლის ცდები. აი, ამ წინააღმდეგობათა დაძლევამ მიიყვანა იგი საბჭოთა პოეზიის მოწონავეთა რიგებში. მოსაშვილის ეს შემოქმედებითი-დეიური გარდაქმნა შემდეგში უცვლ და მოულოდნელად არ მომხდარა. პოეტს დიდი ბრძოლა დასჭირდა ინსპირაციის, რომ დაეძლია თავისი წვრილბურჟუაზიული განწყობილებები და იდეები, რომლებიც მას ხელს უშლიდნენ ორგანიულად დაკავშირებოდა ახალ ცხოვრებას. ჩვენი ქვეყნის აღშავლობამ დიდად შეეწყო ხელი ილო მოსაშვილის, როგორც შემომქმედის ზრდას.

ილო მოსაშვილი მთელ რიგ ლექსებში ლაპარაკობს იმ გზების შესახებ, რომლებმაც შეიყვანეს იგი საბჭოთა პოეზიაში. „თანამედროვე პოეტისადმი მიწერილ ლექსში“ იგი სწერდა მთელი გულწრფელობით:

„ბევრი დამმრახავს, თქვენშიც იქნება
ბევრმა მინახოს მოსაწყენარი,
მაგრამ ძნელია გზების მიგნება
და ჯერ ბრძოლები კიდევ წინ არის“.

ილო მოსაშვილი მტკიცედ და თამამმდგომრეულად იბრძოდა თავისი შემოქმედებითი სამყაროს გარდაქმნისათვის, გადის დრო და პოეტი აცხადებს: „ორი გულის ბრძოლას და ჭიდილს ჩემს გულშიც, მორჩა, ბოლო ეღება“. იგი ცდილობს თავისთავს ახალი შემოქმედებითი ამოცანები დაუსახოს:

„და მივიმეფრი, რაღას მიჭვიან
შემოლმება, შიში, ეშეები.
ეხედავ, ამბავდებს გალეკდეს სტიქია
და მეც მოვარონდნილ ქარში ვეშვები.
თან მბაძავს ცული — ჩანანარეგი
და სატყდა, ეცეცხლთან ნაალარსეგი,
დეე გრიგალში ოქროს ზარავეთ
რეკდეს, კოიონენ ჩემი ლექსები“.

ეს სიტყვები მარტო დეკლარაცია არ ყოფილა, მას მოჰყვა ლექსები, რომლებშიაც ჩვენი დიადი ცხოვრება მთელი პოეტური სიძლიერით იყო ამეტყველებული.

მოახდინა რა ილო მოსაშვილმა ორგანიული დაახლოვება რეგოლუციურ სინამდვილესთან, მან მაინც აგონდება თავისი შემოქმედებისა და ცხოვრების განვლილი გზა. ლექსში „ოქტომბრის თაობას“, რომელიც მოსაშვილმა გამოაქვეყნა ამ ორიოდე წლის წინად, მან გამოხატა თავისი შემოქმედებითი განვითარებისათვის დამახასიათებელი წინააღმდეგობებით აღსავსე გზა. პოეტი, ესაუბრება რა საბჭოთა ახალგაზრდობას, იმავე დროს თავიდან ლიტერატურული წარსულის დანაკლისთებსაც გვაძლევს. იგი აღიარებს, რომ მისი ნამდვილი ცხოვრების თარიღი იწყება ამ დღიდან, როდ ჩვენში ოქტომბრის მზემ შემოანათა. პოეტი ღრმა აღტაცებით ლაპარაკობს ოქტომბრის თაობის ეგრეთ სამეთა შესახებ, თვითონაც გრძნობს თავის თავს ამ საგმირო საქმეთა მონაწილედ, ოქტომბრის თაობის თანატოლად და თანამებრძოლად.

Б.Ы. 20/IV-39. № 36

ილო მოსაშვილის შემოქმედება

შალვა რადიანი

70.

შექსპირის შემოქმედება

(დაბადებიდან 375 წლის შესრულების გამო).

პროფესორ ალექსანდრე ქაბანელი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბარბაროსის კლასიკოსები ფიოდორ ბოლო შეფასების ანდოდენი ბოლო შემოქმედებაზე. **კარლ ბერგმანი** „ალბერტ ფონ ტრეფენ“ — ეკონომიური წაწერა შექსპირი დანიანიცილ ინტერიერ, ადამიანებ, საზოგადოებრივი ცხოვრების ფიზიკებისა. **ფრ. ენგელსი** ინ ეპოქ, რიფელსე ფიიანდა და ცხოვრ. შექსპირი, ოფოფეს ტაკიბარი ინ ინტერიორი ფედიფენ გადაატრ ბენ ბერიოდს. მარილოგ შექსპირი ამოოფენის პორიზონტის ფაქტი ხასიათი მხატვრული ნიფ. ბა. გარდფიზიფიფოფენ ეკონომ ენფენსენის დამამსაოფეელი წარ. ფიფიფენელ. **შექსპირის** ტროილ ფენი ტროიდა გრეკნის. სოციალ ენ ინტერესებიან ცალალებებინ ტროიელ ფენ ფენ ალალ ალალ ალალ

ბიბლიოგრაფია

გეორგ დოდოხიანი—თხზულებანი

ფინანსიტყვაობა, შენიშვნები, ლექსიკონი და რედაქცია ივ. გეგელაოვისა. სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემა. თბილისი 1939 წ.

ქართული პრესისტორიკოსი ალექსანდრე ბოცვაძე, რომელიც ... ჩვენს უნივერსიტეტში ... ...

Тр.ча 10/V-39 №104

В. КИРПОТИН

Великий русский писатель

Салтыков-Щедрин выступил как писатель и общественный деятель в 40-х годах прошлого века, когда в русской литературе уже определилась победа «натуральной школы», под которой подразумевалось реалистическое и критическое направление в искусстве.

Щедрин был членом кружка одного из первых утопических социалистов — Петрашевского, где страстно обсуждались проблемы социализма и обновления жизни русского народа. Но истинным учителем и наставником Щедрина был Белинский.

Влиянием Белинского и Петрашевского об'ясняется характер первых повестей Салтыкова-Щедрина «Запутанное дело» и «Противоречия», проникнутых любовью к трудовому народу и горячим протестом против социального неравенства и политического гнета. Герой повести «Запутанное дело» Мичулин радикально пересматривает традиционный кодекс житейской мудрости. Он приходит к выводу, что в «некоторых случаях скорее нужен наскок и напор, нежели безмолвное склонение головы».

В этих словах заключался смелый призыв, направленный против самодержавия и церкви. И хотя повести Салтыкова-Щедрина прошли через цензуру, но они тем не менее послужили поводом для расправы писателя, и он был сослан почти на 8 лет в Вятку.

Только общественное оживление 60-х годов помогло писателю возвратиться в столицу. Вождем революционно-демократического лагеря русской общественности был в это время Николай Гаврилович Чернышевский, продолжатель славных демократических традиций Белинского.

Чернышевский помог Щедрину правильно оценить суть «реформ» Александра II, истинная цель которых заключалась в том, чтобы спасти самодержавие, потрясенное поражением в Крымской войне и ростом народного недовольства. 60-е годы и последующие десятилетия не уменьшили, а увеличили настоятельную необходимость в сатирическом обличении политического и социального строя тогдашней России.

Салтыков-Щедрин и явился тем писателем, который удовлетворил нарастающую общественную потребность в сатирической литературе. Именно в этот период творчество Салтыкова окончательно приобретает сатирический характер.

Уже в «Губернских очерках», написанных тотчас же по возвращении из ссылки, Салтыков-Щедрин нарисовал потрясающую картину тупости, бездарности и продажности царской администрации эпохи Николая I. После «реформ» 60-х годов писатель продолжал бичевать и зло высмеивать самодержавие. В «Помпадурах и помпадуршах» он вывел с изумительной художественной силой целую галлерею реформенных бюрократов, сохранивших за поповленной внешностью старое хищническое нутро.

В фигуре Угрюм-Бурчеева из «Истории одного города» писатель воплотил самые типические, самые отвратительные черты самодержавия, основанного на произволе и насилии. Либеральная критика, напутанная остротой и непримиримостью сатиры Салтыкова-Щедрина, пыталась снизать значение «Истории одного города», об'явив, что книга эта — сатира не на настоящее, а на историческое прошлое России. Но Щедрин энергично протестовал против искажения смысла произведения. «Не «историческую», а совершенно обыкновенную сатиру имел я в виду, — писал он,—сатиру, направленную против тех характеристических черт русской жизни, которые делают ее не вполне удобною... Явления эти существуют не только в XVIII веке, но существуют и теперь, и вот единственная причина, почему я нашел возможным привлечь XVIII век. Если бы этого не было, если бы господство упомянутых выше явлений кончилось с XVIII веком, то я положительно освободил бы себя от труда полемизировать с миром уже отжившим».

Щедрин прекрасно понимал, что самодержавие добровольно не уйдет с исторической сцены, что оно падет только под ударами народного восстания. Аллегорической картиной победившей народной революции и заканчивается рассказ об Угрюм-Бурчееве.

В «Мелочах жизни», одном из последних своих публицистических произведений, Салтыков-Щедрин уже в прямой форме предсказывает неизбежность революции: «Идет какая-то знаменательная внутренняя работа... Народились новые подземные ключи, которые кипят и клокочут с очевидной решимостью пробиться наружу».

Салтыков-Щедрин видел, что одной из важнейших опор самодержавия являются либералы. Либералы обманывали народ, они сеяли иллюзии, что самодержавие, дескать, может исправиться, и т. д.

Салтыков с присущей ему страстностью всю жизнь преследовал либералов, разоблачая пустопорожность и фальшь их слов, крепостническое содержание их программ. Как и прямые крепостники, либералы обдирали и грабили крестьян, прикрываясь красивыми фразами. Сколько либеральных речей было произнесено либералами в связи с введением хотя бы земского самоуправления. Сколько было произнесено ими «блестящих» слов о будущем, которое готовит России поменичье семство. В рассказе «Новый Нарцисс или влюбленный в себя» великий сатирик показывает, что произошло, когда земские учреждения, наконец, открылись и либералы дождались предела своих мечтаний. Оказалось, что либералы занялись вопросами... вроде снабжения местных больниц хорошо вылуженными рукомойниками. Они и прав на большее не имели, да и притязания их не шли дальше.

«Полицеймейстер, который сначала ожидал невесть какого волнения и даже мечтал о том, как он, во главе пожарных, ворвется, рассечет и расточит, теперь этот самый полицеймейстер, узнавши, что дело идет о рукомойниках, отлично пристает к диспутирующим и говорит: «гм... да... рукомойники... хвалю!»

Злее и правдивее нельзя было показать ничтожество либералов.

В 1862 году царское правительство после короткого периода реформационной деятельности вступило на путь самой оголтелой реакции. Оно арестовало Чернышевского, Писарева, Михайлова, закрыло лучшие журналы эпохи. Под угрозой репрессий многие люди, называвшие себя либералами и даже демократами, повернули круто вправо.

Опыт общественно-политической борьбы показал Салтыкову-Щедрину, что одной из крупнейших опасностей для революционного движения является предательство. Вместе с ростом реакции в стране росла ненависть Салтыкова-Щедрина к лицемерам, перебежчикам, предателям и изменникам, которых писатель называл «складными душами». В «Господах Головлевых» великий сатирик создал в образе Иудушки Головлева самый совершенный в мировой литературе по своей художественной выразительности тип предателя и лицемера. В Иудушке Головлеве Щедрин показал, что заживо разлагающийся класс эксплуататоров неизбежно порождает предательство, как последнюю форму самозащиты, как последнюю попытку предотвратить свою неминуемую гибель.

Иудушка Щедрина предвосхитил формы и психологию предательства уже иной исторической эпохи, — эпохи борьбы рабочего класса против капитализма. Ленин и Сталин не раз применяли образ щедринского Иудушки для оценки современных врагов рабочего класса, подлых извергов—троцких, бухариных, зиновьевых, ханжески маскировавших свою преступную деятельность словами о демократии и социализме.

Всю силу своего огромного таланта, все свое художественное мастерство, весь свой пафос обличения Салтыков-Щедрин поставил на службу делу революционного обновления России. Художник-реалист, вооруженный передовым мировоззрением, он умел глубоко проникать в реальные явления действительности. Во времена, когда писал Салтыков-Щедрин, в России уже начинался процесс капиталистического развития. Народники 70-х и 80-х годов, идеализируя отсталые формы собственнического крестьянского хозяйства, утверждали, что Россия, минуя капитализм, непосредственно перейдет к социализму. Салтыков-Щедрин не верил в народнические иллюзии и критиковал их. Он показал, что кулаки используют общину, за которую ратовали народники, для эксплоатации середняков и бедноты.

Плеханов в 80-х годах и Ленин в 90-х годах часто прибегали к образам, созданным Салтыковым-Щедриным, для того, чтобы ярче оттенить ложь народнических утверждений. Произведения великого сатирика были существенным подспорьем в борьбе марксистов с утопиями народников.

Незабываемы по яркости характеристик образы российских хищников-капиталистов, нарисованные Щедриным. Он первый из русских писателей создал целую галлерею представителей российского капитализма.

В «Благонамеренных речах», в рассказе «Столп» Салтыков-Щедрин вывел купца, промышленника и финансиста Дерунова. Это был в то время совершенно новый тип в русской литературе. Как художественное и социальное обобщение, образ Дерунова является подлинным открытием Салтыкова-Щедрина.

Живописуя типы народившихся в России буржуа, Салтыков-Щедрин критиковал капиталистическую эксплоатацию, как истинный демократ, направляя острие своей сатиры не только против русской, но и против европейской буржуазии, окончательно выродившейся после подавления Парижской Коммуны.

В книге «За рубежом» Салтыков-Щедрин нарисовал огромной реалистической силы картину вырождения французской и немецкой буржуазии последней трети XIX века. Он беспощадно вскрыл идейную нищету и звериную сущность французской буржуазии Третьей республики.

ДОНИ ДИДРО — „ХАОСЧ ДАЗИСЦЕРЕБИ"

თარგმანი შარლიუდიდან ქართული ინტონაციის

გაფორმებლობა „ფეოდორაციი", 1939 წელი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

71
06. 5-3
27/IV-39 №36

ბიბლიოგრაფია

გეორგ ლოლოხიანი—თხზულებანი

ფინანსიტყვაობა, შენიშვნები, ლექსიკონი და რედაქცია ივ. ბეგლარიშვილისა. სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემა. თბილისი 1939 წ.

ქართული არქნილტყიაოობა, ჩვენი ენა, რასთანაც ჩისი რედაქტორის, ივ. ბეგლაოოვის შრომას უთუოდ უნდა მივესალმოთ. წიგნის განსაკუთრებულ ღირებულებას წარმოდგენს თანდართული სიმხეური ენის ეირიმეული დიალექტის ლექსიკონი, რაც დიდ მეცნიერულ ინტერესს იწვევს სიმხური ენის საკითხებზე მოღვაწეთა შორის.

მაგრამ კრებულს აქვს ნაკლიც. ჩვენ აქ აღვნიშნავთ ზოგიერთ მათგანს, ოათა წიგნის რედაქტორმა მეორე გამოცემის დროს მხედველობაში მიიღოს ისინი.

წინასიტყვაობის XXI გვერდზე ეკითხულობთ: „სიყვარული „მერცხალო"-სადმი ჯერ კიდევ ჩემს ბავშვობაში შთამბეჭდა („წიწერნაკს" მთელი ქართული მღეროდა და მათ შორის მამაჩიმიც სიმხურ და ქართულ ენაზე)".

უნდა ითქვას, რომ სიმპოლეს არ შეეფერება მტაკეცება იმის შესახებ, თითქოს „მერცხალოს" მთელი ქართული მეროოდა. მართალია, სულ ახლო წარსულში ეს სიმეოა თბილისის ზოგიერთ უბანში საკმაოდ ჰოპულარული იყო, მას ქართული ლიტერატურული ეირიმეული ეირიოდე სოფელშიაც იცვლობდნენ, მაგრამ ეს ხომ არ არის საკმარისი ასეთი განზოგადოებისათვის?

წიგნის XXVII გვერდზე ბეგლარიანაოა „წიგნები" „გავიცლეტებული იყო სამხრეთ-ამერიკასა და აზიაში. მათი მთლიანად ახსნა ვერ მოხერხდა.

შემდეგ „სუოათების წიგნი" გამოიგონეს. ეს იყო „სახეითი წერილი", ადამიანები ცდილობდნენ სუოათით გამოუხატათ თავიანთი ფიქრები და განცდები.

შემდგომში ადამიანმა გამოიმეშავა აზრის გამოსახვის უფრო მოკლე საშუალებანი. ჩამორთმეული ხელები ნიშაავდა „მეგობრობას", ორი ხე—„ტყეს", წყალსასკენ გაქცეული ხხო—„წყეროელს".

ეგიპტელებმა გამოიგონეს ეიროგლიფები. ეიროგლიფი გამაკრეებულ ფიგურას წარმოადგენს. ეს დამწერლობა მალე გამაკრეოდა, შემოიღეს მარცვლითი წერა, ხოლო შემდეგ—ანბანი.

ანბანი გამოგონეს ეგიპტელებმა, ხოლო ფინიკიელებმა საბერძნეთში მიიტანეს იგი.

საბერძნეთში ანბანის შემოღებამ სწრაფად წასწია წინ წიგნების გამომეშავება. 600 წელს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ათინაში უკვე იყო „საჯარო ბიბლიოთეკა".

ძველსა რომშა საბერძნეს აჯობა. იქ მთელი გამომცემლობები არსებობდა. წიგნებს, რასაკვირველია, კალმით სწერდნენ. გადაწერას აწარმოებდნენ მონები. ერთად იყო 50-100 მონა. მათ ერთი აკაი უკარნახებდა.

მეხუთე საუკუნეში ჩვენს წელთაღრიცხვამდე, ეგვიპტეში ეირიმეული ქაღალდი. ეს ეირიმეული ეირიმეული ქაღალდი ეირიმეული ეირიმეული ეირიმეული

Труд 10/V-39 №104

В. КИРПОТИН

Великий русский писатель

Салтыков-Щедрин выступил как писатель и общественный деятель в 40-х годах прошлого века, когда в русской литературе уже определилась победа «натуральной школы», под которой подразумевалось реалистическое и критическое направление в искусстве.

Щедрин был членом кружка одного из первых утопических социалистов — Петрашевского, где страстно обсуждались проблемы социализма и обновления жизни русского народа. Но истинным учителем и наставником Щедрина был Белинский.

Влиянием Белинского и Петрашевского объясняется характер первых повестей Салтыкова-Щедрина «Запутанное дело» и «Противоречия», проникнутых любовью к трудовому народу и горячим протестом против социального неравенства и политического гнета. Герой повести «Запутанное дело» Мичулин радикально пересматривает традиционный кодекс житейской мудрости. Он приходит к выводу, что в «некоторых случаях скорее нужен наскок и напор, нежели безмолвное склонение головы».

В этих словах заключался смелый призыв, направленный против самодержавия и церкви. И хотя повести Салтыкова-Щедрина прошли через цензуру, но они тем не менее послужили поводом для ареста писателя, и он был сослан почти на 8 лет в Вятку.

Только общественное оживление 60-х годов помогло писателю возвратиться в столицу. Вождем революционно-демократического лагеря русской общественности был в это время Николай Гаврилович Чернышевский, продолжатель славных демократических традиций Белинского.

Чернышевский помог Щедрину правильно оценить суть «реформ» Александра II, истинная цель которых заключалась в том, чтобы спасти самодержавие, потрясенное поражением в Крымской войне и ростом народного недовольства. 60-е годы и последующие десятилетия не уменьшили, а увеличили настоятельную необходимость в сатирическом обличении политического и социального строя тогдашней России.

Салтыков-Щедрин и явился тем писателем, который удовлетворял нарастающую общественную потребность в сатирической литературе. Именно в этот период творчество Салтыкова окончательно приобретает сатирический характер.

Уже в «Губернских очерках», написанных готчас же по возвращении из ссылки, Салтыков-Щедрин нарисовал потрясающую картину тупости, бездарности и продажности царской администрации эпохи Николая I. После «реформ» 60-х годов писатель продолжал бичевать и зло высмеивать самодержавие. В «Помпадурах и помпадуршах» он вывел с изумительной художественной силой целую галлерею пореформенных бюрократов, сохранивших за подновленной внешностью старое хищническое нутро.

В фигуре Угрюм-Бурчеева из «Истории одного города» писатель воплотил самые типические, самые отвратительные черты самодержавия, основанного на произволе и насилии. Либеральная критика, напугана остротой и непримиримостью сатиры Салтыкова-Щедрина, пыталась снизить значение «Истории одного города», обзвала, что книга эта — сатира не на настоящее, а на историческое прошлое России. Но Щедрин энергично протестовал против искажения смысла произведения. «Не «историческую», а совершенно обыкновенную сатиру имел я в виду, — писал он,—сатиру, направленную против тех характеристических черт русской жизни, которые делают ее не вполне удобною... Явления эти существовали не только в XVIII веке, но существуют и теперь, и вот единственная причина, почему я нашел возможным привлечь XVIII век. Если бы этого не было, если бы господство упомянутых выше явлений кончилось с XVIII веком, то я положительно освободил бы себя от труда полемизировать с миром уже отжившим».

Щедрин прекрасно понимал, что содержание добровольно не уйдет с исторической сцены, что оно падет только под ударами народного восстания. Аллегорическая картиной побеждает народной революции и заканчивается рассказ об Угрюм-Бурчееве.

В «Мелочах жизни», одном из последних своих публицистических произведений, Салтыков-Щедрин уже в прямой форме предсказывает неизбежность революции: «Идет какая-то знаменательная внутренняя работа... Народились новые подземные ключи, которые кипят и клокочут с очевидной решимостью пробиться наружу».

Салтыков-Щедрин видел, что одной из важнейших опор самодержавия являются либералы. Либералы обманывали народ, они сеяли иллюзии, что самодержавие, дескать, может исправиться, и т. д.

Салтыков с присущей ему страстностью всю жизнь преследовал либералов, разоблачая пустопорожность и фальшь их слов, крепостническое содержание их программ. Как и прямые крепостники, либералы обпирали и грабили крестьян, прикрываясь красивыми фразами. Сколько лицемерных речей было произнесено либералами в связи с введением хотя бы земского самоуправления. Сколько было произнесено ими «блестящих» слов о будущем, которое готовит России помещичье сенство. В рассказе «Новый Нарцисс или влюбленный в себя» великий сатирик показывает, что произошло, когда земские учреждения, наконец, открылись и либералы дождались предела своих мечтаний. Оказалось, что либералы занялись вопросами... вроде снабжения местных больниц хорошо вылуженными рукомойниками. Они и прав на большее не имели, да и притязания их не шли дальше.

«Полицейместер, который сначала ожидал невесть какого волнения и даже мечтал о том, как он, во главе пожарных, ворвется, рассеет и расточит, теперь этот самый полицейместер, узнавши, что дело идет о рукомойниках, охотно пристает к диспутирующим и говорит: «Гм... да... рукомойники... хвалю!»

Зле и правдиво нельзя было показать ничтожество либералов.

В 1862 году царское правительство после короткого периода реформационной деятельности вступило на путь самой оголтелой реакции. Оно арестовало Чернышевского, Писарева, Михайлова, закрыло лучшие журналы эпохи. Под угрозой репрессий многие люди, называвшие себя либералами и даже демократами, повернули круто вправо.

Опыт общественно-политической борьбы показал Салтыкову-Щедрину, что одной из крупнейших опасностей для революционного движения является предательство. Вместе с ростом реакции в стране росла ненависть Салтыкова-Щедрина к либералам, перебежчикам, предателям и изменникам, которых писатель называл «сладкими душами». В «Господах Головлевых» великий сатирик создал в образе Иудушки Головлева самый совершенный в мировой литературе по своей художественной выразительности тип предателя и лицемера. В Иудушке Головлеве Щедрин показал, что заживо разлагающийся класс эксплоататоров неизбежно порождает предательство, как последнюю форму самозащиты, как последнюю попытку предотвратить свою неминуемую гибель.

Иудушка Щедрина предвосхитил формы и психологию предательства уже иной исторической эпохи, — эпохи борьбы рабочего класса против капитализма. Ленин и Сталин не раз применяли образ щедринского Иудушки для оценки современных врагов рабочего класса, подлых изверговтроцкистов, бухаринцев, зиновьевцев, ханжески маскировавших свою преступную деятельность словами о демократии и социализме.

Всю силу своего огромного таланта, все свое художественное мастерство, весь свой

ᲓᲦᲔᲜᲘ ᲓᲘᲓᲔᲠᲝᲛ — „ᲙᲐᲓᲝᲡ ᲫᲐᲜᲘᲡᲬᲧᲚᲘ“

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲛᲬᲔᲠᲚᲗᲐ ᲙᲐᲨᲘᲠᲘᲡ ᲙᲝᲛᲘᲢᲔᲗᲘᲡ ᲘᲜᲘᲪᲘᲐᲢᲘᲕᲘᲗ

ᲒᲐᲛᲝᲥᲕᲔᲚᲘᲡᲬᲘᲜᲔᲑᲐ „ᲛᲝᲡᲙᲝᲕᲘᲐ“, 1939 ᲬᲚᲘᲡ

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

დიდი ეროვნული უბედურებიდან ფაკელი ფრანგ მოიხსენიებენი, მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა ან ლეკიდიან, რომელსაც დიდი ლეგენი მოეძღვნა საფრანგეთის დიდი რევოლუციის ოფიციალურ მოსაზრებაში. დიდრონ ფილოსოფიურმა მეფდოლოგებმა ამიზეზეულანი. ოფლ ითამაშეს მატერიალისტური მოდელირებულმა ალბერ ალბერ ბეჭდვა, რასაც ბაზეგამით ალბინაციან მარშალების ალექსიოსები. ისინი დიდად ინტერესებენ აფოეთეგ დიდრონ მხატვრულ შემოქმედებას და ამაში გამოკვეთილნი ეამოარეულენენ ფილოსოფიურ მოთხრობებსა — „ოფლ ძმაზეული“.

ეს ნაწარმოებები ფრანგეულ ანბაზე 1823 ეულ გამოეცა. დიდრონ ბარბიდელეული ფან 39 წლის გამოეცა ფიგეა, ოფლ ეს ალარ კიდევ 1764 წელს დაიწერა. ეკრინალიელად კი ის ითარგმნა 1804 წელს და დაიბეჭდა 1805 წელს. ის თარგმნა გოეთემ, რომელიც ალტაკეული იყო ამ ნაწარმოებით.

რაბოს ძმაზეულის ოფლ ბინა ბეკეტ ტრიალეში როგორიც სარკეში მოსაწმინდ მთელი ეგზაზენეული დამბიანის კარზე მოსული ინსტიტუტი საფრანგეთის ფეოდალური საზოგადოების ბალი ფენებიან.

დიდრონ მოიხსენიება დიალეგის ფორმით ანოს დაწერილი. როგორ წარმოგეგზავნეს თავის ამოის დიდრონ? გარეგნულად მეტად პლასტიკურად, ამეფალი ოლლიფიანთ, ეეკტის, მიმეკის, ხმის ეფიერის ითასეკარ ნიეანსებში. როგორად ამოის ზინაკაინ სამეფო ოფლ, ბნეზინგიანი პრიმეკიანენ? ინ, ოფგარ აბკოს, თავის თავს მოიხსენიებს ამბრ. ეს ოფლ «ოქეენ ალეთ, რომ ამ ფეიეინ ეზნოეეე

იონა მეუნარგია

დღეს შესრულდა 20 წელი იონა მეუნარგიას გარდაცვალებიდან.

ქართული ლიტერატურის ისტორიის ამ ახსოვს სხვა მოღვაწე, რომელსაც თავისი საქმიანობის ძირითად მიზნად ჩვენი დიდი მწერლებისა და შესანიშნავ ადამიანთა ცხოვრების ისტორიის შეგროვა ან, ზოგიერ ეფ თვითონ ა. მეუნარგია ამბობს, „ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ღღეურა" გიგულისა.

ეს საქმე ჩვენში ბ. მეუნარგიამ იკისრა. ის თავის თავს „ქართველი მწერლობის მეწყვილეობენს" და „ფაქტების მომქმენელად ხალხს" ეძახდა. 80-იანი წლებიდან დაწყებული ბევრი „ეროვნული ფიგურა" ეწერა ეროვნულ ჟურნალებსა და ალმანახებში. ეს ფიგურები ეროვნულ ბიბლიოთეკებში ინახებოდა. ეს ბიბლიოთეკა ბ. ალ. ბ. ბ. ბ

„გვადი ბიგვას“ საჯარო განხილვა

5. 20/V-39 №113

საკოლმეურნეო თემაზე ბევრი რომანი, მოთხრობა, პოეტური ნაწარმოები და პიესა დაიწერა, მათ შორის უფროდ გამოირჩევა ორდენოსანი მწერალი ლ. ქიაჩელის „გვადი ბიგვა“. ეს არ არის მხატვრული ნაწარმოების ერთი რომელიმე კოლმეურნეობის საქმიანობაზე, მიღწევებზე, კოლმეურნეობა ფონია, რომელზეც ავტორმა გადაშალა ჩვენი შესანიშნავი ეპოქის ადამიანთა ხასიათები. მწერალი გვიჩვენებს თუ როგორ გარდაიქმნენ ადამიანები ახალი ცხოვრების გაგლენით, პარტიის ბრძოლული პოლიტიკის სწორად გატარების შედეგად. გვადი ბიგვა ჩვენი ცხოვრების ყველა დარგში გვხვდება. წყეული წარსულის მიერ დაღდასმული, მერყეევი კაცი, რომელშიაც ადამიანად გახდომის სურვილი ჩაკლული არ არის, გვხვდება სოფელშიც და ქალაქშიც. ამიტომ გვადი ბიგვა ყველასათვის ნაცნობია. ამით აიხსნება დიდი ინტერესი, რომლითაც რომანს შეხვდა მთელი ქართველი ხალხი. ამით აიხსნება ის გულთბილი შეხვედრა, რომელიც 16 მაისს მწერალსა და მის ნაწარმოებს მოუწყვეს სტალინის სახელობის ორთქლმავალ-ვაგონ-სარემონტო ქარხნის მუშებმა თბილისში.

„გვადი ბიგვას“ საჯარო განხილვა სტალინის სახელობის ქარხანაში მოეწყო გაზ. „კომუნისტისა“ და ადგილობრივი პარტიულ-პროფესიული ორგანიზაციების ინიციატივით. ქარხნის პარტკაბინეტის სალექციო დარბაზი გაივსო სტახანოველებით, ლიტერატურის მოყვარული მუშებითა და ინტელიგენტებით. აბ. ბ. აბულაძის შესავალი სიტყვის შემდეგ რომანის საჯარო განხილვის მნიშვნელობისა და „გვადი ბიგვას“ შეფასების შესახებ, სიტყვებით გამოვიდნენ მუშა-მოსამსახურენი — „გვადი ბიგვას“ მკითხველები.

მარიამ ჩიმახოძე დიდი სიყვარულით ლაპარაკობდა რომანის შესახებ.

— ამ ნაწარმოებში დიდი დამაჯერებლობით არის ასახული რომანის ყოველი გმირი. ბაგრამ იგი მოულოდნელად წყდება. გწუნს რომ ისევ ადგილს ვგთავდი რომანი, სადაც ახალი ადამიანის ახლებური ცხოვრების ასახვა იწყება. რომლებიც, როგორც „გვადი ბიგვა“, სტალინური ეპოქის ღირსი იქნება.

ამბ. **მირონ ქიხტისაშვილმა** (საიაღილი საამქრო) ვრცელ სიტყვაში დაწერილებით გაარჩია ლ. ქიაჩელის რომანი.

— „გვადი ბიგვაში“, — სთქვა ამბ. მ. ქიხტისაშვილმა, — ნათელ და დამაჯერებელ ფერებშია მოცემული ის დიდი სოციალური პროცესები, რომლებმაც ფერი და სახე უცვალეს ჩვენი ხალხის ცხოვრებას. ავტორი გვიჩვენებს ადამიანებს, რომლებისთვის ძველ სამყაროს დიდი დაფსვამს. ახალი ცხოვრების იდეური ზეგავლენის საშუალებით ეს ადამიანები გარდაიქმნენ. ისინი სტალინეტენ ძველ შეხედულებებსა და წარმოდგენებს და ითვისებენ ახალ პრინციპებს.

— ლ. ქიაჩელი სიუჟეტის ოსტატია და „გვადი ბიგვაც“ ისეი გაკეთებული, რომ შეუძლებელია იქიდან რომელიმე ეპიზოდის ამოღება, გადასმა. მკითხველი ვერ სცილდება მთავარი ამბის მსვლელობას, ბოლოდგე მიჰყვება გვადის ან გუბგებაონ არაფერი რჩება.

ორატორმა ვრცლად დაახასიათა გვადი ბიგვა, გორა სალანდია, არჩილ ფოროა, მარიამი, ნაია, გერა. მან ყველა მოიშველიი პირი რეალურად ჩასთვალა და აღნიშნა, რომ მართალია გვადი და გორა დასაგეოლეთ საქართველოს შვილები არიან, მაგრამ ასეთები ბაშკიჩეთ-ჯაკეთხოთმიც გვხვდებიან და, ამრიგად, ზოგადი ქართველი გლეხობის ტიპები არიანო. კომპეტენტურ ნაიას მან უსაყვედურა შიში და წინდაუხედავობა.

— „გვადი ბიგვა“ საუკეთესო საკითხეი წიგნია. — დასასკვნა ორატორმა, — ეოსურვებთ ამბ. ლეო ქიაჩელს კიდევ მრავალი წიგნის დაწერას და ისეთი სრულქმნილი მხატვრული ტიპების შექმნას, როგორიც არიან გვადი, მარიამი, გორა, ბერა.

სტახანოველმა **ი. ზალიშვილმა** გაუზიარა დამსწრეთ ის დიდი ესთეტიკური სიამოვნება და კმაყოფილება, რომელიც მან განიცადა „გვადი ბიგვას“ წაკითხვით.

სტატეკენი წარმოსთქვეს აგრეთვე [illegible]

ᲗᲐᲚᲕᲐ ᲐᲤᲮᲐᲘᲫᲔ

5. 20/V-39 №113

რომანი ადამიანის გარდაქმნაზე

ლეო ქიაჩელის „გვადი ბიგვა“ დარჩება ჩვენი დროის ერთერთ მნ�მეტყველ ლიტერატურულ მოვლენად. მასში დაყენებულია ჩვენი კულტურის, სოციალისტური ჰუმანიზმის საკითხი, და იგი მწყობიერადაა ასული ბადეჭრილი.

სოციალისტური ჰუმანიზმი, რომლის გენიალურ გამოხატულებას სტალინური კონსტიტუცია წარმოადგენს, ყოველმხრივ ხელს უწყობს ადამიანის უნარის თავისუფლად გაშლას, ჩვენს საზოგადოებაში, სადაც მოსპობილია ექსპლოატაცია, ადამიანი თავისი ნიჭის გამოვითარებულად ფართო ასპარეზს პოულობს.

სოციალისტური ჰუმანიზმის პრიზეცია გენიალური სიტხადითა და სიზუსტით არის გამოხატული სტალინის შემდეგ ფორმულაში: „დაბოლოს, დროა გავიგოთ, რომ მთელ ამ ძვირფას კაპიტალებად, რომლებიც მსოფლიოში მოიპოვება, ყველაზე ძვირფას და ფასეულ გადამწყვეტ კაპიტალს წარმოადგენენ ადამიანები, კადრები“.

ეს არის სოციალისტური ჰუმანიზმის ქვაკუთხედი. მხატვრული ნაწარმოების მიზანია გასცდეს ეიწრო ინდივიდუალიზმის ფარგლებს და ჩასწვდეს საკითხს ღრმად, გადაშალოს იგი სოციალისტური ჰუმანიზმის თვალსაზრისით, ახალი ადამიანისა და საზოგადოების იმ ურთერთობის პოზიციებიდან, რომელსაც სოციალიზმი ჰქმნის.

ამ მხრივ მეტად საინტერესოა და განმასხვავებელ ლიტერატურულ მოვლენას წარმოადგენს ლეო ქიაჩელის „გვადი ბიგვა“.

ავტორს თავის რომანის მთავარ გმირად გამოაყავს, ერთის მხრივ,— გვადი ბიგვა, უთანუფფთთი, ვასაკენოვი თვისებებით საკმაოდ მდიდარი, და, მეორე მხრივ,—კოლექტივი, საკოლმეურნეო მასა, რომელსაც პარტია ხელმძღვანელობს, და მათი ურთიერთობის ფონზე, საკოლმეურნეო ყოფის ასახვასთან ერთად, ფართოლად, ზომიერების დაცვით, თანდათანობით, მხატვრული გულთამხილველობით და ადამიანის შამოძრავებული შინაგანი ძალების კარგი ცოდნით, ხატავს გვადი ბიგვას გარდაქმნის მეტყველ სურათს.

ავტორს რომანის წამყვან ძალად დებული აქვს ჩვენი ცხოვრების ძეტად ტიპიური მოვლენა: კოლექტივის დადებითი ზედამქმედება პიროვნებაზე. მას აინტერესებს ადამიანის ბედი სოციალისტური წყობილების პირობებში.

გვადი ბიგვა—ეს არის სიღარიბით წელში გატეხილი, დაბერავებული, დაკვრიელებული გლეხი, რომელსაც ხუთი პატარა ბავშვის გარდა სხვა არაეფიანი სიმდიდრე არ მოეპოვება, ზარმაცი და უუნარო, კოლექტივში მუშაობას ვარუნის, ცულოლტობს. უფრო იოლ სამუშაოსკენ მიუწევს გული, ქურდობაზეც არ ამბობს ეარს. საეჭვო ხასიათის კავშირი აქვს ყოფილი ვაჭრის ვეილთან—არჩილ ფორიასთან, მაგრამ ბუნებით მახვილი ჭკუით და ენერგიით არის დაჯილდოებული. მეტად მოყვარულია თავისი შვილებისა. კეთილშობილების გრძნობა არ არის მისთვის უცხო, კეთილი ბითს კატეგორიადე გადაქცევა ს ა კ ე ნ. აძლიერებს მასში საკუთარი ღირსების შეგნებას, რწმენას.

სოციალისტური ჰუმანიზმის ადამიანი განთავისუფლებულია ბურჟუაზიული ინდივიდუალიზმის ზიანისაგან. კოლექტივი და ადამიანი სოციალისტური წყობილების ღირსეულ ურთიერთის აესეებენ, ურთიერთის ხელს უმართავენ შემდგომ განვითარებაში. „მარქსიზმის ქვაკუთხედი განთავისუფლებაა — ამბობს სტალინი — პიროვნების განთავისუფლების მთავარ პირობას წარმოადგენს“.

„გვადი ბიგვას“ ავტორი სოციალიზმის ამ თეზისიდან გამოდის. მთელი რომანის მანძილზე ასახავს რა გვადი ბიგვასა და საკოლმეურნეო მასის რთულ ურთიერთობას მეურნეობის მშენებლობის ფონზე, მხატვრული დამაჯერებლობით ამარტოებს სოციალისტური ჰუმანიზმის დიდ მოწოდებას.

„გვადი ბიგვას“ მხატვრულ-საზოგადოებრივი მნიშვნელობა სწორედ ისაა, რომ იგი ფართოდ და ღრმად აყენებს სოციალისტური კულტურის შინაარსის საკითხს, რაც მიეხადაც იგი ადამიანში ახალი ფსიქიკის და გრძნობიათ საშუალოს ჩამოყალიბებას შეიტანა.

კოლმეურნეობას, მის ხელმძღვანელს გვადა ბიგვას გადაწყვეტილი მასაა, რომელს „ბაბმს სტალინი — პიროვნების განთავისუფლების მთავარ პირობას წარმოადგენს“.

„ეარი შესაძლებლობა არსებობს მის წინაშე. პირველი—სრულიად ჩაიკრული, ჩაიერეფლოს ეს ეიერნული და ზნეობრივ დაცემასთან ერთად საბოლოოდ დაიღუპოს. ასეთია ბიგვასებრი ხალხის ხვედრი კაპიტალიზმის პირობებში, სადაც „ადამიანი ადამიანისათვის მგელია“.

მეორე შესაძლებლობა ადამიანს საოცები პერსპექტივას უშლის. ეს არის არსებული წინააღმდეგობათა დაძლევა ადამიანში, მბატუტავი ცეცხლის შემდეგში ვადვევება, საზოგადოებრივი შემოქმედების ფართო ასპარეზზე გამოსვლა. ასეთ პირობებს ადამიანს სოციალისტური წყობილება უქმნის. იგი უკადავეს ეზას ცალკეულ პიროვნებას ბელნიერი ცხოვრებისაკენ, შემოქმედებითა და მოყვარულია. სიღარიბესა და ბედის უკუღმა ტრიალს ღრმა დიდი დაუშრეტელი მისთვის, თუმცა მასში ქიდევ ბეტაბეს ადამიანობის ცცხლი.

რომან „გვადი ბიგვას“ ავტორი ორდენოსანი მწერალი ლ. ქიაჩელი. საქდესის ფოტოკორესპ.

ᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ონორე ბალზაკი

(დაბადების 140 წლისთავისათვის)

ევროპის ერთერთი უდიდესი მწერალის ო. ბალზაკის შემოქმედების მხატვრული მნიშვნელობა არაერთხელ აღუნიშნავს კ. მარქსს, რომელიც მას „სოციალურ მეცნიერებათა ერთკორს“ უწოდებდა, ავრცელებდა ფრიდრიხ ენგელსსაც. „ბალზაკი, — სწერს ენგელსი,—... გვაძლევს ფრანგული „საზოგადოების“ ყველაზე შესანიშნავ რეალისტურ ისტორიას, ქრონიკის სახით ყოველწლიურად ავიწერს ზნე-ჩვეულებებს 1816-დან 1848 წლამდე... ფრანგული საზოგადოების ისტორიას, საიდანაც ვე ეკონომიური დეტალების თვალსაზრისითაც კი უფრო მეტი გავიგე (მაგალითად, რევოლუციის შემდეგ რეალური... და პირადი საკუთრების გადანაწილება), „ვიდრე იმ პერიოდის ყველა, ერთად აღებული, პროფესიონალი ისტორიკოსის, ეკონომისტისა და სტატისტიკოსის წიგნებიდან“ [1]).

ეს სიტყვები შესანიშნავი კონკრეტულობით განსაზღვრავენ ბალზაკის რომანების მხატვრულ მნიშვნელობას. 1829 წელს გამოვიდა მისი პირველი, ანტორის ნამდვილი სახელით ხელმოწერილი, შესანიშნავი რომანი „შუანები“ (იმ დროდე ბალზაკი თავის ნაწარმოებებს ბეჭდავდა ფსეუდონიმებით). მას მალე მოჰყვა ბალზაკის მეორე წიგნი — „ქორწინების ფიზიოლოგია“, რომელიც ჰუმორისტული ფორმით ამოშავებდა სიყვარულის პრობლემას და დაუნდობლად ამხელდა ბურჟუაზიული ქორწინების ეკონომიურ ბუნებას. კიდევ რამდენიმე თვის შემდეგ გამოვიდა „სცენები კერძო ცხოვრებიდან“, და ნოველების ორი ტომი. შედეგები ერთმანეთს მოსდევენ: „მაგრნის ტაეგი“, „ეგენენი გრანდე“, „მამა გორიო“, ხოლო მათ შუა წერილი მოთხრობები და სტატიები.

1834 წელს ბალზაკმა გადასწყვიტა დაიწეროს თავისი ეპოქის, ე. ი. რესტავრაციისა და ივლისის მონარქიის ეპოქის „საფრანგეთის საზოგადოების ისტორია“. ამიერიდან იგი სწერს უკვე არა ცალკეულ რომანებსა და მოთხრობებს, არამედ უზარმაზარ ნაწარმოებს, რომელსაც შემდეგში დაარქვა „ადამიანთა კომედია“. ამ ნაწარმოებში, რომელიც მრავალი რომანისა და მოთხრობისაგან შესდგება, ბალზაკი სხვადასხვა სერიებში ასწერს „ეროვნ ცხოვრებას“, „პარიზის ცხოვრებას“, „პროვინციულ ცხოვრებას“, „სოფლის“, „სამხედრო“ და „პოლიტიკურ“ ცხოვრებას.

მუდმივი გაჭირვება და სურვილი დაემთავრებინა თავისი „უზარმაზარი ნაწარმოები აიძულებდნენ ბალზაკს

ტი იყო, მისი უდიდესი ნაწარმოები განუწყვეტელი ელეგია მაღალი სოზოგადოების საბოლოოდ დაშლის გამო; მისი სიმპატიები იმ კლასის ეხარეზია, რომელიც განწირულია გადაშენებისათვის. მაგრამ ამასთან ერთად მისი სატირა არასოდეს არ ყოფილა უფრო მწვავე, მისი ირონია უფრო მწარე, ვიდრე მაშინ, როდესაც ის ამოქმედებს არისტოკ-

რატებს, კაცებსა და ქალებს, რომლებსაც იგი ღრმა სიმპატიით ეკიდება“.

ბალზაკის მსოფლმხედველობას საფუძვლად ედო XVIII საუკუნის ფრანგ მოაზროვნეთა ფილოსოფია. ბალზაკი მატერიალისტი იყო. მართალია, ის იცნობდა მხოლოდ XVIII საუკუნის ფილოსოფოსთა მატერიალიზმს, რომელიც მან შეითვისა მთლიანად. მაგრამ საგნებზე მატერიალისტურმა შეხედულებამ გავლენა მოახდინა მის ნაწარმოებებზე, სინამდვილის შესწავლისა და მისი გამოსახვის საშუალებაზე.

ბალზაკი უარჰყოფს სამყაროს ყოველგვარ რელიგიურ ახსნას. იგი ამტკიცებს, რომ ადამიანნი უმაღლესი ცხოველია, რომელიც, ყოველი ცხოველის მსგავსად, მიისწრაფის სიტკბოებისაკენ და გაურბის ტანჯვას. მაშასადამე, ადამიანს უფლება აქვს იყოს ბედნიერი, ვინაიდან ბედნიერებისაკენ სწრაფვა აუცილებელია და კანონიერი. თუ ადამიანი მიზანს ვერ აღწევს, ეს იმას ნიშნავს, რომ ამის მიზეზია არა თვით მასში, არამედ საზოგადოებრივ პირობებში. ბალზაკი ნათლად ხედავს ამას. ის ხედავს, რომ საზოგადოების კლასობრივი ორგანიზაციის დროს ადამიანის პიროვნება მუდმივად ებრძვის საზოგადოებას და მის მიერ დადგენილ წესებს. მაგრამ იგი ვერ ხედავს კლასობრივი საზოგადოების მოსპობის შესაძლებლობას, იგი მას გარდუფალ ბოროტებად სთვლის. სცენა ორ გარდუვალად კლასობრივი სამანთა კომედიის“, მალე იჭცევა უზარმაზარ რომანებად მოაკვალიცოოვანი მომქმედი პირებით, მრავალი ისტორიული და მოვლენით.

ბალზაკი არ კმაყოფილდება ერთი რომელიმე სოციალური ფენის დახატვით. ერთსა და იმავე რომანში იგი აჯახებს სხვადასხვა კლასების წარმომადგენლებს, ერთნაირი სიღრმით გვიხატავს ერთთაც და მეორეთაც, და ზშირად სიმართლე აიძულებს მას სიმპატიური თვისებებით დაკვიხატოს ისინი, ვისაც პოლიტიკურად არ თანაუგრძნობს. „ერთადერთი ადამიანები, — ამბობს ენგელსი იმავე წერილში, — რომლებზედაც იგი დუფარავი აღტაცებით ლაპარაკობს, ესენი არიან მისი ყველაზე აშკარა მოწინააღმდეგეები, რესპუბლიკელი გმირები... ადამიანები, რომლებიც იმ დროს (1830-1836) ნამდვილად იყვნენ ხალხის მსაზის წარმომადგენლები“. ენგელსი ლაპარაკობს იმ რევოლუციონერებზე, რომლებიც ამ პერიოდში ილუპებოდნენ ბარიკადებზე ამბოხებათა დროს.

სოციალური სინამდვილის ერთერთი ძალა, ის „საყოველთაო ეკვიპალენტი“, რომელთანაც კაპიტალისტური შეგნება ცდილობს გაათანასწოროს ყოველგვარი ღირებულება, მათ შორის სულიერიც, არის ფული. ბალზაკმა შეიძლება პირველმა მსოფლიო ლიტერატურაში გიგო და ყველაზე ღრმად შეისწავლა კაპიტალიზმის სამყაროს ეს თავისებურება. ფული არის ძალა, რომელიც უპირისპირდება ადამიანს მის ბრძოლაში ბედნიერებისათვის, ძალა, რომელიც მან უნდა მოიპოვოს ყველაფერზე ადრე. ბალზაკი პირველი ალაპარაკდა ისეთ საგნებზე, რომლებსაც მანამდე გაურბოდნენ ლიტერატურაში, „დაბალ“ საგნებზე, ლუკმა-პურის შოვნაზე, ფულის უქონლობაზე, გაჭირვებაზე. ანტიკური ტრაგედიის გმირები იძულებულ იყვნენ ებრძოლათ „ბედისწერასთან“, შექსპირის გმირები — ბნელ ძალებთან, რომლებსაც ისინი დაღუპვისაკენ მიჰყავდათ. ბალზაკის გმირები ებრძვიან ყველაზე საშინელ მოწინააღმდეგეს — გაჭირვებას. ბალზაკი ულმობელია კლასობრივი, ბურჟუაზიული საზოგადოების სოციალური ორგანიზაციის მიმართ, იგი მას ამხელს ბოლომდე, გვიჩვენებს, თუ რა უაზრო საფუძვლებზეა იგი დამყარებული. მისი ნაწარმოები კიცხავს მისი თანამედროვე მსოფლიოს სოციალურ წყობილებას, მაგრამ არ ჰკიცხავს მის თანამედროვე ადამიანს.

ამაში უნდა ვეძიოთ ბალზაკის ხალხურობის ნამდვილ საფუძველს,

3 В 21/V-39 №14

БИБЛИОГРАФИЯ

„БИБЛИОТЕЧКА ГРУЗИНСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ“

Издательство «Зари Востока» приступило к изданию серии художественно оформленных брошюр под общим названием «Библиотечка грузинской художественной литературы».

В эту библиотечку, издаваемую массовым тиражом, войдут отдельные небольшие произведения, преимущественно рассказы и стихи классиков и современных писателей Грузии. Об'ем каждой брошюры не будет превышать трех печатных листов.

Первой книжкой в этой серии вышли два рассказа крупнейшего классика грузинской литературы Ильи Григорьевича Чавчавадзе — «Сцены из времен освобождения крестьян» и «Николоз Госташабишвили».

Первое произведение, написанное в 1865 году, является плодом обширных наблюдений автора в период его службы в Душети. В сценах, происходящих в камере мирового посредника, выведен тип бывшего крепостного крестьянина, которым постоянно понукали, которого

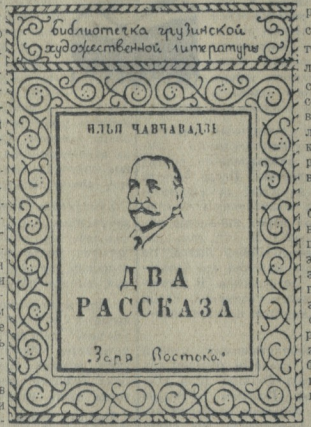

жестоко эксплоатировали. Этот крестьянин, в результате бесправного, полуголодного существования, потерял способность связно выражать свои мысли и нужды, и таким он показан в разговоре с мировым посредником.

«Николоз Госташабишвили» — новогодний рассказ, посвященный одному из эпизодов борьбы грузинского народа против иноземных захватчиков. В рассказе показаны героические черты грузинского народа, доблесть, отвага, благородство. Рассказ написан в 1887 году.

Надо отметить, что издательство открыло «Библиотечку грузинской художественной литературы» одним из лучших произведений грузинской классики.

Печатаются и в ближайшее время выйдут последующие книжки этой библиотечки: Д. Чонкадзе — «Сурамская крепость», А. Казбеги — «Цико» и «Эльберд», А. Церетели — «Маленькие рассказы» и др.

Г. КВАРЕЛАШВИЛИ

ბ. ვ. პლეხანოვი „ისტორიის მატერიალისტური გაგების შესახებ".

ცნობილია, რომ პლეხანოვი იყო მარქსისა და ენგელსის შეხედულებათა პირველი გამგიცელებელი რუსეთში და ავტორი შესანიშნავი შრომებისა: „მონისტური თვალსაზრისი ისტორიაზე", „ისტორიაში პიროვნების როლის შესახებ", „სოციალიზმი და პოლიტიკური ბრძოლა", „ჩვენი უთანხმოებანი", „მარქსიზმის ძირითადი საკითხები" და სხვ.

პლეხანოვის ამ შრომათა გავლენით შეიძლება დავასახელოთ ახალგაზრდის პოლიტლიტერატურის სტუდენტის მიერ ამსაზღვნი ქართულ ენაზე გამოცემული ბროშურა — „ისტორიის მატერიალისტური გაგების შესახებ", ჯიმელშიაც პლეხანოვი კრიტიკულად იხილავს რომაელი პროფესორის ანტონიო ლაბრიოლას წერნის — „ისტორიის მატერიალისტური გაგების ნარკვევებს" და ებრძვის მის შემცდარ შეხედულებებს — ისტორიულ განვითარებაში რასისა და რასობრივ თავისებურებათა როლის შესახებ. გ. ვ. პლეხანოვი ამბობს: „...ადამიანები აკეთებენ თავის ისტორიას, ეს წრაფვიან რა დაიკმაყოფილონ თავისი საჭიროებანი. ეს საჭიროებანი რასაკვირველია, თავდაპირველად მოცემულია ბუნების მიერ; მაგრამ შემდეგ ისინი იცვლებიან როგორებობრივი და ხასიათობრივი მხრით, ხელოვნური გარემოს თვისებებით".

პლეხანოვი ამ შრომაში აღნიშნავს ფაქტორების თეორიის წარმოშობის მიზეზებს და ლაპარაკობს ამ თეორიის იმ დადებით მხარის შესახებ, რომელმაც შესაძლებლობა მისცა ისტორიკოსებს საზოგადოებრივი განვითარება თვით მოვლენებში ეძებნათ. რამდენადაც ეს თეორია ანაწევრებს ადამიანთა მოქმედებას, აქცევს მის სხვადასხვა მხარეს განსაკუთრებულ ძალებად, რომლნიც თითქოს განსაზღვრავენ საზოგადოების ისტორიულ მოძრაობას, ამდენად პლეხანოვს ფაქტორების თეორია მიუღებლად მიაჩნია.

არაკერი ისტორიულ ხალხს არ შეიძლება ეწოდოს წმინდა რასის ხალხი, რადგან თვითეული მათგანი წარმოადგენს სხვადასხვა ეთნიკურ ელემენტების ეაოლრესად ხანგრძლივი და ძლაერი ურთიერთშეჯავრებისა და შერეკვის ნაყოფს.

მოცემული საზოგადოების ორგანიზაცია საწარმოო ურთიერთობით განისაზღვრება და მის პროპორციულად ადრე თუ გვიან იცვლება. ამიტომ აოის, რომ ძველი ზნეჩვეულებანი უქმდებიან, რადგან ისინი ადარ შეეესაბამებიან ახალ საწარმოო ურთიერთობას. საწარმოო ძალები თანდათანობით ვითარდებიან, საწარმოო ურთიერთობა კი ერთ დონეზე, ჩნდება კონფლიქტი საწარმოო ძალებსა და საწარმოო ურთიერთობას შორის. ძველი საწარმოო ურთიერთობა ბოჭავს ახალ საწარმოო ძალებს და ხელს უშლის მის განვითარებას, ახალი ტექნიკის დანერგვას. ასეთი კონფლიქტები რევოლუციური გზით უნდა გადაიჭრას და ძველი საწარმოო ურთიერთობის ადგილი ახალმა საწარმოო ურთიერთობამ უნდა დაიკავოს, როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება ისტორიაში.

მარქსიზმის მტრები ისტორიის ერთადერთ გამსაზღვრელ ფაქტორად ეკონომიურ მოთხრობებს აღიარებენ. ეს მავნე შეხედულება პლეხანოვმა დაუნდობლად ამხილა, რადგან მას სწამდა ფრიდრიხ ენგელსის სტატეკნი, რომ „ეკონომიური ფაქტორიება—ეს არის საფუძველი, მაგრამ ისტორიული ბრძოლის მსვლელობაზე გავლენას ახდენენ და ბევრ შემთხვევებში განსაზღვრავენ უმთავრესად მის ფორმას ზედნაშენის სხვადასხვა მომენტები..."

პლეხანოვი მეფრად ებრძოდა ნაროდნიკებსა და მარქსიზმიდან სხვა ჯურის გადამხრილებს. „პლეხანოვმა პირველმა მოგვცა ნაროდნიკების შემცდარ შეხედულებათა მარქსისტული კრიტიკა. მარქსიზმ ამ ეპოქაზე რა ლახვარს ნაროდნიკულ შეხედულებებს, პლეხანოვი ამავე დროს ბრწყინვალედ იცავდა მარქსისტულ შეხედულებებს" („საკ. კ. ბ. (ბ) ისტორიის მოკლე კურსი", გვ. 15).

მიუხედავად გარკვეული დამსახურებისა, პლეხანოვი მაინც ვერ ამაღლდა თანამემდეგერულ მარქსისტამდის და მთელი რიგი შეცდომები დაუშვა, იგი საბოლოოდ მეორე ინტერნაციონალის დამფაყებულ-ბოლშევიკნი გადაეშვა.

უნდა შეენიშნოთ, რომ წიგნში დაშვებულია კორექტორული შეცდომები. მაგალითად, მე-9 გვერდზე რომაელი ფილოსოფოსის გვარი აკილე (ლორიოს) მაგიერ აღნიშნულია აკილე ლორია, ხოლო მე-11 გვერდზე—სტაყვა „ეკონომიკის" მაგიერ დადებულია „ეკონომისი" და სხვ.

სახელგამმა ამ ბროშურის გამოცემით უსათუოდ კარგი საქმე გააკეთა. პლეხანოვის ეს შრომა დიდ დახმარებას გაუწევს „საკ. კ. ბ. (ბ) ისტორიის მოკლე კურსის" ინდივიდუალურად შემსწავლელ ამხანაგებს.

პ. ლოგინაძე.

„პასუხისმგებელი" რედაქტორის უპასუხისმგებელო ნაშოდვილარი

„ბაზეთის სტატიების მატიანე". სსრ ელმწიფო ბიბლიოგრაფიის ყოველთვიური ორგანო, სსრ/სსრ ხელმწიფო წიგნის პალატის გამოსცემა, 1938 წელი.

ჩვენს ხელთ არის გაზეთის სტატიების მატიანის 1938 წლის ნომრები (1-დან 9-მდის). პასუხისმგებელი რედაქტორის ლ. ჯიბლაძის ხელმოწერით.

მოუხედავად იმ დიდი როლისა, რომელიც დაკისრებული აქვს ბიბლიოგრაფიულ ორგანოს, ეს ფურნალი ოდნავადაც ვერ ამართლებს თავის დანიშნულებას. საკაზეთო სტატიის ფარგლებში არ ხერხდება ყველა ის ნაკლის აღნიშვნა, რომელიც სარეცენზიო ჟურნალს ახასიათებს, შეეეგებით მხოლოდ არსებითს შეცდომებს.

პირველ რიგში, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჟურნალის თვითეული ნომრის საშუალო მოცულობა 120 გვერდს აღემატება, როცა მასში მხოლოდ 9 გაზეთის აღწერილობა მოცემული. საკვანძო წიგნის პალატის ასეთივე ჟურნალი კი, სადაც 28 სახელწოდების გაზეთია აღწერილი, ამავე მოცულობისაა. ერთი შეხედვით იგრძნობა, რომ მოცულობა ხელოვნურადაა გაბერილი, რაც მიღწეულია ერთიდაიგივე მასალის რამდენჯერმე რეგისტრაციით (იხ. № 5, გვ. 7; № 6, გვ. 105, 106; № 7, გვ. 48-45; № 9, გვ. 33).

ფაქტია, რომ სხვა გაზეთთა შორის აღწერილია ავრეთვე „კომუნისტური განათლება". წიგნის პალატაში სახელმწიფოო ბიბლიოგრაფიის ორგანის რედაქტორს დღემდის ვერ გაეგია, რომ ეს გაზეთი ამ სახელწოდებით ფიზიკურად აღარ ვარსებობს.

მე-7 ნომერში, მე-12 გვ., წერილზე — „ვიუნგველთა ბოლშევიზმის გმირული ისტორია", მითითებულია „ახალგაზრდა ბოლშევიკი", № 165; სად „ბაკოთის სტატიების მატიანე" და სად ფურნალი „ახალგაზრდა ბოლშევიკი", ისიც № 165(!) ზმორად შინაარსის ახსნით სრულიად გაუგებრად წარმოგვადგენენ ნამდვილ შინაარსს, სხვა არა იყოს რა, წინადადების შედგენასაც ვერ ახერხებენ. „ოგონეკი" მე-7 ნომერში, მე-49 გვერდზე, ხსნიან რა სტატიის შინაარსს, წერენ:

„ესპანეთის გმირული ხალხის 2 წლის გმირული ბრძოლისთვი ფაშიზმის წინააღმდეგ".

მე-13 გვ. იძლევიან კანმაღრტებას: „საბჭოთა ბაგანეული პრესის გამოხატვორება ინტერფეოა პროფაკიციებზე"(?!). ეს ან რას ეხება ეს პროფაკიცია, ან ჩანს: ან ოფიც. მე-9 ნომერში, მე-50 გვ., ხსნი (წინათ და ანდ[illegible] ავტორსა—„ზოვის ავკარი (ეურარტ ზოვის მეშაობის შესახებ)", ვის კეთებულდება ამის გაგება, რომ აქ ზოვზეა ლაპარაკი და არა ბაკურიანზე?

დაუდგენრობა და ეეიკობა უფრო ზორს მიდის. იმავე მე-7 ნომერში, მე-78 გვ. ეკეთხულობთ: „ПАРЛЫЗЛЫЗЫЛ ЭЕ. — ნიკოლოზ[illegible] გაბრიელის-ძე ჩერნიშევსკი (მეცხრამეტე საუკუნის რუსი მწერალი) (?!) დ ილეი მე-74 გვ., „ДОЗИОЧЗИ П.—ეან-ეაკ რუსი (ფრანგი მწერალი)"(?!). აქ ყველფერია თქმული „რედაქტორის ეეიკობასა და უპასუხისმგებლობაზე. რედაქტორს არც კი ნეუკითხავს ეშ. იაროსლავსკის ერეკლი სტატია და უპასუხისმგებლ

ხალკოვმა, ქართული ენაზე მისი ოცი ეფექტი თარგმანი ეკუთვნის ბავშვების საყვარელ მწერალ ქალს ძარიოანს.

სასიამოვნოა, რომ ამ უკანასკნელი სამაგალითო და ახალგაზრდობის ლიტგამომცემლობა შესაფერისად ასუფთაფებს წიგნებს. ამ მხრივ ალსანიშნავია, როგორც „სამი გოგის“ ასევე „დობილი—ქელი და მგელის“ კარგი დასურათება.

„სამი გოგონა“ — ფიდი პოპულარული სარგებლობს ნორჩ მკითხველებში. მისი მიხედვით, როგორც ცნობილია, გადაღებულია ფილმი ანიმაციური, რომელიც ბავშვები სიხარულით ნახულობენ.

„სამი გოგის“ გადმოქართულება, მარტ ჰეროს ზოლიანის გამოცემის შემდეგ, კარგი ენა მასასლაშვილი საქმეა.

სასურველია საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის საბავშვო და ახალგაზრდობის ლიტგამომცემლობამ მრავალად გამოიშვა ბავშვებისათვის ნაწარმოებები.

ოთარ ლეცხლაძე

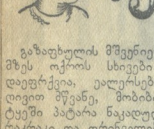

ჩემი ფეხბურთი

გაზაფხულის მშვენიერი ღე იყო. მზეს ოქროს სხივები მოსთვლა დაფფრქვია, ეალურსაბოდ ბაეერიანი შუბენე, მობიბინე ალსს. ტყეში პატარა ნაკადულის სჩერი რაკრაკი და ფრინველების გოობა ისმოდა.

სწორედ იმ ღღეს წავედი ტბა, წყენი წყალე საკითხავად. ჯოლბარსაც მახლდა. ჯულბარსი ბი მეგობარია, ჩვენ ძალიან გვიყვარს ერთად სირბილი. მახსოვს, იგი ბატარა ძაღლი იყო, როცა მამამ მიყვანა. იმ ღღიდან შემიყვარდა ჯულბარსი და მასაც შეეფეკვარი. ოოლ მოწყენილს დამინახავს, ჩემთან მ ვარდება და ხტუნვას დაიწყებლოდნელად მეკერთი და ჩემდატეკერად წიგნი წყალში ჩამივარდა. ამ ბაკეში ისე შემაწუხა, რომ შეკიეკ

ბიბლიოგრაფია

„ახალი მოთხრობები“

ალაკი. ბელიაშვილის ნაწარმოებთა უკანასკნელი კრებული („ფეოდალიის“ გამოცემა), რომელშიც თხუთმეტი მოთხრობა მოთავსებულია, ყურადღებას იქცევს თემატიკური მრავალფეროვნებენთ და მხატვრული დამაჯერებლობით. ეს კრებული. მწერლის მომწიფებასა და ზრდაზე ლაპარაკობს. იგი ბატონ გბედილად სწერს საკოლმეურნეო ცხოვრებაზე, ქალაქზე, წოლულ ინმიაზე, ტურისტებზე, გეოლოგებზე და სხვ.

ახალ მოთხრობებში თავისი მოცულობით ყველაზე დიდი და სხვებთან შედარებით საინტერესოდ დაწერილი „ახალგაზრდები“. ეს მოთხრობა გადმოგვცემს საბჭოთა ეკონომიკის დაუეხრმელ მუშაობას ახალი მაღნის — ვოლფრამის აღმოჩენისათვის. როგორც ჰხედავთ, თემა საინტერესოა. ნაწარმოები სიუჟეტურად კარგად ეთიარდეგა, მაგრამ ცალკეულ ადამიანთა განწყობილებები, ხასიათები და შინაგანი ბუნება ერთმანეთისაგან არ არის ბანსხვავებული. ტიპები ძალზე ერთფეროვანია. მართალია, ყველა ერთი მიზნით აქვს — „როგორმე მაღანი ალმოაჩინოს, მაგრამ არ შეიძლება მოთხრობის ყველა გმირი ერთნაირად ლაპარაკობდეს და ყველას ერთნაირი ხასიათი ჰქონდეს. ავტორს მოთხრობაში დადებით გმირად ჰყავს წარმოდგენილი პროფესორი ზაალ გარსევანიშვილი, რომელიც ხელმძღვანელობს ექსპედიციას, აღმოაჩენს მადანს და ვიმარჯვებენ დაბრუნდება თბილისში. ეს კაცი დიდი ენტუზიასტია, მაგრამ ავტორი მას სათანადოდ ვერ გვიხატავს. „მოუსვენარი და ცოტა ამბიციული“,—ასე გვაცნობს ზაალს ავტორი და ჩემდეკ კი არ როგორ ალაპარაკებს მას. ექსპედიციის ერთ-ერთმა მონაწილემ ოსიკომ დაიგვიანა. როდესაც მატარებელი დიდუბეს გასცდა, ზაალმა, ოსიკო რომ ვერსად ნახა,თავის თანამგზავრებს მიმმართა:

„— სმენა!

ბიბეშმა გაკვირვებით გადახედეს ერთმანეთს და ზაალს უპასუხეს:

— აბა, ბიძია ზაალ!

— გაშალეთ თქვენი აზროვნების ლუქსოვნილ!

— გავშალეთ,—ღიმილით უპასუხა ტატიკომ.

— ამოშალეთ ოქიდან სახელი „ოსიკო“! გაიგეთ?

— გვარით?—კითხა გოგამ.

— გვარით და მამის სახელით. ამოშალეთ? ძალიან კარგი. დახარეთ თქვენი ლექსიკონები. ჩემთან არაერნ გაბედოს ამის სახელის ხსენება“.

ქნელი, ყოველ წელიწად გამომშუაგებული. ახალი სახელი სწორედ ამ გოგოებმა აიშენებიეს“.

მეორე მოთხრობა „სიხარულიც“ ჩვენი სოციალისტური სოფლის ცხოვრებას ეხება. იქ ნაჩვენებია გამოჩვე გლეხის ქიტესა უთანგარეშუმობა კოლმეურნეობაში და მასთან დაპირისპირებული მისივე შვილი თეფო, რომელსაც ხელის განძრევა ეზარებოდა. თეფო ზარმაცი და უქნარა იყო, მაგრამ წოფელ ინმიაში, სადაც იგი გაიწვეს, ბან მშვენიერი სკოლა გაიარა, „შესწავლილ ტრაქტორის მართვა. სოფელში ზარმაცად ცხოვრობი თეფო „ჯარიდან ტრაქტორისტად დაბრუნდა და მოწინავე კოლმეურნეების გვერდზე ამოუდგა. მამამ შეიცვალა შვილზე ამბი და შეიყვარა თავისავითა მშრომელი თეფო. ამ მოთხრობაში ავტორს მხატვრული დამაჯერებლობით აქვს მოცემული პატიოსანი შრომა, რომელიც ღირსებისა და ვმირობის საქმეა. აკ. ბელიაშვილს ეხერხება მშრომელი კოლმეურნეე გლეხების, როგორც ჩვენი სოფლის მოწინავე ადამიანების, სულიერი განწყობილების გადმოცემა.

ახალ მოთხრობებში საკმაო ადგილი აქვს დათმობილი ეფემრისტული ეგზრის ნაწარმოებებს. „ანფოფრა“, „ᲬᲣᲛᲔ“, „კალისტრატეს გასეირნი“, „ᲪᲘᲚᲝᲜᲘ“ და „ᲯᲐᲖᲐ ᲐᲑᲔᲣᲚᲘ“ ცხადპყოფენ, რომ აკ. ბელიაშვილს შეუწევს მხატვრული შესაღლებლობა ასახოს საზოგადოებრივად ზედმეტი და გასაკიცები ადამიანები, დასცინოს მათ და საინკარაგეზე გამოიტანოს. ინ ცოლების გამოცვლაში დახელოვნებული ტატიკო, უეჭველ კალისტრატ კაპიტანაძე, რომელიც საწარმოში ხელფასის მისაღებად თუ შეიკლის მხოლოდ. კუდაბზიკა ალეგმენტი ჯანტერია, გამოფაბველი კარიერე და სხვები. ადამიანთა მოელი ეს ფენა მწერალს საკმაოდ დაჯერებლად აქვს დახატული და გამამარხებელია.

„ამბავი რუსთაველისა“ და „ზღაპარი სენამდვილისა“ ეხება ჩვენს შორეულ წარსულს. ეს მოთხრობები დაწერილია შოთა რუსთაველის საიუბილეოდ.

პირსისხლიანი მეზშვეკეების დაცემისა და განადგურების პერიოდის საინტერესო ეპიზოდს, გადმოგვცემს მოთხრობა „ბეკედი“. მეზშვეკეური მთავრობა დაეცა. გასაკვირვად მომზადებული მთავრობის წევრები ჩასხდნენ მატარებელში, მაგრამ ეცვ ᲗᲣᲒᲐ ᲗᲐᲒᲐᲜᲘ უფროსს მოაგონდა, რომ ᲗᲣᲒᲐᲗᲐ ᲑᲔᲓᲔᲚ დარჩენია, რომლის მოსაკანად გვარდიელ ᲒᲐᲖᲘᲜᲘᲡ

3.13 8/IV-39

БИБЛИОГРАФИЯ

Публицистическое наследие Коста Хетагурова

К. ХЕТАГУРОВ. БЫТ ГОРНЫХ ОСЕТИН. ГОСИЗДАТ ЮГО-ОСЕТИИ. 1939 г.

Народный поэт и основоположник осетинской литературы Коста Хетагуров известен также и как крупный публицист. Публицистические статьи Хетагурова, посвященные положению осетинского народа и критике колонизаторской политики самодержавия и господствовавших классов, печатались в газете «Северный Кавказ», в «Петербургских ведомостях», «Сыне отечества» и др.

В публицистическом наследии К. Хетагурова видное место занимает этнографический очерк «Быт горных осетин», напечатанный в 1894 году в газете «Северный Кавказ», и позднее, в 1902 году, перепечатанный в переработанном виде журналом «Кавказский вестник». Сейчас этот очерк вновь переиздан.

Хетагуров писал о быте горных осетин как по воспоминаниям и рассказам своего отца, так и по личным наблюдениям. Прекрасное знание жизни своего народа, среди которого автор провел свое детство и с которым он не порывал связи и в последующие годы, помогло ему правдиво и интересно запечатлеть все то, что «с фактической стороны не подлежит сомнению».

Историческое прошлое осетинского народа, его обычаи, тяжелую жизнь в условиях колонизаторской политики русского царизма Хетагуров описывает на примере Нарской котловины и родного своего селения Нар.

«До проведения в пятидесятых годах XIX столетия Военно-Осетинской дороги, — рассказывает автор, — верховья Алагирского ущелья или т. н. Нарская котловина, замкнутая высочайшими снеговыми вершинами гор Алай-Хох, Зикара, Тепле и их отрогами, оставались совершенно изолированными от остального мира. Перевалы Мамисонский, Рокский и Зикарский только в летние месяцы были доступны для переправы пешком с навьюченным ослом или лошадью...».

Хетагуров говорит о бедственном положении своего народа во второй половине прошлого века. Политика русского самодержавия проявляла полнейшее равнодушие к экономическим и культурным нуждам порабощенных им народов.

Вот как описывает он жизнь горных осетин в условиях суровой природы и тяжелого царского режима.

«Недостаток места и чувство самосохранения выработали здесь такое поразительное умение пользоваться каждым выступом, каждой впадиной, что на плоскости, не превышающей 200—300 кв. саженей, нередко помещается 10—12 дымов со всем их движимым имуществом».

В аулах не найти ни улиц, ни дворов, не распознать, кому принадлежит то или иное строение, та или иная крыша или стена. Небольшое окошечко является единственным средством проникновения света в саклю. Вместе с людьми в сакле находятся лошади, крупный и мелкий рогатый скот.

«Кардзын — лепешка из ячменной, просяной или кукурузной муки, величиною с чайное блюдце» являдась главной пищей. Такая лепешка с кусочком сыра или с чайной сыворотки и хлебного кваса, а то и просто ключевой воды, составляла обычно обед и ужин бедняка. Мясо появлялось только на свадьбах, поминках и в большие праздники. Яйца были лакомством для детей.

Рассказывая о детстве, проведенном в селении Нар, Хетагуров говорит: «Я родился в яслях в хлеве. И навряд ли во всей Нарской котловине найдется кто-либо, кто до меня, да и много позднее меня, родился не в хлеве. Об'ясняется это тем, что в Нарской котловине тех времен совершенно не было другого, более удобного, изолированного помещения для этого величайшего акта природы».

Ни о какой медицинской помощи населению ни в более далекие времена, ни в годы самодержавия не могло быть и речи. Народ жил, мучился, болел и умирал, считая, что «помимо воли божьей никто не заболеет и не умрет».

С интересом читаются разделы очерка, в которых описывается семейный уклад горцев-осетин, положение женщины, воспитание детей, процессы сельскохозяйственных работ, жилище и утварь, народные песни, игры, танцы.

Труд Хетагурова о жизни осетинского народа, написанный сорок с лишним лет назад, представляет определенный интерес для советского историка-этнографа. К сожалению издательство не предпослало очерку необходимого предисловия.

Как художественные произведения К. Хетагурова, так и очерк его о быте горных осетин пронизаны определенной политической направленностью — протестом против власти царизма, державшего порабощенный народ в темноте и невежестве, не дававшего ему выхода из нищеты и экономической отсталости.

Великая Октябрьская Социалистическая революция неузнаваемо изменила облик всех окраин и уголков бывшей царской России. С помощью великого русского народа осетинский народ, как и все народы, угнетавшиеся царизмом, завоевал право на радостную, культурную жизнь, добился блестящих успехов во всех областях социалистического строительства.

Мечта поэта осуществилась: в прошлом остались «вековые невзгоды». Солнце Сталинской Конституции согревает своими живительными лучами все уголки нашей необ'ятной родины, радостным, созидательным трудом наполняет народ свою счастливую жизнь.

А. МАГРАДЗЕ

...ბიოგრაფია

9/VI-39 №50

...ნი — „ლექსები", გამომცემლობა „ფედერაცია"

...9 ფ. 219 გვ., ფასი ეღირ 8 მ. 25 კაპ.

ბარათაშვილი აქ ეძებდა „ნაცნობს" ადგილს გახსსენებლად". თანამედროვე პოეზიაში ინდუსტრიული სამეწოთა თბილისი ახალი და სურათოული თემაა.

სიმონ ჩიქოვანი წმინდა ლირიკული განცდებით გვაგონძნობინებს ახალ ეგარემოს, არა მშრალი რიტორიკა და გაზეთიდებული ხოტბა, არა ზეიერეა ქუჩრტა, არამედ თემისადმი უშუალო დამოკიდებულება — აი რა ლო დამოკიდებულება — ეი რა ახასიათებს სიმონ ჩიქოვანის პოეზიას და კერძოდ მის მიერ მტკვრის დასურათხატვას. ამის ნიმუშია ლექსები: „მესხეთელი მწყემსი", „ნაწვიმარი", „ბორის ცოხე" და სხვ.

სიმონ ჩიქოვანი გაიარეს პოეტია და არა უბრალო ემოციებს. მისი ლექსების უმრავლესობა წინასწარ მოფიქრებული ჩარჩოთია შეკრული, ავილოთ, მაგალითად, ლექსი „ნიეარის საფერფლე", სულ პატარა ამბავია — ნიეარა ქიეს მაგიდაზე, ის პოეტს იგონებს წარსულზე:

„კოლხიდან დადგა დიდებით ხელოვნება,
ბალი მოეტანა ნაბიჯს ზონარად, —
და დეეს სადეფლოვ ჩემს მაგიდაზე,
ფერფლ ჭარეის მოსაგონარად."

საბჭოთა სოფლის ახალი ადამიანების ნამდვილ რეალისტურ სურათს იძლევა ლექსი „მდინარის გადადგება". მასში იგრძნობა, თუ რამდენად ახლოა ბუნესან, თუ რამდენად ძვირფასია და საყვარელი მშრომელი ხალხისათვის ჩვენი დიდი ბელადი, მშრომელიური **სტალინი.**

„ბელადი ბინდშიც ალითნს ხედავს,
ბალიანტაშმიე განსეგრიტებს ფიცეს:
სტალინს ფიქრი ჩვენ ნამუშევდებს,
ფესვივით კვების და ავეაკიეებს"...

ასევე დიდი ოსტატობითაა დაწერილი კოლხიდისადმი მიძღვნილი სხვა ლექსებიც. ამ ლექსებში პოეტი მეზნეობაზე განცდებით უმდერის კოლხიდის აყვავებულ ბაღნარს.

უნდა შეენიშნოთ, რომ წიგნში წარმოდგენილი ყველა ლექსი თანაბრად არ შეესაბამება თანამედროვე მკითხველის მხატვრულ-ესთეტიკურ მოთხოვნილებას და გემოვნებას. სახეებმა გამოკვეთაში და მეტყველების მოპარკოკვებაში პოეტი ზოგჯერ საჭიროო ზომიერებას და კონკრეტულობას ვერ იცავს. ან ლექსი „ვაშაფხულის" პირველი ორი სტრიქონი: „მშვიდად მიდიხარ მდინარის სულთან და გინდა ფიქრებს ტალღა ხარშავდეს". „ფიქრების ხარშვა" — ულაზოო და ბუნდოვანი ოქმია. ანდა რას ნიშნავს:

„ყაფაზი და ვრილი გოგო (!!)
როგორ ვეკერსო, ველო, როგორ,
ეიეი ხიმ ჰაფეს გამალილ სოკოს,
ალმაში და ვრილი გოგო,
სიმეფრის და ტოფიის საგანს!"

— „ფეელი სმეფრი" — გვერდი 151. პოეტი ერთსა და იმავე რითმს ოთხჯერ იმეორებს ლექსში „ბორის ცოხე", „კერიას—ვეეიას" „ვაენის — კერიას", „ეკერის ვეეინის" (ორჯერ). სხვა ლექსებშიც ბევრია ასეთი ...

ეს ... ეს ... ეს ...

10/VI—39 3 В №3

Мих. ЧИКОВАНИ

Грузинский фольклор

Богатая фантазия грузинского народа, его любовь к художественному творчеству с необычайной наглядностью отображены в фольклоре. Различные жанры устного творчества дают яркую характеристику героической истории грузинского народа. Тематическая многогранность и богатство художественных средств делают каждую сказку чрезвычайно интересной как для широкой массы читателей, так и для специалистов-исследователей.

Грузинский фольклор — многовековое явление. Здесь древнейшие мифические сказания и предания своеобразно переплетаются с героическим эпосом, трудовые песни — с лирикой и эпикой, сказки—с загадками.

В грузинском народном художественном творчестве сказочный эпос занимает почетное место. Он обнимает чуть ли не половину всего грузинского фольклора.

Многогранна и богата тематика грузинских сказок. Небесные светила, животный и растительный мир, добрые и злые начала, человек и окружающая его природа, труженики и тунеядцы, победители и побежденные, жизнь и смерть — такова в основном тематика грузинского сказочного эпоса.

Распространенное в народе сатирическое «шаири» (частушки) подвергалось гонениям и преследованиям со стороны служителей религиозного культа, со стороны господствовавших классов. Историк времен Давида Возобновителя повествует в «Картлис-Цховреба» *), что «дьявольские песни, лицедейства и забавы и богопротивная хула и всякие бесчинства были уничтожены среди войска».

*) Летопись Грузии.

Антирелигиозные сказки — наилучшая часть грузинского эпоса. Грузинское народное творчество дает обличительную характеристику духовному сословию. Народ осуждает и клеймит не только алчность и тунеядство духовенства, но и культовые обряды.

Широко распространенные в разных уголках Грузии фольклорные шедевры возникли, в основном, на почве творческого сотрудничества целой плеяды сказителей. Художественно - поэтические вставки, добавления, изменения вносившиеся отдельными сказителями, постепенно обогащали сюжет сказок.

Наделенный поэтическим дарованием и художественным чутьем, сказитель вносит свою определенную лепту в произведение изустной литературы, своеобразно комбинирует мотивы, вносит в сюжетное развитие новые бытовые и приключенческие моменты, порой осовременивая действие, либо переносит его из недавнего прошлого в отдаленную эпоху, меняет стиль изложения-передачи, обогащает и прикрашивает повествование художественными фразами и образами, наделяет героев новыми чертами, поднимая их в глазах слушателей или выставляя на посмешище. Нередки случаи, когда сказитель дает одной и той же сказке две редакции—развернутую и короткую.

Не раз приходилось нам слушать искренние и убедительные рассказы сказителей о том, как рождались в них увлечение сказочным эпосом, как возникала у них любовь к поэзии, как они шли к освоению народного эпоса.

Икалтойский (Кахетия) колхозник Георгий Мрелашвили рассказывает о себе: «Сказки в книгах я никогда не читал, а наизусть знал их много. И мои по ночным месяцам рассказывать их. Пока был молод, я обладал красноречием, считался хорошим певцом, танцором. В ту пору я быстро усваивал и запоминал стихи и сказки, я их очень любил. Много сказок я переделывал, чтобы они стали еще интересней. Заучивал я сказки всюду: в горах—у пастухов, во время работы — в лесу и на поле. Часто мы собирались, устраивали соревнования, кто расскажет сказку получше, поинтересней».

Сказка и в наши дни продолжает оставаться одним из художественных развлечений в часы досуга в деревенском быту.

Надо отметить, что в Грузии имеет место своеобразное распределение фольклорных жанров. Например, в Хевсурии, Хеви, Мтиулети, Тушети, Пшавии преобладает поэзия, а в Карталинии, Кахетии, Месхет-Джавахетии, Имеретии, Гурии—проза.

Манера передачи поэтических образцов значительно отличается от манеры передачи прозаических произведений. Чтение стихотворения обычно сопутствует аккомпанемент. Сказитель выступает здесь импровизатором. В Грузии с давних времен известны следующие разновидности импровизаторов — мечонгуре (играющий на чонгури), мествире (играющий на ствири), медайре (играющий на бубне) и мечанурe (играющий на чанури).

При передаче сказок аккомпанемент отсутствует. Сказитель, с увлечением рассказывая фантастическую повесть, всецело завладевает вниманием слушателей.

В Кахетии и по настоящее время сохранился обычай собираться по вечерам слушать сказки.

Житель селения Икалто Георгий Лацибидзе рассказывает: «В длинные зимние вечера мужчины и женщины собирались в семье одного из сельчан. Преобладающе женщины, которые приносят с собою различные рукоделия. Мужчины по очереди рассказывают сказки. По окончании повествования сказителю для поощрения дарят фрукты...

И. АМЛИНСКИЙ

Предшественник Дарвина

11/VI—39

Безбожник

★ ★

(К 95-й годовщине со дня смерти Этьена Жоффруа Сент-Илера)

★ ★

Э. Жоффруа Сент-Илер.

Революция во Франции в конце 18-го столетия открыла пути для расцвета науки.

В 1793 году парижский Ботанический сад — одно из крупнейших научных учреждений Франции — был превращен в Музей естественной истории. В нем учредили кафедры для преподавания естественных наук. Крупнейшие ученые — Ламарк, Ласнед и другие заняли там места профессоров.

Неожиданно для всех на должность профессора истории птиц и млекопитающих был приглашен двадцатилетний Этьен Жоффруа Сент-Илер.

Он смущенно отказывался. Какой же он зоолог? Ведь он занимался до сих пор только минералогией [1]. Однако директор института, знаменитый ученый Лобантон, долго приглашался к нему прежде, чем сделать выбор.

— Не смейте отказываться. Я сам отвечаю за последствия, — убеждал он Жоффруа. — В Париже еще никто настоящему не преподавал зоологии. Смелее в путь, и через двадцать лет вы будете творцом новой науки — французской зоологии.

И Жоффруа согласился.

В короткий срок он тщательно изучил все, что было известно о всевозможных животных: млекопитающих, птицах, рептилиях, рыбах...

"Но ведь мир животных велик, необъятен. Нельзя изучить каждое из существующих на свете животных. Да и нужно ли это? Огромно различие между воробьем и лошадью, между лягушкой и китом, но не менее велико и сходство между ними.

Однако идея общности строения животного мира была чужда подавляющему большинству ученых. Мысль о том, что человеческий скелет построен по тому же типу, что и скелет животных, казалась им чудовищной. К тому же, по учению религии, разные виды животных были однажды порознь созданы богом и остаются неизменяемыми, обособленными друг от друга.

Тем не менее факты говорят именно об общности, единстве строения всех животных. Еще великий математик И. Ньютон обратил внимание на то, что «все животные имеют две сходные стороны — правую и левую; сзади этим сторонам соответствуют две задние, а спереди — две передние конечности». Всякая голова — и орлиная, и лошадиная, и цыплячья — имеет два глаза, два уха, рот. Есть и много других общих черт строения.

Ньютон не сделал из этого должных выводов. Жоффруа первый сумел доказать, что в природе существует **закон единства строения всего животного мира**, или **«единый план»** строения, как говорил Жоффруа.

При Музее естественной истории, где Жоффруа работал, был большой зверинец. Ни одного павшего зверя, ни одной птицы не оставлял Жоффруа без вскрытия. Обезьян и львов, волков и носорогов, баранов и кошек, скворцов и дятлов, сов и пингвинов, орлов и летучих мышей, кур и уток, крокодилов и гигантских черепах, жаворонков, щук, — всех их он тщательно изучал.

И что же он каждый раз замечал при вскрытиях? — **Единство строения!**

Животные могли сильно отличаться одно от другого размерами, образом жизни, внешним видом, но у каждого из них Жоффруа находил позвоночный столб, сердце, печень, почки и другие общие органы.

Многим сначала казалось смешным то, что Жоффруа сравнивал хрупкое крылышко воробья с лошадиной ногой. Но талантливый ученый в своих лекциях убедительно доказывал изумленным студентам, что, несмотря на разные размеры и некоторые другие особенности, кости конечностей этих животных в строении соответствуют друг другу и даже соединены одинаково.

И в крыле птицы и в ноге лошади есть плечевая кость, две кости предплечья (лучевая и локтевая), затем косточки запястья и пясты, наконец, пальцы. Лошадиное копыто — это один крупный средний палец (с боков его находятся две косточки — остатки недоразвитых второго и четвертого пальцев); у птиц пальцы не таковы, но и у лошади и у п[illegible] они есть.

В 1795 году в своем первом на[illegible] сочинении («Мемуар о естественной [illegible]рии лемуров») Жоффруа писал: «Пр[illegible] создала все живые существа по о[illegible] плану... Различные формы, в которы[illegible] рода облекла виды, происходят все од[illegible] другой!».

В дальнейших работах Жоффруа [illegible] себе ту же задачу — возможно глуб[illegible] убедительнее доказать «единый [illegible] строения животных.

Еще в первые годы работы ему [illegible]лось познакомиться с исследованиям[illegible] да еще никому не известного провин[illegible]ного домашнего учителя Кювье над [illegible]сками (мягкотелыми животными) [illegible]вами. Жоффруа послал Кювье восто[illegible]ное письмо, пригласил в Париж и [illegible]чил ему блестящую научную будущ[illegible] И он не ошибся: через короткое [illegible] Кювье стал знаменитым ученым.

Жоффруа помог Кювье устроиться [illegible] работу в Музей естественной истори[illegible] мощником профессора по кафедре с[illegible]тельной анатомии [2].

Оба они изучали позвоночных [illegible]ных. Вскоре в их взглядах выяс[illegible] существенные различия: Жоффруа [illegible]пал факты, был занят доказательс[illegible] «единого плана» строения, а Кювье [illegible]тал, что нужно только изучать и с[illegible]вать факты.

Однажды, весенним утром 1798 г[illegible]

[1] Наука, изучающая строение и свойства минералов.

[2] Сравнительная анатомия — наук[illegible] занимающаяся сравнительным изуч[illegible] строения органов разных животных.

J. 12/11-39 N 134

კასუხი რეცენზიებს

„ახალგაზრდა კომეთსტოლის“ № 111-ში მოთავსებული იყო **გრ. შენგელაია** და **ვრ. ესებუაის** რეცენზია ჩვენ ჩეზე „ალეტიკის“ შესახებ. რეცენზენტებმა მიიღ ბოლეფული კრიტიკა ზოგიერთი საკითხ არ მიმართნა მართებული. იგი პოეტიკის საკითხების არმეცოდნე უდაოდ შეცდომაში შეიყვანს. სამართალ ვოცან ეუბასუხო მათს შენიშვნებს.

1. ავტორები ეწერნშაევენ, რომ პოეტ-ნი ხერხა — შედარება ტროპის სახეობად მეეიჩნეს, ეს შეესაბამო ფეეფილიათ. მიჩნეთითებენ ეინოოფოფის ზეგზეს:

„Теория литературы“ ავტორიეს უნდ ოთ მოეახსენო, რომ ეინოოფოფი, როგორც ავტორიტეტი პოეტიკის ზოგ საკითხში, მოღიეეეთია. მისი ზეგნი სავსეა ფალშეეფილი შეედოგნებით. თუ გეეკითეთ ის ამბავი, რომ ეინოოფოფოს გაგგეთნი, ფაბეეთა და სუეეფეი ერთფიეეე

Передовой борец пролетариата

(130 лет со дня рождения Вильгельма Вольфа)

130 лет назад, 21 июня 1809 года, в Тарнау (Силезия) родился ближайший и преданнейший друг Маркса и Энгельса, выдающийся революционер, писатель-публицист Вильгельм Вольф.

Первый том «Капитала» — плод титанической работы мысли — Маркс посвятил своему «незабвенному другу, смелому, верному, благородному, передовому борцу пролетариата Вильгельму Вольфу».

Вильгельм Вольф родился в семье крестьянина. С ранних лет ему пришлось столкнуться с горькой судьбой крепостного.

Тысячи препятствий пришлось сломить его неукротимой, железной воле, чтобы сначала попасть в гимназию, а потом стать студентом университета в Бреславле. Кроме университетских занятий Вильгельм Вольф успевал еще принимать горячее участие в общественной жизни университета, будучи членом студенческой корпорации. В результате возобновившихся гонений на студенческие корпорации он в 1834 году был арестован и несколько лет находился в заключении под следствием и, наконец, был осужден. Сырые, затхлые казематы тюрьмы надорвали в короткое время железный организм Вольфа, и в 1839 году он ввиду болезни был помилован.

Больной, без всяких средств к существованию, с незаконченным образованием, он вернулся в Бреславль. Несмотря на прекрасное знание древних языков, греческой и римской поэзии, он не мог получить места: у него не было аттестата. Пришлось прибегнуть к частным урокам, но для этого необходимо было правительственное разрешение, в котором ему было отказано. К счастью, Вольфу удалось устроиться частным учителем в семье одного познанского помещика. Пробыв там несколько лет, Вильгельм Вольф возвращается в Бреславль и начинает журналистскую деятельность в местной левой прессе.

Его непрекращающаяся борьба с цензурой вызывала негодование правящих кругов, и в конце 1845 года Вольф был обвинен в нарушении закона о печати и осужден на трехмесячное заключение в крепости.

Однако ему удалось избежать нового путешествия по прусским тюрьмам и эмигрировать в Лондон, где он впервые вступил в общественную организацию — Немецкий коммунистический просветительный рабочий союз. Из Лондона Вольф переехал в Брюссель, где в конце апреля 1846 года познакомился с Марксом и Энгельсом.

Из Бельгии Вольф вскоре был выслан во Францию, где пробыл недолго. Нарастающая революционная обстановка в Германии побудила его направиться сначала в Силезию, а затем в Кельн. С самого начала выхода в Кельне «Новой Рейнской газеты», редактором которой был Маркс, Вольф принимал в ней горячее участие и стал ее сотрудником и незаменимым работником. Славу прекрасного публициста и агитатора Вильгельм Вольф снискал себе еще раньше статьями в «Бреславльской газете», посвященными описанию ужасного положения обитателей бреславльских трущоб, так называемых «казематов» (отсюда его прозвище «казематный Вольф»), и выпущенным в 1845 году потрясающим, представляющим ценность и до сих пор как исторический источник, исследованием о восстании силезских ткачей в 1844 году.

Кроме литературно-публицистической работы в «Новой Рейнской газете» «казематный Вольф» берет активную деятельность в «Союзе коммунистов». На первом конгрессе «Союза» в 1847 году Вольф представлял брюссельские общины. Требования коммунистической партии в Германии подписали Маркс, Энгельс, Вольф и другие. Вольф был также членом ЦК «Союза коммунистов» и после начала мартовской революции 1848 года был эмиссаром «Союза» в Бреславле и его окрестностях, веня главным образом работу среди крестьян.

В Германии совершались крупные исторические события. Собравшийся весной 1848 года так называемый «Французский парламент», призванный об'единить разрозненную Германию, оказался полностью бессильным разрешить стоящую перед ним историческую задачу. В частях страны вспыхивали восстания. В Кельне, где происходили особенно голодные митинги, были приглашены Маркс. Частым председателем и руководителем этих митингов был неутомимый Вольф по игре слов: Wolf по-немецки (по-латыни волк) — дружеская кличка Вольфа. Город был об'явлен на осадном положении. После введения нормального режима Вольф, счастливо избегнувший ареста, снова стал сотрудником «Новой Рейнской газеты», продолжавшей выходить вновь с 11 октября.

Зная по собственному опыту тяжелый барщинный труд крестьянина, выступает в «Новой Рейнской газете» ряд статей по крестьянскому вопросу. «Новой Рейнской газете» печатались статьи по различным вопросам внутренней и внешней политики.

Среди статей об «Европейских делах» имеется и статья Энгельса о франкфуртском миллиарде. В этой статье Энгельс занимается по поводу проекта возвращения французскими дворянами миллиарда франков, утраченного им государством в то время Французской революции конца XVIII века имения, и употребления этих денег на нужды трудящихся. Статья Энгельса побудила Вильгельма Вольфа написать статью о прусском миллиарде — плане «регулирования» прусского налога в Пруссии. Как раз в время министерство отменило и бюджетный проект Берлинского собрания, вводившего некоторые феодальные повинности. По этому поводу Вольф писал: «Подам помещикам нужны деньги. Нет зима с ее балами, маскарадами, чрезвычайными карточными столами. Крестьяне, до сих пор зававшие балы на развлечения, должны их доставлять дальше». Вольф предупреждает, что «расточительные дворянские оргии могут обернуться страшными галицийскими днями».

Акакий Церетели

К 99-й ГОДОВЩИНЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

В будущем году Советская Страна торжественно отметит столетие со дня рождения великого грузинского поэта Акакия Церетели. Это будет праздник всей советской культуры, славная из славных дат, подобная юбилеям Пушкина, Руставели, Чавчавадзе, Шевченко.

Акакий Ростомович Церетели родился 9 (21) июня 1840 года.

Школьные годы Церетели протекали в стенах кутаисской гимназии. В ученический период Церетели написал юмористическое произведение «Отставной чиновник», в связи с чем его чуть было не исключили из гимназии.

В 1859 году, не выдержав казенной муштры, не сдав выпускных экзаменов, он оставил гимназию и вскоре поступил вольнослушателем в Петербургский университет на факультет восточных языков. В 1862 году Церетели представил в университет свое кандидатское сочинение «Об оригинальности поэмы «Вепхис ткаосани», которое было встречено с одобрением. В том же году Церетели переехал в Москву, а затем вернулся на родину, где вскоре приобрел славу популярного поэта.

А. Церетели еще в детстве начал писать стихи. Ранние его произведения поражают своим остроумием и ритмичностью. Первые стихотворения Церетели были напечатаны в журнале «Цискари» («Заря») в 1858 году. Впоследствии поэт сотрудничал во многих грузинских периодических изданиях («Дроэба», «Кребули», «Иверия», «Квали», «Мозаика» и др.).

В конце прошлого столетия Церетели основал собственный журнал «Сборник Акакия», просуществовавший до 1900 года.

В 1908 году отмечалось 50-летие литературно-общественной деятельности Акакия Церетели. Поэта чествовали во всех уголках Грузии, и где бы ни появлялся убеленный сединой Церетели, встреча с ним превращалась в подлинное народное торжество.

Акакий Церетели был крупнейшим представителем молодого поколения «тергдалеулии»—грузинских шестидесятников, сыгравших большую роль в развитии литературы и общественной мысли Грузии. Мировоззрение поэта формировалось под сильным влиянием русских революционеров-разночинцев.

Творчество А. Церетели в основном определялось теми же чертами, которые были присущи русским просветителям. Ненависть к крепостному праву, «горячая защита просвещения, самоуправления, свободы, европейских форм жизни и в общем всесторонней европеизации России. Наконец, третья характерная черта «просветителя» это—отстаивание интересов народных масс, главным образом крестьян (которые еще не были вполне освобождены или только освобождались в эпоху просветителей), искренняя вера в то, что отмена крепостного права и его остатков принесет с собой общее благосостояние, и искреннее желание содействовать этому». (Ленин, т. II, стр. 314).

С глубокой симпатией относился поэт к представляется поэту то прикованным к Кавказскому хребту Амирани (Прометеем), то плененной возлюбленной, для спасения которой он ищет, призывает героев.

В стихотворении «Мечтания на тари» поэт рисует «рай на земле зеленой» и тут же задается вопросом:

«Этот край—не наш ли край родимый?
Нет, то сон,—я знаю, сон томмный»

Творчество Церетели отличается своим жанровым многообразием. Кроме стихов и прозы Церетели создал поэмы, драмы, комедии, сатиры, басни и стихи для детей. Он разрабатывал фольклор, выступал с публицистическими статьями, но ведущим жанром его творчества была лирика, создавшая ему славу великого народного поэта.

Особенность лирических стихов Церетели

качестве актера и режиссера.. Из пьес А. Церетели наиболее ценна «Патара Кахи» («Маленький кахетинец»), построенная на историческом материале. Комедии и водевили Церетели отличались на злободневные вопросы его времени. В водевиле «Выбор животных», написанном в 60-х годах, автор едко высмеивает видных представителей дворянства, выводя их в аллегорических образах из мира животных.

Как подлинный народный поэт и великий гуманист, Акакий Церетели творчески откликался на все значительные общественные явления и принимал активное участие в различных культурных начинаниях.

С большим энтузиазмом встретил А. Церетели революцию 1905 года. Он перевел на грузинский язык пролетарский гимн

6/VII-39
5. №153

„დიდმოუკავიანი"

შესანიშნავი ქართველი მეცენატეთაგან, დიდი მოუროვის გიორგი საკაძის პირველება დიდებანია პოტტებისა და მწერლების საუკუნენ თუმცა გადაეკეკა. თავისებური, ბრავალფეროვანი ცხოვრება, ალსაბე მტკიცე რიფილი და ღრმა კონფლიქტებით, ყოველთვის ბიმპალდი ქართველ შემოქმედს.

გიორგი საკაძე პოემის თემად პირველად ცნობილნა პოტტმა ოიხეტ ტფილელმა აირჩია. ამ ორასთოდე წლის წინათ დაწერილი ბოლი „დიდმოუროვიანი", რომელიც „ეფიალთა ხელოვნებით გადმოგვაქვს შესანიშნავი ეფიმერისა და ნიჭიერი მეცენატეთაგან ეფიმერ ცხოვრებას, ბრავალფერ ეფიმერულ ეფიმერულ ინტერესთა ეკოთხეს.

„დიდმოუროვიანი" ფლეფფის ხელ ორჯერ ერთ გამოცემული. პირველად იგი 1851 წელს დაბეჭდა ალადენ ოიხეფიანმა, ბოლო ეფიმერეფ—ი. ფიდანშვილმა და ს3. ეკლიძემ 1897 წელს, სახელგამის მიერ ეს ბანი ხანმოკლე გამოცემა ბეეფრად მალლა ფეკა ჭველ გამოცემებზე. პოეტა ეფიალ ეფიალეფფილია გიორგი ლეონიძის მიერ. ბანმე ეკეთუნის ეფიცეფა გამოკეფლავ „ოიხეტ ტფილელ" და „დიდმოუროვიანი", რომელიც ამავე გამოცემას აქეს ეფმლეფეფფილი.

„დიდმოუროვიანი" წარმოადგენს გიორგი საკაძის ეფიკეკეს ალალეფიანს, ბანა ეფიალფიანეფ ეფიალ ეფიალ ეფიალ

„სამეგრელო დავით ღადიანის დროს“

შეცდომა არ იქნებოდა თუ ვიტყოდით, რომ საქართველოს კუთხეთა შორის სამეგრელო ყველაზე უკეთ არის შესწავლილი. ჩვენი ქვეყნის ამ უმშვენიერესი კუთხის შესახებ საკმაოდ მოზრდილი ლიტერატურა არსებობს როგორც ქართულ, ისე უცხო ენებზე. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ ქართული ენაზე თარგმნილია თითქმის ყველა მთავარი ნაწარმოები სამეგრელოს შესახებ, რომლებიც რუსთა და ევროპელთა მიერ არის დაწერილი. საკმარისია დავასახელოთ ამის სალიტერატურო ლტალეები არქანჯელო ლამბერტის ცნობილი შრომა „სამეგრელოს აღწერა“, ბოროზდინის „სამეგრელო“ და აგრეთვე ქრისტეფორე ჯასტელის შესანიშნავად შესრულებული ნაბატები სამეგრელოს ცხოვრებიდან, რომელთა პირები იტალიიდან საქართველოში ჩამოიტანა მ. თამარაშვილმა.

სარეცენზიო შრომა ამ ნაწარმოებთა შორის ბედნიერ გამონაკლისს წარმოადგენს იმ მხრივ, რომ იგი დაწერილია ქართველის ერთ-ერთ ამოტომაც ძირითადმი დაზღვეულია იმ უხეში და მრავალრიცხოვანი შეცდომებისაგან, რომლებიც უცხოელთა შრომებს ახასიათებს ამ საკითხზე.

წიგნის ავტორი ილია მეუნარგია მე-19 საუკუნის ერთერთი თვალსაჩინო მოღვაწეთაგანია. როგორც ფინანსიტყვაობიდან ჩანს, ავტორს ამ შრომისათვის საჭირო მასალების შეგროვება ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის 90 წლებიდან დაუწყია. დაანლოებით მეოთხედი საუკუნის მანძილზე ჩატარებული მუშაობის შედეგად 1913 წელსთვის

საქართველოს
საეპარქიოდ საბჭოს
ოფიციალური ორგანო

სამეგრელოს სამთავროს
ეკლესიაზე ბერძენი
ეპისკოპოსი
ეფრემ
ლაკვერ ღადიანი

მასალები ამ დროებულ
ისტ ეკლესიის
ისტორიისა და
ეთნოგრაფიისა
1939

მას უკვე გამზადებული ჰქონია წიგნი დასაბეჭდად, მაგრამ გამოქვეყნება მის სიცოცხლეში მაინც ვერ მოესწრო.

მოუხდაგად იმისა, რომ შრომა ახლა გამოქვეყნებული სახითაც მთლიანად არ არის დასრულებული, მაინც მრავალ საინტერესო მასალას შეიცავს და თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ქართული მონოგრაფიული ენაზის ლიტერატურაში მისი მადალი ძნელად თუ მოიპოვება.

წიგნში ლაპარაკია დავით დადიანის დაბადების, აღზრდის, მისი სამეგრელოს მემკვიდრედ დამტკიცების შესახებ, მოთხრობილია სამეგრელოს ირეკდარეკვა, მოცემულია დავითის სამეგრელოს მმართველად ყოფნის აღწერა. გარდა ამისა დიდი ყურადღება აქვს დათმობილი სამეგრელოს პოლიტიკურ-ეკონომიური თვალსაზრისით აღწერას. დაკვირვებულ ავტორს ყველფაფრისთვის მიუქცევია ყურადღება, არ გამორჩენია ისეთი საკითხები, როგორიცაა მთავრის შემოსავალ-გასავალი, გადასახადები, სამთავრო ფინანსები, მიწის მეურნეობა, გზები და არხები, ადმინისტრაცია, სასამართლო, სახალხო განათლება, ვაჭრობა და სხვ. მონოგრაფია სრულდება დავით დადიანის გარდაცვალების აღწერით.

უთუოდ მნიშვნელოვანი საქმე გაკეთა მკვლევარმა სოლომონ ცაიშვილმა, რომელმაც საკმაოდ დიდი შრომა გასწია ამ წიგნის რედაქტირებისათვის. გესიამოვნება, როდესაც ბედავ კულტურულად გამოცემულ ქართულ წიგნს ალუბეგის ინდექსებით, გამშვენებულს სურათებით და სხვ. მაგრამ, ცოტა არ იყოს, საკვირველია ერთი რამ: ვის რათ უნდა წიგნის წარმატებულობის რუსული თარგმანი, როდესაც, ჯერ ერთი, წიგნის თემა შედარებით სპეციალურია და, მეორე ის, რომ გულითაც რომ უნდოდეს ოღს ქალთველ ამ წიგნის ,,შესწავლა“ რას გაუგებს, თუ ქართული არ იცის. ცხადია, ასეთის ცნობისმოყვარეობას გამნზარსტის რუსულით დაწერილი ორფაქლიანი წინათქმა ოდნავადაც ვერ დაკმაყოფილებს.

შრომის ამ პირველ გამოცემას აქვს თავისი ნაკლიც.

პირველადადგილისა, თვალში გვცემთ წიგნის სათაურის თვითნებური შეცვლა. მეუნარგიას ხელიდან გამოსულ შრომას სახელად ერქვა: „დავით დადიანი და მისი დრო“. რედაქტორს არ მოსწონებია ეს სათაური და ასე შეუცვლია „სამეგრელოს სამთავროს უკანასკნელი პერიოდი და დავით დადიანი“. ასე სჯობიაო—აცხადებს იგი, ჩვენ კი ვიტყოდით, რომ უკეთესი იყო თავი შეგვეკავებინა ასეთი უსაბუგბელო „გასწორებისაგან“ და გადგესწორებინა ის ენობრივი ლაფსუსები, რომლებიც ავტორს თითქმის ყოველ გვერდზე აქვს, მაგრამ სქოლიოში მაინც მიგვეთითებინა, თუ როგორ არის ეს ორიგინალში. ასეთი რედაქტორება უფრო უკეთესს ნაყოფს გამოიღებდა.

წიგნში მოყვანილი მასალები, დოკუმენტები და ციტატები თარგმანებით არის წარმოდგენილი; მათი დედნების მოყვანა რედაქტორს საჭიროდ არ უკანონა. ვინ იცის, რამდენად სწორია ეს თარგმანები!

მიუხედავად ამ ნაკლისა, აღნიშნული შრომის ეს პირველი გამოცემა დიდად მისასალმებელი მოვლენაა. საქართველოს სამხრეთ-მცოდეო საზოგადოების ინიციატივამ — ქართული მონოგრაფიული ენაზის ლიტერატურის გამოქვეყნების საქმეში — სასურველია შემდეგში უფრო ფართო ხასიათი მიიღოს.

ბ.—ლი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

25/VII-39
ეროვნ. ბიბ.

ბიბლიოგრაფ

პროფესორ არნოლდ ჩიქობავა—ზოგადი ენათ

პროკედურტიული კურსი, მეორე გამოცემა

უმაღლესი სასწავლებლებისათვის ქართველ ენაზე არსებულ სახელმძღვანელთა ნაკლებობა მეტად მტკივნეული საკითხია. ეს უნდა ითქვას, კერძოდ, სახელმძღვანელებზე ენათმეცნიერების დარგიდან დღეს ზოგად ენათმეცნიერებაში ქართველ ენაზე არსებობდა სულ ორი შრომა: პროფ. გ. ახვლედიანის „ენათმეცნიერების შესავალი“ (ნაკვეთები I, II, III, თბილისი, 1919 წ.) და პროფ. არნ. ჩიქობავას „ზოგადი ენათმეცნიერების“ პირველი გამოცემა (თბილისი, 1934 წ.).

ამ რამოდენიმე ხნის წინათ თბილისის სტალინის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა ხელმეორედ გამოსცა პროფ. ჩიქობავას ზემოაღნიშნული შრომა. ეს მეორე გამოცემა საგრძნობლად არის შევსებული პირველ გამოცემასთან შედარებით, დარაფული აქვს პირთა და საკმაზრიგი საძიებლები და ძირითადი ლიტერატურის სია.

მთავარი ღირსება ამ სახელმძღვანელის როგორც პირველი, ისე მეორე გამოცემისა, ჭდგომარეობს მის სრულ ორიგინალობაში. თუ საკოველთაოდ გავრცელებული, ენათმეცნიერების შესავლის რესული, ვერმარგალი და ფრანგული კურსები ფაქტობრივ მასალას თითქმის მთლიანად ევროპელი ენებიდან იღებენ, აღნიშნული სახელმძღვანელი ასეთი მასალების შერჩევის დროს ძირითადში ეყრდნობა ქართულ-ქართველური და კავკასური ენების მონაცემებს, რაც მას, უდაოდ, პლუსად უნდა ჩაეთვალოს.

სახელმძღვანელი ორიგინალურია როგორც თეორიული პრინციპების მიხედვით, ისე სპეციალურ პრობლემათა გადაწყვეტაში.

წიგნში გაშუქებულია შემდეგი საკითხები:

შესავალში მოკლედ მოცემულია ცნობები ენათმეცნიერების ისტორიიდან, რაც ეხმარება ენათმეცნიერებაში ჩამოყალიბებული ტერმინების ფარგლებში ეს ისეთი ხასიათის წიგნისათვის ნაკლებია მეტად მტკივნეული საკითხია. ეს უნდა ითქვას, კერძოდ, სახელმძღვანელებზე ენათმეცნიერების დარგიდან დღეს ზოგად ენათმეცნიერებაში ქართულ ენაზე არსებობდა სულ ორი შრომა: პროფ. გ. ახვლედიანის „ენათმეცნიერების შესავალი“ (ნაკვეთები I, II, III, თბილისი, 1919 წ.) და პროფ. არნ. ჩიქობავას „ზოგადი ენათმეცნიერების“ პირველი გამოცემა (თბილისი, 1934 წ.).

ამ რამოდენიმე ხნის წინათ თბილისის სტალინის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა ხელმეორედ გამოსცა პროფ. ჩიქობავას ზემოაღნიშნული შრომა. ეს მეორე გამოცემა საგრძნობლად არის შევსებული პირველ გამოცემასთან შედარებით, დარაფული აქვს პირთა და საკმაზრიგი საძიებლები და ძირითადი ლიტერატურის სია.

მთავარი ღირსება ამ სახელმძღვანელის როგორც პირველი, ისე მეორე გამოცემისა, ჭდგომარეობს მის სრულ ორიგინალობაში. თუ საკო�აოდ გავრცელებული, ენათმეცნიერების შესავლის რესული, ვერმარგალი და ფრანგული კურსები ფაქტობრივ მასალას თითქმის მთლიანად ევროპელი ენებიდან იღებენ, აღნიშნული სახელმძღვანელი ასეთი მასალების შერჩევის დროს ძირითადში ეყრდნობა ქართულ-ქართველური და კავკასური ენების მონაცემებს, რაც მას, უდაოდ, პლუსად უნდა ჩაეთვალოს.

სახელმძღვანელი ორიგინალურია როგორც თეორიული პრინციპების მიხედვით, ისე სპეციალურ პრობლემათა გადაწყვეტაში.

წიგნში გაშუქებულია შემდეგი საკითხები:

შესავალში მოკლედ მოცემულია ცნობები ენათმეცნიერების ისტორიიდან, რაც ეხმარება ენათმეცნიერებაში ჩამოყალიბებული ტერმინების ფარგლებში ეს ისეთი ხასიათის წიგნისათვის

ВАЖА ПШАВЕЛА

М.С 26/VII-39 №102

Поздней осенью в одной из редакций тбилисских газет появился человек, одетый в черкеску, какие носят жители горных районов Грузии. В руках у него был хурджин. Остановившись перед столом редактора, он извлек из хурджина рукописи,—стихи, рассказы, поэмы.

Человек в черкеске, с ясными добрыми глазами, был Важа Пшавела.

Когда впервые Важа Пшавела появился на литературной арене, Илья Чавчавадзе, прочитав его первые произведения, определил в нем поэта с большим творческим дарованием.

— Мы, старики,—говорил Илья Чавчавадзе,—должны уступить место горному орлу.

Важа Пшавела родился в горах и

нии, написанном на смерть Александра Казбеги, Пшавела говорит о горе, постигшем горы. Мкинвари, который представлялся поэту мощным, непобедимым героем, склоняет голову над могилой любимого писателя, сына гор — Александра Казбеги.

Наряду с блестящими стихотворениями и поэмами Важа Пшавела написал прекрасные рассказы—«Думы маленького пастушка», «Рассказ молодой козули», «Горы высокие», «Певцы природы», «Меч Батура», «Жизнь пшаава» и другие. Тема его рассказов — жизнь горцев, их обычаи, предания, стремления и надежды. Такой же свежестью как от стихов и поэм, веет от этих рассказов, небольших, сжатых, созданных рукой большого мастера.

Не увянут никогда страницы, в которых описывает Пшавела бури, проносящиеся над Кавказским хребтом и наполняющие зловещим гулом живших головы за родную землю, родной народ. Его волнующие стихи полны огромной силы — в них жажда жизни и призыв к борьбе с тиранами.

Борюсь я с рабством
И гордой выи
В борьбе с тиранством
Не гну, как вы, я,—

говорит поэт.

Жизнь и творчество Важа Пшавела—могучий протест против социального неравенства, против поработителей народа—царского самодержавия и его прислужников—чиновников, князей и помещиков. Этому чуждому, враждебному миру поэт противопоставляет своих героев. Они смелы и мужественны, у них непоколебимая стальная воля, «сжимающая чувства». Меткий всесокрушающий удар меча его героев рассекает поводам коня и всадника.

29/VII-39 №179

დიდი ფილოსოფოსი-მაჯერიაელისაი

(ლ. ფეიერბახის დაბადების 135 წლის შესრულების გამო)

ლუდვიგ ფეიერბახი, რომლის დაბადების ასოცდათხუთმეტი წლისთავისაც აღვნიშნავთ მარქსის წინაგარიდული პერიოდის განთქმული მატერიალისტია. მისი მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ ახალგაზრდა ჰეგელიანელებს შორის მან ბრეგელმა გადაჭრით გასწია ყავრი ჰეგელის ობიექტური იდეალიზმთან, რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში თვითმყოფელურად იყო გბატონებული ადამიანთა გონებაში, და თავის უფლებებში აღადგინა მატერიალიზმი. საზოგადოდ იდეალიზმი, ფეიერბახის სიტყვით, ფილოსოფიური მანკიანთ მოსილი თეოლოგიაა. ხოლო ჰეგელის ობიექტური სული, რომელიც მისმა ადეპტმა სინამდვილის შემოქმედად გამოაცხადა—არის „თეოლოგიური „მიეცალებელთა სული", რომელიც, როგორც ამრდელი, ჯერ კიდევ ახლაც ჰეგელის ფილოსოფიაა".

ფეიერბახის მატერიალისტურმა ფილოსოფიამ გაჭელნა მოახდინა მარქსისა და ენგელსის ფილოსოფიურ მსოფლმხედველობაზე. ფ. ენგელსი ამ აზრით ამბობს, რომ ფეიერბახი „ზოგიერთის მხრივ საშუალო რგოლს წარმოადგენს ჰეგელის ფილოსოფიასა და ჩვენს მსოფლმხედველობას შორის"[1]). მარქსმა და ენგელსმა, როდესაც ჰქმნიდნენ თავიანთ ფილოსოფიურ სისტემას—დიალექტიკურ მატერიალიზმს, მუშათა კლასის მსოფლმხედველობას, ფეიერბახის მატერიალიზმიდან ალეს, როგორც ეს შესანიშნავად არის ნათქვამი სკ. კ. პ. (ბ) ისტორიაში, მისი „ძირითადი მარცვალი", რომელიც მდგომარეობდა ფილოსოფიის ძირითადი საკითხის—ყოფიერებისადმი აზროვნების დამოკიდებულების, მატერიისადმი სულის დამოკიდებულების საკითხის—მატერიალისტურად გადაჭიმნა, და შემდგომ განავითარეს იგი მატერიალიზმის მეცნიერულ ფილოსოფიურ თეორიად. მარქსისა და ენგელსის მიერ შემმნილი დიალექტიკური მატერიალიზმის ფილოსოფია პრინციპულად განსხვავდება ფეიერბახის მეტაფიზიკური, პასიური მატერიალიზმისაგან.

ფეიერბახი დაიბადა 1804 წ. 28 ივლისს გამოჩენილი კრიმინალისტის ოჯახში. „ღმერთი იყო ჩემი პირველი აზრი, გონება—მეორე, ადამიანი—მესამე და უკანასკნელი აზრი". ფილოსოფოსის ეს სიტყვები მშვენივრად გამოხატავენ მის ფილოსოფიურ განვითარებას, ხოლო სიტყვები: „მე ვამჯობინებდი ადამიანებისა ან ბეშმარიტებასთან კავშირის შენახვა, ვიდრე სიკრუეესთან კავშირის ნაწარმოენი, ადამიანები; ბუნებისა და ადამიანების გარეშე არავერი არ არსებობს და უზენაესი არსებანი, რომელნიც ჩვენმა ტალიერმა ფანტაზიამ შექმნა, ჩვენი საკუთარი არსების ფანტასტიური გამოხატვრამები არიანნი" — ამტკიცებდა ამ ფეიერბახი [2]).

ფეიერბახის სწორედ ამ ნაწარმომზადებინა განსაკუთრებული გავლენა მარქსსა და ენგელსზე მათი ფილოსოფიური მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბების პერიოდში. „ეისაც

ამ წიგნის განმათავისუფლებელი გავლენა პირდაპირ არ გახუცია, არც შეუძლია მისი წარმოდგენა. ჩვენ ყველანი ალფრთოვანებულნი ვიყავით და ყველანი მაშინვე ფეიერბახის მიმდევრები გავხდით" [3]).

ფეიერბახის მატერიალიზმი და ათეიზმი რევოლუციური ბურჟუაზიული ინტელიგენციის იდეური იარაღი იყო 1848 წლის რევოლუციაში. მაგრამ თვით ფილოსოფოსს აქტიური მონაწილეობა არ მიუღია რევოლუციაში და საერთოდ იგი, როგორც ლენინი აღნიშნავს, ვერ მიხვდა 48 წლის რევოლუციის. მაგრამ რევოლუციის დამარცხება მან მწვავედ განიცადა. იგი ხედავდა ძველი ევროპის მოელ სიდამპლეს.

1870 წელს დიდი ფილოსოფოსი ოფიციალურად შევიდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის რიგებში. მანამდე იგი სწავლობდა მეცნიერულ კომუნიზმის დიად ქნილებას—მარქსის „კაპიტალს". მაგრამ ახალი მსოფლმხედველობის დონემდე, პროლეტარიატის მსოფლმხედველობის დონემდე ამაღლება ფეიერბახმა ვერ შესძლო. და მისი მონაწილეობა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიის რიგებში არ იყო აქტიური. 1872 წელს ფეიერბახი ავად გახდა და გარდაიცვალა 13 სექტემბერს.

ჩვენ ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ თავიანთი ფილოსოფიური მსოფლმხედველობა ფეიერბახი ბურჟუაზიის ინტელიგენციისაგან ბერძენ ბურჟუაზიებისაგან ბერძენ ბურჟუაზიებისაგან ბერძენ ბურჟუაზიებ

სომეხი ხალხის ეპოსის „დავით სასულნის“ 1000 წლისთავის წინ

ერთი თვის შემდეგ სომეხი ხალხი საბჭოთა კავშირის ყველა მომშრომელთან ერთად ზეიმით იდღესასწაულებს სომხეთის ხალხური ეპოსის „დავით სასულნის“, ამ შესანიშნავი ლიტერატურული ძეგლის 1000 წლისთავს.

ათმა ქართველმა პოეტმა—ა. მაშაშვილმა, ს. ეიფლა, ი. აბაშიძემ, ს. ჩიქოვანმა, ო. გვეტაძემ, ი. მოსაშვილმა, კ. ლორთქიფანიძემ, კ. კალაძემ, კ. ჭიჭინაძემ და გ. ლეონიძემ იკისრეს „დავით სასულნის“ თარგმნა და ამით ეს ნაწარმოები ხელმისაწვდომი გახადეს მთელი ქართველი ხალხისათვის. ეპოსის სრულ ტექსტს, აღნიშნული პოეტების მიერ თარგმნილს, ალიო მაშაშვილის რედაქციით იუბილეესთვის გამოუშვებს ბამაქციერთა „ფედერაცია“. წიგნს მხატვრულად აფორმებს ორდენსანი მხატვარი ქალი თამარ აბაკელია. ეპოსის თარგმანი გულდასმით არის შესრულებული, ის მთლიანად გარითმულია და 12 ათას სტრიქონს შეიცავს.

საბავშვო გამომცემლობა ახალგაზრდობისათვის იუბილეს დღეებში გამოსცემს „დავით სასულნს“ შემოკლებული სახით, წიგნს ადგენს პოეტი კ. ლორთქიფანიძე.

გამოვა აგრეთვე ცალკე მონოგრაფია „დავით სასულნის“ შესახებ.

სსრკ საბჭოთა მწერლების კავშირის პლენუმის წინ, რომელიც „დავით სასულნის“ ეპოსს მიეძღვნება, თბილისში მწერალთა კლუბში გაიმართება დიდი ლიტერატურული საღამო. იუბილეესადმი მიძღვნილი მთელი რიგი საღამოები გაიმართება რესპუბლიკის რაიონებში. სსრკ საბჭოთა მწერლების კავშირის პლენუმზე ერეკანის გიმნაზიერება ქართველი პოეტებისა და მწერალთა დელეგაცია.

○

სტალინის სახელობის თბილისის უნივერსიტეტი იუბილეესთვის ამზადებს სომეხი ხალხის ეპოსისადმი მიძღვნილ სტატიებისა და გამოკვლევების კრებულს. კრებულში კერძოდ მოთავსებული იქნება გამოკვლევის მასალები იმის შესახებ, თუ რა კავშირი არსებობს „დავით სასულნ(ისა“ და ქართული სახალხო შემოქმედებას შორის. (საქ.ფოსი).

ივანე მიხეილის-ძე სეჩენოვი

(დაბადებიდან 110 წლის შესრულების გამო)

სეჩენოვი რუსეთის კულტურის ისტორიაში მეტად „საპატიო ადგილი უჭირავს, როგორც გამოჩენილი მოღვაწეს ბუნებამეცნიერების დარგში და რუსეთის ფიზიოლოგიის მამას. ი. სეჩენოვი დაიბადა 1829 წელს 1(13) აგვისტოს, მისი მამა იყო სამფალო შეძლების შემამეული, დიდ კი ბოეის ქალი.

თოთხმეტი წლის ი. სეჩენოვი შეიყვანეს სამხედრო სათნეინრო სასწავლებელში. ეს სასწავლებელი მას არ დაუმთავრებია, რადგან პიროდაპირობის, სამართლის მოყვარულობის და გამბედაობის გამო სასწავლებლის დირექტორი მას ცუდი თვალით უყურებდა; დირექტორმა გადაწყვიტა გამოცდების დროს ისეთი ნიშნები დაეწერა ი. სეჩენოვს, რომ ეს უკანასკნელი შემდეგ კლასში გადასვლას ნაცვლად (რისთვისაც მაღალი ნიშნები იყო საჭირო) 1848 წელს გაწესებულად იქნა სამოქმედ ქ. კიევში. კიევში ყოფნის დროს ი. სეჩენოვს ქ. მოსკოვში წასვლის და იქ სამედიცინო ფაკულტეტზე შესვლის სურვილი ებადება. იგი თავს აბეზებს სამსახურს და 1850 წელს მიეგზავნება მოსკოვში, სადაც იგი თავიდან ბოლო შმეწენელად შეიყვნ უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, ხოლო 1851 წელს, შესისკეცდა გამოცდების წარმატებით ჩაბარების შემდეგ, აღნიშნული ფაკულტეტის სტუდენტი ხდება.

სამედიცინო ფაკულტეტზე მეცადინეობის დროს ახალგაზრდა სტუდენტს იმდენად ძლიერ იზიდავს ფიზიოლოგია, რომ ფენერალურტების დამთავრების შემდეგ იგი საკაილოლოგად იწყებს ფიზიოლოგიაში მუშაობას.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ხეტენერალის პროფესორი ი. სეჩენოვი გატაცებული ავრეთვე ფილოსოფიური საკითხებია, ისტორიით. მისი გონებრივი პორიზონტი არ ერევა შემოფარგლული მხრტი ორიული სპეციალობით.

1856 წლის იენისში ი. სეჩენოვი დოქტორანტურის ხარისხით ამთავრებს მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტს და საზღვარგარეთ მიეგზავნება. გამოჩენილ ფიზიოლოგებთან სამუშაოდ. საზღვარგარეთ ყოფნის დროს იგი ტუბინგენსა და ლეიპციგში ფიზიოლოგებთან, ბერნარდთან და სხვებთან ერთად ბრწყინვალედ შესრულებული ცდებით ადასტურებდა რუსეთის სინამდვილეში ფიზიოლოგიის სწავლების დროს მამეფილებულ ფიზიოლოგიურ ფენომენებს.

წარსული საუკუნის სამოციან წლებში ამ ფენომენთა, რომ თავის ტანზე ბრალობს ზურგის ტვინის რეფლექსების შემცველებელი ელემენტები. ეს ელემენტები ფიზიოლოგიაში სენენოვის ინტერესების სახელწოდებით არის ცნობილი, ამ ფორმამ ავტორის მსოფლიო სახელი მოუხეკნა.

1863 წელს ი. სეჩენოვი სწერს უდიდესი ლირეფლექსების შრომას. „თავის ტვინის რეფლექსები“, რომელიც გამოქეყანებისთანავე საყოველთაოდ ყურადღებას მიიპყრო.

ამ ნაშრომში გამოთქმული შეხედულებანი ახალი სიტყვა იყო ფიზიოლოგიურ ლიტერატურაში და ავტორი ამ შეხედულებებს გაბედულად უარიარებდა ძველ მოსაზრებებს, ყველაზედ მეტ „ნაკეთან“ ინტელექტურ შეხედულებებს სოლის შესახებ.

„თავის ტვინის რეფლექსებში“ მოთავსებულ მატერიალისტური ნაწარმოები იყო.

„თავის ტვინის რეფლექსებმა“ საფეიქეალი ნაკეთანი ახალ თავის ფიზიოლოგიაში — მოძღვრების უმაღლესი ნერვული მოქმედების შესახებ.

თავ თავის ტვინის რეფლექსებს რუსეთის სახზიდიდენერობითაც პროგრესული ნაწილი ალტაკეცებით შეხედა, რეაქციულმა ბანაკმა, როგორც მოსალოდნელი იყო, განგაში ატეხა.

„თავის ტვინის რეფლექსებმა“ გამოქვეყნებამ ი. სეჩენოვთან ისედაც უკმაყოფილო რეაქციულ წრეკში ძლიერ აღშფოთა, ხოლო ხელისუფლებამ სეჩენოვი ორსაათიანი პირთა ოიკეს; მიაკუთვნა.

ზემოთ აღნიშნული შრომების გარდა ი. სეჩენოვის კალამს ეკუთვნის ასზე მეტი ნაბეჭდი შრომა. მეცნიერული კვლევა-ძიების პროცესში მისი ყურადღება და ინტერესი ფუძიარსებად მიმართული იყო ელექტრალური ნერვული სისტემის ფიზიოლოგიისა და სენენეის პროცესის ქიმიზმისაკენ, როგორც პირველი ისე მერე საკითხის ირგვლივ სეჩენოვის აღმოჩენენი მსოფლიო ფიზიოლოგიურ მეცნიერებაში დიდ სიკმაცოს წარმოადგენენ.

ი. სეჩენოვის პეტერსბურგის უნივერსიტეტში მუშაობის დროს დაიცვა საკიანრი მეცნიერებათა აკადემის წევრად მისი არჩევის შესახებ, მაგრამ ამ საკმაში ხელისუფლების ჩარევა გამო სეჩენოვის კანდიდატურა მოხსნეს, 1887 წელს წამოიჭრა საკითხი ი. სეჩენოვისათვის დამსახურებული პროფესორის სახელწოდების მინიჭების შესახებ, მაგრამ ისევ ამ შეხვედრაში იქნა მიღებული ხელისუფლების დასტური.

1903 წ. სეჩენოვი მიიწვიეს ფიზიოლოგიაში ლეკციების საკითხავად მოქმედ კურსებზე. ამ კურსების შესახებ სეჩენოვი თავის ავტობიოგრაფიულ ნაწერებში დიდი ადგილებით ლაპარაკობს, ოღონ სიმარცვლეთ და მოსთვის ჩვეული ენერგიით შეუთავა იგი ლეკციების კითხვას, მაგრამ 1904 წლის 9 თებერვალს ორიოდეთ კოლეგის ხელმძღვანელის სამეცნ ეროვნული ლეკციების კითხვა.

ამ ფამოგრიდ დიდი პედაგოგის და გამჩენენი ფიზიოლოგიის პროფესორი ოფოლეკციებ მოლეკ.წერა. 1905 წელს 75 წლის მიხილი, მაგრამ ჯერ კიდევ შემოქმედებითი ენერგიით ს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

«Давид Сасунский»

Одно из замечательных творений советского фольклора, армянский эпос «ЛениН — вождь», вошло, как известно, в сборник «Творчество народов СССР», изданный «Правдой». Советский читатель восхищается этим подлинно художественным произведением, передающим аромат народного творчества. Глубокая идейность, оригинальная форма изложения, яркие метафоры и образы говорят о культуре и лучших литературных традициях эпоса «Ленин — вождь».

Очень немногим известно, что автор этого литературного произведения 65-летний сказитель Габо Барцумьян, может быть, не давая себе ясного отчета, использовал героический эпос армянского народа — эпос о «Давиде Сасунском». «Давид Сасунский» вообще оказал глубокое влияние на народное творчество Армении.

Ведь не случаен тот знаменательный факт, что на протяжении 1000 лет эпос о легендарном герое — борце против поработителей армянского народа — жил и живет среди самых широких трудящихся масс. Не случаен тот факт, что демократический, гуманистический и патриотический в лучшем и прямом смысле этих слов эпос не был отмечен ни в одном из исторических и литературных произведений прошлых веков Армении. Если прибавить еще то, что эпос был создан на народном разговорном языке, а не на официальном церковно-литературном, то станет очевидным значение и роль в жизни народных масс таких произведений, как эпос о Давиде Сасунском.

Судьба некоторых выдающихся памятников литературы и культуры имеет общие черты. Так, в дни славного юбилея 750-летия поэмы «Витязь тигровой шкуры», написанной гениальным сыном грузинского народа Шота Руставели, обнаружился в Узбекистане занесенный туда в былые века узбекский вариант этой поэмы. Теперь, в дни юбилея эпоса «Давид Сасунский», записан первый вариант этого замечательного эпоса на курдском языке.

До нас дошло 79 вариантов «Давида Сасунского», записанных в разных районах Армении. Это произведение оставило глубокий след в армянском искусстве. Но по существу изучение эпоса и всех связанных с ним вопросов лишь начинается. Непримиримая борьба с иноземными захватчиками, беспредельная любовь к родине, ненависть к предателям и наемникам, демократизм и гуманизм — вот те идеи, которые развивает эпос, и вот почему народ, свободолюбивый и мужественный, нес через века свой эпос, как боевое знамя борьбы и победы. Вот почему этот необычайный и отрадный юбилей волнует сердце любого советского патриота.

Эти чувства беспредельного и самоотверженного патриотизма свойственны нашим народам, вышедшим в Стране Советов полный и гармонический расцвет своих творческих сил.

1000-летний юбилей эпоса празднует не один армянский народ, а весь Советский Союз. «Давид Сасунский» входит в золотой фонд культурного наследия народов великого СССР рядом со «Словом о полку Игореве», «Витязем в тигровой шкуре», «Манасом», «Джангром».

* * *

Впервые запись эпоса о «Давиде Сасунском» была сделана в 1874 году известным этнографом Гарегином Срвандзтяном. Следующая запись была сделана проф. Мануком Абегяном в 1886 году, работающим, к слову сказать, полвека над армянским эпосом и в частности над эпосом о сасунских храбрецах. С того времени до сих пор идет запись вариантов и изучение их. Если за 40 лет до Великой Октябрьской социалистической революции этими вопросами занимались лишь единичные-одиночки в порядке частной инициативы, то после установления в Армении советской власти изучение эпопеи стало делом научных организаций и учреждений, получив постоянный характер, государственный объем и размах.

Появление в печати первых двух вариантов эпоса о Давиде Сасунском всколыхнуло тогдашнее общественное мнение. Лучшие, передовые представители армянской интеллигенции с жадностью принялись за изучение эпоса. Еще в 1881 г. в журнале министерства народного просвещения известный ученый проф. Ханатиян опубликовал на русском языке перевод эпоса со своими комментариями. Ряд литературных деятелей занялся обработкой «Давида Сасунского», и к началу XX столетия можно было насчитать более 10 литературных обработок эпоса писателями и поэтами. Однако никто до сих пор не дошел до такой полноты народной, идейно-художественной глубины, простоты и яркости, как великий поэт армянского народа Ованес Туманян. В 1903 г. Туманян написал и издал свою поэму «Сасун и Давид». Как и в ряде других своих произведений, поэт превосходно использовал материал народного творчества. Своим произведением Туманян сильно содействовал популяризации эпоса среди армянского народа.

Одновременно с Туманяном выступил в том же журнале «Мур» («Молот») другой известный литературный деятель—Левон Манвелян со своей пьесой «Давид Сасунский». Это была первая пьеса о Давиде Сасунском, которая до сих пор за 36 лет не появилась на сцене.

Вторая пьеса, написанная и изданная за последние годы, принадлежит перу народного артиста Армении Багоршы Багаряна. К слову сказать, им же написан киносценарий о Давиде Сасунском, готовящийся к постановке.

К сожалению, музыканты долго не проявили к «Давиду Сасунскому» такого же интереса, как литераторы. Однако за последние годы и в этом отношении произошел значительный сдвиг. Композитор А. Степанян пишет оперу «Давид Сасунский». Отдельные куски этого произведения были исполнены в Москве года три тому назад в Колонном зале Дома союзов. Фрагменты оперы будут показаны и во время предстоящей декады армянского искусства в Москве осенью текущего года. Ряд других армянских композиторов тоже заинтересовался «Давидом Сасунским».

Живописцы и скульпторы Армении также создали интересные произведения по мотивам эпоса. Народный художник Армении Колжоян написал уже ряд полотен по мотивам эпоса. Ему принадлежит графическое оформление 2-томника вариантов знаменитого эпоса.

В ближайшие годы появятся несомненно и в живописи, и в литературе, и в скульптуре, и в музыке новые произведения, отражающие одну из замечательных страниц героической истории армянского народа.

А. АРШАРУНИ

„სიბრძნე ბალავარისი"

ძველ ქართული ლიტერატურის მნიშვნელოვანი ძეგლი, რომელიც ქართველში „სიბრძნე ბალავარისის" სახელით არის ცნობილი, ხოლო ბერძნულსა და მისგან გადათარგმნილ სხვა მრავალ ენებზე (რომლიც დასავლეთ ევროპასა, ისე მახლობელ აღმოსავლეთის ზოგიერთ ენებზედაც) „ლეგენდები ვალაამისა და იოანესისა" სახელწოდებით, მეცნიერებაში ბოლო ორიოდე საუკუნეში ბერძნულად თარგმნილად ივარაუდებოდა. მთარგმნელად კი X საუკუნის ცნობილი ქართველი მოღვაწე ეძებოდე ითიონელი მიიჩნევდა. თარგმანს ეძებოდეს სახელის მიტომ ეკადგრიტნენენ, რომ სამასი ენობები დაეცალა იყო ოთოგრაფ ქართველ წყაროებში (ოთოგრაფად ეძებოდეს ბიოგრაფიაში), ისე ბერძნულ-ლათინურშიც (ბელნაწერების მინაწერებისა და მოსასხენებლების სახით). მოხდებადად ამისა, ჩვენ შიაც და ოესტოდ შიაც მეცნიერია ერთი ნაწილი ეძებესმენე ალეენეცა ხსენებელ ენობას, ოესიდან ბერძნული ტექსტის ქართულად შედარების ოესეოს სრული დამოძიებეს ვერ პოულობენენ: სხვათა სრსნა. ეკანასკნელ ხანებში თანდათანობით მრავალ ენობა თანდათანობით მრავალ ენობა, რომელთა თანაბმულ ბერძნული თარგმანის ავტორად ეძებოდ სრანს. ასეთ სახეთოეს ეკანასკნელად ეგზატება კოდეკ ერთა სხალ ლიტერეტნე.

როგორც ამბრიელი ირინეტალისტი პროფ. **რ. ბლეკეი** ეგზატაბინენს, მის მოწოდეს — **ეოლეს** — ეფრთის ერთერთ სიძველეთ-საცავეში ალმოეჩენინა თარგმანის ისეთი ცალი, რომელშიაც ნათქვამი ყოფოოოა: „ბერძნულად სთარგმნა ეძებოთმ ეპასკო სტალი ეოეკ ერანენ", ანუ, მაჩასდაგმე, თანამბად რ. ბლეკეის დასკვნისაც, სამოოოოოდ ეოეკ ნაწილ ბალავარიანის ქართველოდან (ახალი ენობით ალეგბაზრიიან) თარგმნილ. ენობის ალმიაჩენინა თოორმ ოოკეე ბიბოკეს თავის ბაზალეკეეს, რასაც, ეჩანდა, ბერენერეტნესთვის ეკეთ ფლა ბნაზენელმა ეეზეეს.

ლ. 6/IX-39 დოკ. ილია აბულაძე

ლ. 3.
9/IX-39
ალ.

Ი. პ. კოტლიარევსკი

ამა წლის სექტემბრის ცხრა რიცხვში შესრულდა 170 წელი ფესვანიშვილი ეკატერინეა ბერძენ-ბერძენ კოტლიარევსკის დაბადებიდან (1769-1838 წ.). ბიბლიოთეკა ის აწყალოდად ფიიკეანთან და 14 წლისა შეეიდა პოლტავის სასეკლიერო სემინარიაში, რომელს დასრულების შემდეგ მასწავლებლისად მდიდარ ფამაშევლთა ოჯახებში ბიეეი და გიმნაზიაშსაცა ასწავლიდ ლეკეეეეს და ეარიელეოდა ნაბეერი ხალხა თავიდეფელ ეროს კოტლიარევსკეს, გალეეეოდ გადაკეეეეს, დადიოდა ხალხეს დეეესსწავლებენ ოე სხვა ფეკეეებენ, მოხაწენეეეეს ალ ეეეეეოდ ხალხს სიხარეოსა და ეეეეხარეეეაში და თანაეკ ეეეეოდ ლეეეეეს სიმეეეეეს. გალეეეეეეეეს ჩეეეეეეეეეს ალეეეეეეეეე

Коста Хетагуров

К 80-летию со дня рождения

Нет такого уголка на родине Коста Хетагурова, где бы имя его не вспоминалось с глубокой любовью. Трудно найти осетина, который не знал бы наизусть стихотворение, песню или отдельные строки из поэм Коста.

Чем снискал поэт такую популярность, такую любовь?

Хетагуров — поэт, который возвысил голос протеста против социального и национального угнетения осетинского народа. В его произведениях звучал голос бедняков-горцев. Он нарисовал бедственное положение осетинского народа при самодержавии.

Товарищ **Сталин**, касаясь колонизаторской политики русского царизма, писал: «Царизм намеренно культивировал на окраинах патриархально - феодальный гнет для того, чтобы держать массы в рабстве и невежестве. Царизм намеренно заселил лучшие уголки окраин колонизаторскими элементами для того, чтобы оттеснить туземцев в худшие районы и усилить национальную рознь».

Вследствие такой политики царизма, большинство осетинских крестьян вынуждено было оставить плодородные земли, пашни, сенокосы и переселиться в горы, в пустынные места вблизи ледников.

Коста Хетагуров в совершенстве знал жизнь трудового народа, так как сам был на среды горской бедноты и с детства рос в горах. Он мог бы сказать о себе словами Шевченко: «Мои жизнь — часть жизни моего народа».

Еще будучи студентом петербургской Академии художеств, Коста Хетагуров познакомился с революционно - демократической литературой. Он изучал книги Белинского, Добролюбова, Чернышевского. Знакомство с их творчеством оказало большое влияние на мировоззрение Коста.

Революционно - прогрессивная деятельность Хетагурова обратила на себя внимание царского правительства. Он несколько раз подвергался высылке из Осетии, в последний раз — в Херсон. В ссылке Коста заболел туберкулезом. По возвращении на родину он жил недолго и умер 1 апреля 1906 года в

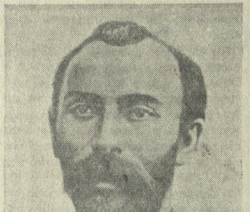

Тебя, родной аул и бедный наш народ.
За вас отдам я жизнь... Все помыслы и силы,
Всего себя пишь вам я посвятить готов...
Вы так мне дороги, так бесконечно милы,
Что сил нет выразить, что высказать нет слов».

К. Хетагурова справедливо называют певцом горской бедноты. Ей он посвящает большое число своих стихов и поэм, в частности из книги «Ирон фандыр» («Осетинская лира»).

Для того, чтобы сильнее подчеркнуть тяжелое положение бедноты, поэт часто прибегает к показу социальных контрастов. К числу таких стихотворений относится «Сосо».

Социальной несправедливости и возникшему на этой почве конфликту поэт посвящает прекрасную поэму «Перед судом». Эски — «разбойник», главный герой произведения, попытался вступить в борьбу с адатом, но стал жертвою этой борьбы. Еще более острую борьбу рисует поэт в кавказской повести «Фатима». В образах Ибрагима и Фатимы он показал честных горских тружеников, на личное счастье и жизнь которых посягал выродок, развратник князь Джамбулат.

Широко использовал Коста в лирических стихотворениях и поэмах богатый осетинский фольклор. Глубокой народностью отличается его поэма «Афсати» *). В высоких ледниках стоит мраморное ложе, на котором лежит Афсати. К нему приходят за дичью девять охотников-князей. Афсати отказывает им, но зато с большим вниманием относится к пришедшим с той же просьбой охотникам-бедникам.

На осетинском фольклоре построены поэмы «Пастух», «Хетаг».

Под влиянием революционно-демократической поэзии и в особенности Некрасова, Коста написал сатирическую поэму «Кому живется весело». В ней он жестоко бичевал военный бюрократизм, произвол и взяточничество чиновников, деревенских кулаков, княжеских и дворянских паразитов.

В творчестве Коста глубоко выражена идея братства и содружества народов. Проникнутые любовью стихотворения посвятил он выдающимся писателям и общественным деятелям разных народов—Лермонтову, Островскому, Плещееву, Грибоедову, М. Кипиани и др.

В стихотворении на смерть М. Кипиани поэт от имени семьи кавказских народов оплакивает своего лучшего друга. В братском союзе народов поэт пророчески предвидит светлое будущее: «Я в грядущее снова поверю, слушая плач твой, родимый Кавказ!».

Интернациональным чувством согреты многие стихи Коста. Это чувство особенно сказалось в строчках:

«Весь мир — мой храм, любовь — мои святыни.

Критика и библиография

ВУЛЬГАРНОЕ СОЦИОЛОГИЗИРОВАНИЕ

Учпедгиз издал книгу «Русская литература XIX века» (учебник для педагогических училищ, авторы А. Г. Гукасова, А. П. Лубовиков и А. А. Озерова). Книга эта вышла тиражом в 25.000 экземпляров.

Книга эта изобилует грубейшими ошибками и извращениями. Начать хотя бы с Пушкина. Творчество Пушкина свидетельствует, как сказано в книге, «о все большем и большем стремлении его преодолеть свои узкоклассовые интересы». Оказывается также, что «при всей двойственности и противоречивости идеологических позиций Пушкина» творчество его все же остается цельным и единым, а самые эти двойственность и противоречивость, видите ли, об'ясняются очень просто: Пушкина пугал «призрак пугачевского движения», его останавливал «страх перед массами, перед народной революцией, которая могла угрожать уже дворянству в целом».

Не только с Пушкиным так круто обошлись авторы нового учебника,—основательно досталось и другому «крупному представителю литературы 30—40-х годов» (как скромно именуют авторы гениального русского поэта М. Ю. Лермонтова). «Тема одиночества, индивидуализма и замкнутости проходит через все творчество Лермонтова». «Это поэзия бессилия и вместе с тем злобы и отчаяния». «Идеалы Лермонтова, его призывы к свободе абстрактны, лишены веры и облечены в большинстве случаев в форму романтических мечтаний». Так характеризуют Лермонтова авторы книги.

А Добролюбов в свое время писал, что Лермонтов обладал «громадным талантом и умением рано постичь недостатки современного общества, умел понять и то, что спасение от этого ложного пути находится только в народе».

А. М. Горький подчеркивал, что в стихах Лермонтова громко звучит «жаркое желание дела, активного вмешательства в жизнь».

Вся наша страна достойно отмечает 125-ю годовщину со дня рождения великого народного поэта.

Какое, однако, дело до всего этого авторам учебника! Вторчем, в свою защиту они могут сослаться на то, что в книге есть фраза, где Лермонтов кое в чем поставлен даже выше Пушкина: «Лермонтов близок и родственен Пушкину, но «николаевский режим», наложив отпечаток грусти и тоски на его поэзию, не мог заглушить в поэте чувства глубокой любви к униженным и ненависти к угнетателям». У Пушкина же, надо полагать, эти чувства были «заглушены»!

Любопытен и анализ творчества Гоголя, следующий за краткой биографией этого «неудачливого искателя славы», как снисходительно называют авторы юношу Гоголя. Позволим себе небольшую вышеку. Приведа отрывок из письма Гоголя писателю И. Дмитриеву, авторы пишут:

«Гоголь здесь как будто даже готов признать историческую неизбежность перехода к новым, более передовым формам хозяйства.

Но эти мысли не характерны для него. Гораздо чаще он высказывает боязнь, что нововведения принесут с собой гибельный разврат. В письмах к матери, где он предостерегает ее от опасностей, связанных с устройством пожженного завода, ясно сквозит страх перед лицом надвигающегося капитализма.

Отсюда (!) литературное творчество Гоголя приобретает двойственный характер. С одной стороны, он стремится пристальным взором художника проникнуть в глубь окружающей его действительности; с другой стороны—неуменье разобраться в путях исторического развития этой действительности порождает в нем стремление уйти от жизни в область романтического вымысла».

Следует, конечно, пожалеть о том, что авторы поставили здесь точку и перешли непосредственно к разбору отдельных произведений Гоголя. Ведь какие назидательные мысли о связи романтики Гоголя с его отношением к устройству кожевенных заводов можно было бы здесь развить!

О романах «крупнейшего писателя либерального дворянства середины XIX века» (так «определены» в учебнике Тургенев) авторы пишут, что они «увлекательны, легко читаются, но позиции автора, его положительные идеалы можно раскрыть лишь после внимательного анализа каждого произведения». К счастью для читателя, этот анализ занимает в общей сложности лишь около двух страниц, хотя и здесь авторы умудрились порядочно напутать (из'ян, например, Рудина из категории «лишних людей» и отнесл его к революционерам, рассматривая Елену из «Накануне» как образ «религиозно-жертвенный» и т. п.). Подробно разобран лишь роман «Отцы и дети», не перечислить все многочисленные «достоинства» этого разбора не позволяет место. Укажем лишь на оригинальное об'яснение смерти Базарова: «Тургенев умерил Базарова не только потому, что не знал, как с ним сладить, и не потому, что не мог придумать другого конца, а для того, чтобы заставить своего героя отказаться от нигилизма». Общеизвестно, что говорят в таких случаях по поводу комментариев!

И подобная безграмотность, упрощенчество, вульгарное социологизирование вместо серьезного анализа характерны не для отдельных страниц или глав, а для всей книги в целом. Почти ни один из писателей не остался без «социологического» ярлыка. «Тихую скорбь и «грустную мечтательность», характерные для лирики Жуковского (лишенной, однако, оттенков «безнадежной тоски», «надрыва» и т. п.), авторы об'ясняют тем, что «поэт крепко связан со своим классом, распадающимся, но еще не осознавшим полностью своей обреченности». Писарев у них выражает

К 50-ЛЕТИЮ СО ДНЯ СМЕРТИ Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКОГО

Революционер-демократ

Николай Гаврилович Чернышевский родился в 1828 году. Еще юношей он поражал окружающих своей начитанностью, эрудицией, широтой взглядов. Огромное, неизгладимое влияние на Чернышевского оказали публицистические и критические произведения Белинского и Герцена. Публицистика Герцена и критические статьи Белинского не только помогли формированию мировоззрения Чернышевского, но и подготовили его к той великой роли, которую ему пришлось сыграть в истории русского революционного движения.

Известно, как высоко ставил Ленин Чернышевского, с какой большой любовью, теплотой и уважением гениальный вождь пролетариата отзывался о нем. Маркс называл Чернышевского «великим русским ученым и критиком».

Расцвет кипучей революционной деятельности Чернышевского приходится на шестидесятые годы девятнадцатого века — одну из знаменательнейших эпох в истории России.

Царская Россия потерпела поражение в крымской войне. Самодержавно-крепостнический режим оказался перед угрозой народной революции. Старый политический и социальный порядок уже себя пережил, и правительство вынуждено было против своей воли стать на путь реформ. Весь смысл этих реформ, однако, сводился к тому, чтобы небольшими подачками откупиться от грозящей революции. Напуганное приближением революционного шквала царское правительство провозгласило «освобождение крестьян» от крепостной зависимости. Но и крестьянская реформа имела целью сохранить господствующее положение помещиков и в политике и в экономике страны, как, впрочем, и все ублюдочные реформы 60-х годов, проводившиеся в интересах помещиков и направленные своим острием против крестьян. Это прекрасно понимали передовые люди того времени, наиболее политически зрелые и сознательные слои народа. Они резко протестовали против лживых и обманных реформ Александра II. По стране прокатился ряд крестьянских волнений.

Ленин писал об этом времени: «...революционные мысли не могли не бродить в головах крепостных крестьян. И если века рабства настолько забили и притупили крестьянские массы, что они были неспособны во время реформы ни на что, кроме раздробленных, единичных восстаний, скорее даже «бунтов», не освещенных никаким политическим сознанием, то были и тогда уже в России революционеры, стоявшие на стороне крестьянства и понимавшие всю узость, все убожество пресловутой «крестьянской реформы», весь ее крепостнический характер. Во главе этих, крайне немногочисленных тогда, революционеров стоял Н. Г. Чернышевский».

Вождь революционного лагеря 60-х годов прошлого века, Чернышевский был в ту пору верным сотрудником и одним из

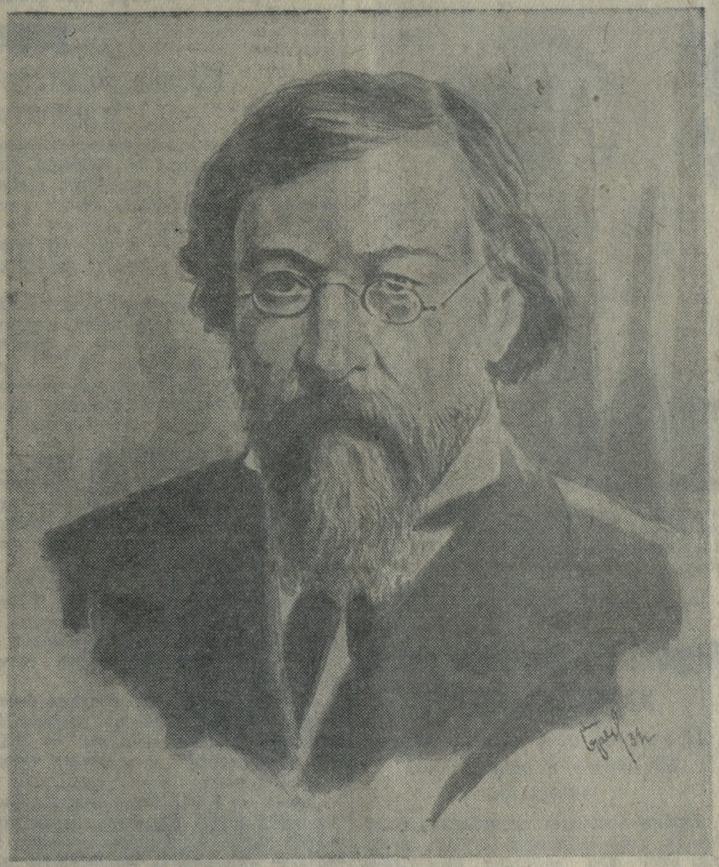

□□□□□

экономическим вопросам или художественные беллетристические произведения — проникнута духом классовой борьбы, ненавистью к самодержавно-крепостническому строю, любовью к трудящимся массам.

Деятельность Чернышевского, естественно, вызвала острое недовольство либералов, представители которых также сотрудничали в «Современнике». Даже после смерти великого революционера либералы не могли спокойно произносить самого имени Чернышевского, потому что они видели в нем своего ярого, непримиримого, бескомпромиссного врага. Чернышевский разоблачал лживость речей, двуличие либералов, усыплявших народ громкими фразами, а на деле целиком поддерживавших самодержавный режим. В «Современнике» произошел раскол, и либералы вынуждены были уйти из журнала, который окончательно определился как орган революционно-демократического движения.

ма в интересах помещиков и крупной буржуазии. Чернышевский же и его сторонники, группировавшиеся вокруг «Современника», горой стояли за радикальное революционное уничтожение крепостного строя в интересах крестьянства.

Таким образом, идеи Чернышевского предшествовали революционной программе ликвидации самодержавия, выработанной и осуществленной большевиками под руководством Ленина.

К тому времени, когда начал свою деятельность Чернышевский, крепостнический режим господствовал не только в политике и в экономике. Он сказывался в нетронутом влиянии религии и церкви. Он сильно отражался в официальной науке и в литературе. На крепостнических основах тогда строились семейные и бытовые условия жизни. Для того, чтобы возглавить критику этого старого порядка во всех его многообразных проявлениях, нужно было

лизма и отбросить жалкий вздор неокантианцев, позитивистов, махистов и прочих путаников. Но Чернышевский не сумел, — добавляет Ленин, — вернее: не мог, в силу отсталости русской жизни, подняться до диалектического материализма Маркса и Энгельса».

Чернышевский был величайшим представителем утопического социализма в России. Но замечательно, что свое социалистическое учение он обосновывал достижениями классической политической экономии. В его взглядах не было и признаков сектантства, которыми отличались многие из представителей утопического социализма. Чернышевский учил, что социализм победит как строй крупного, обобществленного производства, опирающийся на достижения передовой науки и техники. «Он был, — писал Ленин в статье «Из прошлого рабочей печати в России», — замечательно глубоким критиком капитализма несмотря на свой утопический социализм».

Утопизм Чернышевского сказывался в том, что он мечтал о переходе к социализму в России непосредственно через крестьянскую общину, не понимая великой исторической роли, которую предстоит сыграть рабочему классу. Недостатки теоретической системы Чернышевского об'яснялись историческими условиями, в которых развивалась его революционная деятельность. Промышленный пролетариат в России к тому времени еще не сформировался. В стране еще не было развитого рабочего движения. Но, несмотря на свой утопизм, Чернышевский был очень близок к научному социализму. Грозный и непримиримый враг самодержавия, он не мыслил решений дальнейших судеб России без революционного вмешательства. И хотя по цензурным условиям ему приходилось вуалировать свои мысли, царское правительство хорошо чувствовало их взрывчатую силу, знало, какого сильного противника оно имеет в лице Чернышевского и всячески старалось избавиться от него.

В 1862 году Чернышевский был арестован и заточен в Петропавловскую крепость, но и в царском плену Чернышевский не сложил оружия. В страшных казематах Петропавловки он написал свой знаменитый роман «Что делать?», который в беллетристической форме пропагандировал материализм, революцию. Роман этот произвел колоссальное впечатление на современников. На нем воспитывалась вся передовая молодежь не только того времени, но и последующих поколений. Вскоре после опубликования роман был запрещен цензурой, но его читали в старых номерах «Современника», переписывали от руки, зачитывая до дыр.

Царское правительство не могло собрать против Чернышевского никаких явных улик. Тогда жандармы прибегли к лжесвидетелям и поддельным документам. Чернышевский был осужден на долголет-

ნიკოლოზ გაბრიელის-ძე ჩერნიშევს

(გარდაცვალებიდან 50 წლისთავის შესრულების გამო)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჩერნიშევსკი და საქართველო

ბრუნ ხალხის საამაყო შვილი, დიდებული მეცნიერი და პუბლიცისტი, რევოლუციური დემოკრატი და სოციალისტი ნ. გ. ჩერნიშევსკი თავისი ქვეყნის მეზნებარე პატრიოტი იყო. მას უყვარდა თავისი ხალხი, მისი ენა, იგი ამაყობდა რუსი ხალხის მიერ შექმნილი კულტურით, ლიტერატურით. „ეროვნული პატრიოტიზმი — ეს მეზნებარე სიყვარულია თავისი ქვეყნის მიმართ, მისთვის სარგებლობის მოტანის სურვილიაო", — ამბობდა იგი.

კეთილშობილი დემოკრატი და რევოლუციონერი, თავის ქვეყნის დიდი პატრიოტი ჩერნიშევსკი იმავე დროს, როგორც ყველა მოწინავე ადამიანი რუსი ხალხისა, ღრმა ინტერნაციონალისტი იყო. მას ახარებდა სხვა ხალხის გამოფხიზლება, მისი ეკონომიური, პოლიტიკური და კულტურული წარმატებები. „კერძოო, ჩერნიშევსკი კარგად იცნობდა საქართველოს და მეჯიდრო კავშირი ჰქონია სამოციან წლებში რუსეთში მყოფ ქართველ ახალგაზრდობასთან. ჩერნიშევსკი თვალყურს ადევნებდა საქართველოში კულტურული ცხოვრების გაჩაღებას და ფართოდ აშუქებდა თავის ჟურნალ „სოვრემენიკში" იმ ლიტერატურას, რომელიც საქართველოში გამოდიოდა.

1855 წელს თბილისში ე. ვერდერევსკის ხელმძღვანელობით გამოვიდა ლიტერატურული ალმანახი „ზორნა". გაიოდა ცნობილი რუსი მწერალნი, ალმანახში დაიბეჭდა ადგილობრივი ძალების ნაწარმოებები, მაგალითად, ციხაკოვის, ბერძნოვის, თ. ერისთავისა და სხვების. ნ. ჩერნიშევსკიმ კრებულის გამოსვლას ცალკე წერილი უძღვნა, რომელშიაც დიდი სიხარულით ეგებინდოდა თბილისელი მწერალების ნაწარმოებთა გამოქვეყნებას, როგორც „თბილისის ლიტერატურის შემდგომში უფრო დამაკმაყოფილებელი განვითარების ნიანასს". ამავე რეცენზიაში ნ. ჩერნიშევსკი ალპარაკობს იმ დიდ გავლენაზე, რომელსაც აღმოსავლეთი და კერძოდ საქართველო ახდენს რუსი მოაზროვნეების შემოქმედებაზე.

„სოვრემენიკის" მე-3 ნომერში "1856 წ.) მოთავსებულია ჩერნიშევსკის ორი რეცენზია, რომლებიც ეხება საქართველოს. პირველ რეცენზიაში ... [illegible] სახეზე მდიდარ მასალებს იძლევიან ი. ისარიანშვილის და ნ. ნიკოლაძის მოგონებანი. ქართველი ახალგაზრდობა გატაცებული იყო სამოციანი წლების მოწინავე რევოლუციურ-დემოკრატიული პროგრესიული იდეებით, იმ ძლავრი მოძრაობით, რომელს მეთაურნი ჩერნიშევსკი და დობროლიუბოვი იყვნენ, ქართველი სტუდენტები განსაკუთრებით ახლოს იდგნენ „სოვრემენიკის" ხელმძღვანელებთან. ისარიანშვილი იგონებს, რომ „ზოგიერთი ჩვენგანი, მოხიბლული იმ გულთბილი და სტუმართმოყვარეობის გრძნობით, რომლითაც ჩვენ გვხვდებოდნენ ჩერნიშევსკის ოჯახში, ზშირად დავდიოდით საღამოებზე, რომელიც ჩერნიშევსკისას ეწყობოდაო". ჩერნიშევსკის ხშირი სტუმარი იყვნენ ნ. ნიკოლაძე, გ. წერეთელი, ბ. ლოლობერიძე და სხვ. ნ. ნიკოლაძე თავის მოგონებაში მოგვითხრობს, თუ როგორ გაიცნო იგი ნ. ჩერნიშევსკის და როგორ დამყარდა მათ შორის მეგობრობა, რომელმაც რამდენიმე ათეული წელი გასტანა. ნიკოლაძე აგვიწერს იმ მარტოობასა და დაობლების გრძნობებს, რასაც იგი განიცდიდა ჩერნიშევსკის დაპატიმრებისა და კატორღაში გაგზავნის შემდეგ.

○

ჩერნიშევსკის რევოლუციურ-დემოკრატიულმა მოღვაწეობამ, მისმა ფილოსოფიურმა, სოციალოგიურმა და ლიტერატურულმა შემოქმედებამ, მისმა გმირულმა ბრძოლამ მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ წარუშლელი კვალი დასტოვა ქართულ საზოგადოებრივ მოძრაობაში, კერძოდ, ლიტერატურულ, კრიტიკულ პუბლიცისტურ შემოქმედებაში. გავიხსენთ, რა აღტაცებით ლაპარაკობს ილია თავის „მეზავრის წერილებში" იმ ოთხ წელზე, რაც მან პეტერბურგში გაატარა, ილიას შესანიშნავ ნაწარმოებებს „შუშას" და „ჩრდილს" დიდად ატყვია ჩერნიშევსკის რევოლუციურ-სოციალისტური იზრაელების გავლენა.

ჩერნიშევსკის გავლენას განიცდიდნენ ბ. ფერეფელი, ან. ფურცელაძე, გრ. თარხან-მოურავი, კ. ლორთქიფანიძე, მ. ქიქოძე, ნ. ნიკოლაძე და სხვ. თუ რა დიდ გავლენას გაანიცდიდა ნ. ნიკოლაძე, ეს მეფის აგენტებმაც კარგად იცოდნენ. ს. ... [illegible]

ნ. გ. ჩერნიშევსკი

ა. რაბოტნინი

რუსეთის კულტურის შესანიშნავ მოღვაწეთა შორის, ჩვენი წარსულის გამოჩენილ რევოლუციურ მოღვაწეთა შორის, იმ ადამიანთა შორის, რომელთა მთელი ცხოვრება წარმოადგენს ჩვენთვის მაღალი ნებისმიერი სიწმინდისა და მშობლიური ხალხისადმი უსაზღვრო ერთგულების საუკუნო მაგალითს,—ერთეული პირველთაგანს ჩვენ ყოველთვის ვიგრძნობთ ნიკოლოზ გაბრიელის-ძე ჩერნიშევსკის.

ჩერნიშევსკის ცხოვრება და რწმენა ერთ ფრთად შეადგენდნენ. აღიარებდა რა რევოლუციის საჭიროობას, იგი ამით განსაზღვრავდა თავისი ცხოვრების გზასაც. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ სარატოვში დაბრუნებისას იგი ფურთხილებდა თავის საყოველ:

„ჩემი მხრით სამდაბლე, სასაზიზლრე იქნებოდა ჩემი ცხოვრებისათვის დამეკვეთირებინა კიდევ ვისმენ ცხოვრება, თუნდაც იმიტომ, რომ დარწმუნებული არა ვარ, დიდხანს ვისაარებლებს თუ არა საცოცხლითა და თავისუფლებთ... ჩვენში მაინ აჯანყება იქნება, ხოოო თუ იქნება, მე აუცილებლად მივიღებ მასში მონაწილეობას".

სარატოვში ჩერნიშევსკის დიდხანს არ დაოცია და იგი კვლავ დაბრუნდა პეტერბურგში. იქ მან დაიწყო მუშაობა „სოვრემენიკში" და მალე გახდა ხელმძღვანელი ამ ჟურნალისა, რომელიც ფნინდად იქცეოდა ბელინსკის ტრადიციებს. 1862 წელს მეფის თვითმპყრობელმა დაპატიმრა ჩერნიშევსკი. ამ დროისათვის იგი ეკავა იყო რუსეთის რევოლუციონერთა იდეური ბელადი და შთამგონებელი.

მეფის მთავრობამ კარგად იცოდა ჩერნიშევსკის მოღვაწეობის მნიშვნელობა. მას უსაფუძველოდ როდი სთვლიდნენ ერთერთი ყველაზე მკვეთრი რევოლუციური პროგრამიის ავტორად. მაგრამ ორერთი საბუთი ჩერნიშევსკის წინააღმდეგ არ იყო. მაშინ, ალექსანდრე II-ის თანხმობით და მოწონებით, დამზადდა ყალბი წერილები, ვითომც ჩერნიშევსკის მიერ დაწერილია. ამ ყალბი წერილების საფუძველზე მეფის მთავრობა ვაფუძნორდა თავის მტერს კატორღაში გაგზავნით.

1864 წლის მაისში, ციმბირში ჩერნიშევსკის გაგზავნის წინ, ყანდარები, ხელადგენენ რა საშინელი საგამომძიებლო კომისიის ბიბლიოს. ადებდნენ ვიბს ისე, რომ არც კი ჩაიხედავდნენ ხალმე ხელნაწერში. ცენზორა დაფიქრდა მხოლოდ მაშინ, როდესაც რომანი უკვე გამოქვეყნებული იყო.

რომანმა „რა ვაკეთოთ" არაჩვეულებრივი შთაბეჭდილება მოახდინა რუსეთის მთელ საზოგადოებაზე. სათაურში დასმული კითხვა: რა ვაკეთოთ? — ჩერნიშევსკი საკმაოდ გამჭვირვალედ უპასუხებდა—ვამზადოთ სოციალიზმი და გვიჩვენებდა ადამიანებს, რომლებსაც შეუძლიათ რუსეთის სინამდვილის ვარიანტნა და ამისათვის მოწოდებული არიან.

ეტერეფრული სოციალიზმის უდიდესი თეორეტიკოსები და მსოფლიო პროლეტარიატის ბელადები მარქსი და ენგელსი დიდ პატივს სცემდნენ ჩერნიშევსკის, როგორც დიდ მეცნიერს, ორიგინალურსა და გამბედავ მოაზროვნეს და ურაყეე რევოლუციონერს. ვ. ი. ლენინი ბევრ თავს შრომაში მუშურავი სიყვარულით ახსენებდა ნ. გ. ჩერნიშევსკის სახელს, უწოდებდა მას „დიდ რუს მეგრალს", „სრულიად-რუსეთის დემოკრატ-რევოლუციონერს", „კაპიტალიზმის შესანიშნავად ღრმა კრიტიკოსს".

ჩერნიშევსკი ერთერთი იმ შესანიშნავ ადამიანთაგანი იყო, რომელებთაც სამრთლიანად ამაყობს ჩვენი ხალხი. მასში შეერთებული იყო მეცნიერის გენიალობა, მწერლის ნიჭი, რევოლუციონერის მგზნებარება, სიმამაცე და უუოყვი ნებისყოფა. მისი სახელი სამუდამოდ დაუვიწყარი დარჩება, ხოლო მისი ცხოვრების გმირობა მრავალი თაობისათვის უცვლელად იქნება თავადადების, თავისი ხალხისადმი ღრმა, უსაზღვრო სიყვარულის, მისი ინტერესებისადმი უსაზღვრო ერთგულების საუკუნო მაგალითი.

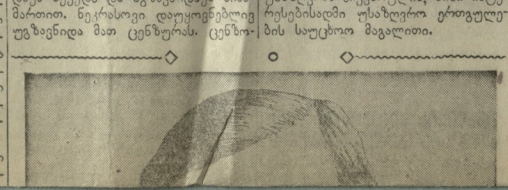

ჩერნიშევსკ

1864 წლის 19 მაისს ღრუბლიან, წვიმიან ღილას ხალხი იკრიბებოდა მიტნინის მოედანზე პეტერბურგში. აქ მათ თავი მოუყარა განცხადებამ, რომელიც დაბეჭდილი იყო 17 მაისს „სანკტ-პეტერბურგის საქალაქო პოლიციის უწყებებში". ამ განცხადებაში ოფიციალურად ნათქვამი იყო, რომ 19 მაისს „კანონის თანახმად" აქ შესრულდება „ხმლის გადატეხის და ეშაფოტზე სამარცხვინო ბოძთან დაყენების წესი" კატორღამისჯელ „სახელმწიფო დანაშაულის" ნ. გ. ჩერნიშევსკის მიმართ.

ეს განცხადება ჩერნიშევსკის „სამოქალაქო სიკვდილთან დასჯის" შესახებ ელვის სისწრაფით მოედო მთელ პეტერბურგს და უდიდესი აღშფოთება გამოიწვია ინტელიგენციაში და მოსწავლე ახალგაზრდობაში.

ძველი პეტერბურგის საუკეთესო ადამიანები მოვიდნენ მიტნინის მოედანზე, რომ გამოეთქვათ თავიანთი აღშფოთება დიდი გამბანალელისა და დემოკრატის, მათი ეპოქის უკეთესი ტრადიციისა და უკეთილშობილესი ადამიანის უმსგავსო ამუჩად ბედების გამო.

...ეშაფოტი. მას გარს ახვევიან ჟანდარმები და გოროდოვიკები. შეშაოლებულ ადგილზე დგას შავი ბოძი ჯაჭვებით. მისკენ მიპყრობილია ასობით ადამიანის თვალი.

დაძაბულ სიჩუმეში გაისმა ბრძანება: „სმენა-ა!" ეშაფოტს უახლოვდებოდა შავი ეტლი, რომელსაც მოსდევდნენ ხმალამოღებული ჟანდარმები. ერთი წუთიც და ხალხი ვაეკნა ეტლისაკენ.

„დაიბიეთ!" — დაიყვირეს ჟანდარმებმა და დაუწყეს ხალხს უკან დაწევა.

ჟანდარმმა გაალო ეტლის კარი. იქიდან გამოვიდა ჩერნიშევსკი და ორი ჯალათის თანხლებით გაემართა ეშაფოტისაკენ. ირგვლივ ყოველივე გაინაბა. უცაბ ხალხიდან ჩერნიშევსკის ეიღაცამ ყვავილის თაიგული ესროლა. ახალგაზრდა ქალი (მიხაელისი), რომელმაც ყვავილება ისროლა, მაშინვე დაუპატიმრა პო-

ПРЕДШЕСТВЕННИК СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО РЕАЛИЗМА

Идеалисты в эстетике утверждали, что реальные предметы земной жизни не могут содержать в себе подлинно прекрасное и возвышенное, а могут быть только крайне несовершенным приближением к идеалу. Если речь идет о красной женщине, то, выдвигают они, это «земная красавица», а индивидуум не может быть совершенным. Они как бы рекомендуют нам «торвать прилагательное от существительного», красоту от женщины, превратить это прилагательное в абсолют. Этот абсолют, под именем «идеи прекрасного», они и возвышают над человеком, над жизнью, над действительностью, как чистую и божественную форму.

Чернышевский в своей диссертации «Эстетическое отношение искусства к действительности» переносит читателя с заоблачных вхуот на землю, поближе к реальным предметам и человеческим чувствам. С большим лиризмом говорит он о чувстве прекрасного: «Ощущение, производимое на человека прекрасным,—светлая радость, похожая на ту, какою наполняет нас присутствие милого предмета, существа. Мы искренно любим прекрасное, мы любуемся, радуемся на него, как радуемся на милого нам человека».

Что дороже всего на свете, что несет с собой наибольшую радость? Что вместе с тем по своей способности широте охватывает все многообразие предметов, несущие нам радость? Конечно, жизнь! Отсюда Чернышевский и выводит свои определения: «прекрасное есть жизнь»; «прекрасно то существо, в котором видим мы жизнь такою, какова должна она быть, по нашим понятиям; прекрасен тот предмет, который выказывает в себе жизнь или напоминает нам о жизни».

В этих определениях обращает на себя внимание то, что, по Чернышевскому, жизнь прекрасна сама по себе, а не постольку, поскольку она соответствует абсолютной идее прекрасного. Чем целостнее проявлена в предмете полнота жизни, тем он прекраснее. Однако сами понятия о жизни у людей не одинаковы. В оценках явлений жизни решающую роль играет идеал, к какому мы стремимся, наше представление о том, какою должна быть жизнь.

Большая заслуга Чернышевского состоит здесь в том, что все многообразие личных идеалов он свел к крупным разрядам — в соответствии с двумя главными классами тогдашнего крепостнического общества: дворянская аристократия и крестьянский народ. Оба эти класса по-разному понимают, какою должна быть жизнь, и оба уже по-разному понимают, что такое красота.

Сытость, опрятность, материальный достаток, здоровье, но не изнурительный труд—вот что народ понимает под хорошей жизнью. Отсюда и представление о красоте: «розоначайно спелый цвет лица и румянец во всю щеку—первое условие красоты по простонародным понятиям.» в народных песнях не найдется ни одного признака красоты, который не был бы выражением цветущего здоровья и равновесия сил в организме». Иное дело—аристократия, жиущая в безделье уже несколько поколений: «болезненность, слабость, вялость, томность также имеют в глазах их достоинство красоты, как скоро вяжутся следствием роскошно-бездейственного образа жизни». В виде иллюстрации Чернышевский приводит стихотворные строки Жуковского:

Мила живая свежесть цвета,
Знак юных дней;
Но бледный цвет, тоски примета,
Еще милей.

Такое представление о красоте резко противоречит народному: «светская, полувоздушная» красавица кажется поселянину решительно «неврачною», даже производит на него неприятное впечатление, потому что он привык считать «худобу» следствием болезненности или «горькой доли». Автор соглашается с этими эстетическими представлениями народа и со своей стороны замечает: «увлечение бледною, болезненною красотою—признак искусственной испорченности вкуса».

В статье о поэтике Аристотеля Чернышевский писал: «Прекрасное учение, что поэт пишет по вдохновению, чуждому всякой рассчитанности, и что произведения придумывающего, рассчитывающего поэта холодны, непоэтичны, господствовало в Греции, со времен гениального Демокрита. У Аристотеля вдохновение стоит уже на втором плане: он учит писать трагедии, подбирать эффектные завязки и развязки по рецепту. Из этого даже видно, что Аристотель, как эстетик, принадлежит временам падения искусства: вместо живого духа у него ученые правила, холодный формализм». (Подчеркнуто мною. — И. Л.).

Стало быть, Чернышевский вовсе не отрицал всякое искусство господствующего класса на всем протяжении истории человечества.

Напротив того, в оценке культуры и искусства прошлого наш великий просветитель проявил большой диалектический такт. Он считает неизбежной, противоестественной, ненормальной только жизнь умирающего класса, только искусство периода разложения, деградации. Что можно возразить против этой мысли сегодня, через 85 лет после того, как она высказана Чернышевским? Ничего. Она правильна и сегодня.

Разве не ясно, что проповедимая в советской литературе и искусстве борьба с формализмом имеет своей непосредственной задачей отстранить дурное влияние ближайших по историческому календарю «соседей»—модернистов всех мастей, декадентов и символистов—и переключить внимание деятелей советского искусства на более далеких предшественников—на великих художников-реалистов?

Каков смысл этой переориентировки? Деятели и классического искусства, и де-

■ ■ ■

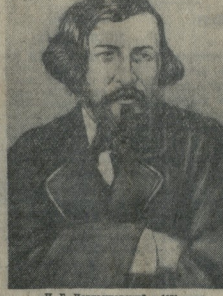

Н. Г. Чернышевский в 1871 году

Из книги о Н. Г. Чернышевском.

«Севастопольская страда»

Критика и библиография

Писатель, чтобы создать подлинно исторический роман, должен нарисовать всесторонюю картину эпохи, дать изображение исторически оправданной обстановки, наделить своих героев исторически оправданной психологией.

Эти задачи стояли и перед С. Н. Сергеевым-Ценским — автором большого исторического романа «Севастопольская страда», посвященного героической обороне Севастополя в Крымскую войну 1853—1856 гг.

Роман «Севастопольская страда» состоит из девяти частей и эпилога и пока еще целиком не появился в печати (Гослитиздат выпустил двухтомником первые шесть частей, а в журнале «Октябрь» за 1939 г. напечатаны 7-я, 8-я и начало 9-й части). Но уже и сейчас можно сказать о достоинствах и недостатках романа.

Хронологические рамки его включают всю героическую историю осаду Севастополя. Действие начинается в 1854 г., когда Англия и Франция, побоявшиеся усиления России в результате войны без с Турцией, ввели свой военный флот в Черное море.

Крымская война почти с первых дней выявила отсталость военной техники и организации армии крепостной России от техники западных армий. Но эта война показала, что и военное командование Франции и Англии не уступало в бездарности николаевскому. Маркс и Энгельс в августе 1855 г. с иронией писали в немецкой либерально-демократической газете «Neue Oder-Zeitung»:

«Англо-французская война против России будет бесспорно фигурировать в военной истории как «непостижимая» война». Обильное красноречие наряду с ничтожной активностью; огромные приготовления и лишенные всякого значения результаты; предусмотрительность, весьма близкая к робости, сменяемая безумной смелостью, результатом полного невежества; полная посредственность генералов и наряду с ней исключительная храбрость войск; как бы умышленные поражения и победы, одержанные благодаря недоразумению; армии, уничтоженные в результате небрежности и снова спасенные в результате удивительного совпадения обстоятельств,—бесконечный клубок противоречий и непоследовательностей. И все это так же характерно для русских, как и для их врагов». Советский писатель не может не учесть эту трезвую оценку. Естественно, что и автор «Севастопольской страды» не ограничивается непосредственным описанием военных событий, а уделяет много внимания самой системе ведения войны и раскрытию причин, приведших николаевскую Россию к поражению.

Роман Сергеева-Ценского охватывает все стороны политической, научной и культурной жизни России и в какой-то степени и Франции и Англии середины прошлого века. Из Севастополя и русского тыла, где безнаказанно хозяйничают казнокрады, автор переносит читателя в лагерь противников—к англичанам и французам, из глухой провинции и деревни крепостника-помещика — в Москву и Петербург, в Париж и Лондон.

Изображая много побочных эпизодов, автор почти всегда сохраняет целостность основного замысла. Несмотря на многоплановость и обилие действующих лиц, «Севастопольская страда» отличается стройной композицией. За редким исключением все части романа тесно связаны развитием сюжетной линии и необходимы для полноты исторической картины.

К сожалению, несколько выпадают из общего тона лишь главы «Самозерженец», «Другой самозерженец» и некоторые другие, где писатель дает беллетризированное изложение исторических фактов. В художественном отношении эти главы написаны слабо, и оттого создается впечатление какой-то неровности в письме Сергеева-Ценского.

В «Севастопольской страде» нет лица, вокруг которого развертывалось бы все действие и которое служило бы писателю для выражения основной идеи произведения. Ни главнокомандующий Меншиков, ни артиллерийский штабс-капитан Хлаптинин, ни солдат Терентий Чернобровкин, ни кто-либо другой из действующих лиц, образы которых с наибольшей полнотой раскрыты автором, не является основным героем. Создавая документальную картину севастопольских событий, показывая сотни лиц, автор с первых и до последних страниц романа проводит основную мысль героическая оборона Севастополя являлась делом и подвигом всего русского народа. Главный герой романа — это весь русский народ. Мы видим его и в быту и во время сражения, показаны и его радости и его печали. Но лучше всего обрисованы военные способности, самоотверженность, непреклонная воля к победе русских солдат, о которых прусский король Фридрих II сказал, что их «мало было убить, а надо было еще после этого и повалить на землю». Автор описывает сверхчеловеческие усилия рабочих, матросов и солдат, за одну ночь, на великое удивление англичан и французов, созданных непреступные укрепления. Он рисует волнующие картины подвигов «простого» народа, когда рассказывает о героических поступках матроса Шевченко или наводчика матросского сына Николки Пищенко.

Люди из народа, отдельные представители солдатской массы занимают большое место во всей системе образов «Севастопольской страды». Резко очерченная фигура беглого крепостного и «смутьяна» Терентия Чернобровкина становится одно из основных во второй половине романа. «Первый во всей округе силач и охотник», «первый на деревне плясун и запевала», Терентий не выдерживает издевательств и несправедливостей со стороны изверга помещика Хлапонина и совершает над ним заслуженную расправу. Бежит из деревни, он попадает на Кубань к казакам и вместе с ними под именем Василия Чумакова отправляется в Севастополь.

Здесь он был зачислен в полк, вскоре

Гениальный труд Чарльза Дарвина

Акад. Б. А. Келлер

80 лет тому назад, в ноябре 1859 года, в Лондоне вышел в свет основной труд знаменитого английского естествоиспытателя Ч. Дарвина «Происхождение видов путем естественного отбора...» Этот труд разрушал последнюю, самую трудную крепость мертвого, застойного религиозного воззрения на природу.

Дарвин доказал, что все живые существа развились на земле естественным путем, без всякого участия бога-творца. Мало того, Дарвин об'яснил, как в этом процессе эволюции возникают у живых существ те замечательные приспособления к различному образу жизни и к разным жизненным отправлениям, которые религия приписывает «мудрости» бога. Именно Дарвин показал, что все такие приспособления об'ясняются естественным отбором, благодаря которому в борьбе за существование разнообразных изменений у живых существ сохраняются и накапливаются полезные. И таким образом мир растений и животных развивался путем накопления разнообразных и сложных приспособлений. Вот почему Ч. Дарвин и свой основной труд назвал не просто «Происхождение видов», а «Происхождение видов путем естественного отбора или сохранение благоприятствуемых пород в борьбе за жизнь».

Эволюционная теория Ч. Дарвина изгнала бога из последнего его убежища в естествознании и оказала большую помощь в освобождении человеческой мысли от этой вреднейшей религиозной выдумки, которая служит интересам эксплоататоров.

Кроме того, Дарвин положил теоретическую основу для создания новых ценных сортов растений и пород животных, нужных человеку. Дарвин дал почувствовать и понять, что перед человеком открыты широкие пути и возможности для такого творчества.

Не случайно первая глава в сочинении Дарвина посвящена вопросу: «Изменение под влиянием одомашнения». Дарвин широко использовал для построения своей теории практический опыт сельского хозяйства. И благодаря этому теория Дарвина с огромным избытком со своей стороны обогащает практику, вносит в нее, говоря словами товарища Сталина, уверенность, силу ориентировки.

В отношении к гениальному труду Ч. Дарвина сразу после его появления определились два резко противоположных лагеря. Книга Дарвина вышла в свет 24 ноября 1859 года и была вся распродана за один день. А уже в декабре того же года Ф. Энгельс писал К. Марксу: «...Дарвин, которого я как раз теперь читаю, превосходен. В этой области телеология не была еще разрушена, а теперь это сделано. Кроме того, до сих пор еще не было такой грандиозной попытки доказать историческое развитие в природе, да еще с таким успехом» *). Ф. Энгельс отмечал две основные, неразрывно между собой связанные части в эволюционной теории Дарвина: доказательство исторического развития живого мира на земле и естественное об'яснение явлений целесообразности приспособления у живых организмов.

19 декабря 1860 года К. Маркс со своей стороны пишет Ф. Энгельсу об этой книге Ч. Дарвина: «Хотя изложено грубо, по-английски, но эта книга дает естественно-историческую основу нашим взглядам» **).

30 июня 1860 года в Оксфорде состоялся диспут. На этом диспуте и позднее в печати на Дарвина обрушился епископ за то, что его взгляды противоречат «божественному» откровению в библии и несовместимы с «полнотой славы творца». На диспуте присутствовал также адмирал Фиц-Рой, который был капитаном на корабле «Бигль», когда на нем путешествовал Дарвин. Фиц-Рой заявил, что он часто спорил со своим старым товарищем на «Бигле» против «курьезных» выводов, которые противоречат первой главе «книги бытия». Этот самый Фиц-Рой, по сообщению Дарвина, об'яснял исчезновение на земле таких крупных животных, как мастодонт и другие, тем, что они не могли влезть в двери Ноева ковчега.

Уже в 1860 году английский философ Гексли читает лекции рабочим о происхождении человека от обезьяны, а в марте 1861 года он пишет об этих лекциях своей жене: «Мои рабочие поддерживают меня чудесно... Приходил Лайелль и был прямо поражен величиной и вниманием аудитории».

В 1864 году молодым человеком, в возрасте всего 21 года, подняв знамя своей многолетней борьбы за дарвинизм против жуткого полицейско-поповского мракобесия царской России наш великий ученый Климент Аркадьевич Тимирязев.

Сразу после появления теории Дарвина ее признали и поддержали основоположники марксизма и вожди революционного рабочего движения Маркс и Энгельс, передовые рабочие, передовые ученые, как Гексли в Англии, Геккель в Германии, Тимирязев в России. Против теории Дарвина — защитники религии, реакционные ученые, обывательское буржуазное болото.

Со времени появления в свет основного труда Ч. Дарвина прошло 80 лет. На земле существуют два резко противоположных мира — социалистический и капиталистический. Какова судьба теории Дарвина в этих двух мирах?

Здесь перед нами необыкновенно яркий и поучительный контраст.

В Соединенных Штатах Америки 1925 году происходил «обезьяний процесс», перед которым диспут в Оксфорде в 1860 году может показаться просто детской игрой.

На процессе в атмосфере религиозного кликушества судили и осудили науку, угоду религии. На магазинах города вывешивались об'явления: «Здесь обезьяньи людям не продают».

Законы против преподавания теории Дарвина в школах, университетах, запрещение изучения естественных наук, основанных на основе библии, безудержный разгул мракобесов — таково отношение к дарвинизму в крупнейшей капиталистической стране.

Сельское хозяйство здесь уперлось в тупик. Хороший урожай рассматривается как общественное бедствие, так как он ведет к снижению цен. Сельскохозяйственные продукты уничтожаются, хотя миллионы трудоспособных людей вместе с членами своих семей голодают из-за безработицы.

Знаменитый американский творец новы-

*) К. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинения, т. XXII, стр. 468.

**) К. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинения, т. XXII, стр. 551.

Пламенная жизнь

Киров!.. Это имя находит горячий отклик в сердце каждого советского человека. Пять лет прошло после подлого, злодейского убийства замечательного большевика, но образ его, овеянный удивительной теплотой и обаянием, как живой, стоит перед нами. Киров воплощал в себе тип передового пролетарского вождя, способного зажечь энтузиазмом миллионы и вести их в решительный бой против насильников и эксплоататоров, за свободу и счастье народное.

Суровую жизненную школу прошел Сергей Миронович. С детских лет он познал всю тяжесть человеческой нужды, жизнь без отца, пропавшего без вести в поисках работы, а потом и без матери, надорвавшейся от непосильного труда и жизненных лишений. Ему пришлось испытать горечь скудного сиротского хлеба, из милости отданного сытым уржумским богатеям — попечителям приюта. В механико-техническом училище, где учился юный Сережа Костриков, среди бедняйших учеников он был самым нуждающимся.

Но Сережа никогда не падал духом. Он был полон жизнерадостности и всегда иронически подсмеивался над собственными бедами.

Эту ясную жизнерадостность Киров пронес через всю свою богатую жизнь. В самые тяжелые минуты, в самом безвыходном положении он не терял самообладания и, лишь только намечался малейший просвет, разряжал настроение веселой шуткой.

Киров горячо любил жизнь. И именно поэтому он страстно ненавидел всякое угнетение человека, издевательство над ним. Неприглядные картины окружающей действительности уже в детстве будили в нем чувство внутреннего протеста.

Уроки жизни не пропали даром. То, что в детстве неосознанной болью отдавалось в душе, позже выросло в ясное революционное сознание, в чувство революционной непримиримости к наризму, ко всему существующему строю, основанному на эксплоатации и угнетении трудящихся.

«Нет, еще не пришло время сделаться мне профессором,— загадочно ответил он на предложение товарища стать профессором механики.—Я буду тем, что сейчас нужнее всего».

«Нужнее всего» было лишь одно — революционная борьба. И молодой, талантливый техник целиком посвящает себя делу революции.

Уржум, Казань, Томск, Владикавказ, Астрахань, Баку — такова география революционной деятельности тов. Кирова. Каждый город — одновременно новая ступень в его собственном политическом росте. Скромный рядовой партийный работник из далекой Сибири вырастает в пламенного трибуна революции, в большевистского вождя и организатора масс. В революционные дни 1917 года он смело и решительно выступает против казачьих и горских контрреволюционеров, сеявших национальную вражду среди многочисленных народов Северного Кавказа. В 1919 г. Киров становится во главе героической обороны Астрахани. «Пока в Астраханской есть хоть один коммунист — устье реки Волги было, есть и будет советским»,—со всей решительностью заявляет Киров, поднимая дух защитников города.

Сотни тысяч людей испытали на себе силу вдохновенного и зажигающего слова Кирова. «Когда Киров говорил,— вспоминает тов. Мануильский,— нельзя было не быть на его стороне. Он покорил людей своей неумолимой логикой, своей убежденностью, пронизывающей каждую его мысль, каждое его слово. Я помню речь тов. Кирова на с'езде Советов в Баку в 1922 г. Я слушал его в первый раз. Весь зал замер, точно зачарованный его словами. В них не было «красот» обычного ораторского искусства; в этой речи было что то спартанское, какая-то особая простота. Горели огнем энтузиазма сотни глаз. Мне казалось, что если бы Киров позвал сейчас всех слушающих его людей умереть, особы, не задумываясь, пошли на смерть».

Когда в Ленинграде поднялась снова змеиную голову контрреволюционная зиновьевская банда, Центральный Комитет партии послал Кирова для разгрома обнагленных врагов народа. Блудливой и демагогической клевете контрреволюционеров-зиновьевцев он противопоставил грозную большевистскую правду. Смелость и исключительная прямота Кирова завоевали ему любовь и доверие широких рабочих масс.

Эта железная прямота являлась органическим свойством Кирова-большевика. Один из бакинских рабочих вспоминает, что в тяжелом 1922 г. на заводе возникла «итальянская» забастовка, организованная меньшевиками. Через несколько минут после начала забастовки на завод приехал Киров. Рабочие знали его и уважали. Когда Киров поднялся на возвышение, чтобы говорить с рабочими, они встретили его аплодисментами. Киров остановил их поднятой рукой.

— Аплодировать мне нечего. Я вам не спецодежды, ни французских бубликов не привез. Я обвиняю вас приехал за то, что вы послушались меньшевиков, пошли на их уловку и пошли за врагами рабочего класса, вонзающими нож в спину революции.

Суровая и страстная речь Кирова произвела глубокое впечатление на рабочих. Они выступали один за другим и каялись, что попались на меньшевистскую уловку

11/XII-39 Бесед. № 35

„ТАРТЮФ"

Жан-Батист Мольер был великим французским поэтом и драматургом. Родился он в 1622 году, а умер в 1673 году. Бессмертную комедию «Тартюф» Мольер написал в полном расцвете творческих сил — в 1664 году. Содержание этой пьесы вкратце таково: в дом зажиточного буржуа Оргона втирается ловкий жулик-святоша Тартюф. Он обаяевает доверием хозяина. Тот обещает выдать за него дочь и заранее передает ему, будущему зятю, свое состояние. Однако родственники Оргона разоблачают Тартюфа.

Из всех литературных произведений прошлых веков пьеса «Тартюф», пожалуй, наиболее антирелигиозна. Хотя в ней и не затрагиваются самые основы религиозных предрассудков, зато беспощадно бичуются лицемерие и ханжество.

Эту пьесу поставил наш лучший театр — Московский художественный академический театр имени А. М. Горького. В этом спектакле театр создал много ярких, незабываемых образов.

Все действующие лица пьесы — это французы 17-го столетия. Но кто такой Тартюф? Француз? Немец? Англичанин? Голландец? У Тартюфа (так его играет заслуженный деятель искусств Кедров) нет национального лица. Это — вообще ханжа, вообще святоша-лицемер, способный на любую подлость, низость. Такие люди были всегда во всех странах.

Тартюфы живы и поныне. По ту сторону наших границ они, прикрываясь лицемерным смирением и благочестием, порпежнему обделывают свои гнусные дела. Тартюф в исполнении Кедрова — это и католический церковник 17-го века и кое-из наших дней. И в протестантском пасторе, и в пресвитере баптистской общины, и в православном попе, и в иудейском раввине — живет Тартюф.

Безграничная ложь помогла Тартюфу войти в доверие к Оргону. Доверие простого человека к показному смирению, к ханжескому всепрощению; к поповской лживой «любви к ближнему» показывает со всей силой художественной правды зарождый артист РСФСР Топорков в роли Оргона.

Кедров, еще находящийся под влиянием церковников, увидев спектакль, неминуемо должен будет спросить себя: «А что, если я, доверяющий церковникам, так же обманут, как этот жалкий Оргон?».

Театр жизненной правды — Московский художественный академический театр — беспощадно уличил он поповскому ханжеству.

Гр. Градов.

Из истории безбожной мысли

Ж. ЛАМЕТТРИ

(К 230-летию со дня рождения)

Знаменитый французский философ Жюльен Оффрэ де Ламетри родился в 1709 году в семье купца в городе Сен-Мало. Отец будущего философа, желая создать сыну обеспеченное будущее, готовил его к духовному сану. Не трудно представить радость отца, когда пятнадцатилетний Жюльен написал весьма сложную богословскую работу.

Может быть, старик и не совсем разбирался в замысловатых писаниях сына, но одно ему было ясно: мальчик сделает карьеру, станет видным деятелем церкви.

Никто, очевидно, в те годы не мог предположить, что очень скоро молодой Ламетри будет испытывать смертельную ненависть к богословской жеманяки, а со временем станет одним из самых смелых врагов религиозного мракобесия.

Окончив среднюю школу, Ламетри высказал твердое желание заниматься медициной. Известный в Сен-Мало врач Юно убедил старого купца, что практика врача принесет больше дохода, чем отпущение грехов.

Окончив ученье, Ламетри стал врачом. Неустанно, упорно он продолжал обогащать свои познания, отстаивал новые, более успешные способы лечения. Он отвергал и едко высмеивал антинаучные, шарлатанские приемы в медицине.

В 1745 году он написал сочинение «Естественная история души».

Человек умирает не весь, — учила церковь.—Уничтожается лишь тело, а душе суждено жить и испытать радости рая или муки ада. Ламетри показал лживость поповских измышлений о душе. Душа не божественна, утверждал он в своей книге. Душа не может существовать вне тела, независимо от тела. «...Душа существенным образом зависит от органов тела, вместе с которым она образуется, растет и стареет»[1]. И далее Ламетри привел слова знаменитого римского атеиста Лукреция о смертности души.

Этого было больше, чем достаточно, чтобы против Ламетри ополчились королевская власть и духовенство.

Начались трудные времена для Ламетри. Его гнали с работы, травили, оскорбляли. О нем сочинялись небылицы — одна гнуснее другой.

Спасаясь от преследований, Ламетри был вынужден перебраться в город Гент. Но враги ни на миг не упускали его из виду. Они ложно об'явили его шпионом. Ламетри был вынужден переехать в Голландию.

В Голландии Ламетри в 1747 году под вымышленной фамилией выпустил главный шедевр — «Человек — машина». Ламетри доказывал, что человек — не только «венец творения», но и единственное существо, одаренное «божественной» душой.

В книге «Человек — машина» выражена мысль Ламетри о том, что «если бы атеизм получил всеобщее распространение, то тогда все виды религии были бы уничтожены и подрезаны в корне. Прекратились бы религиозные войны, и перестало бы существовать ужасное религиозное воинство; природа, зараженная ныне религиозным ядом, вновь вернула бы себе свои права и свою чистоту».

Вымышленное имя не спасло Ламетри. Скоро стало известно, что «мерзкая книга» написана им. На этот раз против воинствующего философа поднялись не только католические, но и все остальные попы.

Без денег, под покровом ночи знаменитый ученый должен был бежать и из Голландии.

Ламетри нашел приют у прусского короля Фридриха II, который тогда выдавал себя за «просвещенного» монарха и до поры, до времени покровительствовал мыслителям, гонимым французским королем и духовенством.

Однако Ламетри не пришлось долго наслаждаться спокойной жизнью. Вскоре он отразился недоброкачественной пищей. Ламетри отказался от обычных средств против отравления и решил на себе испробовать новый прием лечения. Опыт кончился неудачно, и Ламетри погиб. Это было в 1751 году.

Рассказывают, что некий священник Мак-Магон неусыпно караулил у двери умирающего философа, желая добиться у него отречения от безбожных взглядов. Но ожидания святоши были напрасны. Ламетри остался непоколебимым и не изменил своим атеистическим убеждениям.

Ругань и клевета на Ламетри не кончились с его смертью.

***

Ламетри был одним из передовых мыслителей революционной французской буржуазии 18-го века. Он находился в числе тех, кто подготовил умы к насильственному низвержению крепостнического строя во Франции, был одним из тех, кто подготовил Французскую революцию 18-го столетия.

До своей победы буржуазия устами выдвинутых ею замечательных борцов — Ламетри, Дидро, Гольбаха, Гельвеция — разоблачала церковь и разоблачала религию, как источник невежества, как орудие власти короля и дворянства. Но, при-

1/5/XII-39 №237 * * *

Лермонтов и грузинская литература

Творческая биография многих великих классиков русской литературы тесно связана с Грузией. Царское правительство ссылало в Грузию писателей за их передовые идеи, считая, что Кавказ является тюрьмой для «неисправимых вольнодумцев». Но в действительности для гонимых поэтов Кавказ, его героические народы, его величественная природа — являлись источником вдохновения, предвестником их творческого возвышения.

Грузия занимает исключительное место в русской литературе XIX века. Белинский, анализируя творчество Лермонтова, писал: «Кавказ взял полную дань с музы нашего поэта...»

Кавказу, как-будто, суждено было стать колыбелью поэтических талантов, вдохновителем их музы, их поэтической родиной. Пушкин посвятил Кавказу одну из первых своих поэм «Кавказский пленник».

Грузия отвечала взаимностью поэтам-изгнанникам.

С 30-х годов прошлого столетия русские писатели находили живой отклик в грузинской литературе. Вылающийся представитель грузинского романтизма Александр Чавчавадзе лично был знаком с Чаадаевым, знаменитым автором «Философического письма». Поэт Григорий Орбелиани переводил Рылеева. Творчество же Пушкина являлось значительным фактором в развитии грузинской литературы. Грузинские поэты начали переводить Пушкина еще при его жизни.

Знакомство с Лермонтовым в грузинской литературе относится к тридцатым годам XIX века, когда передовая часть грузинской интеллигенции увлекалась декабристскими идеями. Этот период знаменуется расцветом грузинского романтизма. В наиболее близком творческом родстве с Лермонтовым был гениальный грузинский романтик Николоз Бараташвили (1816—1845). Он погиб молодым, спустя четыре года после смерти Лермонтова. Бараташвили, безусловно, близко был знаком с творчеством Лермонтова. В одном из писем к поэту Г. Орбелиани в 1841 году он приводит лермонтовские строки для выражения своего разочарования в окружающей жизни. Бараташвили пишет: «Вообще здесь «И скучно и грустно и некому руку подать в минуту душевной невзгоды». Далее поэт приводит свое новое стихотворение «Злой дух», которое по поэтической концепции перекликается с лермонтовским «Демоном».

М. Ю. Лермонтов.
(С автопортрета 1837 г.).

*

носился к привиллегированной среде, в которой ему приходилось вращаться. Своему другу он пишет: «Круг чиновников невыгоден для образования нравственности». Поэзия Бараташвили насквозь проникнута духом протеста.

Существует предположение о встрече Лермонтова с Бараташвили и другими грузинскими поэтами (А. Чавчавадзе, Г. Орбелиани) во время его кратковременного чребывания в Тифлисе в 1837 году. Заслуживает внимания и то, что лучший друг Бараташвили литератор и военный деятель К. Мамацашвили был близко знаком с Лермонтовым. Сохранились интересные воспоминания Мамацашвили о Лермонтове и Бараташвили.

Творческое восприятие поэзии Лермонтова особенно возросло в грузинской литературе 50—60-х годов. Известный грузинский поэт и драматург Георгий Эристави перевел лирическое стихотворение Лермонтова «И скучно и грустно...», а Григорий Орбелиани — «Горные вершины...» Поэт Рафиель Эристави перевел в 1862 году стихотворение Лермонтова «Благодарность». Целый ряд переводов лермонтовских произведений был помещен в журнале «Цискари». Особенное внимание переводчиков привлекала лермонтовская лирика. В «Цискари» мы встречаем стихотворение «Ветка Палестины» в переводе Акакия Церетели. Эта юношеская работа Церетели воссоздает колорит лермонтовской поэзии. Лермонтовский шестидесятник Г. Церетелиев под большим влиянием прогрессивной русской литературы. В своих статьях об эстетике он приводил широкие выдержки из критических произведений Белинского.

В 1864 году Г. Цинамдзгваришвили — переводчик «Горя от ума» — напечатал свой перевод «Маскарада». В 70-х годах эта драма была поставлена на грузинской сцене.

Исключительным интересом пользовались в Грузии романтические поэмы Лермонтова. Вслед за переводами «Хаджи Абрека» и «Мцыри» появляется перевод «Демона». Первые два перевода принадлежат перу Ильи Чавчавадзе. Кроме «Хаджи Абрека» и отрывков из «Мцыри» И. Чавчавадзе перевел еще, в бытность свою в Петербурге и Навалюкине, стихотворения Лермонтова «Сон», «Пророк», «Утес». Молодой Чавчавадзе переводил Лермонтова с чувством большой ответственности. Он сохранял в переводах подлинный творческий облик Лермонтова, точно придерживался ритма лермонтовского стиха, размера и даже особенностей рифмы. С чуткостью большого мастера схватывает он творческие замыслы Лермонтова. Следует отметить, что Чавчавадзе первый в грузинской критике указал на поэтическое родство Бараташвили с Байроном и Лермонтовым. Этих трех великих поэтов он рассматривает в аспекте мировой поэзии и доказывает, что Лермонтов, несмотря на могучее влияние автора «Чайльд-Гарольда», навсегда остается самобытным поэтом.

Большое внимание уделяя Чавчавадзе Лермонтову и в последующие периоды своей жизни. В девяностых годах он переработал перевод «Хаджи Абрека» для нового издания и горячо откликнулся на 50-летие со дня гибели Лермонтова. Газета «Ивэрия», которую издавал и редактировал Чавчавадзе, проявила живой интерес к факту перевода «Демона» на французский язык. Этот перевод был напечатан в 1892 году во французском журнале «Иллюстрированный Кавказ», выходившем в Тифлисе.

Лермонтовский «Демон» в грузинском переводе поэта Мамиа Гуриели был напечатан в журнале «Кребули» в 1872 году. Это один из серьезных переводов, но все же он значительно уступает переводам Ильи Чавчавадзе. На его недостатки обратил внимание известный грузинский публицист Сергей Месхи. Обсуждение перевода «Демона» на страницах газеты «Дроэба» в 70-х годах приняло острый характер.

До конца прошлого столетия грузинская литература обогатилась многими новыми переводами стихов и поэм Лермонтова:

Достойные переводы лермонтовские

ბრძანებულება

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

ამხანაგ იოსებ ბესარიონის-ძე სტალინისათვის სოციალისტური შრომის გმირის სახელწოდების მიკუთვნების შესახებ

ბოლშევიკური პარტიის ორგანიზაციის, საბჭოთა სახელმწიფოს შექმნის, სსრ კავშირში სოციალისტური საზოგადოების აშენებისა და საბჭოთა კავშირის ხალხთა შორის მეგობრობის განმტკიცების საქმეში განსაკუთრებული დამსახურებისათვის მიეკუთვნოს ამხანაგ იოსებ ბესარიონის-ძე სტალინს, მისი დაბადების სამოცი წლისთავზე, სოციალისტური შრომის გმირის სახელწოდება და გადაეცეს სსრ კავშირის უმაღლესი ჯილდო — ლენინის ორდენი.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე მ. კალინინი

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი ა. გორკინი

მოსკოვი, კრემლი
1939 წ. 20 დეკემბერი.

ლენინის საქმის დიდ განმგრძობს — ამხანაგ სტალინს

ძვირფასო მეგობარო და მებრძოლო ამხანაგო!

ბოლშევიკური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი შენი სამოცი წლისთავის დღეს მხურვალედ მოგესალმება შენ, ლენინის მეგობარსა და მისი საქმის დიდ განმგრძობს, პარტიისა და საბჭოთა ხალხის ბელადს.

ორმოც წელზე მეტია, რაც შენ ემსახურები პროლეტარული რევოლუციის საქმეს, მუშათა კლასისა და მთელი მშრომელი ხალხის საქმეს. შენ იყავი ლენინის უერთგულესი თანამოსაგრე მის ბრძოლაში პარტიისათვის, პროლეტარიატის დიქტატურისათვის. ლენინთან ერთად მრავალი წლის განმავლობაში შენ აშენებდი და სჭედდი მძლავრ ბოლშევიკურ პარტიას. ლენინთან ერთად შენ მიგყავდა პარტია და მუშათა კლასი შეიარაღებული აჯანყების მოსახდენად 1917 წლის ოქტომბერში. როგორც ლენინის უახლოესი თანაშემწე, შენ უშუალოდ ხელმძღვანელობდი ოქტომბრის აჯანყებისათვის მზადების მთელ საქმესა და მუშათა კლასის მიერ ძალაუფლების წარმატებით დაპყრობის საქმეს.

სამშობლოს დასაცავად წარმოებული სამოქალაქო ომის წლებში უცხოელი დამპყრობელებისა და ბურჟუაზიულ-მემამულური თეთრგვარდიელების წინააღმდეგ შენ, ამხანაგო სტალინ, ლენინის ხელმძღვანელობით იყავი უშუალო სულისჩამდგმელი და ორგანიზატორი წითელი არმიის გამარჯვებებისა ყველა ფრონტზე, სადაც სწყდებოდა რევოლუციის ბედი.

ლენინის სიკვდილის შემდეგ ბოლშევიკების პარტიამ შენი ბრძნული ხელმძღვანელობით, გადალახა რა უდიდესი სიძნელეები თავის გზაზე, ჩვენი ქვეყანა სოციალიზმის გამარჯვებამდე მიიყვანა.

ხალხის საზიზღარ მტრებს ტროცკისტებს, ზინოვიეველებს, ბუხარინელებს სურდათ წაერთმიათ მუშათა კლასისათვის, საბჭოთა ხალხისათვის რწმენა სოციალიზმის გამარჯვების შესაძლებლობისა ჩვენს ქვეყანაში, ისინი არაერთგზის შეეცადნენ შიგნიდან გამოეთხარათ ძირი პარტიისათვის, დაერღვიათ ბოლშევიკური პარტიის ერთიანობა, დაელუპათ საბჭოთა ხელისუფლება და სოციალისტური რევოლუცია. სოციალიზმის მტრებთან, პარტიის მტრებთან მედგარ პრინციპულ ბრძოლაში, შენი ხელმძღვანელობით ლენინიზმისათვის ბრძოლაში დაირაზმა ცენტრალური კომიტეტი და მთელი ჩვენი პარტია. შენ დაიცავი ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების შესაძლებლობის ლენინური თეორია, შემდგომ განავითარე ეს დიადი თეორია, მით შეაიარაღე პარტია და საბჭოთა კავშირის მშრომელთა მილიონიანი მასები — ამან უზრუნველჰყო რევოლუციის მტრების მხილება და განადგურება.

შენი ხელმძღვანელობით ბოლშევიკების პარტიამ განახორციელა ქვეყნის სოციალისტური ინდუსტრიალიზაცია, შეჰქმნა ახალი ინდუსტრიული კერები და რაიონები, მძიმე და მსუბუქი ინდუსტრიის პირველხარისხოვანი ქარხნები, მანქანათმშენებლობის მძლავრი ქარხნები, რამაც უზრუნველჰყო მთელი სახალხო მეურნეობის ტექნიკური რეკონსტრუქცია და სსრ კავშირის შეიარაღება თავდაცვის უახლესი საშუალებებით. შენი ხელმძღვანელობით პარტიამ მოახდინა ისეთი უდიდესი რევოლუციური გადატრიალება სოფლად, როგორიც არის მთლიანი კოლექტივიზაცია და კულაკობის როგორც კლასის ლიკვიდაცია, უზრუნველჰყო რა საკოლმეურნეო წყობილების გამარჯვების საფუძველზე მრავალმილიონიანი გლეხობის კულტურული და შეძლებული ცხოვრება. ჩვენი ქვეყანა გადაიქცა მძლავრ ინდუსტრიულ სახელმწიფოდ, მსხვილი კოლექტიური მიწათმოქმედების ქვეყნად, გამარჯვებული სოციალიზმის ქვეყნად.

ლია საბჭოთა ინტელიგენცია, ერთგული საბჭოთა ხელისუფლებისა, სოციალიზმის საქმისა.

პარტიამ და საბჭოთა ხელისუფლებამ შენი ხელმძღვანელობით შეჰქმნეს პირველხარისხოვანი ტექნიკით შეიარაღებული მძლავრი და უძლეველი წითელი არმია, რომელიც საიმედოდ იცავს ჩვენს სამშობლოს ყველა გარეშე მტრისაგან.

მუშათა კლასმა გლეხობასთან კავშირში, ბოლშევიკური პარტიის ხელმძღვანელობით, სამუდამოდ მოსპო ადამიანის მიერ ადამიანის ექსპლუატაცია და სსრ კავშირში დაამყარა ახალი, სოციალისტური წყობილება, რომლისთვისაც უცხოა კრიზისები, უმუშევრობა და რომელიც უზრუნველჰყოფს მშრომელთა მატერიალური კეთილდღეობისა და კულტურული დონის განუხრელ აღმავლობას. ჩვენი ბრძოლის ამ მთავარ შედეგს მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა აქვს, იგი მთელი მსოფლიოს მშრომელებში ანმტკიცებს სოციალიზმის გამარჯვების რწმენას.

ჩვენმა პარტიამ შენი განსაკუთრებულად აქტიური და უშუალო ხელმძღვანელობით შეჰქმნა მძლავრი მრავალეროვანი საბჭოთა სახელმწიფო, განამტკიცა სსრ კავშირის ხალხთა დიადი და ურღვევი მეგობრობა — მათი აყვავებისა და უძლეველობის საწინდარი. სსრ კავშირის ახალ კონსტიტუციას, გამარჯვებული სოციალიზმისა და გაშლილი სოციალისტური დემოკრატიის კონსტიტუციას ხალხმა სამართლიანად უწოდა სტალინური კონსტიტუცია.

ბაბეველ, როგორც ლენინი, შენ, ამხანაგო სტალინ, მუდამ უდიდეს მნიშვნელობას ანიჭებდი და ანიჭებ რევოლუციური თეორიის განვითარებასა და პროპაგანდას. შენი კლასიკური თეორიული ნაშრომები, რომლებიც ჩვენი ქვეყნისა და მთელი მსოფლიოს მილიონობით ადამიანთა კუთვნილება გახდა, წარმოადგენს მარქსიზმ-ლენინიზმის შემდგომ განვითარებას იმპერიალიზმისა და პროლეტარული რევოლუციის ეპოქის, დედამიწის მეექვსედ ნაწილში სოციალიზმის გამარჯვების ეპოქის ახალ პირობებში. შენ განავითარე სახელმწიფოს მარქსისტულ-ლენინური თეორია, შეიმუშავე მოძღვრება კაპიტალისტური გარემოცვის პირობებში მყოფი სოციალისტური სახელმწიფოს შესახებ. აიარაღებდი რა პარტიას მარქსიზმ-ლენინიზმით, შენ დაუღალავად რაზმავდი მას ორგანიზაციულად. ამ საფუძველზე განხორციელებულია ჩვენი პარტიის სტალინური ერთიანობა.

შენი მზრუნველობისა და ხელმძღვანელობის მეოხებით ბოლშევიკური პარტიის მიერ მიღწეულ ერთერთ შესანიშნავ წარმატებას წარმოადგენს კადრების სწრაფი ზრდა, სოციალისტური მშენებლობისა და სოციალიზმის ქვეყნის თავდაცვის ათასობით ახალ მუშაკთა დაწინაურება.

მთელ ძალას ანდომებ რა ხალხის დიად სამსახურს, — შენ, ამხანაგო სტალინ, ისევე როგორც ლენინს, გიყვარს შენი ხალხი და განუყრელი ხარ ხალხისაგან. ისევე როგორც ლენინი, შენ გარემოცული ხარ საბჭოთა კავშირისა და მთელი მსოფლიოს მშრომელთა მხურვალე სიყვარულით.

დღეს ჩვენი პარტია და საბჭოთა კავშირის ხალხები, მოგესალმებიან რა შენი დაბადების სამოცი წლისთავზე, ისე არიან დარაზმული თავისი ცენტრალური კომიტეტის გარშემო ლენინ-სტალინის დროშით, როგორც არასოდეს არ ყოფილან, და მზად არიან შემდეგშიც იბრძოლონ კომუნიზმის სრული გამარჯვებისათვის.

გაუმარჯოს ბოლშევიკთა უძლეველ პარტიას, ლენინ-სტალინის პარტიას!

იცოცხლე მრავალ წელს, ჩვენო მშობლიურო სტალინ, პარტიის, მუშათა კლასის, საბჭოთა მიწა-წყლისა და მთელი მსოფლიოს ხალხების სასიხარულოდ!